

Stora Enso Oyj

Tilinpäätös 1.1. –31.12.2016

Sisällysluettelo

Hallituksen toimintakertomus	1
Konsernitilinpäätös	
Konsernin tuloslaskelma	33
Konsernin laaja tuloslaskelma	34
Konsernin tase	35
Konsernin rahavirtalaskelma	37
Konsernin laskelma oman pääoman muutoksista	40
Konsernin tilinpäätöksen liitetiedot	41
Emoyhtiön tilinpäätös	
Emoyhtiön tuloslaskelma	136
Emoyhtiön tase	137
Emoyhtiön rahoituslaskelma	138
Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot	139
Tilinpäätöksen ja hallituksen toimintakertomuksen allekirjoitukset	159
Tilinpäätösmerkintä	160

Hallituksen toimintakertomus

Stora Enso – esittely

Stora Enso on pakkaus-, biomateriaali-, puutuote- ja paperiteollisuuden uusiutuvien tuotteiden maailmanlaajuinen toimittaja. Pääasiallisia asiakkaitamme ovat kustantajat, jälleenmyyjät, brändien omistajat, paperin ja kartongin tuottajat, painotalot, tukkurit, paperinjalostajat sekä rakennus- ja puusepänteollisuuden yritykset. Tavoitteenamme on korvata uusiutumattomat materiaalit innovoimalla ja kehittämällä uusia puuhun ja muihin uusiutuviin materiaaleihin perustuvia tuotteita ja palveluja. Uskomme, että kaikki, mikä tänään valmistetaan uusiutumattomista materiaaleista, voidaan huomenna valmistaa puusta. Keskitymme kuitupohjaisiin pakkaustuotteisiin, puuviljelmiltä saatavaan selluun, biomateriaali-innovaatioihin ja kestäviin rakennusratkaisuihin.

Konsernin palveluksessa on noin 25 000 henkilöä yli 35 maassa. Stora Enson osakkeet noteerataan Helsingin ja Tukholman arvopaperipörssissä. Vuonna 2016 liikevaihtomme oli 9,8 miljardia euroa ja operatiivinen liiketuloksemme 884 miljoonaa euroa. Stora Enson osakkeet noteerataan Nasdaq Helsingissä (STEAV, STERV) ja Tukholmassa (STE A, STE R). Osakkeilla käydään kauppaa myös Yhdysvalloissa ADR- todistusten (American depositary receipts) muodossa (SEOAY). Osakkeilla käytiin kauppaa ADR-todistuksilla (SEOAY) OTCQX:ssa vuoden 2016 loppuun asti.

Stora Enso hyödyntää ja kehittää osaamistaan uusiutuvien raaka-aineiden käytössä vastatakseen asiakkaiden tarpeisiin ja raaka-aineisiin liittyviin maailmanlaajuisiin haasteisiin. Tuotteemme tarjoavat pienemmän hiilijalanjäljen ja ovat vaihtoehto monille uusiutumattomista materiaaleista valmistetuille tuotteille. Vastuullisuus – toimiminen ihmisten ja planeettamme hyväksi – on ajattelumme perusta ja kaiken liiketoimintamme lähtökohta.

Markkinatilanne ja toimitukset

Kartongin kysyntä kasvoi hieman Länsi-Euroopassa, Itä-Euroopassa kasvu oli merkittävää ja ylsi 3 prosenttiin vuonna 2016. Pohjois-Amerikassa kartongin kysyntä kasvoi lähes 2 % edellisvuoden hienoisen laskun jälkeen. Kysyntä jatkui vahvana Aasiassa ja kulutus kasvoi 4 %.

Aaltopahvin raaka-aineenkysyntä pysyi hyvällä tasolla vuonna 2016. Kasvuvauhti hidastui hieman talousympäristön yleisen epävarmuuden seurauksena. Aaltopahvin kysynnän kasvu pysyi vakaana Stora Enson kannalta keskeisissä Euroopan maissa ja Kiinassa vuonna 2016.

Kemiallisen markkinasellun kysyntä kasvoi vuonna 2016 noin 3 % edellisvuoteen verrattuna. Havupuusellun kysyntä kasvoi 3,5 % ja lehtipuusellun kysyntä kasvoi 2,5 % (eukalyptussellun 5,7%) vuoteen 2015 verrattuna. Maailmanlaajuisesti kysyntä laski Pohjois-Amerikassa, Etelä-Amerikassa, Länsi-Euroopassa ja Japanissa mutta kasvoi muilla alueilla. Kasvuveturina oli Kiina, jossa kysyntä nousi 11,1 %. Tarjonnan maailmanlaajuinen kasvu keskittyi lehtipuuselluun.

Markkinasellun maailmanlaajuinen kapasiteetti kasvoi noin 3,7 % edellisvuoteen verrattuna. Laajentuminen keskittyi Etelä-Amerikkaan ja Länsi-Eurooppaan. Lehtipuusellun osuus kapasiteetin kasvusta vuonna 2016 oli hieman yli 50 %, ja kasvu keskittyi Etelä-Amerikkaan. Havupuusellun osuus keskittyi Pohjois-Amerikkaan, Etelä-Amerikkaan ja Länsi-Eurooppaan. Yleinen maailmanlaajuinen kysynnän ja kapasiteetin tasapaino oli 91,3 % eli 0,7 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2015.

Havusahatavaran kysyntä pysyi hyvällä tasolla vuonna 2016. Kysyntä laski hieman Euroopassa, mutta kasvu Pohjois-Amerikassa ja Aasiassa kumosi ja ylitti laskun vaikutuksen. Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan markkinoilla oli ylitarjontaa ja hinnat laskivat. Vienti Egyptiin kärsi edelleen kovien valuuttojen puutteesta ja paikallisen punnan devalvoinnista. Australiassa sahatavaramarkkina pysyi vilkkaana ja hinnat vakaantuivat vuoden kuluessa. Japanissa asuntomarkkinat olivat vilkkaat ja jenin vahvistuminen tuki suotuisaa hintakehitystä. Euroopassa ei tapahtunut suuria rakenteellisia muutoksia ja havusahatavara-teollisuus keskittyi korvaaviin investointeihin kapasiteetin lisäämisen sijasta.

Paperin kysynnän rakenteellinen heikkeneminen jatkui ennallaan Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa vuonna 2016. Vuonna 2016 paperin kysyntä oli Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa 4 % heikompaa kuin vuonna 2015. Aasiassa kysyntä laski 2 % vuoteen 2015 verrattuna. Paperin maailmanlaajuinen kulutus oli 3 % alhaisempi vuoteen 2015 verrattuna. Eri paperilaatujen välillä on kuitenkin suuria eroja. Päälystämättömän hienopaperin maailmanlaajuinen kulutus laski alle 1 % vuoteen 2015 verrattuna, kun taas päälystetyn aikakauslehtipaperin kulutus laski 8 % vuoteen 2015 verrattuna.

Toimitukset ja tuotanto

	2016	2015	Muutos (%) 2016–2015
Kartongin toimitukset, 1 000 tonnia	3 376	3 045	10,9 %
Kartongin tuotanto, 1 000 tonnia	3 775	3 394	11,2 %
Aaltopahvin toimitukset, milj. m ²	1 082	1 112	-2,7 %
Markkinasellun toimitukset, 1 000 tonnia	2 068	1 873	10,4 %
Puutuotetoimitukset, 1 000 m ³	4 814	4 490	7,2 %
Paperin toimitukset, 1 000 tonnia	5 141	5 778	-11,0 %
Paperin tuotanto, 1 000 tonnia	5 155	5 794	-11,0 %

Arvioitu kartongin, paperin, sellun ja havusahatavaran kulutus vuonna 2016

Milj. tonnia	Aasia ja		
	Eurooppa	Pohjois- Amerikka	Tyynenmeren alue
Kuluttajakkauskartonki	10,6	9,3	27,8
Aaltopahvin raaka-aine	30,6	31,4	77,7
Aaltopahvi (mrd. m ²) ¹	9,6	n/a	70,4
Kemiallinen markkinasellu	18,0	7,7	28,9
Havusahatavara (milj. m ³)	86,6	91,6	n/a
Sanomalehtipaperi	6,5	3,4	11,0
Päällystämätön aikakauslehtipaperi	3,2	1,5	0,3
Päällystetty aikakauslehtipaperi	4,9	2,7	3,3
Päällystetty hienopaperi	5,3	3,8	11,9
Päällystämätön hienopaperi	7,5	7,9	20,5

¹⁾ Keskeiset Euroopan markkinat (Baltian maat, Suomi, Puola, Venäjä, Ruotsi) ja Kiina

Lähde: Pöyry, ICCA, RISI, Euro-Graph, PPPC, Stora Enso, UNECE

Konsernin kartonkitoimitukset vuonna 2016 olivat yhteensä 3 376 000 tonnia eli 331 000 tonnia enemmän kuin edellisvuonna. Kasvu johtui pääasiassa Varkauden kraftlaineritehtaan ja Beihain kartonkitehtaan ylösajosta sekä Ostrołękan kartonkitehtaan toimitusten lisääntymisestä. Myydystä Barcelonan kartonkitehtaasta johtuva volyymien lasku kumosi vain osan kasvun vaikutuksesta. Aaltopahvitoimitukset laskivat hieman ja olivat 1 082 000 m². Markkinasellun toimitukset lisääntyivät 10 % eli 195 000 tonnia ja olivat 2 068 000 tonnia. Kasvu johtui pääasiassa Oulun integroidun sellutehtaan, Sunilan sellutehtaan ja Montes del Platan sellutehtaan toimitusten lisääntymisestä. Puutuotetoimitukset lisääntyivät 324 000 m³ ja olivat 4 814 000 m³. Paperitoimitukset olivat 5 141 000 tonnia eli 637 000 tonnia vähemmän kuin vuonna 2015. Paperitoimitukset pienenevät 11 % edellisvuoteen verrattuna. Lasku johtui pääasiassa Kabelin tehtaan, Arapotin tehtaan ja Suzhoun tehdasalueen myyntien vaikutuksesta sekä Varkauden tehtaan hienopaperikoneen muuntamisesta kraftlainerikoneeksi syksyllä 2015.

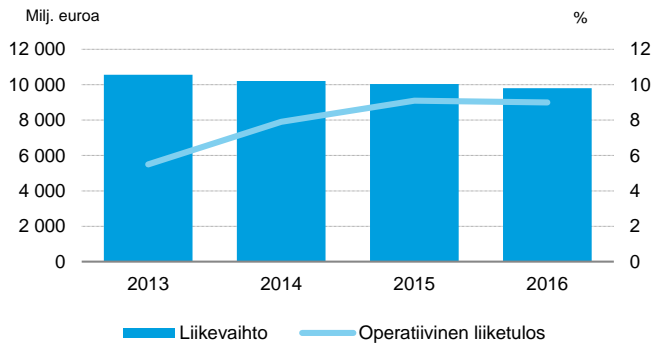
Tulos – konserni

Liikevaihto oli 9 802 (10 040) milj. euroa eli 2,4 % vähemmän kuin vuonna 2015. Lasku johtui pääasiassa Paper-divisioonan rakennemuutoksista sekä lehtipuuosaston selkeästä hinnanlaskusta Biomaterials-divisioonassa. Volyymien kasvu Consumer Board- ja Packaging Solutions -divisioonissa lisäsi liikevaihtoa. Liikevaihto ilman rakenteellisesti heikentyvää paperiliiketoimintaa sekä myytyä Barcelonan tehdasta kasvoi 3,1 % pääasiassa Varkauden kraftlaineritehtaan ja Beihain kuluttajakkauskartonkitehtaiden ylösajojen ansiosta.

Stora Enso ilmoitti Brasiliassa sijaitsevan Arapotin paperitehtaan myynnistä loppuvuodesta 2015, ja myynti saatiin päätökseen maaliskuussa 2016. Kiinassa sijaitsevan Suzhoun tehdasalueen myynnistä ilmoitettiin ja paperintuotanto päättyi kesäkuussa 2016. Stora Enso myi 33,33 % omistusosuutensa ruotsalaisesta kierrätysmateriaaliyhtiöstä IL Recycling AB:stä kesäkuussa 2016. Saksassa sijaitsevan päällystettyä aikakauslehtipaperia tuottavan Kabelin tehtaan myynti saatiin päätökseen syyskuussa 2016.

Operatiivinen liiketulos laski 3,4 % ja oli 884 (915) milj. euroa. Lasku johtui pääasiassa lehtipuuosaston hintojen merkittävästä laskusta Biomaterials-divisioonassa sekä kiinteiden kustannusten noususta. Valuuttakurssimuutoksilla ja muuttuvien kustannusten laskulla oli myönteinen vaikutus.

Liikevaihto ja operatiivinen liike-tulos

Operatiivinen liike-tulosprosentti pysyi lähes edellisvuoden tasolla ja oli 9,0 (9,1) %. Alhaisemmat muuttuvat kustannukset lähinnä energian ja puun osalta paransivat operatiivista liike-tulosta 48 milj. euroa. Valuuttakurssien vaikutus liikevaihtoon ja kustannuksiin nosti operatiivista liike-tulosta 76 milj. euroa suojausten jälkeen. Volyymien kasvu lähinnä Consumer Board- ja Packaging Solutions -divisioonissa nosti operatiivista liike-tulosta 29 milj. euroa, ja suljetut yksiköt nostivat operatiivista liike-tulosta 11 milj. euroa. Alhaisemmat myyntihinnat paikallisissa valuutoissa laskivat operatiivista liike-tulosta 94 milj. euroa. Kiinteiden kustannusten nousu laski operatiivista liike-tulosta 89 milj. euroa. Lasku johtui pääasiassa investoinneista Biomaterials-divisioonan innovaatio toimintaan, ylläpitokulujen noususta ja uusien tuotantolaitosten ylösajosta. Merkittävimmät ylösajot olivat Beihain kuluttajapakkauskartonkitehdas, Varkauden kraftlaineritehdas, Varkauden LVL-viilupuutehdas ja Murówin saha. Poistot kasvoivat 12 milj. euroa pääasiassa Varkauden kraftlaineritehtaan ja Beihain kuluttajapakkauskartonkitehtaan ylösajojen seurauksena.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten operatiivisista liike-tuloista oli yhteensä 80 (80) milj. euroa, josta suurin osa tuli Bergvik Skogista ja Tornatorista.

IFRS-liikevoitto sisältää käyvän arvon muutoksista aiheutuvan negatiivisen 5 milj. euron nettovaikutuksen (negatiivinen 11 milj. euroa), joka koostuu osakeperusteisten maksujen kirjaamisesta, optio-ohjelmien suojausinstrumenteista ja hiilidioksidin päästöoikeuksista. Lisäksi IFRS-liikevoitto sisältää negatiivisen 121 milj. euron nettovaikutuksen (negatiivinen 15 milj. euroa), joka aiheutuu konserniyhtiöiden ja yhteisten toimintojen metsäomaisuuden arvostamisesta IAS 41 -standardin mukaisesti, sekä positiivisen 59 milj. euron nettovaikutuksen (positiivinen 404 milj. euroa), joka aiheutuu Stora Enson osuudesta osakkuus- ja yhteisyritysten nettorahoituseristä, veroista ja metsäomaisuuden arvostamisesta IAS 41 -standardin mukaisesti. Stora Enson osakkuusyritys Bergvik Skogin biologisten hyödykkeiden käypä arvo kasvoi noin 52 milj. euroa ja osakkuusyritys Tornatorin noin 83 milj. euroa. Vuoden 2016 lopussa Consumer Board -divisioonan Guangxin puuviljelmien biologisen hyödykkeiden käypä arvo Kiinassa oli 174 milj. euroa verrattuna 356 milj. euroon vuoden 2015 lopussa. Lasku johtuu pääasiassa varaston pienenemisestä korjuukypsyyden ohittaneiden puiden arvioitua suuremman osuuden seurauksena. Lasku jakautuu kahteen osaan: vertailukelpoisuuteen vaikuttavaan negatiiviseen 77 milj. euron erään, joka johtuu biologisten hyödykkeiden arvon alentamisesta alle kustannuspohjan arvon, sekä käyvän arvon 105 milj. euron laskuun.

Vuosittaisen arvonalentumistestauksen seurauksena kirjattiin 90 (236) milj. euron nettomääräinen arvonalentuminen Paper- ja Packaging Solutions -divisioonissa. Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen Paper-divisioonan Newsprint Europe -yksikössä oli 78 milj. euroa ja liittyi pääasiassa Euroopan paperimarkkinoiden heikkenemisestä johtuviin edelleen laskeneisiin pitkän aikavälin tuotto-odotuksiin. Packaging Solutions -divisioonan Corrugated China -yksikössä kirjattiin 12 milj. euron arvonalentuminen, josta 11 milj. euroa on seurausta liikearvon arvonalentumisesta ja 1 milj. euroa aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisista. Taustalla ovat pääasiassa haasteellinen markkinatilanne ja muutos asiakaskunnassa.

Paper-divisioona kirjasi vertailukelpoisuuteen vaikuttavan positiivisen 181 milj. euron erän, joka liittyi Suzhoun tehdasalueen myyntiin Kiinassa. Muut uudelleenjärjestelyihin ja myynteihin liittyvät vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät olivat vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä päätökseen saatu Arapotin tehtaan myynti Brasiliassa (28 milj. euron negatiivinen vaikutus), Kabelin tehtaan myynti Saksassa (5 milj. euron negatiivinen vaikutus), Stora Enson 33,33 % omistusosuuden myynti IL Recycling AB:stä (16 milj. euron positiivinen vaikutus) ja aaltopahvituotannon suunnitellut uudelleenjärjestelyt Suomessa (noin 9 milj. euron negatiivinen nettovaikutus). Lisäksi kirjattiin vertailukelpoisuuteen vaikuttava negatiivinen 22 milj. euron erä, joka johtui ympäristövarausten kasvusta useissa Paper-divisioonan ja Muut-segmentin yksiköissä.

IFRS-liike-tulos oli 783 (1 059) milj. euroa.

Operatiivinen liike-tulos, vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät, käyvän arvon muutokset ja liiketoimintaan kuulumattomat erät sekä liike-tulos segmentteittäin

31.12. päättyvä tilikausi						
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät, käyvän arvon muutokset ja liiketoimintaan kuulumattomat erät						
Milj. euroa	Operatiivinen liike-tulos		kuulumattomat erät		Liike-tulos	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Consumer Board	254	290	-187	-32	67	258
Packaging Solutions	64	90	-22	-10	42	80
Biomaterials	224	313	-13	-5	211	308
Wood Products	88	81	-	-1	88	80
Paper	211	77	78	-256	289	-179
Muut	43	64	43	448	86	512
Yhteensä	884	915	-101	144	783	1 059
Nettorahoituserät					-242	-245
Tulos ennen veroja					541	814
Tuloverot					-134	-31
Tilikauden tulos					407	783

Operatiivinen liike-tulos koostuu segmenttien liike-tuloista ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia erä ja käyvän arvon muutoksia sekä Stora Enson osuudesta osakkuus- ja yhteisyritystensä liike-tuloksesta ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia erä ja käyvän arvon muutoksia.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ovat poikkeuksellisia erä, jotka eivät liity tavanomaiseen liiketoimintaan. Tyypillisimpiä vertailukelpoisuuteen vaikuttavia erä ovat omaisuuden myyntivoitot, ylimääräiset omaisuusarvojen arvonalentumiset tai arvonalentumisten peruutukset, toiminnan uudelleenjärjestelyistä johtuvat varaukset sekä sakot. Yksittäinen vertailukelpoisuuteen vaikuttava erä ilmoitetaan normaalisti erikseen, mikäli sen tulosvaikutus on yli sentin osakkeelta.

Käyvän arvon muutokset ja liiketoimintaan kuulumattomat erät sisältävät osakesidonnaiset kannustinjärjestelmät ja niihin liittyvät suojaukset, hiilidioksidin päästöoikeuksien arvostuksen, biologisten hyödykkeiden uudelleenarvostuksen sekä konsernin osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten veroista ja nettorahoituseristä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät, käyvän arvon muutokset ja liiketoimintaan kuulumattomat erät

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden sekä biologisten hyödykkeiden arvonalentumiset ja arvonalentumisten peruutukset	-133	-266
Uudelleenjärjestelykustannukset ilman aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisia	-19	7
Luovutukset	144	-
Muut	-26	25
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	-34	-234
Käyvän arvon muutokset ja liiketoimintaan kuulumattomat erät	-67	378
Yhteensä	-101	144

Operatiiviset varat, velat ja sidottu pääoma segmentteittäin

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi					
	Operatiiviset varat		Operatiiviset velat		Sidottu pääoma	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Consumer Board	2 486	2 527	513	512	1 973	2 015
Packaging Solutions	1 027	1 054	173	221	854	833
Biomaterials	2 880	2 760	195	171	2 685	2 589
Wood Products	766	723	235	204	531	519
Paper	1 629	1 999	653	795	976	1 204
Muut ja eliminoinnit	2 267	2 089	636	449	1 631	1 640
Yhteensä	11 055	11 152	2 405	2 352	8 650	8 800

Avainluvut

	2016	2015	2014
Liikevaihto, milj. euroa	9 802	10 040	10 213
Operatiivinen liiketulos ¹ , milj. euroa	884	915	810
Operatiivinen liiketulosprosentti	9,0 %	9,1 %	7,9 %
Liikevoitto (IFRS), milj. euroa	783	1 059	400
Liiketulos (IFRS), %	8,0 %	10,5 %	3,9 %
Oman pääoman tuotto (ROE), %	7,2 %	14,6 %	1,7 %
Operatiivinen ROCE, %	10,2 %	10,6 %	9,5 %
Velkaantumisaste	0,47	0,60	0,65
Tulos/osake (perus), euroa	0,59	1,02	0,13
Tulos/osake ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä, euroa	0,65	1,24	0,40
Osinko/varojenjako osaketta kohti ³ , euroa	0,37	0,33	0,30
Osinkosuhde, ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ²	56,9 %	26,6 %	75,0 %
Osinkosuhde (IFRS), %	62,7 %	32,4 %	230,8 %
Efektiivinen osinkotuotto (R-osake)	3,6 %	3,9 %	4,0 %
Hinta/voitto-suhde (P/E) (R-osake), ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ²	15,7	6,8	18,6
Oma pääoma/osake, euroa	7,36	6,83	6,43
Markkina-arvo 31.12., milj. euroa	8 085	6 618	5 871
Päätöskurssi 31.12., A/R-osake, euroa	10,40/10,21	8,40/8,39	7,48/7,44
Keskikurssi, A/R-osake, euroa	8,50/7,88	8,87/8,70	7,29/7,16
Osakkeiden määrä 31.12. (tuhatta)	788 620	788 620	788 620
Osakevaihto, A-osake (tuhatta)	1 254	1 641	1 553
% A-osakkeiden määrästä	0,7 %	0,9 %	0,9 %
Osakevaihto, R-osake (tuhatta)	765 122	798 507	731 067
% R-osakkeiden määrästä	125,0 %	130,5 %	119,5 %
Osakkeiden keskimääräinen määrä, laimentamaton (tuhatta)	788 620	788 620	788 620
Osakkeiden keskimääräinen määrä, laimennettu (tuhatta)	789 888	789 809	789 210

¹ Operatiivinen liiketulos: ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

² Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät: ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

³ Ks. hallituksen ehdotus osingonjaosta.

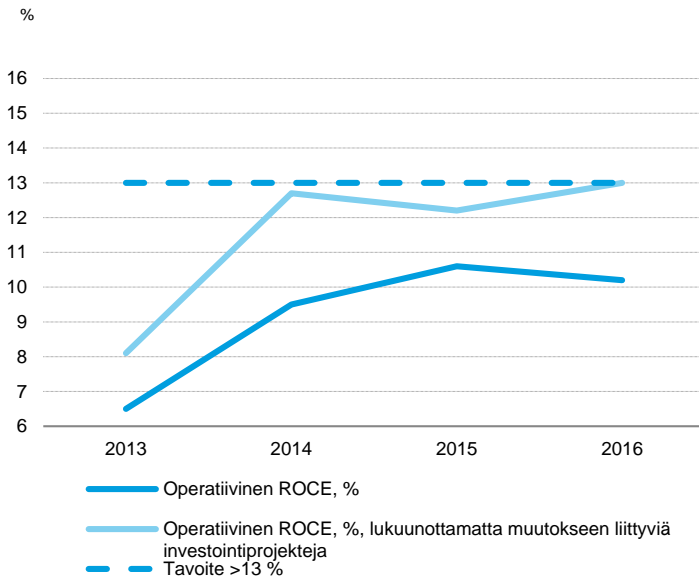
Nettorahoituskulut laskivat 3 milj. euroa edellisvuoteen verrattuna ja olivat 242 milj. euroa. Nettokorkokustannukset laskivat 26 milj. euroa alhaisemman velkatason ja parantuneen velkarakenteen ansiosta. Muut nettorahoituskulut kasvoivat 23 milj. euroa. Nousu johtui pääasiassa korkojohdannaisten käyvän arvon muutoksesta ja joukkovelkakirjalainojen takaisinostojen kustannusten kasvusta. Vuoden 2016 nettovaluuttakurssivaikutus rahavarojen, korollisten saamisten ja velkojen sekä niihin liittyvien suojausten osalta oli 43 milj. euroa tappiollinen (43 milj. euron tappio) ja johtui pääasiassa valuuttamääräisten lainojen uudelleenarvostamisesta tytäryrityksissä ja yhteisissä toiminnoissa.

Nettoverot olivat yhteensä 134 (31) milj. euroa, mikä vastaa 25 % (4 %) efektiivistä verokantaa. Tuloveroista on yksityiskohtaisempia tietoja konsernitilinpäätöksen liitteessä 9.

Määräysvallattomien omistajien osuus tappiosta oli 56 (24) milj. euroa, eli yhtiön osakkeenomistajille kohdistuva voitto oli 463 (807) milj. euroa.

Osakekohtainen tulos ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli 0,65 (1,24) euroa. Osakekohtainen tulos vertailukelpoisuuteen vaikuttavien erien jälkeen oli 0,59 (1,02) euroa. Operatiivinen sijoitetun pääoman tuotto oli 10,2 % (10,6 %).

Operatiivinen ROCE

Konsernin sijoitettu pääoma 31.12.2016 oli 8 594 milj. euroa eli 159 milj. euroa pienempi kuin edellisenä vuotena.

Sijoitetun pääoman muutoksen jakauma

	Sijoitettu pääoma
31.12.2015, milj. euroa	8 753
Investoinnit vähennettynä poistoilla	90
Arvon alentumiset ja arvonalentumisten peruutukset	-53
Biologisten hyödykkeiden käyvän arvon muutos	-120
Biologisten hyödykkeiden kasvatuskustannukset	-141
Myytavissä olevat sijoitukset, operatiiviset (pääasiassa PVO:n osakkeet)	122
Osakkuus- ja yhteisyrietykset	68
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden nettovelka	-61
Operatiivinen käyttöpääoma ja muut korottomat erät, netto	-119
Nettoverovelka	-16
Muuntoerot	76
Muut muutokset	-5
31.12.2016, milj. euroa	8 594

Rahoitus

Liiketoiminnan rahavirta pysyi vahvana ja oli 1 633 (1 556) milj. euroa. Rahavirta investointien jälkeen oli 834 (599) milj. euroa. Käyttöpääoma laski 238 (141) milj. euroa, mikä johtui pääasiassa 170 milj. euroa korkeammista ostoveloista ja 87 milj. euroa vähentyneistä lyhytaikaisista saamisista. Uudelleenjärjestelyihin ja ympäristövarauksiin liittyvät maksut olivat 47 milj. euroa.

Liiketoiminnan rahavirta

Milj. euroa	2016	2015
Operatiivinen EBITDA ¹	1 371	1 408
Operatiivisen EBITDAn vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	-77	-24
Osinkotuotot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	58	32
Muut oikaisut	-2	-1
Käyttöpääoman muutos	283	141
Liiketoiminnan rahavirta	1 633	1 556
Aineellisiin ja aineettomiin sekä biologisiin hyödykkeisiin investoidut rahavarat	-798	-956
Osakkuus- ja yhteisyritysten hankinta	-1	-1
Rahavirta investointien jälkeen	834	599

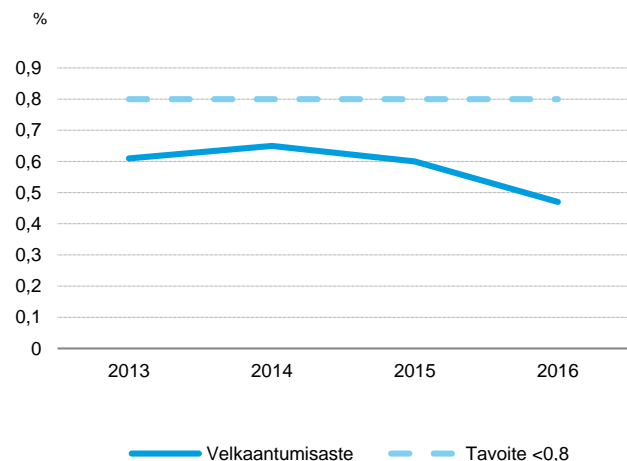
¹Oikaistu uuden raportointirakenteen mukaisesti: ks. kappale Muutos biologisten hyödykkeiden kasvatuskustannusten raportoinnissa toimintakertomuksen lopussa.

Tilikauden lopussa konsernin korolliset nettovelat olivat 2 726 (3 240) milj. euroa. Rahavarat vähennettynä käytetyillä luottolimiiteillä olivat 949 (807) milj. euroa.

Käyttämättömät valmiusluottosopimukset olivat vuoden 2016 lopussa 700 milj. euroa eli yhtä suuret kuin edellisvuonna. Stora Enson 13 pankin kanssa tekemä 700 milj. euron valmiusluottosopimus erääntyy tammikuussa 2019. Luottosopimus on likviditeettireservinä toimiva luottolimiitti yhtiön yleisiin tarkoituksiin. Lisäksi Stora Ensolla on käytettävissään erilaisia pitkäaikaisia rahoituslähteitä 1 000 (850) milj. euroon saakka.

Velkaantumisaste 31.12.2016 oli 0,47 (0,60). Valuuttakurssimuutosten nettovaikutus omaan pääomaan oli positiivinen 115 (2) milj. euroa muuntoerojen suojausten jälkeen. Kasvu johtui pääasiassa Brasilian realin, Yhdysvaltain dollarin ja Venäjän ruplan vahvistumisesta. Kiinan renminbillä ja Ruotsin kruunulla oli negatiivinen vaikutus omaan pääomaan.

Velkaantumisaste

Rahavirran suojausten ja muihin laajan tuloksen eriin kirjattujen myytävissä olevien sijoitusten käyvän arvon muutos lisäsi omaa pääomaa 148 milj. eurolla (pienensi 282 milj. eurolla). Kasvu johtui pääasiassa konsernin PVO-osakeomistuksen käyvän arvon noususta sähkön hinnannousun seurauksena.

Stora Enson joukkovelkakirjojen luokitukset olivat vuoden lopussa seuraavat:

Luokitukset 31.12.2016

Luottoluokituslaitos	Pitkän/lyhyen aikavälin luokitus	Voimassa alkaen
Standard & Poor's	BB (positiivinen) / B	23.8.2016
Moody's	Ba2 (positiivinen) / NP	4.8.2016

Tulos – segmentit

Consumer Board -divisioona

Milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	2 342	2 340
Operatiivinen EBITDA ¹	447	466
Operatiivinen EBITDA, % ¹	19,1 %	19,9 %
Operatiivinen liiketulos ²	254	290
Operatiivinen liiketulos, %	10,8 %	12,4 %
Operatiivinen ROOC ³	12,7 %	15,5 %
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat ²	453	481
Rahavirta investointien jälkeen ²	40	21
Kartongin toimitukset, 1 000 tonnia	2 507	2 458
Kartongin tuotanto, 1 000 tonnia	2 554	2 490

¹ Oikaistu uuden raportointirakenteen mukaisesti: ks. kappale Muutos biologisten hyödykkeiden kasvatuskustannusten raportoinnissa toimintakertomuksen lopussa..

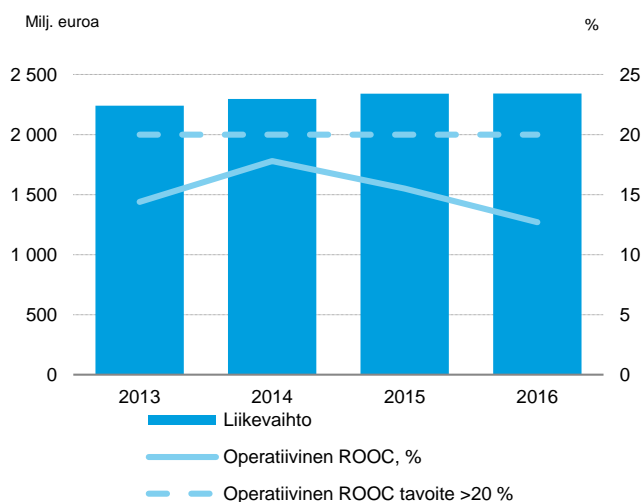
² Ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

³ Operatiivinen ROOC = 100 % x operatiivinen liiketulos / keskimääräinen sidottu pääoma.

Consumer Board -divisioonan liikevaihto pysyi edellisvuoden tasolla ja oli 2 342 (2 340) milj. euroa. Liikevaihto lukuunottamatta syksyllä 2015 myytyä Espanjassa sijaitsevaa Barcelonan tehdasta kasvoi 3,9 %. Kasvu johtui pääasiassa Beihain kuluttajapakkauskartonkitehtaan ylösajosta ja Skoghallin ja Forsin tehtaiden myynnin kasvusta.

Operatiivinen liiketulos laski 12 % edellisvuodesta ja oli 254 (290) milj. euroa. Volyymien kasvu Euroopan tehtailla ja muuttuvien kustannusten lasku vaikuttivat myönteisesti operatiiviseen liiketulokseen. Kiinteiden kustannusten hienoisella nousulla ja Beihain kuluttajapakkauskartonkitehtaan ylösajolla Guangxin alueella Kiinassa oli negatiivinen vaikutus operatiiviseen liiketulokseen.

Liikevaihto ja operatiivinen ROOC Consumer Board

Packaging Solutions -divisioona

Milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	1 044	913
Operatiivinen EBITDA	129	147
Operatiivinen EBITDA, %	12,4 %	16,1 %
Operatiivinen liikeulos ¹	64	90
Operatiivinen liikeulos, %	6,1 %	9,9 %
Operatiivinen ROOC ²	7,6 %	11,1 %
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat ¹	132	138
Rahavirta investointien jälkeen ¹	63	20
Kartongin toimitukset, 1 000 tonnia	869	587
Kartongin tuotanto, 1 000 tonnia	1 221	904
Aaltopahvin toimitukset, milj. m ²	1 082	1 112
Aaltopahvin tuotanto, milj. m ²	1 073	1 093

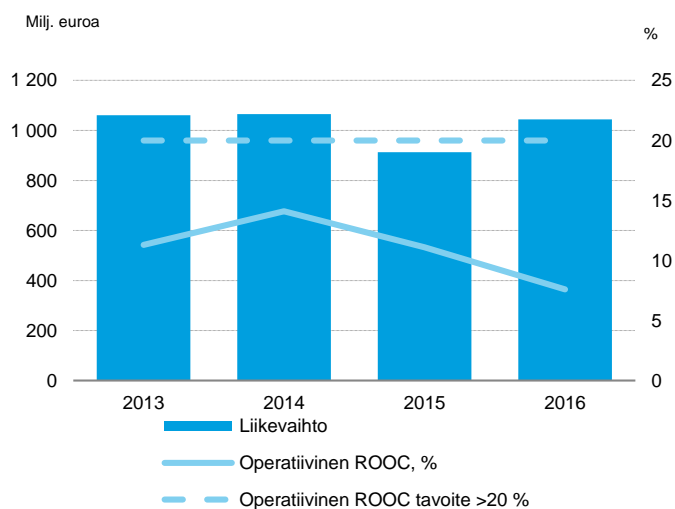
¹ Ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

² Operatiivinen ROOC = 100 % x operatiivinen liikeulos/keskimääräinen sidottu pääoma.

Packaging Solutions -divisioonan liikevaihto kasvoi 14 % edellisvuodesta ja oli 1 044 (913) milj. euroa. Kasvu johtui pääasiassa Varkauden kraftlaineritehtaan ylösajosta. Ilman Varkauden tehtaan vaikutusta kasvua olisi tullut 3 %.

Operatiivinen liikeulos laski 29 % edellisvuodesta ja oli 64 (90) milj. euroa. Lasku johtui pääasiassa Varkauden kraftlaineritehtaan ylösajosta ja aaltopahvituotannon haasteista Kiinassa. Ilman Varkauden kraftlaineritehtaan ja Kiinan aaltopahvituotannon vaikutusta operatiivinen liikeulos olisi kasvanut 3 milj. euroa.

Liikevaihto ja operatiivinen ROOC Packaging Solutions

Biomaterials-divisioona

Milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	1 376	1 484
Operatiivinen EBITDA ¹	361	444
Operatiivinen EBITDA, % ¹	26,2 %	29,9 %
Operatiivinen liikeulos ²	224	313
Operatiivinen liikeulos, %	16,3 %	21,1 %
Operatiivinen ROOC ³	8,5 %	12,4 %
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat ²	419	385
Rahavirta investointien jälkeen ²	278	187
Sellun toimitukset, 1 000 tonnia	2 508	2 499

¹ Oikaistu uuden raportointirakenteen mukaisesti: ks. kappale Muutos biologisten hyödykkeiden kasvatuskustannusten raportoinnissa toimintakertomuksen lopussa.

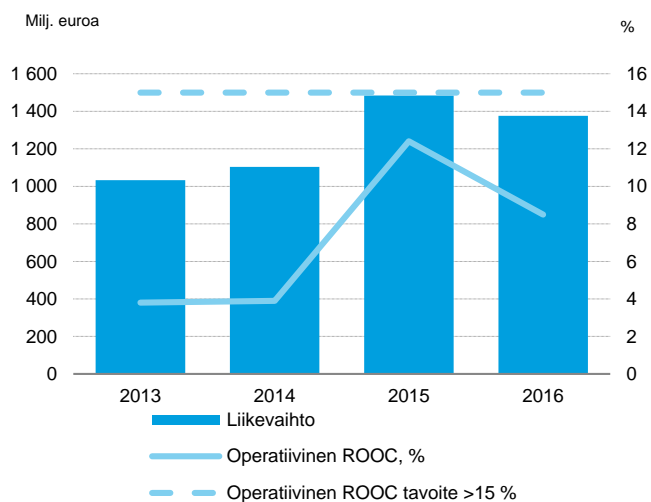
² Ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

³ Operatiivinen ROOC = 100 % x operatiivinen liikeulos/keskimääräinen sidottu pääoma.

Biomaterials-divisioonan liikevaihto laski 7 % edellisvuodesta ja oli 1 376 (1 484) milj. euroa. Liikevaihdon pieneneminen johtui lehtipuusellun myyntihintojen merkittävästä laskusta ja havupuusellun hintojen laskusta.

Operatiivinen liikeulos laski 28 % edellisvuoteen verrattuna ja oli 224 (313) milj. euroa. Lasku johtui pääasiassa lehtipuusellun ja havupuusellun myyntihintojen laskusta paikallisissa valuutoissa ja kiinteiden kustannusten kasvusta innovaatiotoimintaan tehtyjen investointien seurauksena. Valuuttakursseilla oli positiivinen vaikutus operatiiviseen liikeutulokseen.

Liikevaihto ja operatiivinen ROOC Biomaterials

Wood Products -divisioona

Milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	1 595	1 603
Operatiivinen EBITDA	118	111
Operatiivinen EBITDA, %	7,4 %	6,9 %
Operatiivinen liikeulos ¹	88	81
Operatiivinen liikeulos, %	5,5 %	5,1 %
Operatiivinen ROOC ²	16,8 %	15,7 %
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat ¹	142	118
Rahavirta investointien jälkeen ¹	75	59
Toimitukset, 1 000 m ³	4 643	4 334

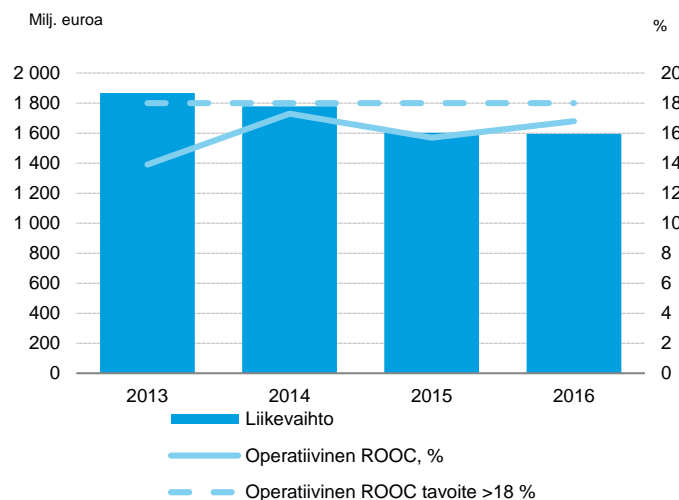
¹ Ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

² Operatiivinen ROOC = 100 % x operatiivinen liikeulos/keskimääräinen sidottu pääoma.

Wood Products -divisioonan liikevaihto oli 1 595 (1 603) milj. euroa eli 8 milj. euroa pienempi kuin edellisellä vuotena. Lasku johtui pääasiassa päätöksestä pienentää välitystuotemyynnin volyymia. Rakennuskomponenttien myynti kasvoi 15 %.

Operatiivinen liikeulos kasvoi 9 % edellisvuodesta ja oli 88 (81) milj. euroa. Omien tuotteiden volyymien kasvulla ja pienikatteisen välitystuotemyynnin volyymien laskulla oli myönteinen vaikutus operatiiviseen liikeuloon. Kiinteiden kustannusten nousulla uusien investointien käyttöönoton myötä, pääasiassa Murówin sahalta ja Varkauden LVL-viilupuutehtaalla, oli negatiivinen vaikutus operatiiviseen liikeuloon.

Liikevaihto ja operatiivinen ROOC Wood Products

Paper-divisioona

Milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	3 245	3 630
Operatiivinen EBITDA	324	231
Operatiivinen EBITDA, %	10,0 %	6,4 %
Operatiivinen liikeulos ¹	211	77
Operatiivinen liikeulos, %	6,5 %	2,1 %
Operatiivinen ROOC ²	19,4 %	5,5 %
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat ¹	351	286
Rahavirta investointien jälkeen ¹	277	201
Rahavirta investointien jälkeen / liikevaihto	8,5 %	5,5 %
Paperin toimitukset, 1 000 tonnia	5 141	5 778
Paperin tuotanto, 1 000 tonnia	5 155	5 794

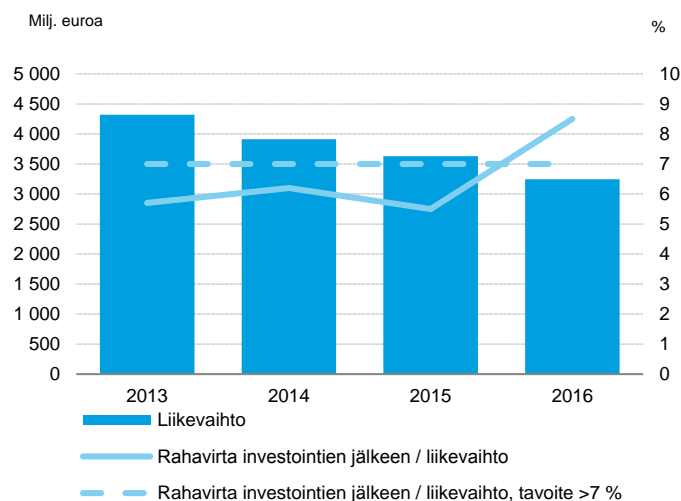
¹ Ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

² Operatiivinen ROOC = 100 % x operatiivinen liikeulos/keskimääräinen sidottu pääoma.

Paper-divisioonan liikevaihto laski 11 % edellisvuodesta ja oli 3 245 (3 630) milj. euroa. Lasku johtui uudelleenjärjestelyistä ja myynneistä. Stora Enso myi Arapotin paperitehtaan Brasiliassa loppuvuodesta 2015, ja myynti saatiin päätökseen maaliskuussa 2016. Kiinassa sijaitsevan Suzhoun tehdasalueen myynti julkistettiin ja paperintuotanto päättyi kesäkuussa 2016. Stora Enso myi 33,33 % omistusosuutensa ruotsalaisesta kierrätysmateriaaliyhtiöstä IL Recycling AB:stä kesäkuussa 2016. Saksassa sijaitsevan aikakauslehtipaperia tuottavan Kabelin tehtaan myynti saatiin päätökseen syyskuussa 2016. Elokuussa 2015 paperintuotanto päättyi Varkauden hienopaperitehtaalla, joka muunnettiin kraftlaineritehtaaksi.

Operatiivinen liikeulos kasvoi 174 % edellisvuodesta ja oli 211 (77) milj. euroa. Kasvu johtui muuttuvien kustannusten laskusta ja kiinteiden kustannusten hallinnan tehostamisesta. Valuuttavaikutuksella ja suojaustuloksella oli positiivinen vaikutus operatiiviseen liikeutulokseen.

Liikevaihto ja rahavirta investointien jälkeen / liikevaihto Paper

Paper-divisioonan avainmittari on rahavirta investointien jälkeen suhteessa liikevaihtoon (ei-IFRS), koska divisioonan tavoitteena on tuottaa rahavirtaa konsernille, jotta konserni voi muuttua uusiutuvien materiaalien kasvuyhtiöksi.

Muut

Milj. euroa	2016	2015
Liikevaihto	2 477	2 478
Operatiivinen EBITDA	-8	9
Operatiivinen EBITDA, %	-0,3 %	0,4 %
Operatiivinen liiketulos ¹	43	64
Operatiivinen liiketulos, %	1,7 %	2,6 %
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat ¹	136	148
Rahavirta investointien jälkeen ¹	101	111

¹Ks. IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut toimintakertomuksen lopussa.

Muut-segmentin liikevaihto pysyi edellisvuoden tasolla ja oli 2 477 (2 478) milj. euroa.

Operatiivinen liiketulos oli 43 (64) milj. euroa eli 21 milj. euroa pienempi kuin edellisvuonna. Lasku johtui pääasiassa alhaisemmista energian markkinahinnoista.

Yritysosot ja investoinnit

Lisäykset aineellisiin ja aineettomiin sekä biologisiin hyödykkeisiin mukaan lukien aktivoidut korot ja sisäiset kustannukset olivat 729 (989) milj. euroa vuonna 2016. Kokonaisinvestoinnit sisältävät 91 (77) milj. euron lisäykset biologisiin hyödykkeisiin.

Konserni jatkoi investointejaan strategiaan painopistealueisiin ja muutokseen. Beihain tehtaan ylösajo etenee suunniteltua aikataulua nopeammin. Kuluttajapakkauskartonkikoneen odotetaan saavuttavan täyden tuotannon 18–24 kuukaudessa toukokuussa 2016 tapahtuneesta käynnistyksestä. Beihain tehtaan investoinnit vuonna 2016 olivat noin 199 (394) milj. euroa, pois lukien metsätalousinvestoinnit ja käynnissä oleva 31 milj. euron investointi polyeteenipäällystyslinjaan.

Varkauden tehtaan 43 milj. euron investointi puisten rakennuskomponenttien (LVL) tuotantolinjaan käynnistyi kesäkuussa, ja sen ylösajo on edennyt suunnitellusti. Linjan odotetaan saavuttavan täyden tuotannon vuoden 2018 puolivälissä. Tuotantolinjan arvioitu vuosikapasiteetti on noin 100 000 m³.

Investointi ksyloosia käsittelevään koetehtaaseen Racelandissa Louisianan osavaltiossa Yhdysvalloissa on edennyt käyttöönottovaiheeseen, ja koetehtaan arvioidaan aloittavan toimintansa vuoden 2017 toisen neljänneksen loppuun mennessä. Investoinnin uuteen kattilaan ja pellettituotannon käynnistämiseen Alan sahalla Ruotsissa arvioidaan käynnistyvän vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä. Honkalahden sahan uuden kattilan arvioidaan aloittavan toimintansa vuoden 2017 kolmannella neljänneksellä.

Maaliskuussa Stora Enso ilmoitti investoivansa 16 milj. euroa uuteen kemikaaliasemaan Skoghallin kuluttajapakkauskartonkitehtaalla Ruotsissa ympäristötehokkuuden parantamiseksi. Stora Enson Biomaterials-divisioona ilmoitti 16 milj. euron investoinnista ympäristötehokkuuden parantamiseen vähentämällä rikkipäästöjä Skutskärin tehtaalla Ruotsissa. Nämä investoinnit arvioidaan saatavan päätökseen vuoden 2017 loppuun mennessä.

Toukokuussa Stora Enso ilmoitti 70 milj. euron investoinnista uuteen polyeteenipäällystyslinjaan ja automatisoituun rullavarastoon Imatran tehtailla. Investointi vahvistaa Stora Enson kykyä vastata elintarvikepakkauksissa käytettävän kartongin ja nestepakkauskartongin kasvavaan asiakaskysyntään. Hankkeen arvioidaan valmistuvan vuoden 2017 viimeisen neljänneksen aikana.

Kesäkuussa Stora Enso ilmoitti investoivansa noin 27 milj. euroa Ruotsin Skutskärin sellutehtaan revinnäissellukapasiteetin lisäämiseen vastauksena hygieniamarkkinoiden kasvavaan kysyntään. Investointi tukee Stora Enson muutosstrategiaa asiakaskeskeiseksi uusiutuvien materiaalien kasvuyhtiöksi. Tavoitteena on kehittää nykyistä markkinaselluliiketoimintaa ja keskittyä kasvusegmentteihin. Investoinnin jälkeen tehtaan revinnäissellukapasiteetti on 415 000 tonnia. Hankkeen arvioidaan valmistuvan vuoden 2018 toisen neljänneksen aikana.

Syyskuussa Stora Enso ilmoitti suunnitelmastaan keskittää Suomen aaltopahvipakkausten tuotanto. Stora Enson aaltopahvitehdas Heinolassa suljetaan pysyvästi, ja pakkaustuotanto siirretään Lahden tehtaalle. Stora Enso investoi noin 19 milj. euroa uusiin koneisiin ja tuotantoa tukevaan infrastruktuuriin Lahdessa, jossa tärkein yksittäinen investointikohde on uusi aaltopahvikone. Hankkeen odotetaan valmistuvan vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä.

Tutkimus ja kehitys

Stora Enso käytti vuonna 2016 tutkimukseen ja kehitykseen (T&K) 132 (124) milj. euroa eli 1,3 (1,2) % yhtiön liikevaihdosta.

Yhtiö keskittyy viiteen T&K -teemaan: biopohjaiseen kemiaan, materiaaliteiteisiin, prosessiratkaisuihin, metsätalouteen ja uusiutuviin raaka-aineisiin sekä teolliseen internetiin (IoT) ja digitalisaatioon. T&K-teemoihin liittyviä toimintoja ovat esimerkiksi biopohjaiset päällysteet, mikromateriaalit, yhdistelmäateriaalit, bioteknologia (biokemia), älypakkaukset ja puupohjaiset rakentamisen ratkaisut.

Immateriaalioikeus suojelee ja luo arvoa Stora Enson liiketoiminnalle. Vuoden 2016 aikana Stora Enso jatkoi patenttiportfolionsa vahvistamista. Yhtiö teki 50 patenttihakemusta ja sai yli 300 patenttia maailmalaajuisesti. Tämä on kaikkien aikojen korkein lukumäärä patenttihakemuksissa Stora Ensolle.

Fossiilisten kemikaalien ja polymeerien korvaamismahdollisuuksia tehokkailla biokemikaaleilla tutkittiin tiiviisti edelleen vuonna 2016 keskittymällä lisäarvon kehittämiseen asiakkaille valituissa aloitussegmenteissä. Biomassaa pitkälle jalostetuiksi sokereiksi muuntavan Racelandin koetehtaan käyttöönotto etenee, ja tehdas alkaa tuottaa ksyloosia vuoden 2017 alussa.

Tukholmassa sijaitseva biomateriaalien innovaatiokeskus on myös tärkeä askel Stora Enson muuttumisessa uusiutuvien materiaalien yhtiöksi. Se auttaa hyödyntämään Stora Enson pitkäaikaista maailmanlaajuista metsänhoitoperinnettä, joka – yhdistettynä kestävien raaka-aineiden saatavuuteen ja asiantuntijuuteen kuiduissa – antaa loistavan lähtökohdan luoda ratkaisuja, jotka hyödyttävät asiakkaita ja loppukäyttäjiä eri toimialoilla ja markkinoilla.

Toukokuussa 2016 Stora Enso allekirjoitti teknologiakehitys- ja lisenssisopimuksen Rennovian kanssa. Sopimuksen mukaan yhtiöt tekevät yhteistyötä biopohjaisten kemikaalien valmistusprosessien kehittämiseksi Stora Enson tarpeisiin hyödyntämällä Rennovian katalysaattoriteknologiaa ja asiantuntemusta prosessikehityksessä.

Konsernin pääkonttorin yhteydessä Helsingissä sijaitseva pakkausalan innovaatiokeskus on osoittautunut erinomaiseksi tapahtumapaikaksi innovoinnille ja tutkimus- ja kehitystyölle. Siellä Stora Enso voi luoda asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa innovatiivisia ja kestäviä pakkauskonsepteja. Keskus sisältää muun muassa pakkausten suunnittelulaboratorion, edistyneellä kosketusnäyttötekniikalla varustettuja esittelyalueita ja virtuaalista vähittäismyyntitekniologiaa. Pakkausalan innovaatiokeskuksessa järjestettiin vuoden aikana yli 200 tilaisuutta.

Stora Enson prioriteetit vuonna 2016 liittyivät T&K:n innovaatioprosessien yhtenäistämiseen koko organisaatiossa. Painopiste oli erilaisissa ideointialustoissa. Uutena tavoitteena on yhteinen työkalu koko yhtiölle.

Stora Enso on perustanut uudet innovaatioiden ja digitalisaation investointirahastot. Consumer Board -divisioona sai innovaatorahoitusta mikrokuitusellulle ja älykkäille pakkauksille, ja Packaging Solutions -divisioona sai investointitukea digitalisaatorahastosta. Uudet Stora Enson ilmoittamat mikrokuituselluinvestoinnit Imatran ja Forsin tehtaalle ovat rahaston tukemia, samoin myös älykkäiden pakkausten pilottihankkeet. Lisäksi tuetaan innovaatioita kaupallistamisen nopeuttamiseksi. Hylten tehdas sai investointitukea biokomposiittilijan investointiin.

Mikrokuitusellun esikaupallisen tuotannon kehittämistä jatkettiin Imatran tehtaalla vuonna 2016. Ensimmäisen kaupallinen kartonki, joka on mikrokuitusellun ansiosta huomattavasti kevyempi, on otettu

hyvin vastaan markkinoilla. Lisäksi käynnissä on mikrokuitusellusovellusten kehitys ja testaus paperi- ja kartonkialan ulkopuolella.

Älykkäiden pakkausratkaisujen kehittäminen jatkuu. Siinä keskitytään RFID-tunnistustekniikan (Radio Frequency Identification) integroimiseen pakkauksiin kuluttajien ja toimitusketjun tarpeita varten sekä brändin suojaamiseen ja sinetöintisovellusten kehittelyyn. Brändinomistajien ensimmäiset pilottihankkeet ovat käynnistyneet.

Metsäbiologia ja metsäbioteknologia ovat edelleen tutkimuksen ja kehityksen painopistealueita. Tutkimusta tehdään osittain yhteistyössä ruotsalaisen SweTree Technologies AB:n kanssa mutta myös muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa.

Euroopan unionin Bio-based Industries Consortium -yhteenliittymän (BIC) perustajajäsenenä Stora Enso on osallistunut strategisen innovointi- ja tutkimuslinjauksen valmisteluun sekä biopohjaisten teollisuudenalojen vastaperustetun yhteisyrityksen vuotuisiin puiteohjelmiin. Yhteisyritys on uusi julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuus EU:n Horisontti 2020 -tutkimusohjelmassa. Stora Enso on kumppanina kahdessa käynnissä olevassa hankkeessa. Stora Enso osallistuu aktiivisesti myös Euroopan paperiteollisuuden liiton (CEPI) työryhmiin sekä FTP:n (Forest Technology Platform) yhteistyöhön vahvistaakseen ääntään eurooppalaisten ja kansallisten päättäjien sekä tutkimusta rahoittavien organisaatioiden keskuudessa.

Osana strategisia kumppanuuksia kolmen johtavan pohjoismaisen teknillisen yliopiston kanssa tutkimustyöpajoja perustettiin Chalmersin teknilliseen korkeakouluun Göteborgissa ja Aalto-yliopistoon Espoossa syksyllä 2016. Tavoitteena on laajentaa näkemystä yhtiön tarpeiden ja korkeakoulujen osaamisen yhteensovittamisesta etenkin Stora Enson tutkimusteemojen ja divisioonien pitkän ajan tutkimustarpeiden osalta. Toisena tavoitteena on laajentaa kontaktipintoja. Kolmas tavoite on tunnistaa yhtiölle erityisen kiinnostavia kandidaatti- ja maisteriohjelmien aihepiirejä, myös tehtaiden ja tutkimus- ja innovaatiokeskusten rekrytointin kannalta.

Henkilöstö

Konsernissa oli 25 447 (25 680) työntekijää 31.12.2016. Henkilöstöä oli vuonna 2016 keskimäärin 26 269 eli 514 vähemmän kuin vuonna 2015. Lukuihin sisältyvät Stora Enson 50 %:n osuudet Brasiliassa sijaitsevan Veracelin tehtaan ja Uruguayssa sijaitsevan Montes del Platan tehtaan työntekijöistä.

Huhtikuussa 2016 konserni sai päätökseen aiemmin ilmoittamansa Arapotin tehtaan myynnin Brasiliassa. Tehtaalla oli noin 320 työntekijää. Kesäkuussa konserni ilmoitti myyvänsä Kabelin tehtaan Saksassa. Tehtaalla oli noin 540 työntekijää. Kabelin tehtaan myynti saatiin päätökseen syyskuussa. Kesäkuussa konserni sulki Suzhoun paperitehtaan Kiinassa. Sulkemispäätöksellä oli vaikutuksia noin 500 työntekijään. Syyskuussa konserni ilmoitti sulkevansa Heinolan aaltopahvitehtaan ja keskittävänsä aaltopahvipakkausten tuotannon Lahden tehtaalleen Suomessa. YT-neuvottelut saatiin päätökseen marraskuussa, ja niillä odotetaan olevan vaikutuksia noin 50 työntekijään.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 1 334 (1 313) milj. euroa eli 13,6 % liikevaihdosta. Palkat ja palkkiot olivat 1 006 (987) milj. euroa, eläkekulut 165 (160) milj. euroa ja muut henkilöstökulut 163 (166) milj. euroa.

Vuoden 2016 lopussa konserni työllisti eniten ihmisiä seuraavissa kolmessa maassa: Suomi, Ruotsi ja Kiina. Työntekijöistä 26 % (24 %) oli naisia.

Henkilöstön vaihtuvuus vuonna 2016 oli 22,9 % (17,9 %). Vaihtuvuuden kasvu johtuu pääasiassa vaihtuvuudesta Kiinassa sijaitsevilla aaltopahvin tuotantoyksiköissä. Tämä on seurausta kilpailusta paikallisilla markkinoilla. Sairauksista ja tapaturmista johtuneet poissaolot olivat 3,0 % (3,1 %) teoreettisesta kokonaistyöajasta.

Henkilöstöstä ja henkilöstöstrategiasta on yksityiskohtaisempaa tietoa Stora Enson vuoden 2016 yritysraportissa (Sustainability Report 2016) ja vuoden 2016 Progress Bookissa.

Hallituksen ja johtoryhmän palkkiot on kuvattu konsernitilinpäätöksen liitteessä 7.

Vastuullisuus

Stora Enson vastuullisuuspolitiikka kuvaa yhtiön yleistä lähestymistapaa tähän tärkeään aiheeseen. Se keskittyy yhtiön tärkeimmiksi tunnistamiin osa-alueisiin. Stora Enson vastuullisuusstrategia on osa yhtiön laajempaa liiketoimintastrategiaa.

Vuonna 2016 Stora Enso otti käyttöön konsernin vastuullisuustyössä uuden viitekehyksen, joka perustuu aiempien vuosien aikana tehtyyn työhön. Sen pohjana on yritysten vastuullisuustyössä laajasti käyttämä kolmoistilinpäätös. Stora Enson vastuullisuusohjelma käsittää sosiaalisen vastuun, ympäristövastuun ja taloudellisen vastuun konsernin toiminnoissa. Ohjelma keskittyy kymmeneen Stora Ensolle olennaisen aihepiiriin: ihmisoikeuksiin; omaan henkilöstöön ja koko työvoimaan; yhteisöihin; yritysetiikkaan; materiaaleihin, veteen ja energiaan; hiilidioksidiin; metsiin, puuviljelmiin ja maankäyttöön; asiakkaisiin; toimittajiin; ja sijoittajiin.

Vastuullisuusohjelmansa mukaisesti konserni on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita ja valinnut työnsä keskeiset suorituskyvyn mittarit. Edistystä seurataan liiketoimintakatsausten avulla konsernin ja divisioonien tasolla. Konsernin keskeiset vastuullisuustyön tulokset raportoidaan vuosittain.

Vastuullisuus kuuluu linjajohdon vastuualueisiin, ja sitä tukevat asiantuntijat kaikkialla yhtiössä. Jokaisella divisioonalla on myös vastuullisuudesta vastaava henkilö, joka raportoi suoraan divisioonan johdolle. Stora Enson vastuullisuustyötä ohjaa vastuullisuusneuvosto, jossa on edustajat konsernin viidestä divisioonasta, hankinnasta ja vastuullisuustiimistä. Toimitusjohtajalla on lopullinen vastuu Stora Enson vastuullisuusohjelman onnistuneesta toteutuksesta.

Stora Enson lähestymistapa vastuullisuuteen sekä konsernin vastuullisuustyön keskeiset tulokset raportoidaan yhtiön erillisessä vastuullisuusraportissa (Sustainability Report 2016).

Raportin sisältö on kolmannen osapuolen varmentama, ja varmennus on toteutettu rajoitetun varmuuden antavana toimeksiantona. Stora Enson suorat ja epäsuorat fossiiliset hiilidioksidipäästöt on varmennettu kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa. Hallituksen vastuullisuus- ja yritysetiikkavaliokunta on tarkistanut vastuullisuusraportissa esitetyt tiedot.

Ympäristökulut ja -varaukset

Vuonna 2016 Stora Enson ympäristöinvestoinnit olivat yhteensä 41 (41) milj. euroa. Pääasiassa niillä parannettiin ilman ja veden laatua, pienennettiin päästö- ja vuotoriskiä ja parannettiin resurssitehokkuutta ja energiaomavaraisuutta.

Stora Enson ympäristökulut vuonna 2016 olivat yhteensä 172 (183) milj. euroa. Niihin on luettu mukaan poistot mutta ei korkoja. Ympäristökulut sisältävät verot, palkkiot, hyvitykset, lupiin liittyvät kustannukset, korjaus- ja ylläpitokulut sekä jäteveden puhdistuksessa käytettävät kemikaalit ja tietyt materiaalit.

Ympäristövaraukset olivat yhteensä 100 (91) milj. euroa 31.12.2016. Ympäristövarauksista on yksityiskohtaisempia tietoja konsernitiilipäätöksen liitteessä 22 (Muut varaukset). Tällä hetkellä ei ole käsiteltävänä tai vireillä ympäristöasioihin liittyviä korvausvaatimuksia, joilla voisi olla olennainen negatiivinen vaikutus konsernin taloudelliseen tilanteeseen. Ympäristövelvoitteisiin liittyvät menot olivat 9 (6) milj. euroa.

Riskit ja riskienhallinta

Lähestymistapamme riskienhallintaan

Riskit ovat olennainen osa liiketoimintaa, ja niihin sisältyy sekä uhkia että mahdollisuuksia. Stora Enso on sitoutunut varmistamaan, että riskien ja mahdollisuuksien järjestelmällinen ja kokonaisvaltainen hallinta kuuluu ydinosaamiseemme ja muodostaa olennaisen osan kaikkea konsernin toimintaa ja että kaikessa päätöksenteossa edistetään riskejä ennakoivaa yrityskulttuuria. Hallitsemme riskejä dynaamista

riskianalyysia johdonmukaisesti soveltaen parantaaksemme mahdollisuuksiamme saavuttaa kilpailuetua ja vähentääksemme liiketoimintaamme kohdistuvia uhkia.

Riskienhallinnan johtaminen

Stora Enso määrittelee riskin tapahtumaksi tai kehitykseksi, jolla voi olla haitallinen vaikutus yhtiön arvojen, tavoitteiden ja päämäärien saavuttamiseen. Konsernin hallituksen hyväksymä riskipolitiikka määrittelee riskienhallintaan sovellettavan COSO-viitekehyksen (Committee of Sponsoring Organizations) ja ISO 31000-standardin mukaisen lähestymistavan pääpiirteet.

Perimmäinen vastuu yleisestä riskienhallintaprosessista ja asianmukaisen ja hyväksyttävän riskitason määrittelystä on konsernin hallituksella. Hallitus on perustanut talous- ja tarkastusvaliokunnan, joka tukee hallitusta Stora Ensossa sovellettavan riskienhallintaprosessin riittävyyden seurannassa ja etenkin taloudellisten riskien hallinnassa ja raportoinnissa. Vastuullisuus- ja yritysetiikkavaliokunnan tehtävänä on valvoa yhtiön toimintaa vastuullisuutta ja yritysetiikkaa koskeissa asioissa sekä yhtiön pyrkimyksiä mallikkaan yritysvastuukansalaisuuden toteuttamiseen ja yhtiön panostusta vastuullisuuden kehitysohjelmaan.

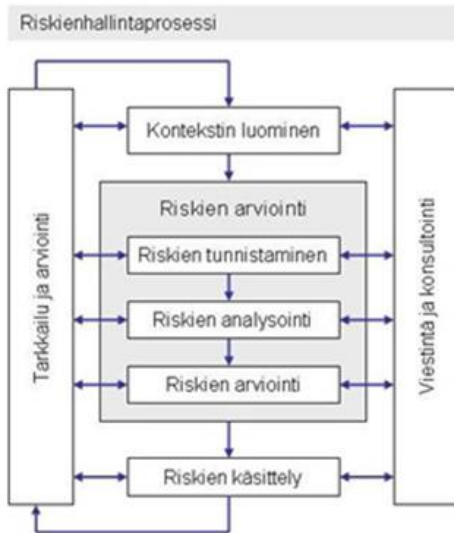
Riskienhallinnasta vastaava johtaja on vastuussa konsernin riskienhallintakehyksen ylhäältä alas tapahtuvan toteutuksen suunnittelusta, kehittämisestä ja seurannasta. Kunkin divisioonan vetäjä on oman johtoryhmänsä kanssa vastuussa prosessin täytäntöönpanosta ja kehyksen ja ohjeistuksien välittämisestä eteenpäin organisaation muille tasoille. Sisäinen tarkastus arvioi Stora Enson riskienhallintaprosessin toimivuutta ja tehokkuutta.

Riskienhallintaprosessi

Divisioonat ja konsernin tuki- ja palvelutoiminnot suorittavat keskeisiin tavoitteisiinsa liittyvän kokonaisvaltaisen perusriskiarvioinnin vuosittaisen strategiaprosessin yhteydessä. Riskienhallintaprosessia koskevat erityisohjeet esitetään riskienhallintajärjestelmän ohjeissa, jotka jaetaan strategisen ohjeistuksen yhteydessä.

Liiketoimintayksiköt ja toiminnot tunnistavat riskien lähteet, tapahtumat, mukaan lukien olosuhteiden muutokset, sekä niiden syyt ja mahdolliset seuraukset. Stora Enson riskimallissa esitetään kokonaisvaltainen riskikartta (risk universe), jota käytetään holistisen riskien tunnistamisen ja riskien yhdistelyn tukena. Riskimalli myös luokittelee ja johdonmukaistaa käytettävää riskiterminologiaa. Riskinottoa arvioidaan merkittävimmissä riskiluokissa divisioonien tasolla.

Riskianalyysiin kuuluu kehittää ymmärrystä riskistä, mistä on hyötyä riskien arvioinnissa. Riskiarvioinnin tarkoitus on määrittellä riskien tärkeysjärjestys ja tukea päätöksentekoa määrittämällä, mitkä riskit vaativat toimenpiteitä. Riskejä arvioidaan niiden vaikutuksen ja toteutumisen todennäköisyyden perusteella. Ennalta määritellyissä vaikutusasteikoissa huomioidaan vaikutukset talouteen, ihmisiin ja maineeseen, niin määrällisesti kuin laadullisestikin.

Riskien käsittely kattaa yhden tai useamman riskienhallintavaihtoehdon valinnan. Vaihtoehtoja ovat muun muassa välttäminen, vähentäminen, jakaminen ja pitäminen. Koetun riskirajan ylittävälle riskeille määritellään myös muita riskien vähentämistoimenpiteitä, joissa yhdistyvät riskien käsittelytoimenpiteiden vastuunjako ja aikataulut.

Vuosittaisen perusriskiarvioinnin jälkeen priorisoidut ja kehittyvät riskit, niiden arviointi ja niihin liittyvät vastaavat riskienhallinnan toimet sekä liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmat käydään läpi divisioonien neljännesvuosittain pidettävissä raportointikokouksissa.

Huolimatta siitä, mitä toimenpiteitä riskien hallinnassa ja niiden vaikutusten lievittämisessä käytetään, ja ottaen huomioon, että osa riskeistä ei ole johdon suoraan hallittavissa, riskien toteutuessa ei voida absoluuttisesti taata, ettei niillä voisi olla merkittäviä haittavaikutuksia Stora Enson liiketoimintaan, taloudelliseen tilaan, tulokseen tai kykyyn täyttää taloudelliset velvoitteensa.

Pääasialliset riskitekijät

Makrotaloudelliset, geopoliittiset ja valuuttariskit

Konserni toimii yli 35 maassa, ja maailmantalous vaikuttaa sen toimintoihin. Muutokset taloustilanteessa, markkinoiden tiukat korjausliikkeet, valuuttakurssien epävakaisuus ja talouden krooninen epätasapaino voivat vaikuttaa kielteisesti ja olennaisesti Stora Enson tulokseen, rahavirtoihin ja taloudelliseen tilanteeseen. Maailmanlaajuisen taantumän pitkittyminen voi vaikuttaa olennaisesti ja haitallisesti Stora Enson tulokseen ja taloudelliseen tilanteeseen. Taantuma voi myös vaikuttaa olennaisesti asiakkaisiimme, toimittajiimme ja muihin liiketoimintamme osapuoliin. Valuuttakurssien vaihtelulla voi olla olennainen vaikutus raportoituihin tuloksiin transaktio- ja muuntoriskin vaikutusten kautta.

Talouden merkittäväällä tai pitkittyneellä taantumalla tai vastaavalla tapahtumalla voi olla olennainen haitallinen vaikutus konsernin operatiiviseen toimintaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Konsernin raportoidut tulokset voivat vaihdella keskimääräisten valuuttakurssien muuttuessa, ja raportoitu netto-omaisuus voi vaihdella kauden lopun valuuttakurssin muuttuessa.

Konsernin monipuolinen liiketoimintaportfolio pienentää altistumista yksittäisissä maissa ja tuotesegmenteissä. Seuraamme jatkuvasti ulkoisen ympäristön kehitystä ja käytämme suunnittelussa oletuksia, jotka ottavat huomioon keskeisiin makrotaloudellisiin tekijöihin liittyvät merkittävät lähiajan, keskipitkän aikavälin ja pitkän ajan kehitysajurit. Seuraamme tarkasti hallituksen hyväksymää riskinottoa

tiettyjen taloudellisten mittarien osalta ja hallitsemme aktiivisesti rahavirtaa ja likviditeettiä. Suojaamme 50 % hyvin todennäköisestä 12 kuukauden nettovaluuttavirrasta päävaluutoissa. Vähennämme muuntoriskiä rahoittamalla investoinnit paikallisella valuutalla silloin, kun se on taloudellisesti mahdollista. Rahoitusriskejä käsitellään yksityiskohtaisemmin liitteessä 24. Divisioonat seuraavat säännöllisesti tilausvirtojaan ja muita keskeisiä käytettävissä olevia mittareita, jotta ne voivat reagoida nopeasti kauppaolosuhteiden heikkenemiseen. Merkittävän taantumien sattuessa konserni tunnistaa ja toteuttaa kustannussäästöjä tasapainottaakseen myynnin heikentymisen vaikutusta katteisiin.

Etiikka ja vaatimustenmukaisuus

Stora Enson liiketoiminta on tarkasti säänneltyä ja altistuu siksi riskeille, jotka liittyvät sovellettavien lakien ja säännösten rikkomiseen (esim. pääomamarkkinoiden sääntely, yhtiö- ja verolait, tullisäännökset ja turvallisuussäännökset) sekä konsernin toimintaperiaatteiden rikkomiseen (esim. eettinen toimintaohje ja toimittajien eettinen toimintaohje sekä liiketoimintatapoja koskevat menettelysäännöt, kuten petoksia, kartelleja, lahjontaa, eturistiriitoja ja muita väärinkäytöksiä koskevat toimintaohjeet).

Ympäristölainsäädännöstä ja ympäristömääräyksistä saattaa aiheutua Stora Ensolle huomattavia lupaehtojen noudattamiseen tai maaperän puhdistukseen liittyviä kustannuksia. Katso myös kohta "Tietojärjestelmät ja tietoturvaluottisuus". Mahdollisiin seuraamuksiin lukeutuvat oikeuskäsittelyt, sakot, sopimussakot sekä sopimukselliset, taloudelliset ja maineeseen kohdistuvat vahingot.

Stora Enso kehittää ja päivittää jatkuvasti sääntöjen ja eettisten periaatteiden noudattamisen ohjelmaansa, johon kuuluvat toimintapolitiikan määrittäminen, arvojen edistäminen, koulutus ja osaamisen jakaminen sekä valitusmekanismit. Muita vaatimustenmukaisuuden mekanismeja ovat Stora Enso -konsernin sisäinen valvontajärjestelmä ja sisäisten tarkastusten varmistus, toimittajien eettinen toimintaohje osana toimittajasopimuksia, toimittajien koulutus, toimittajien auditointi ja mustat listat.

Vastauksena pääomamarkkinoiden sääntelyyn Stora Enson viestintäpolitiikka korostaa läpinäkyvyyden, uskottavuuden, vastuullisuuden, ennakoimisen ja vuorovaikutuksen tärkeyttä.

Ympäristönhallintajärjestelmien sekä yritysostojen ja yritysmyyntien yhteydessä suoritettavien due diligence -menettelyjen avulla minimoidaan ympäristöriskejä. Lisäksi käytetään vastuusitoumuksia, kun tehokkaat ja asianmukaiset maaperän puhdistushankkeet ovat tarpeen. Erityisiä maaperän puhdistushankkeita, jotka liittyvät lopetettuihin toimintoihin ja tehtaiden sulkemisiin, suoritetaan riskienarviointien perusteella.

Strategiset investoinnit

Stora Enson liiketoimintastrategia on muuttua perinteisestä paperin- ja kartonginvalmistajasta asiakaskeskeiseksi uusiutuvien materiaalien kasvuyhtiöksi. Tämän muutoksen onnistuminen riippuu kyvystämme ymmärtää asiakkaidemme tarpeet ja löytää parhaat tavat, valikoimat ja tuotantolaitteet heidän palvelemiseensa. Strategisten projektien sovittua aikataulua myöhäisemmällä valmistumisella tai sovitun budjetin tai tarkennusten noudattamatta jättämisellä saattaa olla vakavia seurauksia konsernin taloudelliselle tulokselle. Merkittävät, ennakoimattomat muutokset kuluissa tai kykenemättömyys myydä suunniteltuja volyymeja tai saavuttaa suunniteltuja hintatasoja voivat estää meitä saavuttamasta liiketoimintatavoitteitamme.

Riskejä hallitaan jokaista mittavaa investointia edeltävien perusteellisten ja yksityiskohtaisten esisoveltuvuus- ja toteutettavuustutkimusten avulla. Konsernin investointiohjeet määrittelevät strategisiin projekteihin sovellettavat prosessi-, hallinnointi-, riskienhallinta- ja seurantamenetelmät. Ympäristöön liittyvien ja sosiaalisten vaikutusten arviointi (Environmental and Social Impact Assessments, ESIA) tehdään kaikille uusille projekteille, joilla voi olla merkittäviä epäsuotuisia vaikutuksia paikallisyhteisöihin. Kaikista merkittävistä investoinneista tehdään loppuarviointi.

Ilmaston lämpeneminen

Muutokset sademäärissä, taifuunit ja ankarat pakkaskaudet subtrooppisilla alueilla saattavat vahingoittaa puuviljelmiä. Lämpötilan nousu saattaa johtaa muutoksiin metsien puulajien koostumuksessa, ja muutosta

voivat pahentaa hyönteisesiintymät. Leudommilla talvilla ja lyhemmillä routa-ajoilla saattaa olla vaikutusta puunkorjuuseen ja kuljetuksiin ja näin ollen raaka-aineen saatavuuden vakauteen ja hinnan nousuun. Bioenergian ja maatalousmaan lisääntyvä kysyntä saattaa rajoittaa kuidun tuottamiseen saatavilla olevaa maata ja vaikuttaa näin biomassan hintaan. Maailmanlaajuisesti kasvava veden kysyntä saattaa pitkällä aikavälillä vaikuttaa toimintaamme toimitusketjujemme kautta.

Stora Enso on sitoutunut ilmastonmuutoksen vaikutusten lieventämiseen hakemalla aktiivisesti ratkaisuja, joiden avulla se pystyy pienentämään hiilijalanjälkeään. Stora Enso hallitsee ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä etsimällä puhtaita, edullisia ja turvallisia tuotannon ja kuljetusten energianlähteitä sekä vähentämällä energian kokonaiskulutusta. Lisäksi energiatehokkuuden lisääminen, hiilineutraalien biopolttoaineiden ja yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon käyttäminen sekä hiilidioksidin sitoutuminen metsään ja puutuotteisiin auttavat hidastamaan ilmastonmuutosta. Perusteellinen puuviljelmien suunnittelu hallalle alttiiden alueiden välttämiseksi ja kiistoja aiheuttamattomat puunviljelyohjelmat ja T&K-ohjelmat parantavat puiden ääriämpötilojen sietokykyä. Stora Enso ylläpitää monimuotoisia metsätyppejä ja -rakenteita ja tukee monimuotoisuutta myös puun hankinnassa. Puunkorjuu pehmeällä maalla vaatii parhaiden käytäntöjen ohjeistuksen toimeenpanoa. Peltometsäviljelyn konseptit otetaan käyttöön erilaisten maankäyttömuotojen yhdistämiseksi sekä maa-alueisiin liittyvän kilpailun ja elintarvikkeiden nousevien hintojen vaikutuksen vähentämiseksi.

Lainsäädännön muutokset ja poliittiset riskit

Konsernin liiketoimintaan saattavat vaikuttaa poliittiset ja lainsäädännölliset muutokset kaikissa niissä maissa ja niillä lainkäyttöalueilla, missä konserni toimii, mukaan lukien muutokset finanssi-, verotuksellisissa, ympäristö- ja muissa lainsäädäntöaloilla. Mahdollisiin vaikutuksiin lukeutuvat korkeammat kulut ja käyttöomaisuusinvestoinnit, joita tarvitaan uusiin ympäristövaatimuksiin vastaamiseksi, omaisuuserien pakkolunastus, rojaltien määrääminen sekä paikallista omistusta tai jalostamista koskevat vaatimukset. Erityisesti EU:n energia- ja hiilidioksidilinjaukset saattavat vaikuttaa kuidun saatavuuteen ja hintaan. Poliittinen epävakaus voi myös johtaa levottomuuksiin sekä olemassa olevien sopimusten, korjuulupien tai maa-alueiden vuokrien mitätöimiseen. Odottamattomat muutokset metsien sertifiointijärjestelmissä voivat rajoittaa sertifioidun raaka-aineen saatavuutta.

Stora Enso seuraa ympäristö- ja muun lainsäädännön kehitystyötä ja osallistuu siihen aktiivisesti minimoidakseen liiketoimintaansa kohdistuvat haittavaikutukset. Metsäsertifiointijärjestelmillä ja sertifioidulla puun alkuperäketjulla hallitaan puun hyväksyttävyyteen liittyviä riskejä.

Fuusiot, yritysostot, yritysmyynnit ja uudelleenjärjestelyt

Odotetun hyödyn tai arvon saamatta jäämisellä jonkin hankinnan tai omaisuuden myymisen tai uudelleenjärjestelyn yhteydessä saattaa olla vakavia taloudellisia vaikutuksia. Konsernin saatetaan katsoa olevan vastuussa hankitun liiketoiminnan aikaisemmista toimista tai laiminlyönneistä ilman riittävää valitusoikeutta. Jos konserni ei saavuta odotettua arvoa omaisuuserien myynnistä tai toimituksista, tällä saattaa olla vaikutusta konsernin taloudelliseen asemaan.

Yritystoston yhteydessä kohdeyrityksen aiemmat menettelytavat esimerkiksi saasteiden, kilpailulain noudattamisen tai korruption osalta voivat aiheuttaa Stora Ensolle ylimääräisiä kustannuksia ja vahingoittaa yhtiön mainetta. Yritysmyynteihin voi liittyä ylimääräisiä kustannuksia aiempien tai huomioon ottamattomien velvoitteiden seurauksena. Liiketoiminnan uudelleenjärjestelyillä voi olla mainevaikutuksia.

Yritysjärjestelyjä koskevat tiukat ohjeet, mukaan lukien due diligence -menettelyt, joita noudatetaan kaikkien hallituksen hyväksynnän vaativien yritysostojen arvioinnissa ja toteutuksessa. Uudelleenjärjestelyjä koskevassa päätöksenteossa noudatetaan strukturoitua hallintomallia sekä vastuullisen koon mukauttamisen toimintaperiaatteita ja muita menettelytapoja.

Informaatioteknologia ja tietoturvallisuus

Konserni on riippuvainen tietojärjestelmistä sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässään ja toimintojensa päivittäisessä johtamisessa. Konsernin tietojärjestelmät, henkilöstö ja toimitilat altistuvat kyberturvallisuusriskeille. Digitalisaation ja kognitiivisten teknologioiden hyödyntämisessä epäonnistuminen voi heikentää Stora Enson kilpailukykyä. Muut tietotekniikkariskit liittyvät IT-palvelujen mahdollisiin käyttökatkoksiin toimintojen inhimillisen virheen, tietokoneiltojen ja palvelinkeskusten laitevaurion tai verkkoyhteyden ongelmien seurauksena tai kun toimittaja ei pysty noudattamaan palvelutasosopimusta.

Luottamuksellisen tiedon paljastuminen tietojen käsittelyperiaatteiden noudattamatta jättämisen, vahingon tai rikollisen teon seurauksena voi johtaa taloudellisiin vahinkoihin, sakkoihin, häiriöihin tai viivästyksiin uusien liiketoimintojen käynnistyksessä, asiakkaiden ja markkinoiden luottamuksen menetykseen sekä tutkimussalaisuuksien ja muun ratkaisevan tärkeän liiketoimintatiedon menetykseen. Mahdollisia seurauksia ovat myös varmuuskopioiden menetykset ja tietosuojasäännösten rikkomukset.

Riskejä hallitaan aktiivisesti IT-riskien hallintajärjestelmän puitteissa. Lisäksi sovelletaan parhaiden käytäntöjen mukaista muutoksenhallintaa ja projektimenetelmiä. Käyttöön on otettu useita turvatoimia, joiden avulla vahvistetaan luottamuksellisen tiedon suojausta ja edistetään kansainvälistä säännöstenmukaisuutta. Erylisiä menetelmiä ovat perusteellinen tarjouspyyntöprosessi liiketoiminnan kannalta ratkaisevan tärkeiden palvelujen toimittajien valinnassa, toimittajien auditoinnit, vuosittaiset tarkastukset ja auditoinnit, matalan riskien alueilla sijaitsevat palvelinkeskukset, kriittisten palvelujen varayhteydet, toipumissuunnitelmat, kohdennetut tarkailu- ja tutkintatoimet ja viestinnän, tiedon ja laitteiden salaus sekä laiteturvallisuuden etähallinta ja tietoturvakoulutus.

Työturvallisuus

Turvallisuuden hallinnassa epäonnistuminen voi vahingoittaa konsernin työntekijöitä tai urakoitsijoita sekä toimintojemme lähellä olevia yhteisöjä ja ympäristöä.

Fyysisten vammojen, terveysvaikutusten ja ympäristövahinkojen lisäksi mahdollisia vaikutuksia ovat vahingonkorvaukset työntekijöille tai kolmansille osapuolille, konsernin maineen vahingoittuminen tai konsernin kyvyttömyys houkuttaa ja pitää ammattitaitoisia työntekijöitä. Valtion viranomaiset voivat myös väliaikaisesti sulkea yhtiön toimintoja.

Stora Enso mittaa työterveyttä ja työturvallisuutta tapaturmien ja läheltä piti -tilanteiden tulostilanteiden ja turvallisuuksien havaintoihin perustuvien ennakoivien mittareiden avulla. Työturvallisuudessa on lopullisena tavoitteena nolla tapaturmaa, mutta tapaturmien määrälle on asetettu myös vaativia välitavoitteita. Stora Enso on ottanut käyttöön yhteisen työturvallisuuden hallintamallin sekä työkaluja, jotka on otettava käyttöön kaikissa yksiköissä. Työkalujen käyttöönoton etenemistä seurataan ja siitä raportoidaan kuukausittain. Yksiköille järjestetään koulutusta ja valmennusta sekä tilaisuuksia parhaiden käytäntöjen jakamiseen. Yksiköillä on päävastuu turvallisuusriskien tunnistamisesta ja hallinnasta. Tehtaiden terveys- ja työturvallisuusriskit arvioidaan yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. Konsernitasolla terveys- ja työturvallisuusriskien seurannasta ja arvioinnista vastaa työterveys- ja työturvallisuusyksikkö.

Tuoteturvallisuus

Tuotteitamme käytetään kuluttajille tarkoitetuissa neste- ja elintarvikepakkauksissa. Mahdolliset viat voivat siten aiheuttaa terveysriskejä tai heikentää pakkausten toiminnallisia ominaisuuksia, mikä voi johtaa kalliiksi tuleviin tuotteiden takaisinveitöihin. Puutuotteitamme käytetään rakennuksissa, mikä voi johtaa tuotevastuuseen rakenteellisessa suunnittelussa, tuotteiden valinnassa tai asennuksessa mahdollisesti sattuneista virheistä.

Tuoteturvallisuuden takaamisessa epäonnistumisen mahdollisia vaikutuksia ovat tuotteiden takaisinvedot, joihin liittyy merkittäviä kustannuksia, kuten kuluttajien epäsuorien kulujen korvaaminen, sekä mainevahingot.

Elintarvikepakkauksia valmistavat tehtaat ovat laatineet sertifioituja hygieniajärjestelmiä, jotka perustuvat riski- ja vahinkoanalyysiin. Tuoteturvallisuuden varmistamiseksi Stora Enso osallistuu aktiivisesti Euroopan

paperiteollisuuden liiton (CEPI) kemikaalien turvallisuuden ja tuoteturvallisuuden työryhmiin. Lisäksi kaikilla Stora Enson tehtailla on sertifioidut ISO-laatu järjestelmät. Lisäksi riskeille altistumista rajoitetaan sopimusten vastuunrajoituksilla ja vakuutuksilla.

Kilpailu ja markkinakysyntä

Jatkuva kilpailu sekä paperi-, pakkaus-, sellu- ja puutuotemarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan epätasapaino voivat vaikuttaa kannattavuuteen. Paperi-, sellu-, pakkaus- ja puutuotetoimialat ovat kypsiä ja pääomavaltaisia, ja niillä on kova kilpailu. Stora Enson pääkilpailijoihin kuuluu useita suuria kansainvälisiä metsäteollisuusyhtiöitä sekä lukuisia alueellisia ja erikoistuneita kilpailijoita. Asiakaskysyntä vaikuttaa tuotehintoihin, ja talouden yleinen kehitys sekä varastotasot heijastuvat kysyntään. Tuotehinnat ovat tällä toimialalla yleensä syklisiä, ja niihin vaikuttava kapasiteetin käyttöaste pienenee laskusuhdanteiden aikana. Hintamuutokset vaihtelevat tuotteiden ja maantieteellisten alueiden välillä.

Seuraava taulukko näyttää +/-10 prosentin hintojen ja volyymien muutosvaikutuksen eri segmenttien liiketulokseen vuoden 2016 lukujen perusteella.

Liiketulos: +/- 10 %:n muutoksen vaikutus, milj. euroa

Segmentit	Hinta	Määrä
Consumer Board	220	84
Packaging Solutions	97	37
Biomaterials	131	59
Wood Products	156	37
Paper	301	83

Tuotekysynnän ja kulutustottumusten muutoksiin vastaaminen sekä uusien kilpailukykyisten ja taloudellisesti järkevien tuotteiden kehittäminen edellyttävät innovaatiokykyä, jatkuvaa kapasiteetin hallintaa ja rakenteellista kehittämistä. Kysyntään, hintoihin, kilpailuun ja asiakkaisiin liittyviä riskejä seurataan säännöllisesti divisioonissa ja liiketoimintayksiköissä osana normaalia liiketoiminnan johtamista. Näitä riskejä seurataan ja arvioidaan jatkuvasti myös konsernin tasolla. Tavoitteena on luoda laajempi kuva konsernin tuotantorakenteesta ja yleisestä pitkän aikavälin kannattavuuspotentiaalista.

Yhteisösuhteet ja yhteiskuntavastuu

Sosiaaliset riskit voivat vahingoittaa olemassa olevaa toimintaa ja investointien kehittämistä etenkin kasvumarkkinoilla. Epäonnistuminen suhteiden ylläpitämisessä paikallisyhteisöjen ja kansalaisjärjestöjen kanssa voi häiritä toimintojamme ja vaikuttaa haitallisesti konsernin maineeseen. Joissakin konsernin toimintamaissa maan ja resurssien omistusoikeudet ovat epäselviä, mistä voi mahdollisesti syntyä ongelmia.

Mahdollisia vaikutuksia ovat mainevaikutukset, kielteinen julkisuus, yhteisöjen ja oikeudenomistajien vahingot, toimintojen keskeytyminen ja toimiluvan menetys.

Stora Enso pyrkii tunnistamaan ja minimoimaan sosiaalisiin kysymyksiin liittyvät riskit hyvissä ajoin investointiprosessien päätöksenteon ja käynnissä olevien toimintojen tueksi. Esimerkiksi vastuullisuusriskien arvioinnin ja ihmisoikeuksia koskevan due diligence -menettelyn sekä ympäristövaikutusten ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnin avulla varmistetaan, että haitallisia hankkeita ei käynnistetä ja että kaikki hankkeisiin liittyvät riskit ja mahdollisuudet ovat tiedossa. Nämä työkalut auttavat myös hankesuunnitelmien ja toimintakäytäntöjen sovittamisessa paikallisiin olosuhteisiin. Stora Enson vastuullisuusraportissa on lisätietoja yhteistyöstämme paikallisyhteisöjen kanssa.

Hankinta

Energian, kuidun, kemikaalien ja muiden raaka-aineiden hankintaan sekä kuljetukseen ja työvoimaan liittyvien kustannusten nousu voi heikentää Stora Enson kannattavuutta. Edullisen ja luotettavan hankinnan

takaaminen sekä ennakoiva kustannusten ja tuottavuuden hallinta ovat tärkeitä. Stora Enso on riippuvainen ulkopuolisista maakaasun, öljyn, hiilen sekä turpeen toimittajista. Lisäksi lähes puolet konsernin kuluttamasta sähköstä tulee ulkopuolisilta toimittajilta.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Stora Enson tärkeimmät kustannustekijät:

Kustannusten jakauma 2016

Operatiiviset kustannukset	% kokonaiskustannuksista	% liikevaihdosta
Logistiikka ja komissiot	11	10
Tuotantokustannukset		
Kuitu	34	31
Kemikaalit ja täyteaineet	9	9
Energia	7	6
Materiaalit	6	6
Henkilöstö	15	14
Muut	12	11
Poistot	6	5
Yhteensä	100	92
Yhteensä, milj. euroa	8 998	9 802
Osakkuus- ja yhteisyritykset, operatiivinen		80
Operatiivinen liiketulos		884

Stora Enso on monilla alueilla riippuvainen tavarantoimittajista sekä niiden kyvystä toimittaa oikeanlaisia tuotteita ja palveluja oikeaan aikaan. Stora Ensolle tärkeimmät tuotteet ovat kuitu, kemikaalit ja energia sekä koneet ja laitteet käyttöpääomainvestoinneissa. Tärkeimmät palvelut ovat kuljetukset sekä erilaiset ulkoistetut liiketoimintatukipalvelut. Toimittajien rajallinen määrä voi muodostaa riskin.

Tuotantopanokulujen epävakautta seurataan tarkasti niin liiketoimintayksikköjen kuin divisioonien ja konsernin tasolla. Konsernilla on johdonmukainen ja pitkäaikainen energian suojausstrategia. Hinta- ja tarjontariskejä hallitaan lisäämällä omaa energiantuotantoa ja omistamalla Pohjolan Voiman ja Teollisuuden Voiman kaltaisten kilpailukykyisten voimalaitosten osakkeita sekä pitkäaikaisten toimitussopimusten ja johdannaisten avulla. Konserni suojaa hintariskejä raaka-aine- ja lopputuotemarkkinoilla ja tukee osaltaan kyseisten markkinoiden kehitystä. Siksi konsernilla on useita toimittajia, joiden toimintaa se seuraa, jotta tuotannon jatkuvuus, liiketoimet tai kehitysprojektit eivät vaarantuisi.

Toimittajat ja alihankkijat ovat osa Stora Enson arvoketjua, joten niiden on noudatettava yhtiön yritys vastuuvaatimuksia. Yritysvastuuasioiden heikko hallinta toimitusketjussa voi vahingoittaa Stora Ensoa ja sen mainetta. Stora Enson toimittajille asettamat yritys vastuuvaatimukset ja tarkastusjärjestelmät kattavat hankkimamme raaka-aineet, tavarat ja palvelut. Toimittajimme liittyvien ympäristö-, yhteiskuntavastuu- ja liiketoimintariskien arvioinnissa käytetään itsearviointilomakkeita ja toimittajien auditointeja. Tällaisissa arvioinneissa tehtyjä havaintoja seurataan jatkuvasti, ja progressiivisia mustan listan menetelmiä sovelletaan tarpeen mukaan.

Ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun hallinta puun- ja kuidunhankinnassa sekä metsänhoidossa on Stora Enson sidosryhmien ensisijainen vaatimus. Jos konserni ei pysty takaamaan puun alkuperän hyväksyttävyyttä, tällä saattaa olla vakavat seuraamukset markkinoilla. Stora Enso hallitsee tätä riskiä laatimillaan kestävästä puun- ja kuidunhankinnan sekä maankäytön periaatteilla, jotka asettavat perusvaatimukset koko konsernin puun- ja kuidunhankinnalle. Puun alkuperän jäljitysjärjestelmiä käytetään puun alkuperän dokumentoinnissa ja niiden avulla varmistetaan, että puu tulee laillisista ja hyväksyttävistä lähteistä.

Ihmiset ja tarkoitus

Pätevän työvoiman palkkaaminen, pitäminen ja kehittäminen sekä avainhenkilöiden sitouttaminen Stora Enson maailmanlaajuisessa organisaatiossa ovat yhtiön menestyksen kannalta merkittäviä tekijöitä. Kilpailu työntekijöistä on kovaa, eikä konserni välttämättä pysty houkuttelemaan tai pitämään pätevää henkilöstöä. Merkittävä osa Stora Enson työntekijöistä on ammattijärjestöjen jäseniä. Konserni saattaa joutua mukaan työsopimuskiistoihin etenkin silloin, kun yksiköiden myyntien ja sulkemisten takia toteutetaan uudelleenjärjestelyjä ja vähennetään henkilöstöä.

Mahdollisia vaikutuksia ovat avainhenkilöiden menetykset, konsernin kyvyttömyys houkutella uusia tai asianmukaisesti koulutettuja työntekijöitä tai viivästykset avainhenkilöiden palkkauksessa. Nämä vaikutukset voivat vahingoittaa merkittävästi konsernin liiketoimintaa sekä estää konsernia ja sen divisioonia saavuttamasta strategiset tavoitteensa. Työsopimuskiistoilla ja lakoilla voi olla olennaisia haittavaikutuksia liiketoimintaan, taloudelliseen tilanteeseen ja kannattavuuteen.

Stora Enso pyrkii erilaisin toimin minimoimaan organisaation avainhenkilöiden menettämiskärsiä. Näitä toimia ovat esimerkiksi paremman kokonaiskuvan saaminen yhtiön henkilöstöstä, Stora Enson työnantajabrändin tunnettuuden lisääminen yhtiön sisällä ja ulkopuolella, tiettyjen palkitsemiskäytäntöjen maailmanlaajuinen käyttöönotto ja lahjakkuuksien tunnistamisen ja kehittämisen tehostaminen. Lisäksi hyödynämme aktiivisesti lahjakkuuksien ja johdon arvioiteja sekä seuraajasuunnittelua avainasemissa. Ammattijärjestöt edustavat suurinta osaa työntekijöistä, ja voimassa on useita työehtosopimuksia niissä maissa, joissa Stora Ensolle on toimintaa. Näin ollen suhteilla ammattijärjestöihin on tärkeä merkitys työmarkkinariskien hallinnassa.

Oikeudenkäynnit

Konsernin toimintojen kansainvälinen luonne altistaa sen kolmansien osapuolien käynnistämien oikeudenkäyntien riskille. Monet konsernin toiminnoista altistuvat merkittäville oikeudenkäynneille. Aiemmat merkittävät oikeudenkäynnit ovat toimialallamme liittyneet pääasiassa suurin sopimukseen ja osakassopimukseen. Oikeudenkäyntejä voi syntyä myös yritysostoista ja -myynneistä sekä uudelleenjärjestelyistä tilanteissa, joissa yritys ei ole saavuttanut tavoitteitaan. Lisätietoja konserniin vaikuttavista oikeudenkäynneistä ja oikeustapauksista Liitteessä 29, Vastuusitoumukset ja ehdolliset velat.

Varmistetaan paras asiantuntemus sopimusten muotoilussa ja oikeudenkäyntiriskien arviointi sopimuksia tehtäessä.

Omaisuuksien ja liiketoiminnan keskeytysriskit

Stora Ensolle on tärkeää suojata tuotantolaitokset ja liiketoiminnan tulokset, jotta yllättäviltä tuotannonkeskeytyksiltä voidaan välttyä. Järjestelmällisten menetelmien avulla voidaan tunnistaa, mitata ja valvoa erityyppisiä riskejä ja niille altistumista. Divisioonien riskiasiantuntijat käsittelevät näitä asioita yhdessä vakuutusyhtiöiden ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Tuotantoyksiköissä suoritetaan vuosittain teknisiä riskiarvioita. Riskienhallintaohjelmia ja ehdotettujen investointien kustannushyötyanalyysseja hallinnoidaan sisäisen raportoinnin sekä riskien arviointityökalujen avulla. Lisäksi käytössä on sisäisiä ja ulkoisia omaisuusvahinkojen ehkäisyohjeita, palovahinkojen torjumiseen kohdistuvia arvioiteja, tärkeimpiin koneisiin liittyviä riskienarvioiteja ja muita vahinkojen ehkäisyohjelmia.

Suunnitellut kunnossapitoseisokit ja muut työt ovat tärkeitä koneiston toimintakunnon ylläpidossa. Stora Ensolle on käytössään tietokoneistettuja virallisia ennalta ehkäisevän huollon ohjelmia ja varaosaseuranta, joiden avulla varmistetaan tärkeimpien koneiden ja laitteiden käytettävyyttä sekä tehoa. Tärkeää on myös löytää oikea tasapaino riskien hyväksymisen ja välttämisen, niiden käsittelemisen tai jakamisen välillä. Riskienhallintajohtajien vastuulla on varmistaa, että divisioonilla on riittävä vakuutusosuus ja että ne tukevat yksiköitä omaisuusvahinkojen ehkäisemiseen ja hallitsemiseen liittyvässä työssä. He myös tukevat yksiköitä vahinkojen ehkäisytyössä ja riskienhallinnassa.

Henkilöstön turvallisuusriskit

Henkilöstön turvallisuudesta ei voida koskaan tinkiä, joten Stora Enson tulee olla tietoinen mahdollisista turvallisuusriskeistä ja ohjeistaa henkilöstöä niiden varalta. Riskit voivat liittyä esimerkiksi matkustamiseen, työskentelyyn ja oleskeluun maissa, joissa turvallisuustaso on alhainen ja rikollisuus yleistä. Liiketoiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää panostaa avainhenkilöiden turvallisuuteen. Stora Enso seuraa jatkuvasti henkilöstön turvallisuuteen liittyviä riskejä, mukaan lukien terveysriskit. Tietoa on saatavilla intranetissä, ja sitä myös jaetaan suoraan matkalle lähteville työntekijöille. Terveysteen tai turvallisuuteen liittyvissä kriisitilanteissa on apuna ulkopuolinen palveluntarjoaja, joka toimii Stora Enson kriisinhallintatyöryhmän ohjauksessa. Kriisinhallintatyöryhmää johtaa konsernin henkilöstöjohtaja, joka on myös johtoryhmän jäsen.

Luonnonkatastrofeihin liittyvät riskit

Stora Enson on tiedostettava, että myrskyt, tulvat, maanjäristykset, tulivuorenpurkaukset ja muut luonnonkatastrofit voivat vahingoittaa konsernin toimitiloja ja vaikuttaa konsernin toimintaan. Suurin osa konsernin tuotantolaitoksista sijaitsee kuitenkin alueilla, joilla tulvien, maanjäristysten ja tulivuorenpurkausten todennäköisyys on pieni. Luonnonkatastrofeista aiheutuvia seuraamuksia voidaan lieventää laatimalla etukäteen hätäsuunnitelmat ja liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmat yhdessä viranomaisten kanssa.

Rahoitusmarkkinat

Stora Enso altistuu erilaisille rahoitusmarkkinariskeille, joita konsernin tulee hallita hallituksen hyväksymien toimintatapojen mukaisesti. Tavoitteena on kustannustehokas konserniyritysten varainhankinta ja tuloksen heilahtelujen pienentäminen rahoitusinstrumenttien avulla. Pääasialliset rahoitusriskit ovat korkoriski, valuuttariski, varainhankintariski, hyödykkeiden hintariski ja luottoriski.

Rahoitusriskejä käsitellään yksityiskohtaisemmin tilinpäätöksen liitteessä 24 (Rahoitusriskien hallinta).

Taloudellinen raportointi ja arvioihin liittyvät epävarmuustekijät

Arvioihin liittyvät epävarmuustekijät kuvataan liitteessä 2 (Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät epävarmuustekijät). Sisäisestä valvonnasta ja taloudellisesta raportoinnista on lisätietoja konsernihallinnointia käsittelevässä raportissa.

Konsernihallinnointi Stora Ensossa

Stora Enso noudattaa Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n vuonna 2015 julkaisemaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Hallinnointikoodi on osoitteessa www.cgfinland.fi. Stora Enson konsernihallinnointiohje noudattaa myös Ruotsin hallinnointikoodia, jota on sovellettu Stora Ensoon ulkomaalaisena yhtiönä 1.1.2011 alkaen, lukuun ottamatta tämän raportin liitteessä 1 mainittuja poikkeuksia. Poikkeukset johtuvat eroista ruotsalaisessa ja suomalaisessa lainsäädännössä, hallinnointikoodissa ja -käytännöissä, ja niiden osalta Stora Enso noudattaa kotimaansa käytäntöjä. Ruotsin hallinnointikoodin on julkaissut Ruotsin hallinnointilautakunta, ja se on osoitteessa www.corporategovernanceboard.se.

Oikeudenkäyntimenettelyt Suomessa

Markkinaoikeus määräsi joulukuussa 2009 Stora Ensolle seuraamusmaksun kilpailulain rikkomisesta Suomen raakapuumarkkinoilla 1997–2004. Stora Enso ei valittanut päätöksestä. Metsähallitus käynnisti maaliskuussa 2011 oikeudenkäynnin Stora Ensoa, UPM:ää ja Metsäliittoa vastaan vaatien korvauksia vahingoista, joiden väitetään syntyneen kilpailulain rikkomisesta. Kokonaiskorvausvaatimus kaikkia vastaajia vastaan oli noin 160 milj. euroa ja toissijainen vaade Stora Ensoa vastaan noin 87 milj. euroa. Kesäkuussa 2016 antamassaan päätöksessä Helsingin käräjäoikeus hylkäsi Metsähallituksen Stora Ensolle, Metsäliitolle ja UPM:lle esittämän vahingonkorvausvaatimuksen. Metsähallitus on valittanut päätöksestä. Lisäksi jotkin suomalaiset kunnat ja yksityiset metsänomistajat ovat käynnistäneet vastaavanlaisia oikeusmenettelyitä. Kokonaiskorvausvaatimus kaikilta vastaajilta on noin 25 milj. euroa sekä toissijaiset vaateet yksin Stora Ensoa vastaan noin 6 milj. euroa. Stora Enso kiistää asianosaisten kärsineen minkäänlaisia vahinkoja ja puolustaa määrätietoisesti itseään. Stora Enso ei ole tehnyt kirjanpidollisia varauksia kyseisten kanteiden vuoksi.

Oikeudenkäynnit Latinalaisessa Amerikassa

Veracel

Fibria ja Stora Enso omistavat kumpikin 50 % Veracelistä siten, että yhteisomistusten ehdot on määritelty osakassopimuksessa. Toukokuussa 2014 Fibria aloitti välimiesmenettelyn Stora Ensoa vastaan väittäen, että Stora Enso oli rikkonut osakassopimuksen tiettyjä määräyksiä. Fibria on arvioinut, että riitatapauksessa maksettavaksi tuleva intressi olisi noin 54 milj. Yhdysvaltain dollaria (51 milj. euroa). Stora Enso kiistää rikkoneensa sopimusta eikä hyväksy menetelmää, jolla oikeustapauksessa kyseessä olevat intressit lasketaan. Stora Enso ei ole tehnyt kirjanpidollisia varauksia tapauksen vuoksi.

Stora Enso ilmoitti 11.7.2008 liittovaltion tuomarin Brasiliassa antamasta päätöksestä, jonka mukaan Bahian osavaltion Veracelin toiminnalle myöntämät luvat eivät olleet päteviä. Lisäksi tuomari määräsi Veracelin ryhtymään tiettyihin toimenpiteisiin, kuten luonnonmetsän istuttamiseen osaan Veracelin puuviljelmistä. Yhtiölle määrättiin lisäksi mahdollinen 20 milj. Brasilian realin (6 milj. euron) sakko. Veracel kyseenalaistaa päätöksen ja on tehnyt siitä valituksen. Veracel toimii täysin kaikkien Brasilian lakien mukaisesti ja on saanut asiaan kuuluvilta viranomaisilta kaikki tarvittavat ympäristö- ja liiketoimintaluvat teollisuustoiminnoille ja puuviljelmille. Marraskuussa 2008 tuomioistuin lykkäsi päätöksen täytäntöönpanoa. Veracel ja Stora Enso eivät ole tehneet kirjanpidollisia varauksia metsänistutusten tai mahdollisen sakon vuoksi.

Oikeudenkäynnit Ruotsissa

Vakuutuskanne

Stora Enso sai heinäkuussa tiedon, että kuusi ruotsalaista vakuutusyhtiötä nostaa kanteen Stora Ensoa vastaan. Noin 300 milj. Ruotsin kruunun (31 milj. euron) suuruinen korvausvaatimus liittyy vakuutuskorvauksiin, joita maksettiin vuoden 2014 metsäpalon takia vahinkoa kärsineille osapuolille Västmanlandin maakunnassa Ruotsissa. Stora Enso kiistää olevansa korvausvelvollinen ja vastaa

kanteeseen oikeudenkäynnin puitteissa.

Muutokset organisaatorakenteessa ja konsernin johdossa

Muutokset konsernin johdossa

Stora Enso ilmoitti 31.10.2016 nimittäneensä Annica Breskyn Consumer Board -divisioonan johtajaksi ja konsernin johtoryhmän jäseneksi. Hän aloittaa työnsä Stora Ensossa viimeistään 1.5.2017

Malin Bendz aloitti työnsä konsernin henkilöstöjohtajana 1.11.2016 ja hänestä tuli myös johtokunnan jäsen.

Consumer Board -divisioonan johtaja Jari Latvanen toimi johtoryhmän jäsenenä 28.10.2016 asti.

Konsernin henkilöstöjohtaja Lars Häggström toimi johtoryhmän jäsenenä 31.10.2016 asti.

Osakepääoma

Stora Ensolla on kaksi osakesarjaa: A ja R. Kaikki osakkeet oikeuttavat samansuuruiseen osinkoon, mutta äänioikeudessa on eroja. Yhtiökokouksessa A-osakkeiden omistajalla on yksi ääni edustamaansa osaketta kohti. R-osakkeet tuottavat omistajalleen yhden äänen kymmentä osaketta kohti. Jokaisella osakkeenomistajalla on kuitenkin vähintään yksi ääni.

Vuoden 2016 aikana yhteensä 25 000 A-sarjan R-sarjaan muunnettua osaketta merkittiin kaupparekisteriin. 31.12.2016 Stora Enson liikkeeseen laskettuja A-sarjan osakkeita oli 176 507 090 kappaletta ja R-sarjan osakkeita oli 612 112 897. Yhtiön omistuksessa ei ollut omia osakkeita. Stora Enson liikkeeseen laskettuja osakkeita oli yhteensä 788 619 987. Osakkeiden äänimäärä oli vähintään 237 718 380.

Hallituksella ei ole tällä hetkellä oikeutta laskea liikkeeseen, ostaa tai myydä Stora Enson osakkeita.

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2016

Äänimäärän mukaan	A-osakkeet	R-osakkeet	% osakekannasta	% äänistä
1 FAM AB ¹	63 123 386	17 000 000	10,2 %	27,3 %
2 Solidium Oy ²	55 595 937	41 483 501	12,3 %	25,1 %
3 KELA	23 825 086	2 275 965	3,3 %	10,1 %
4 Varma	15 572 117	140 874	2,0 %	6,6 %
5 MP-Bolagen i Vetlanda AB, (Werner von Seydlitz kuolinpesä)	4 803 000	3 507 000	1,1 %	2,2 %
6 Ilmarinen	3 492 740	13 781 189	2,2 %	2,0 %
7 Erik Johan Ljungberg's Education Foundation	1 780 540	2 336 224	0,5 %	0,8 %
8 Swedbank Robur Funds	-	11 032 722	1,4 %	0,5 %
9 Valtion eläkerahasto	-	8 500 000	1,1 %	0,4 %
10 Bergslaget's Healthcare Foundation	626 269	1 609 483	0,3 %	0,3 %
11 Nordea sijoitusrahastot	-	6 879 179	0,9 %	0,3 %
12 Unionen (Swedish trade union)	-	5 297 200	0,7 %	0,2 %
13 Keva	-	5 251 101	0,7 %	0,2 %
14 SEB Investment Management	-	4 701 297	0,6 %	0,2 %
15 Nordea Suomi sijoitusrahasto	-	4 063 211	0,5 %	0,2 %
Yhteensä	168 819 075	127 858 946	37,8 % ³	76,4 % ³
Hallintarekisteröidyt osakkeet	74 514 851	442 620 022	65,6 % ^{3,4}	50,0 % ^{3,4}

¹Kuten Stora Ensolle on ilmoitettu.

²Kokonaan Suomen valtion omistama.

³Koska osa listan osakeomistuksista on hallintarekisteröityjä, prosentiosuuksien summa ei ole 100 %.

⁴Euroclear Finlandin mukaan.

Lista on koottu Euroclear Finlandin ja Euroclear Swedenin toimittaman osakastiedon sekä Citibank, N.A.:n (Citi) ylläpitämän tietokannan perusteella. Nämä tiedot sisältävät ainoastaan suoraan rekisteröidyt omistukset, joten tiettyjä hallintarekisteröityjä tai pankkiiriliikkeiden tileillä olevia omistuksia (jotka voivat olla huomattaviakin) ei voida sisällyttää. Tästä syystä lista on epätäydellinen.

Omistusmääräjakauma 31.12.2016

Lukumäärän mukaan, A-osake	Osakkeenomistajat	%	Osakkeet	%
1–100	3 192	41,52 %	164 628	0,09 %
101–1 000	3 844	50,00 %	1 433 398	0,81 %
1 001–10 000	618	8,04 %	1 440 590	0,82 %
10 001–100 000	28	0,36 %	560 881	0,32 %
100 001–1 000 000	0	0,00 %	0	0,00 %
1 000 001–	6	0,08 %	172 907 593	97,97 %
Yhteensä	7 688	100,00 %	176 507 090	100,00 %

Lukumäärän mukaan, R-osake	Osakkeenomistajat	%	Osakkeet	%
1–100	7 301	21,51 %	454 230	0,07 %
101–1 000	19 317	56,92 %	8 552 753	1,40 %
1 001–10 000	6 648	19,60 %	17 873 618	2,92 %
10 001–100 000	569	1,68 %	15 667 168	2,56 %
100 001–1 000 000	73	0,21 %	24 741 284	4,04 %
1 000 001–	28	0,08 %	544 823 844	89,01 %
Yhteensä	33 936	100,00 %	612 112 897	100,00 %

Lähde: Euroclear Finland

Omistusjakauma 31.12.2016

	% osakekannasta	% äänistä
FAM AB	10,2 %	27,3 %
Solidium Oy ¹	12,3 %	25,1 %
Hallintarekisteröidyt (muut kuin suomalaiset/ruotsalaiset) osakkeenomistajat	44,3 %	14,8 %
Suomalaiset yhteisöt (pl. Solidium ja KELA)	13,3 %	11,8 %
KELA	3,3 %	10,1 %
Ruotsalaiset yhteisöt (pl. FAM)	6,6 %	5,2 %
Suomalaiset yksityiset osakkeenomistajat	4,3 %	2,6 %
Ruotsalaiset yksityiset osakkeenomistajat	3,7 %	2,4 %
ADR-todistusten haltijat	2,0 %	0,7 %
Yhteensä	100,0 %	100,0 %

¹Kokonaan Suomen valtion omistama.

Lyhyen aikavälin näkymät ja riskit

Vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen liikevaihdon arvioidaan olevan samalla tasolla vuoden 2016 viimeisen neljänneksen 2 438 milj. euron kanssa, ja operatiivisen liiketuloksen odotetaan pysyvän vuoden 2016 viimeisen neljänneksen 191 milj. euron tasolla. Vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen operatiivisen liiketuloksen ennuste sisältää 34 milj. euron negatiivisen vaikutuksen Beihain toimintojen ylösajosta ja 10 milj. euron negatiivisen vaikutuksen Enocellin tehtaan voimalaitoksen käyttöhäiriöistä. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä ei ole merkittäviä vuotuisia huoltoseisokkeja.

Stora Enso käynnistää kannattavuuden parantamisohjelman, jonka tavoitteena on pienentää vuosittaisia kustannuksia 50 milj. euroa. Täysi vaikutus saavutetaan vuoden 2018 aikana.

Lisääntyvä kilpailu sekä paperi-, sellu-, pakkaus-, puutuote- ja raakapuumarkkinoiden tarjonnan ja kysynnän tasapaino voivat vaikuttaa markkinaosuuteen ja kannattavuuteen. Muutokset maailman taloustilanteessa ja poliittisessa ilmapiirissä, markkinoiden tiukat korjausliikkeet, valuuttakurssien epävakaumus ja päämarkkina-alueidemme talouksien heikkeneminen voivat vaikuttaa Stora Enson tulokseen, rahavirtoihin ja taloudelliseen tilanteeseen.

Energiaherkkyysanalyysi: sähkön, lämmön, öljyn ja muiden fossiilisten polttoaineiden markkinahintojen 10 %:n nousulla olisi noin 8 milj. euron välitön negatiivinen vaikutus operatiiviseen liiketulokseen seuraavan 12 kuukauden ajan suojausvaikutuksen jälkeen.

Puuraaka-aineen herkkyysanalyysi: puun hintojen 10 %:n nousulla olisi noin 183 milj. euron välitön negatiivinen vaikutus operatiiviseen liiketulokseen seuraavan 12 kuukauden ajan.

Sellun herkkyysanalyysi: sellun markkinahintojen 10 %:n nousulla olisi noin 110 milj. euron välitön positiivinen vaikutus operatiiviseen liiketulokseen seuraavan 12 kuukauden ajan.

Kemikaalien ja täyteaineiden herkkyysanalyysi: kemikaalien ja täyteaineiden hintojen 10 %:n nousulla olisi noin 46 milj. euron välitön negatiivinen vaikutus operatiiviseen liiketulokseen seuraavan 12 kuukauden ajan.

Energian, puuraaka-aineen, sellun tai kemikaalien ja täyteaineiden hintojen laskun vaikutus olisi vastakkainen.

Valuuttakurssien herkkyysanalyysi seuraaville 12 kuukaudelle: Yhdysvaltain dollarin arvon 10 %:n vahvistumisella suhteessa euroon olisi noin 129 milj. euron välitön positiivinen vaikutus vuotuisen operatiiviseen liiketulokseen. Ruotsin kruunun 10 %:n vahvistumisen vaikutus olisi 87 milj. euroa negatiivinen ja Englannin punnan 32 milj. euroa positiivinen. Valuuttakurssien heikkenemisen vaikutus olisi vastakkainen. Luvut ovat ennen suojausvaikutusta ja olettaen, että ainoastaan yksittäisessä valuuttakurssissa tapahtuu muutoksia.

Konsernin Brasilian-toiminnoista aiheutuu vuosittain noin 150 milj. euron suuriset suojaamattomat nettokustannukset Brasilian realissa (BRL) laskettuna. Niiden osalta Brasilian realin arvon 10 %:n vahvistuminen heikentäisi operatiivista liike-tulosta 15 milj. euron verran.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

Tammikuussa 2017 Stora Enso ilmoitti harkitsevansa kemiallista sellua valmistavan tehtaan rakentamisen suunnitelmien peruuttamista Kiinan Beihaihin. Stora Enso on aloittanut Guangxin maakuntahallinnon kanssa prosessin, jonka myötä kemiallista lehtipuusellua valmistava tehdas poistetaan yhtiön investointiluvasta. Aiepöytäkirja on allekirjoitettu.

Tammikuussa 2017 Stora Enso ilmoitti investoivansa yhteensä 9,1 milj. euroa kuluttajapakkauskartonkitehtaisiinsa Imatralla ja Inkeröisissä sekä Ruotsin Forsissa jatkaakseen mikrokuitusellun (MFC) kaupallistamista ja nopeuttaakseen tuotekehitystä.

Tammikuussa 2017 Stora Enso ilmoitti investoivansa 12 milj. euroa uuteen biokomposiittirakeiden tuotantolinjaan Hytlen tehtaalla Ruotsissa. Tuotantolinjan vuotuinen kapasiteetti on noin 15 000 tonnia. Tuotannon on määrä alkaa vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen aikana.

Stora Enso myi 2.1.2017 koko 100 % omistusosuutensa tytäryhtiöstään Formeca Oy:stä, joka tuottaa korkealaatuisia automatisoituja pakkauslaitteita. Ostaja on teollisuuslaitteiden valmistukseen erikoistunut teknologiyhtiö Amitec Oy.

Ehdotus osingonmaksusta

Hallitus esittää varsinaiselle yhtiökokoukselle, että vuodelta 2016 maksetaan osinkoa 0,37 euroa osakkeelta.

Osinko maksetaan osakkaalle, joka osingonmaksun täsmäytyspäivänä 2.5.2017 on merkitty joko Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon tai Euroclear Swedenissä rekisteröityjen osakkeiden osalta Euroclear Sweden AB:n pitämään omistajaluetteloon. Euroclear Sweden AB huolehtii osingon maksusta Euroclear Swedenissä rekisteröidyille osakkeille ja osinko maksetaan Ruotsin kruunuina. Citibank N.A. huolehtii osingon maksusta Citibank N.A.:n hallinnoimien ADR-todistusten haltijoille ja osinko maksetaan Yhdysvaltain dollareina.

Hallitus esittää varsinaiselle yhtiökokoukselle, että osinko maksetaan arviolta 9.5.2017.

Yhtiökokous

Varsinainen yhtiökokous pidetään torstaina 27.4.2017 klo 16.00 Marina Congress Centerissä (Katajanokanlaituri 6, Helsinki).

IFRS:n piiriin kuulumattomat tunnusluvut

Vuonna 2016 Stora Enso muutti raportoinnissaan käytettyä terminologiaa Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) uuden ohjeistuksen mukaisesti vaihtoehtoisten tunnuslukujen osalta. Termi "kertaluonteiset erät" muutettiin termiksi "vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät", mutta sen määritelmä ei muuttunut. Avainlukujen määritelmät ja laskentatavat eivät ole muuttuneet.

Konsernin tärkein IFRS:n piiriin kuulumaton tunnusluku on operatiivinen liike-tulos, jonka avulla arvioidaan segmenttien tuloksia ja ohjataan niille resursseja. Operatiivinen liike-tulos koostuu segmenttien liike-tuloksesta ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia sekä Stora Enson osuudesta osakkuus- ja yhteisyritystensä liike-tuloksesta ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ovat poikkeuksellisia eriä, jotka eivät liity tavanomaiseen liiketoimintaan. Tavallisimpia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ovat omaisuuden myyntivoitot, ylimääräiset omaisuusarvojen arvonalentumiset tai arvonalentumisten peruutukset, toiminnan

uudelleenjärjestelyistä johtuvat varaukset ja sakot. Yksittäinen vertailukelpoisuuteen vaikuttava erä ilmoitetaan normaalisti erikseen, mikäli sen tulosvaikutus on yli sentin osakkeelta.

Käyvän arvon muutokset ja liiketoimintaan kuulumattomat erät sisältävät osakesidonnaiset kannustinjärjestelmät ja niihin liittyvät suojaukset, hiilidioksidin päästöoikeuksien arvostuksen, biologisten hyödykkeiden uudelleenarvostuksen sekä Stora Enson osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloveroista ja nettorahoituseristä.

Operatiivinen EBITDA on: operatiivinen liike-tulos ilman biologisten hyödykkeiden arvon operatiivista alentumista, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistoja ja arvonalentumisia, osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia.

Liiketoiminnan rahavirta (ei-IFRS) on konsernikohtainen tapa esittää liiketoiminnan rahavirta ilman suojausvaikutusta laajasta tuloksesta ja alkaen operatiivisesta EBITDAsta liike-tuloksen sijaan.

Rahavirta investointien jälkeen (ei-IFRS) lasketaan liiketoiminnan rahavirrasta (ei-IFRS), pois lukien investoinnit aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin, biologisiin hyödykkeisiin sekä osakkuus- ja yhteisyrityksiin.

Muutos biologisten hyödykkeiden kasvatuskustannusten raportoinnissa

Stora Enso muuttaa biologisten hyödykkeiden (eli kasvavan puuston) kasvatuskustannusten raportointia vuoden 2016 viimeiseltä neljännekseltä alkaen.

Biologisten hyödykkeiden kehittämiseen liittyvät kulut aktivoidaan yhtiön taseeseen kasvatuskauden aikana eli ennen puunkorjuuta. Korjuuhetkellä aktivoidut kustannukset siirretään biologisista hyödykkeistä varastoon. Ennen raportointimuutosta Stora Enso sisällytti biologisten hyödykkeiden kasvatuskustannukset operatiiviseen EBITDAan.

Vuoden 2016 viimeiseltä neljännekseltä alkaen kyseisiä kasvatuskustannuksia ei enää sisällytetä operatiiviseen EBITDAan, vaan ne esitetään omalla rivillään Biologisten hyödykkeiden arvon operatiivinen alentuminen. Tämä muutos vaikuttaa seuraaviin IFRS:n piiriin kuulumattomiin tunnuslukuihin: operatiivinen EBITDA, operatiivinen EBITDA (%) ja nettovelan suhde edellisten 12 kk operatiiviseen EBITDAan. Vertailuluvut on oikaistu vastaamaan uutta raportointirakennetta. Oikaistut luvut esitetään Stora Enson 8.12.2016 julkaistussa pörssitiedotteessa.

Muutoksella ei ole vaikutusta operatiiviseen liike-tulokseen, konsernin virallisen lyhennetyin tuloslaskelman välisummiin tai yhtiön muihin IFRS-lukuihin.

Tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Sijoitetun pääoman operatiivinen tuotto, operatiivinen ROCE (%)	100 x	$\frac{\text{Operatiivinen liike-tulos}}{\text{Sijoitettu pääoma}^{1\ 2}}$
Sidotun pääoman operatiivinen tuotto, operatiivinen ROOC (%)	100 x	$\frac{\text{Operatiivinen liike-tulos}}{\text{Sidottu pääoma}^2}$
Oman pääoman tuotto, ROE (%)	100 x	$\frac{\text{Katsauskauden tulos}}{\text{Oma pääoma yhteensä}^2}$
Korolliset nettovelat		Korolliset velat – korolliset saamiset
Velkaantumisaste		$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}^3}$
Tulos/osake (EPS)		$\frac{\text{Katsauskauden tulos}^3}{\text{Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä}}$
Osinkosuhde ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä, %	100 x	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Tulos/osake (EPS) ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä}}$
Efektiivinen osinkotuotto, %	100 x	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Osakkeen päätöskurssi}}$
Hinta/voitto-suhde (P/E), ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä		$\frac{\text{Osakkeen päätöskurssi}}{\text{Tulos/osake (EPS) ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä}}$
Operatiivinen liike-tulos		Liike-tulos ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia sekä Stora Enson osuus osakkuus- ja yhteisyritystensä liike-tuloksesta ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia.
Operatiivinen EBITDA		Liike-tulos ilman biologisten hyödykkeiden arvonalentumisia, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden poistoja ja arvonalentumisia, osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja käyvän arvon muutoksia.
Edelliset 12 kuukautta		Raportointipäivää edeltävät 12 kuukautta

¹ Sijoitettu pääoma = sidottu pääoma – nettoverovelka

² Katsauskauden keskiarvo

³ Jakautuminen emoyhtiön omistajille

LUETTELO IFRS:N PIIRIIN KUULUMATTOMISTA TUNNUSLUVUISTA

Operatiivinen EBITDA
Operatiivinen EBITDA, %
Operatiivinen liike-tulos
Operatiivinen liike-tulos %
Investoinnit
Sijoitettu pääoma

Operatiivinen ROCE
Tulos/osake, ilman vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä
Operatiivinen ROOC
Liiketoiminnasta kertyneet rahavirrat
Rahavirta investointien jälkeen

Konsernitilinpäätös

Konsernin tuloslaskelma

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	Liite	2016	2015
Liikevaihto	3	9 802	10 040
Liiketoiminnan muut tuotot	5	123	128
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos		9	18
Materiaalit ja palvelut		-5 833	-6 008
Toimituskulut ja komissiot		-920	-970
Henkilöstökulut	6	-1 334	-1 313
Liiketoiminnan muut kulut	5	-561	-503
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	13	156	519
Biologisten hyödykkeiden nettomuutos	12	-261	-89
Poistot ja arvonalentumiset	10	-398	-763
Liiketulos	3	783	1 059
Rahoitustuotot	8	44	25
Rahoituskulut	8	-286	-270
Tulos ennen veroja		541	814
Tuloverot	9	-134	-31
Tilikauden tulos		407	783
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille	18	463	807
Määräysvallattomien omistajien osuus	19	-56	-24
Tilikauden tulos		407	783
Osakekohtainen tulos			
Laimentamaton ja laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa	32	0,59	1,02

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. euroa	Liite	31.12. päättyvä tilikausi	
		2016	2015
Tilikauden tulos		407	783
Muut laajan tuloksen erät			
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten järjestelyiden vakuutusmatemaattiset tappiot ja voitot	20	-62	77
Tuloverot eristä, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi	9	15	-36
		-47	41
Erät, jotka voidaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Osakkuus- ja yhteisyritysten muiden laajan tuloksen erien osuus, joka voidaan siirtää tulosvaikutteiseksi	27	-	5
Oman pääoman nettoinvestointien muuntoerot	28	124	28
Määräysvallattomien omistajien osuuden muuntoerot	19	-3	6
Nettosijoitusten suojaukset	28	-11	-33
Rahavirran suojaukset	27	13	60
Määräysvallattomien omistajien osuudet rahavirran suojauksista	19	-	1
Myytavissä olevat sijoitukset	14	138	-327
Tuloverot eristä, jotka voidaan siirtää tulosvaikutteisiksi	9	-1	-8
		260	-268
Laaja tulos yhteensä		620	556
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		679	573
Määräysvallattomien omistajien osuus	19	-59	-17
Laaja tulos yhteensä		620	556

Liitteet muodostavat olennaisen osan tätä konsernitilinpäätöstä.

Konsernin tase

Milj. euroa	Liite	31.12.	
		2016	2015
Varat			
Liikearvo	O 11	238	248
Muut aineettomat hyödykkeet	O 11	180	185
Aineelliset hyödykkeet	O 11	5 611	5 598
	11	6 029	6 031
Biologiset hyödykkeet	O 12	489	640
Päästöoikeudet	O	14	20
Osakkuus- ja yhteisyritykset	O 13	1 594	1 570
Myytävissä olevat sijoitukset: noteeratut arvopaperit	I 14	42	28
Myytävissä olevat sijoitukset: korottomat	O 14	253	131
Pitkäaikaiset lainasaamiset	I 17	7	68
Laskennalliset verosaamiset	T 9	214	246
Muut pitkäaikaiset varat	O 15	57	63
Pitkäaikaiset varat		8 699	8 797
Vaihto-omaisuus	O 16	1 346	1 373
Verosaamiset	T 9	9	6
Lyhytaikaiset korottomat saamiset	O 17	1 273	1 324
Korolliset saamiset	I 17	46	53
Rahavarat	I	953	808
Lyhytaikaiset varat		3 627	3 564
Varat yhteensä		12 326	12 361
Oma pääoma ja velat			
Osakepääoma	18	1 342	1 342
Ylikurssirahasto		77	77
Käyvän arvon rahasto	27	136	-12
Kertyneet muuntoerot	28	-32	-147
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		633	633
Kertyneet voittovarot		3 187	2 688
Tilikauden tulos		463	807
Emoyhtiön osakkeenomistajille kohdistuva oma pääoma		5 806	5 388
Määräysvallattomien omistajien osuus	19	62	125
Oma pääoma yhteensä		5 868	5 513
Työsuhteen päättymisen jälkeisiin etuuksiin liittyvät varaukset	O 20	436	378
Muut varaukset	O 22	114	112
Laskennalliset verovelat	T 9	203	252
Korollinen pitkäaikainen velka	I 26	2 655	3 342
Muut korottomat velat	O 23	61	49
Pitkäaikaiset velat		3 469	4 133
Korollisten velkojen lyhennyserät	I 26	552	228
Korolliset velat	I 26	563	626
Käytössä olevat luottolimiitit	I 26	4	1

Muut varaukset	O	22	20	48
Muut korottomat velat	O	23	1 774	1 765
Verovelat	T	9	76	47
Lyhytaikaiset velat			2 989	2 715
Velat yhteensä			6 458	6 848
Oma pääoma ja velat yhteensä			12 326	12 361

O-kirjaimella merkityt erät sisältyvät sidottuun pääomaan. I-kirjaimella merkityt erät sisältyvät korollisiin nettovelkoihin. T-kirjaimella merkityt erät sisältyvät nettoverovelkaan.

Liitteet muodostavat olennaisen osan tätä konsernitilinpäätöstä.

Konsernin rahavirtalaskelma

Milj. euroa	Liite	31.12. päättyvä tilikausi	
		2016	2015
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden tulos		407	783
Tulos muista laajan tuloslaskelman eristä		-1	-11
Oikaisuerät:			
Verot	9	134	31
Poistot ja arvonalentumiset	10	398	763
Biologisten hyödykkeiden arvomuutos	12	261	89
Osakekannustimien ja optioiden suojausinstrumenttien käyvän arvon muutos		-1	6
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	13	-156	-519
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden ja sijoitusten myyntivoitot/-tappiot	5	15	1
Nettorahoituserät	8	242	245
Muut oikaisut		-8	-16
Osinkotuotot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	13	58	32
Saadut korot		12	18
Maksetut korot		-144	-191
Muut rahoituserät, netto		-48	-78
Maksetut tuloverot	9	-92	-78
Nettokäyttöpääoman muutos ilman ostettuja tai myytyjä liiketoimintoja		283	141
Liiketoiminnasta kertyneet nettorahavarat		1 360	1 216
Investointien rahavirta			
Osakkuus- ja yhteisyritysosuuksien hankinnat	13	-1	-1
Myytavissä olevien sijoitusten hankinnat	14	-2	-14
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	3, 11	-707	-879
Investoinnit biologisiin hyödykkeisiin	12	-91	-77
Tuotot tytäryritysten osakkeiden ja liiketoiminnan myynnistä vähennettynä myydyillä rahavaroilla	4	40	-10
Tuotot osakkuus- ja yhteisyritysten osakkeiden myynnistä	13	26	-
Tuotot myytävissä olevien sijoitusten myynnistä	14	10	-
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myynnistä saadut tuotot	11	220	27
Omaisuuksien myynnistä maksetut tuloverot		-13	-
Pitkäaikaisten saamisten nettomuutos		64	5
Investointeihin käytetyt nettorahavarat		-454	-949
Rahoituksen rahavirta			
Uusien pitkäaikaisten lainojen nostot		368	435
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset		-781	-1 181
Lyhytaikaisten lainojen muutos		-46	46
Maksetut osingot		-260	-237
Tytäryritysosuuksien osto määräysvallattomilta omistajilta	19	-46	-

Määräysvallattomien omistajien oman pääoman ehtoiset sijoitukset vähennettynä osingoilla	19	-2	10
Omien osakkeiden osto		-2	-6
Rahoitukseen käytetyt nettorahavarat		-769	-933
Rahavarojen nettomuutos		137	-666
Muuntoerot		5	29
Rahavarat tilikauden alussa, netto		807	1 444
Rahavarat tilikauden lopussa, netto		949	807
Rahavarat tilikauden lopussa¹		953	808
Käytössä olevat luottolimitit vuoden lopussa		-4	-1
Rahavarat tilikauden lopussa, netto		949	807

¹ Rahavarat sisältävät rahat ja pankkisaamiset sekä muut varat, joiden alkuperäinen maturiteetti on alle kolme kuukautta. Käytössä olevat luottolimitit sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin.

Liitteet muodostavat olennaisen osan tätä konsernitilinpäätöstä.

Konsernin rahavirtalaskelma
Rahavirtalaskelman liitetiedot

Milj. euroa	Liite	31.12. päättyvä tilikausi	
		2016	2015
Nettokäyttöpääoman muutos:			
Varastojen muutos		-11	18
Korottomien saamisten muutos:			
Lyhytaikaiset		56	95
Pitkäaikaiset		11	18
Korottomien velkojen muutos:			
Lyhytaikaiset		184	59
Pitkäaikaiset		43	-49
Nettokäyttöpääoman muutos ilman ostettuja tai myytyjä liiketoimintoja		283	141
Ei-kassavaikutteiset investoinnit			
Investoinnit yhteensä		638	912
Maksetut investoinnit		-707	-879
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden ei-kassavaikutteiset lisäykset		-69	33
Myyntit			
Myyntien rahavirta			
Saatu käteissuoritus	4	41	15
Myytyjen yritysten rahavarat	4	-1	-25
Myyntien nettorahavirta		40	-10
Kauppahinnan ei-kassavaikutteinen osa		4	7
Myyntihinta yhteensä, vähennettynä myytyjen yritysten rahavaroilla		44	-3
Myyty netto-omaisuus			
Rahavarat		1	25
Muut aineettomat ja aineelliset hyödykkeet	11	39	12
Käyttöpääoma		6	-14
Korolliset saamiset ja velat		3	-1
Määräysvallattomien omistajien osuudet	19	-4	-
		45	22
Myyntivoitto	4	-	-
Myyty netto-omaisuus yhteensä		45	22

Liitteet muodostavat olennaisen osan tätä konsernitilinpäätöstä.

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

Käyvän arvon rahasto

Milj. euroa	Käyvän arvon rahasto													Yhteensä
	Osakepääoma	Ylikurssi-rahasto ja vararahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Omat osakkeet	Vaiheittaisen hankinnan uudelleenarvostuksen ylijäämä	Myytävisä olevat sijoitukset	Rahavirran suojaukset	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteisyrityksissä	Kertyneet muuntoerot ja nettoinvestointien suojaukset	Kertyneet voitot	Jakautuminen emoyhtiön omistajille	Määräysvallattomien omistajien osuus		
Oma pääoma 31.12.2014	1 342	77	633	-	4	354	-69	-24	-149	2 902	5 070	167	5 237	
Tilikauden tulos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	807	807	-24	783	
Muut laajan tuloksen erät ennen veroja	-	-	-	-	-	-327	60	5	-5	77	-190	7	-183	
Muihin laajan tuloksen eriin liittyvä tulovero	-	-	-	-	-	-	-15	-	7	-36	-44	-	-44	
Laaja tulos yhteensä	-	-	-	-	-	-327	45	5	2	848	573	-17	556	
Osinko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-237	-237	-2	-239	
Yrityssostot- ja myynnit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-39	-39	
Tappio määräysvallattomien omistajien osuuden ostosta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-16	-16	16	-	
Omien osakkeiden osto	-	-	-	-6	-	-	-	-	-	-	-6	-	-6	
Osakeperusteiset maksut	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-2	4	-	4	
Oma pääoma 31.12.2015	1 342	77	633	-	4	27	-24	-19	-147	3 495	5 388	125	5 513	
Tilikauden tulos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	463	463	-56	407	
Muut laajan tuloksen erät ennen veroja	-	-	-	-	-	138	13	-	113	-62	202	-3	199	
Muihin laajan tuloksen eriin liittyvä tulovero	-	-	-	-	-	-3	-	-	2	15	14	-	14	
Laaja tulos yhteensä	-	-	-	-	-	135	13	-	115	416	679	-59	620	
Osinko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-260	-260	-	-260	
Yrityssostot- ja myynnit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-1	-1	-4	-5	
Omien osakkeiden osto	-	-	-	-2	-	-	-	-	-	-	-2	-	-2	
Osakeperusteiset maksut	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	2	
Oma pääoma 31.12.2016	1 342	77	633	-	4	162	-11	-19	-32	3 650	5 806	62	5 868	

Tilinpäätöksen liitetiedot

Liite 1. Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Päätoiminnot

Stora Enso Oyj (jäljempänä ”yhtiö”) on suomalainen, Suomen lakien mukainen julkinen osakeyhtiö, jonka rekisteröity osoite on Kanavaranta 1, 00160 Helsinki. Yhtiön osakkeet noteerataan Nasdaq Helsingissä ja Tukholmassa. Stora Enso Oyj:n ja sen tytäryhtiöiden (yhdessä ”Stora Enso” tai ”konserni”) liiketoiminta jakautuu seuraaviin divisiooniin: Consumer Board, Packaging Solutions, Biomaterials, Wood Products, Paper ja Muut. Segmentti Muut sisältää pohjoismaiset metsäosakkuusyritykset, Stora Enson osakkuuden Pohjolan Voimassa, pohjoismaisten tehtaiden puunhankinnan sekä konsernin yhteiset palvelut ja hallinnon. Konsernin päämarkkina-alue on Eurooppa, ja liiketoiminta laajenee jatkuvasti Aasiassa ja Etelä- Amerikassa.

Yhtiön hallitus on 3. helmikuuta 2017 hyväksynyt tämän tilinpäätöksen julkistettavaksi.

Laadintaperiaatteet

Stora Enson konsernitilinpäätös on laadittu Euroopan unionin käyttöön ottaman kansainvälisen tilinpäätöskäytännön mukaisesti (International Financial Reporting Standards, IFRS). Käytäntö sisältää kansainväliset tilinpäätösstandardit (IAS) sekä International Financial Reporting Interpretations Committeeen (IFRIC) tulkinnat. Stora Enson konsernitilinpäätöksen tiedot perustuvat alkuperäisiin hankintameneihin, lukuun ottamatta jäljempänä erikseen mainittuja poikkeuksia. Laadintaperiaatteet on esitetty yksityiskohtaisesti niihin liittyvissä liitetiedoissa ja joidenkin poikkeusten osalta tässä liitetiedossa. Konsernitilinpäätös esitetään euroissa, joka on emoyhtiön toimintavaluutta.

Vuonna 2016 voimaan tulleet uudet ja muutetut standardit ja tulkinnat

Konserni on noudattanut seuraavia 1.1.2016 voimaan tulleita muutoksia:

- IAS 19 *Työsuhte-etuudet* Työntekijöiden maksusuoritukset (muutos). Muutos selventää työntekijöiden tai kolmansien osapuolten suorittamien työsuhte-etuusmaksujen kirjanpitoa ja tilinpäätöskäsittelyä. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- Muutokset IAS 16 -standardiin ja IAS 41 -standardiin *Maatalous: Tuottavat kasvit*. Muutokset sisältävät tuottavan kasvin määrittelyn ja vaatimuksen kirjata tuottavan kasvin määrittelyn täyttävät biologiset hyödykkeet aineelliseksi käyttöomaisuudeksi. Näillä muutoksilla ei ole vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- Muutokset IAS 16 -standardiin ja IAS 38 -standardiin *Selvennys hyväksyttävistä poistomenetelmistä*. Muutokset kieltävät tuottoon perustuvan poistomenetelmän soveltamisen aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin, ja niissä esitellään uusi kumottavissa oleva oletus siitä, että tuotto ei ole asianmukainen peruste aineettomien hyödykkeiden poistolle. Näillä muutoksilla ei ole vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- IFRS 11 *Yhteisen toiminnon osuuden hankinnan käsittely kirjanpidossa* (muutos). Muutos sisältää ohjeita liiketoiminnan muodostavan yhteisen toiminnon hankinnan käsittelystä kirjanpidossa. Muutoksella ei ole vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- IAS 27 *Pääomaosuusmenetelmä erillistilinpäätöksessä* (muutos). Muutos saattaa pääomaosuusmenetelmän uudelleen voimaan kirjanpidollisena vaihtoehtona sijoituksille tytär-, osakkuus- ja yhteisyrityksiin yhteisön erillistilinpäätöksessä. Muutoksella ei ole konsernin kannalta vaikutusta.
- Muutokset IAS 1 -standardiin: Tilinpäätöksen esittäminen. Muutos selventää tilinpäätöksen esittämisen periaatteita. Muutoksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.

Esitystavan muutos

Konsernin tuloslaskelman esitystapaa on muutettu edellisestä vuodesta. Rivi ”*Biologisten hyödykkeiden nettomuutos*” on siirretty rivin ”*Poistot ja arvonalentumiset*” yläpuolelle. Ennen se esitettiin rivin ”*Materiaalit ja palvelut*” yläpuolella. Muutoksella ei ole vaikutusta konsernin tuloslaskelman välisummiin eikä konsernin muihin IFRS-lukuihin.

Konsolidointiperiaatteet

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Stora Enso Oyj:n lisäksi kaikki konsernin määräysvallassa olevat yhtiöt. Määräysvalta toteutuu kun:

- konsernilla on valta sijoituskohteessa,
- konserni altistuu muuttuville tuotoille tai sillä on oikeus muuttuviin tuottoihin osallisuutensa perusteella sijoituskohteessa ja
- konsernilla on kyky käyttää valtaansa tuottoihinsa vaikuttaakseen.

Jos tiedot ja olosuhteet viittaavat siihen, että edellä mainituissa kolmessa määräysvaltaelementissä on tapahtunut muutoksia, konserni arvioi määräysvaltansa sijoituskohteessa uudelleen. Yritysosot kirjataan hankintamenomenetelmällä siten, että ostettu yritys yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä päivästä lähtien, kun määräysvalta tytäryhtiöön syntyy. Yritysmyyneissä puolestaan myytävä yritys on mukana konsernitilinpäätöksessä siihen päivään asti, kunnes määräysvalta menetetään. Tytäryhtiöt ja yhteiset toiminnot on esitetty liitteessä 30 (Konserniyhtiöt 31.12.2016).

Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, realisoitumattomat sisäiset katteet ja konsernin sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä. Tytäryhtiöiden, yhteisjärjestelyiden ja osakkuus- ja yhteisyritysten tilinpäätösten laatimisperiaatteita muutetaan tarvittaessa Stora Enson laatimisperiaatteiden mukaisiksi. Määräysvallattomien omistajien osuudet esitetään oman pääoman erillisenä osana.

Osakkuus- ja yhteisyritykset, joissa Stora Ensolla on huomattava vaikutusvalta, on yhdistetty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Tällöin konsernitulokseen sisällytetään konsernin omistusosuutta vastaava osuus osakkuusyrityksen tuloksesta vähennettynä liikearvon arvonalentumisilla. Nämä ovat yhtiöitä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, muttei määräysvaltaa. Huomattava vaikutusvalta tarkoittaa valtaa osallistua yhtiön taloudelliseen ja operatiiviseen päätöksentekoon ilman määräysvaltaa tai yhteistä määräysvaltaa kyseiseen päätöksentekoon. Näistä yhtiöistä tärkeimmät on esitetty liitteessä 13 (Osakkuus- ja yhteisyritykset).

Osakkuus- ja yhteisyrityksen kirjanpitoarvo kuvastaa konsernin osuutta osakkuusyrityksen nettovarallisuudesta lisätynä hankinnasta aiheutuneella poistamattomalla liikearvolla. Jos konsernin osuus osakkuus- ja yhteisyrityksen tappioista on yhtä suuri tai suurempi kuin sijoituksen kirjanpitoarvo, osakkuusyritysosakkeet merkitään taseeseen nolla-arvoon. Konsernin osuuden ylittäviä tappioita ei oteta huomioon, ellei konserni ole velvollinen täyttämään sellaisia osakkuusyrityksen velvoitteita, jotka konserni on taannut tai joihin se muutoin on sitoutunut.

Yhteiset toiminnot ovat yhteisjärjestelyjä, joissa kumppaneilla, joilla on yhteinen määräysvalta järjestelyyn, on oikeus järjestelyyn liittyviin omaisuuseriin ja velkoja koskevia velvoitteita. Yhteinen toiminto -tulkinta perustuu osakassopimukseen, jotka antavat Stora Ensolle oikeuden tuotto-osuuteen ja saattavat konsernin välilliseen vastuuseen veloista, koska maksukykyimme sellusta vaikuttaa velkojen rahoituskykyyn. Yhteinen määräysvalta on järjestelyn määräysvallan sopimusperusteista jakamista, joka toteutuu ainoastaan silloin, kun kyseessä oleva toiminta vaatii määräysvallan jakavien kumppaneiden yksimielisen hyväksynnän.

Konsernilla on kaksi yhteistä toimintoa: Veracel ja Montes del Plata. Yhteisen toiminnon osapuolena konserni yhdistelee rivi riviltä -menetelmällä varat, velat, tuotot ja kulut, jotka liittyvät sen osuuteen yhteisessä toiminnossa.

- Veracel on Stora Enson ja Fibrian yhteisomistuksessa (50 % / 50 %) oleva Brasiliassa sijaitseva yhtiö. Sellutehdas tuottaa 1,1 milj. tonnia valkaistua eukalyptussellua vuodessa. Molemmilla omistajilla on oikeus puoleen tehtaan tuotannosta. Eukalyptus hankitaan pääasiassa yhtiön omilta viljelmiltä. Tehtaan tuotanto käynnistyi toukokuussa 2005. Suurin osa konsernin osuudesta sellutoimituksia toimitetaan Stora Enson tehtaille Eurooppaan ja Kiinaan.

- Montes del Plata on Stora Enson ja Araucon yhteisomistuksessa (50 % / 50 %) oleva Uruguayssa sijaitseva yhtiö. Montes del Platan sellutehtaan vuotuinen kapasiteetti on 1,3 milj. tonnia valkaistua eukalyptussellua. Stora Enson osuus (650 000 tonnia) on tarkoitus myydä markkinaselluksi. Eukalyptus hankitaan pääasiassa yhtiön omilta viljelmiltä. Tehdas aloitti toimintansa kesäkuussa 2014.

Yhteisyritys on yhteisjärjestely, jossa kumppaneilla, joilla on yhteinen määräysvalta järjestelyyn, on oikeuksia järjestelyyn liittyvään nettovarallisuuteen. Yhteinen määräysvalta on järjestelyn määräysvallan sopimusperusteista jakamista, joka toteutuu ainoastaan silloin, kun kyseessä olevaa toimintaa koskeva päätös vaatii määräysvallan jakavien kumppaneiden yksimielisen hyväksynnän. Konsernilla on yhteisyritys Bulleh Shah Packaging (Private) Limited.

Tuloutusperiaate

Liikevaihto sisältää tuotteiden, raaka-aineiden ja palvelujen myynnistä saadut tuotot oikaistuinä välillisillä veroilla, myynnin oikaisueroilla ja valuuttamääräisen myynnin kurssieroilla. Tuotot tavaroiden myynnistä tuloutetaan sillä hetkellä, kun tuotteen omistukseen liittyvät riskit ja edut siirtyvät ostajalle eikä konsernilla ole enää valvonta- eikä määräysvaltaa tuotteeseen. Yleensä tämä tarkoittaa hetkeä, jona tuote on toimitettu sovitun toimituslausekkeen mukaisesti asiakkaalle.

Stora Enson toimitusehdot perustuvat Incoterms 2010 -toimituslausekkekokoelmaan, joka on Kansainvälisen kauppakamarin julkaisema toimituslausekkeiden määritelmien kokoelma. Konsernin myyntiä koskevat yleisimmät toimituslausekkeet ovat:

- D-lausekkeet, joiden mukaan konsernin on toimitettava tuotteet ostajalle sovittoon paikkaan valitun säännön mukaisesti. Tällöin myynnin toteutumishetki on toimitus ostajalle.
- C-lausekkeet, joiden mukaan konserni järjestää ja maksaa kuljetuksen sovittoon määräpaikkaan sekä maksaa tietyt muut kulut. Konsernin vastuu tuotteista kuitenkin päättyy, kun tuotteet on luovutettu rahdinkuljettajalle käytettävän lausekkeen mukaisesti. Myynti katsotaan toteutuneeksi, kun myyjä luovuttaa tavarahan rahdinkuljettajalle sovittoon määräpaikkaan kuljettamista varten.
- F-lausekkeet, joiden mukaan ostaja järjestää kuljetuksen ja vastaa siitä. Myynnin toteutumishetki on tuotteiden toimittaminen ostajan palkkaamalle kuljettajalle sovittoon paikkaan.

Jos paikalliset säännöt johtavat yllä olevista säännöistä poikkeavaan laskutukseen, tämän ennakotuoton vaikutus on laskettu ja oikaistu.

Palveluista saadut tuotot kirjataan, kun palvelu on suoritettu.

Lähetys- ja käsittelymenot

Lähetyskuluja ei laskuteta erikseen vaan ne sisältyvät asiakkailta laskutettavien tuotteiden arvoon, jos Stora Enso on vastuussa kuljetuksista. Kuljettamisesta aiheutuvat kulut sisältyvät tuloslaskelman materiaaleihin ja palveluihin.

Muut kuin euromääräiset liiketoimet

Muut kuin euromääräiset liiketoimet kirjataan kirjanpitoon toteutumispäivän kurssiin. Kunkin kuukauden päättyessä muut kuin euromääräiset saamiset ja velat arvostetaan kuukauden lopun kurssiin. Liiketapahtumien valuuttakurssierot kirjataan vastaaville tuloslaskelmatileille liikevoittoon ja rahoitusvarojen ja -velkojen valuuttakurssierot kirjataan nettomääräisinä rahoitustuottoihin ja -kuluihin, paitsi silloin, kun ne täyttävät nettoinvestointien suojauksen kriteerit ja kirjataan omaan pääomaan. Ei-monetaaristen rahoitusvarojen, kuten myytävissä olevaksi luokiteltujen sijoitusten, muuntoerot on kirjattu omaan pääomaan.

Raportointivaluutan muunto – tytäryhtiöt

Konserni toimii kansainvälisillä markkinoilla ja altistuu siten valuuttakurssien vaihteluille, jotka liittyvät sijoituksiin euroalueen ulkopuolisissa tytäryhtiö-, osakkuus- ja yhteisyrityksissä. Tytäryhtiöiden, joiden toiminta- ja tilinpäätösvaluutta on muu kuin euro, tuloslaskelmat muunnetaan konsernin raportointivaluuttaan tilikauden keskikurssin mukaan. Näiden yritysten taseet muunnetaan raportointivaluuttaan tilinpäätöspäivän kurssin mukaan. Euroalueen ulkopuolella sijaitseviin tytäryhtiöihin, yhteisjärjestelyihin ja osakkuus- ja yhteisyrityksiin tehtyjen nettomääräisten sijoitusten muuntoerot ja näitä sijoituksia tehokkaasti suojaavien rahoitusinstrumenttien arvostukset kirjataan suoraan kertyneisiin muuntoeroihin omassa pääomassa, kuten on esitetty konsernin laajassa tuloslaskelmassa sekä liitteessä 28 (Kertyneet muuntoerot ja oman pääoman

suojaus). Yritysmyyntien tai lopettamisten (likvidaatio) yhteydessä kertyneet muuntoerot sisällytetään myyntivoittoon tai -tappioon. Kertynyttä muuntoeroa kirjataan tuloslaskelman kautta myös osakepääoman ja sijoituksen takaisinmaksun sekä liiketoimintayksikön osittaisen myynnin yhteydessä.

Tulevat standardimuutokset, jotka ovat EU:n hyväksymiä mutta eivät olleet voimassa vielä vuonna 2016

- Muutokset IFRS 10 -standardiin, IFRS 12 -standardiin ja IAS 28 -standardiin: Sijoitusyhteisöt – konsernitilinpäätökseen yhdistelemistä koskevan poikkeuksen soveltaminen; koskee 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavia tilikausia. EU hyväksyi muutoksen vasta syyskuussa 2016, ja se otetaan käyttöön 1.1.2017. Muutokset sisältävät vapautuksen tytäryhtiöiden konsolidoinnista niissä yrityksissä, jotka täyttävät sijoitusyksikön määritelmän. Muutoksella ei ole konsernin kannalta vaikutusta.
- IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista*. Uusi standardi tarkentaa sitä, milloin ja miten tuotot kirjataan, ja lisää tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja. Standardi sisältää yhden periaatteellisen viisivaiheisen mallin, jota on sovellettava kaikkiin asiakkaiden kanssa tehtäviin sopimuksiin. Standardi tulee voimaan 1.1.2018.

Stora Enso on johtava maailmanlaajuinen uusiutuvien pakkaus-, biomateriaali-, puu- ja paperiratkaisujen tuottaja. Pääasiallisia asiakkaitamme ovat kustantajat, jälleenmyyjät, brändien omistajat, paperin ja kartongin tuottajat, painotalot, tukkurit, paperinjalostajat sekä rakennus- ja puusepänteollisuuden yritykset. Stora Enson asiakassopimukset ovat yleensä selkeästi tunnistettavissa asiakkaan tilausten perusteella. Suoritevelvoitteet määritellään yleensä selvästi, kun tuotteita ja palveluja toimitetaan asiakassopimusten perusteella.

Kunkin divisioonan merkittävimmät asiakassopimukset on käyty läpi eikä niissä ole havaittu sellaisia ylimääräisiä erillisiä suoritevelvoitteita, jotka muuttaisivat IFRS 15 -standardin mukaisen tulojen kirjaamisen ajoitusta olennaisesti verrattuna nykyiseen tulojen kirjaamiskäytäntöön. Siksi emme odota IFRS 15 -standardilla olevan merkittävää vaikutusta Stora Enso -konserniin.

- IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* korvaa IAS 39 *Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen* -standardin. Standardin vaatimuksia sovelletaan kirjaamiseen ja arvostamiseen, arvon alentumiseen, taseesta pois kirjaamiseen ja yleiseen suojauslaskentaan. Heinäkuussa 2014 julkaistu versio IFRS 9 -standardista korvaa kaikki aiemmat versiot ja on pakollinen tilikausilla, jotka alkavat 1.1.2018 tai sen jälkeen. Aikaisempi käyttöönotto on sallittu (jos paikalliset hyväksymisvaatimukset sallivat sen).

IFRS 9 -standardin käyttöönotolla ei odoteta olevan merkittävää vaikutusta konsernin lukuihin, mutta se edellyttää tiettyjä muutoksia konsernitilinpäätökseen esitystaulukoihin ja liitetietoihin. Konserni aikoo luokitella pääomasijoituksensa Pohjolan Voiman osakkeisiin käypään arvoon muihin laajan tuloksen eriin IFRS 9 -standardin mukaisesti. Aiemmin ne on luokiteltu myytävänä oleviksi sijoituksiksi IAS 39 -standardin mukaisesti. Luokittelutapojen pääasiallinen ero on, että pääomasijoitusten käyvän arvon muutoksista aiheutuvia voittoja ja tappioita ei enää kierrätetä tuloslaskelmaan arvonalentumisen tai myynnin yhteydessä. Vain osinkotulo kirjataan tuloslaskelmaan.

IFRS 9 -standardin mukaisesti valuuttamyyntien suojauksessa käytettävien valuuttaoptioiden aika-arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin siinä määrin kuin ne liittyvät suojauksen kohteisiin ja uudelleenluokitellaan pääomasta voittoihin tai tappioihin samalla kaudella tai samoilla kausilla kuin odotetut tulevat rahavirrat vaikuttavat voittoon tai tappioon. Tämä vähentää tuloslaskelman epävakaisuutta IAS 39 -standardin mukaiseen käytäntöön verrattuna.

Tulevat standardimuutokset, jotka eivät olleet voimassa eivätkä EU:n hyväksymiä vielä vuonna 2016

- IFRS 14 *Regulatory Deferral Accounts* sallii kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan tilinpäätöksensä ensimmäistä kertaa laativan yhteisön jatkavan ”regulatory deferral account balances” -raportointia tilinpäätösnormiston (GAAP) mukaan. EU:n hyväksymisprosessi on keskeytetty tälle väliaikaiselle standardille. Standardi ei ole konsernin kannalta merkityksellinen.
- IFRS 16 *Vuokrasopimukset* -standardin mukaisessa laatimismallissa kaikkien vuokrasopimusten varat ja velat on kirjattava taseeseen tietyin poikkeuksin. Standardi tulee voimaan 1.1.2019. Uuden standardin vaikutuksia konsernitilinpäätökseen tutkitaan parhaillaan. Liitteessä 29 (Vastuusitoumukset ja ehdolliset velat) on lisätietoja nykyisten vuokrasopimusten arvosta.
- Muutokset IFRS 10 -standardiin ja IAS 28 -standardiin: *Sijoittajan ja sen osakkuus- tai yhteisyhtiön väliset hyödykemyynnit tai -maksut*. Muutokset selventävät sijoittajan ja sen osakkuus- tai yhteisyhtiön välisten erilaisten liiketoimien kirjanpitoa ja tilinpäätöskäsittelyä. EU:n hyväksyntäprosessia on lykätty.

- Muutokset IAS 12 -standardiin: *Laskennallisen verosaamisen kirjaaminen realisoitumattomista tappioista*. Käypään arvoon arvostettavaan velkainstrumenttiin liittyvän laskennallisen verosaamisen vaihteleva kirjauskäytäntö johtuu pääasiassa joidenkin IAS 12 -standardin periaatteiden soveltamisen epäselvyydestä. Muutokset tulevat voimaan 1.1.2017. Muutoksella ei ole konsernin kannalta vaikutusta.
- Muutokset IAS 7 -standardiin: *Disclosure Initiative*. Muutokset selkeyttävät IAS 7 *Rahavirtalaskelmat* -standardia antamalla tilinpäätösten käyttäjille entistä parempaa tietoa yhteisön rahoitustoiminnasta ja mahdollisuuden arvioida rahoitustoiminnasta johtuvien velkojen muutoksia. Muutokset tulevat voimaan 1.1.2017. Muutoksilla ei tule olemaan merkittävää vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- Selvennykset IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* -standardiin. Selvennykset tulevat voimaan 1.1.2018.
- Muutokset IFRS 2 -standardiin: *Osakeperusteisten maksujen luokittelu ja arvostus*. Nämä kapea-alaiset muutokset selkeyttävät tiettyjen osakeperusteisten maksujen käsittelyä. Muutokset tulevat voimaan 1.1.2018. Muutoksella ei tule olemaan merkittävää vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- Muutokset IFRS 4 -standardiin: *IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin soveltaminen IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin kanssa*. Muutokset koskevat huolenaiheita, jotka liittyvät uuden rahoitusinstrumenttistandardin (IFRS 9) soveltamiseen ennen valmisteilla olevaa korvaavaa standardia (IFRS 4). Muutokset tulevat voimaan 1.1.2018. Muutoksella ei ole konsernin kannalta vaikutusta.
- Muutokset IAS 40 -standardiin: *Sijoituskiinteistöjen siirrot*. Muutokset selkeyttävät kiinteistöjen siirtoja sijoituskiinteistöistä tai sijoituskiinteistöihin. Muutokset tulevat voimaan 1.1.2018.

Liite 2. Johdon harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioihin liittyvät epävarmuustekijät

Arvioiden käyttö

Laadittaessa konsernitilinpäätöstä kansainvälisen tilinpäätöskäytännön periaatteiden mukaisesti yhtiön johto joutuu tekemään arvioita ja oletuksia. Ne vaikuttavat taseessa esitettäviin omaisuus- ja velkamääriin, ehdollisten varojen ja velkojen esittämiseen tilinpäätöksessä sekä tilikaudelta esitettäviin tuottoihin ja kuluihin. Arviot perustuvat kokemukseen ja lukuisiin muihin oletuksiin, joiden uskotaan olevan asianmukaisia. Todellinen tulos ja ajoitus voivat siis poiketa arvioista. Yhtiön johto uskoo, että tässä liitteessä mainitut laskentaperiaatteet edustavat asioita, jotka vaativat arviointia ja joissa eriävä arvio voi vaikuttaa suurestikin raportoituun tulokseen.

Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet

Yrityskaupan yhteydessä käytetään ulkopuolista neuvonantajaa arvioimaan merkittävien aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden käypiä arvoja ja avustamaan niiden taloudellisen vaikutusajan määrittämisessä. Yhtiön johto uskoo, että arvioidut käyvät arvot ja taloudellinen vaikutusaika sekä taustalla olevat oletukset ovat riittävän tarkkoja, vaikka arviot voivatkin vaikuttaa merkittävästi raportoituuihin lukuihin.

Hyödykkeiden kirjanpitoarvot arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä tai muulloin, jos tapahtumat tai olosuhteet viittaavat siihen, että kirjanpitoarvo saattaa olla alentunut. Omaisuuserän kerrytettävissä olevaksi rahamääräksi arvioidaan käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla kuluilla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Arvon alentuminen kirjataan, jos kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Käyttöarvo lasketaan diskontatun rahavirran menetelmällä, joka on herkkä diskonttauskoron sekä odotettujen tulevien rahavirtojen muutoksille. Lisätietoja arvonalentumistestauksessa käytettävistä tärkeimmistä oletuksista sekä herkkyysoanalyysistä on liitteessä 10 (Poistot ja arvonalentumiset).

Liikearvo

Jokaiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle tai niiden ryhmälle allokoitu liikearvo testataan vähintään kerran vuodessa. Mahdollinen arvonalentuminen mitataan diskontattujen rahavirtojen menetelmällä. Tässä menetelmässä käytetään arvioita tulevasta rahavirroista jokaisessa rahavirtaa tuottavan yksikön tai niiden ryhmän raportointiyksikössä. Menetelmä sisältää muun muassa arvioita tulevasta hinnoittelusta, tuotantotasoista, kustannuksista, markkinoiden kysynnästä ja tarjonnasta, kunnossapitoinvestoinneista sekä oletuksen keskimääräisestä painotetusta pääomakustannuksesta. Arvioitujen rahavirtojen nettonykyarvolaskelmissa käytettävä diskonttokorko ennen veroja vastaa keskimääräistä painotettua pääomakustannusta.

Konserni on määritellyt vaihteluille herkimmät arviot, joiden muutokset voivat vaikuttaa olennaisesti hyödykkeiden käypiin arvoihin tai liikearvoon ja täten johtaa arvonalentumiseen. Arviot koskevat tuotteiden odotettuja myyntihintoja, tuotekustannusten odotettua inflaatiota ja diskonttokorkoa. Lisätietoja arvonalentumistestauksessa käytettävistä tärkeimmistä oletuksista sekä herkkyysoanalyysistä on liitteessä 10 (Poistot ja arvonalentumiset).

Määräysvallan arviointi yhteisissä toiminnoissa ja osakkuusyhtiöissä

Veracel ja Montes del Plata kuvataan liitteessä 1 (Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet) yhteisiksi toiminnoiksi. Stora Enson omistusosuus molemmissa yhtiöissä on 50 %. Yhteinen toiminto -tulkinta perustuu osakassopimuksiin, jotka antavat Stora Ensolle oikeuden tuotto-osuuteen ja saattavat konsernin välilliseen vastuuseen veloista, koska maksukykyimme sellusta vaikuttaa velkojen rahoituskykyyn. Yhteiset toiminnot kirjataan konsernitilinpäätökseen suhteellisella rivi riviltä – menetelmällä.

Metsänomistajayhtiöt Bergvik Skog AB ja Tornator Oyj ovat osakkuusyhtiöitä. Stora Ensolla ei ole yhtiöissä määräysvaltaa yksin tai muiden osapuolten kanssa, mistä syystä se raportoi merkittävät vähemmistöosuutensa edelleen osakkuusyhtiönsä. Osakkuus- ja yhteisyhtiöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Nämä yhtiöt esitetään liitteessä 13 (Osakkuus- ja yhteisyhtiöt).

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo

Jos rahoitusvarojen ja rahoitusvelkojen käypää arvoa ei voi määrittää suoraan julkisesti noteeratuista markkinahinnoista, käytetään muita arvostusmenetelmiä, kuten diskontatun rahavirran menetelmää, transaktiokertoimia, Black-Scholes-mallia tai Gordonin mallia. Tärkeimpiä arviointiperusteita ovat muun muassa tulevat rahavirrat, luottoriski ja volatilitteetti. Näitä tekijöitä koskevien oletusten muutokset voivat vaikuttaa rahoitusinstrumenttien kirjattuun käypään arvoon. Sijoitukset noteeraamattomien yritysten, kuten Pohjolan Voima Oy:n (PVO), vieraan pääoman ehtoihin ja oman pääoman ehtoihin arvopapereihin muodostavat merkittävän osan konsernin varoista, ja ne edellyttävät johdolta erityisen huolellista arviointia. Näitä on käsitelty tarkemmin liitteissä 14 (Myytävisissä olevat sijoitukset) ja 24 (Rahoitusriskien hallinta).

Tuloverot

Versaamiset ja -velat tarkistetaan säännöllisin väliajoin ja erotus oikaistaan tarvittaessa. Johdon arvion mukaan tulevia veroseuraamuksia varten on tehty riittävät varaukset ajankohtaisten tietojen, olosuhteiden ja verolainsäädännön perusteella. Mikäli veroasemaan liittyvät seikat kyseenalaistetaan tai ne lakkaavat olemasta voimassa, tulokset voivat olla erilaisia ja niillä voi olla merkittävä vaikutus raportoituihin summiin konsernitilinpäätöksessä.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet

Yhtiön eläkevastuun ja kulujen määrittäminen vaatii tiettyjen oletusten valitsemista. Vakuutusmatemaatikot käyttävät näitä oletuksia laskiessaan kyseisiä vastuita. Oletuksiin sisältyvät muun muassa diskonttokorko, varojen odotettu tuotto, oletettu palkkatason nousu ja oletettu elinikä. Riippumattomat vakuutusmatemaatikot määrittävät tuloslaskelmaan kuluksi kirjattavat summat. Jos todelliset tulokset kuitenkin poikkeavat alkuperäisistä arvioista, erotus sekä oletusten tai muiden muuttujien mahdollisten muutosten vaikutus kirjataan suoraan omaan pääomaan konsernin laajassa tuloslaskelmassa. Liitteessä 20 (Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet) on tarkempia tietoja eläkevastuulaskelmissa käytetyistä oletuksista.

Biologiset hyödykkeet

Konsernilla on biologisia hyödykkeitä yhteis- ja osakkuusyrytyksissä, yhteisissä toiminnoissa sekä tytäryhtiöissä. IAS 41 *Maatalous* -standardi edellyttää, että biologiset hyödykkeet, kuten kasvava puusto, kirjataan käypään arvoon vähennettynä myyntihetken arvioiduilla menoilla. Biologisten hyödykkeiden käypä arvo lasketaan jatkuvien toimintojen diskontattujen rahavirtojen pohjalta kestävän metsänhoidon perusteella ja yhden syklin kasvupotentiaalin huomioon ottaen. Diskontattuja rahavirtoja varten tarvitaan kasvua, puunkorjuuta, myyntihintaa ja myynnin kustannuksia koskevia arvioita, ja näiden tekijöiden muutokset kirjataan konsernin tuloslaskelmaan. Suorien omistuksien ja yhteisten toimintojen muutokset kirjataan biologisten hyödykkeiden nettomuutoksen alle. Konsernin osakkuus- ja yhteisyritysten omistusten muutokset kirjataan riville osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta. Tämän vuoksi on tärkeää, että konsernin, yhteisten toimintojen ja yhteis- ja osakkuusyrytysten johdot tekevät paikkansapitävät arviot tulevista hintatasoista sekä myynti- ja kustannusnäkymistä. Myös metsän kasvua on analysoitava säännöllisesti, jotta voitaisiin arvioida korjattavissa olevan puun määrä ja metsän nykyinen kasvuvauhti. Liitteessä 12 (Biologiset hyödykkeet) on tarkempia tietoja.

Ympäristövaraukset

Konserni on tehnyt tiedossa olevista ympäristövastuista varauksia, jos oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite on olemassa, perustuen johdon arvioon ympäristön kunnostustoimenpiteiden kustannuksista. Näiden kustannusten ajankohdasta ja summasta ei ole täyttä varmuutta, joten lopulliset vastuut voivat poiketa merkittävästi alkuperäisestä arviosta.

Liite 3. Tiedot segmenteittäin

Stora Enson raportoitavat segmentit ovat sen Consumer Board-, Packaging Solutions-, Biomaterials-, Wood Products- ja Paper-divisioonat sekä Muut-segmentti.

Raportoitavien segmenttien toiminnot ovat:

Consumer Board

Consumer Board -divisioona tarjoaa ja kehittää kuluttajapakkauskartonkeja paino- ja pakkaussovelluksiin. Sen laaja kartonki- ja päällystevalikoima soveltuu erilaisiin pakkauskonsepteihin ja käyttötarkoituksiin, kuten nestepakkauksiin, elintarvikkeisiin, lääkkeisiin ja ylellisyystuotteisiin. Palvelemme brändien omistajia ympäri maailmaa ja vastaamme kasvavaan kysyntään laajentamalla liiketoimintaamme Kiinan sekä Aasian ja Tyynenmeren alueen kaltaisille kasvumarkkinoille.

Packaging Solutions

Packaging Solutions -divisioona kehittää kuitupohjaisia pakkauksia ja toimii arvoketjun kaikissa vaiheissa selluntuotannosta ja materiaalien ja pakkausten valmistuksesta aina kierrätykseen. Ratkaisujemme avulla jatkojalostajat, brändin omistajat ja jälleenmyyjät pystyvät optimoimaan suorituskykyä, alentamaan kokonaiskustannuksia ja kasvattamaan liikevaihtoa.

Biomaterials

Biomaterials-divisioonan tarjonta käsittää laajan valikoiman sellulaatuja paperin, kartongin, pehmopapereiden, tekstiilien ja hygieniatuotteiden valmistukseen. Kehitämme myös uusia, innovatiivisia tapoja maksimoida puusta ja muista lignoselluloosa-biomassoista saatava arvo. Sokereilla ja ligniinillä on sovellusmahdollisuuksia erikoiskemikaaliteollisuudessa, rakennusallalla, hygieniatuotteissa ja elintarviketeollisuudessa. Maailmanlaajuisen läsnäolomme varmistamme toiminnoillamme Suomessa, Brasiliassa, Laosissa, Ruotsissa, Uruguayssa ja Yhdysvalloissa.

Wood Products

Wood Products -divisioona tarjoaa monipuolisia puupohjaisia ratkaisuja rakentamisen ja asumisen tarpeisiin. Tuotevalikoimamme kattaa kaikki kaupunkirakentamisen osa-alueet, kuten massiivipuulementit, puukomponentit ja pelletit. Tarjoamme myös laajan sahatavaravalikoiman. Pääasiallisia asiakkaitamme ovat jälleenmyyjät ja tukkukauppiat sekä yritykset, jotka toimivat esimerkiksi rakennus- ja puusepänteollisuudessa. Wood Products toimii maailmanlaajuisesti, ja sillä on yli 20 tuotantolaitosta Euroopassa.

Paper

Paper-divisioona tarjoaa ensiluokkaisia paperiratkaisuja painetun median ja toimistojen tarpeisiin. Laajassa valikoimassa on sekä kierrätys- että ensikuidusta valmistettuja papereita. Pääasiallisia asiakkaitamme ovat kustantajat, jälleenmyyjät, painotalot, tukkurit, jatkojalostajat ja toimistotarvikkeiden toimittajat. Yhtä Kiinassa sijaitsevaa tehdasta lukuun ottamatta tehtaamme sijaitsevat pääasiassa Euroopassa. Kolme tehtaista valmistaa paperia sataprosenttisesti kierrätyskuidusta.

Muut

Segmentti Muut käsittää pohjoismaiset metsäosakkuusyritykset, Stora Enson osakkuuden energiayhtiö Pohjolan Voimassa, pohjoismaisten tehtaiden puunhankinnan sekä konsernin yhteiset palvelut ja hallinnon.

Liikevaihto segmentteittäin

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi					
	Ulkoinen	Sisäinen	Yhteensä	Ulkoinen	Sisäinen	Yhteensä
	2016			2015		
Consumer Board	2 331	11	2 342	2 331	9	2 340
Packaging Solutions	1 019	25	1 044	888	25	913
Biomaterials	981	395	1 376	1 001	483	1 484
Wood Products	1 488	107	1 595	1 497	106	1 603
Paper	3 175	70	3 245	3 526	104	3 630
Muut	808	1 669	2 477	797	1 681	2 478
Sisäisten myyntien eliminoinnit	-	-2 277	-2 277	-	-2 408	-2 408
Yhteensä	9 802	-	9 802	10 040	-	10 040

Liikevaihto sisältää tuloja ulkoisista palvelumyynneistä 76 (71) milj. euroa.

Liiketulos segmentteittäin

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	Liiketulos	
	2016	2015
Consumer Board	67	258
Packaging Solutions	42	80
Biomaterials	211	308
Wood Products	88	80
Paper	289	-179
Other	86	512
Yhteensä	783	1 059
Nettorahoituserät	-242	-245
Tulos ennen veroja	541	814
Tuloverot	-134	-31
Tilikauden tulos	407	783

Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, poistot ja arvonalentumiset, palautukset sekä myyntivoitot/ -tappiot ja investoinnit segmentteittäin

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi					
	Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet		Poistot ja arvonalentumiset sekä palautukset, myyntivoitot/ -tappiot		Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Consumer Board	1 639	1 526	158	144	312	487
Packaging Solutions	746	782	85	60	56	128
Biomaterials	2 108	2 028	109	107	92	115
Wood Products	403	361	30	29	72	63
Paper	945	1 163	-7	404	73	84
Muut	188	171	23	19	33	35
Yhteensä	6 029	6 031	398	763	638	912

Liikearvo segmentteittäin

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi			
	Liikearvo		Arvon alentumiset	
	2016	2015	2016	2015
Consumer Board	-	-	-	-
Packaging Solutions	19	30	11	-
Biomaterials	32	31	-	-
Wood Products	104	104	-	-
Paper	83	83	-	-
Other	-	-	-	-
Yhteensä	238	248	11	-

Henkilöstö keskimäärin

Segmentti	31.12. päättyvä tilikausi			31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015	Maa	2016	2015
Consumer Board	4 118	4 239	Itävalta	912	890
Packaging Solutions	7 372	7 141	Baltian maat	1 203	1 177
Biomaterials	1 797	1 655	Belgia	536	536
Wood Products	3 937	3 824	Tšekki	810	736
Paper	5 786	6 810	Suomi	6 667	6 589
Muut	3 259	3 114	Ranska	45	71
Yhteensä	26 269	26 783	Saksa	1 465	1 711
			Puola	1 930	1 856
			Venäjä	1 093	1 086
			Espanja	15	190
			Ruotsi	5 091	4 975
			Muu Eurooppa	221	291
			Eurooppa yhteensä	19 988	20 108
			Brasilia	475	714
			Kiina (ml. Hongkong)	5 156	5 114
			Intia	-	234
			Yhdysvallat	88	52
			Uruguay	344	334
			Muut maat	218	227
Henkilöstö tilikauden lopussa	25 447	25 680	Yhteensä	26 269	26 783

Ulkoisen liikevaihto kohteen ja alkuperämaan mukaan

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	Liikevaihto kohteen mukaan		Liikevaihto alkuperämaan mukaan		Liikevaihdon nettovirrat maittain	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Itävalta	279	250	357	348	78	98
Baltian maat	237	224	266	264	29	40
Belgia	160	146	257	255	97	109
Tšekki	146	161	243	250	97	89
Tanska	138	133	21	17	-117	-116
Suomi	730	647	3 694	3 653	2 964	3 006
Ranska	467	474	8	10	-459	-464
Saksa	1 378	1 454	626	726	-752	-728
Italia	326	338	-	-	-326	-338
Alankomaat	240	257	23	14	-217	-243
Puola	498	468	421	375	-77	-93
Venäjä	280	266	180	175	-100	-91
Espanja	295	342	-	87	-295	-255
Ruotsi	981	995	2 704	2 613	1 723	1 618
Yhdistynyt kuningaskunta	510	575	18	21	-492	-554
Muu Eurooppa	808	810	101	139	-707	-671
Eurooppa yhteensä	7 473	7 540	8 919	8 947	1 446	1 407
Australia/Uusi-Seelanti	175	208	21	25	-154	-183
Brasilia	72	140	276	423	204	283
Kiina (ml. Hongkong)	712	694	272	302	-440	-392
Japani	284	282	-	-	-284	-282
Lähi-itä	240	269	-	-	-240	-269
Uruguay	28	23	306	336	278	313
Yhdysvallat	128	112	2	2	-126	-110
Muut maat	690	772	6	5	-684	-767
Yhteensä	9 802	10 040	9 802	10 040	-	-

Varat, sijoitettu pääoma ja oma pääoma maittain

31.12.

Milj. euroa	Varat yhteensä		Sijoitettu pääoma		Oma pääoma	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Itävalta	169	172	99	114	104	123
Baltian maat	106	115	76	91	160	143
Belgia	276	313	182	214	208	298
Tšekki	150	151	122	125	108	109
Suomi	3 663	3 228	2 169	2 078	1 358	1 068
Saksa	406	523	31	109	77	100
Puola	548	583	450	473	267	275
Venäjä	178	130	99	81	133	77
Ruotsi	2 783	3 013	1 814	2 089	879	854
Muu Eurooppa	110	52	46	-5	211	-11
Eurooppa yhteensä	8 389	8 280	5 088	5 369	3 505	3 036
Brasilia	530	574	502	517	462	406
Kiina (ml. Hongkong)	1 386	1 562	1 143	1 114	480	730
Uruguay	1 781	1 750	1 703	1 630	1 181	1 087
Yhdysvallat	145	99	114	84	127	85
Muut maat	95	96	44	39	51	44
Yhteensä	12 326	12 361	8 594	8 753	5 806	5 388

Sijoitettu pääoma lasketaan vähentämällä nettoverovelat sidotusta pääomasta.

Sidotun pääoman ja taseen varojen täsmäytys

31.12.

Milj. euroa	2016	2015
Sidottu pääoma	8 650	8 800
Koroton vieras pääoma	2 405	2 352
Korolliset saamiset	1 048	957
Verosaamiset	223	252
Varat yhteensä	12 326	12 361

Sidotun pääoman erät (O-erät) on merkitty taseen yhteyteen, ja ne sisältävät aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, biologiset hyödykkeet, päästöoikeudet, noteeraamattomat osakkeet, muut pitkäaikaiset varat, vaihto-omaisuuden, lyhytaikaiset liikesaamiset ja lyhytaikaiset korottomat velat, varaukset ja muut pitkäaikaiset korottomat velat.

Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, poistot ja arvonalentumiset, palautukset sekä myyntivoitot/ -tappiot ja investoinnit maittain

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet		Poistot ja arvonalentumiset sekä palautukset, myyntivoitot/ -tappiot		Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Itävalta	107	109	6	6	5	23
Baltian maat	45	49	6	8	4	3
Belgia	222	260	50	113	12	8
Tšekki	111	113	5	4	3	5
Suomi	1 227	1 190	175	149	214	262
Saksa	314	377	35	89	12	14
Puola	409	430	27	27	21	34
Venäjä	67	54	7	8	7	5
Ruotsi	765	898	181	224	82	61
Muu Eurooppa	12	4	-6	7	-1	1
Eurooppa yhteensä	3 279	3 484	486	635	359	416
Brasilia	306	255	24	58	11	14
Kiina (ml. Hongkong)	890	782	-157	27	218	407
Uruguay	1 426	1 419	41	40	15	42
Yhdysvallat	126	89	3	2	35	33
Muut maat	2	2	1	1	-	-
Yhteensä	6 029	6 031	398	763	638	912

Liite 4. Yritysostot ja -myynnit

Laadintaperiaatteet

Yritysostot kirjataan hankintamenomenetelmällä siten, että ostettu yritys yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä päivästä lähtien, kun määräysvalta tytäryhtiöön syntyy. Yritysmyynteissä puolestaan myytävä yritys on mukana konsernitilinpäätöksessä siihen päivään asti, kunnes määräysvalta menetetään.

Stora Enso ei tehnyt yritys- tai liiketoimintaostoja vuonna 2015 tai 2016.

Konserniyritysten ja liiketoimintojen myynnit

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Myyty netto-omaisuus		
Rahavarat	1	25
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	39	12
Käyttöpääoma	6	-14
Korolliset varat ja velat	3	-1
Määräysvallattomien omistajien osuus	-4	-
Myytyjen yritysten ja liiketoimintojen nettovarot	45	22
Luovutushinta yhteensä	45	22
Omaisuserien arvon alentuminen, kirjattu 2015 ¹	-34	-
Omaisuserien arvon alentuminen, kirjattu 2016 ²	-11	-
Kertyneiden muuntoerojen tuloutus	-22	-4
Transaktiokulut	-4	-2
Nettotulos	-71	-6
Jakautuminen emoyhtiön omistajille	-64	-6
Jakautuminen määräysvallattomille omistajille	-7	-

¹ Liittyy Arapotin tehtaan myymiseen 31.3.2016. Arvon alentuminen kirjattiin sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä joulukuussa 2015.

² Liittyy Arapotin ja Kabelin tehtaan myynteihin.

Stora Enso ilmoitti 1.6.2016 myyvänsä Saksassa sijaitsevan, päällystettyä aikakauslehtipaperia tuottavan Kabelin tehtaan saksalaiselle sijoittajaryhmälle Kabel Premium Pulp & Paper GmbH:lle. Liiketoimi oli muodoltaan liiketoimintakauppa, ja myydystä omaisuudesta saatava käteiskauppahinta oli 30 milj. euroa. Tavanomaisten kauppahinnan tarkennusten jälkeen myyntitappio oli 9 milj. euroa sisältäen 5 milj. euron operatiivisen sekä 4 milj. euron verokulun. Kauppa saatiin päätökseen 1.9.2016. Suurin osa Kabelin tehtaan työllistämästä 540 henkilöstä siirtyi uuden omistajan palvelukseen. Kabelin tehdas kuului Paper-divisioonaan.

Stora Enso allekirjoitti 31.12.2015 sopimuksen, jolla se myy 80 %:n omistusosuutensa Brasilian Paranassa sijaitsevasta Arapotin aikakauslehtipaperia tuottavasta tehtaasta chileläläiselle paperintuottajalle Papeles Bio Biolle. Käteiskauppahinta osakkeiden myynnistä oli 15 milj. euroa, minkä seurauksena Stora Enso kirjasi 62 milj. euron tappion sisältäen kertyneet muuntoerot ja transaktiokulut. Kokonaistappiosta 7 milj. euroa kohdistuu määräysvallattomille omistajille. Kauppa saatiin päätökseen vuoden 2016 ensimmäisen neljänneksen aikana. Kokonaistappiosta yhteensä 34 milj. euroa kirjattiin sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä ja 4 milj. euroa kirjattiin tavanomaisina ostohinnan tarkennuksina vuoden 2016 kolmella ensimmäisellä neljänneksellä. Kertynyt muuntoerotappio oli 22 milj. euroa. Transaktiokulut olivat 2 milj. euroa. Arapotin tehdas oli osa Paper-divisioonaa.

Stora Enso sopi 1.10.2015 myyvänsä Barcelonassa sijaitsevan kierrätyskuitupohjaista kartonkia valmistavan tehtaan yksityiselle Quantum-osakerahastolle. Käteiskauppahinta osakkeiden myynnistä oli 10 milj. euroa. Kaupasta syntyi 2 milj. euron tappio, johon sisältyi 1 milj. euroa transaktiokuluja. Barcelonan tehdas oli osa Consumer Board -divisioonaa.

Stora Enso myi 30.9.2015 Komáromissa sijaitsevan offsetpainomenetelmää käyttävän mikroaltopahvitehtaan johtavalle belgialaiselle pakkausyritykselle Van Genechten Packaging International

S.A.:lle. Käteiskauppahinta osakkeiden myynnistä oli 12 milj. euroa. Kaupasta syntyi noin 4 milj. euron tappio pääasiassa kertyneiden muuntoerojen vuoksi. Komáromin tehdas oli osa Packaging Solutions -divisioonaa.

Joulukuussa 2014 Stora Enso allekirjoitti sopimuksen Saksassa sijaitsevan erikoispaperia ja päällystettyä hienopaperia valmistavan Uetersenin tehtaan myynnistä Perusa Partners Fund 2:lle. Sopimuksen jälkeen konserni teki 30 milj. euron aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalennuksen ja varaston alaskirjauksen vuoden 2014 tilinpäätökseen. Kauppa saatiin päätökseen helmikuussa 2015. Sen vaikutus konsernin nettotulokseen vuonna 2015 oli vähäinen. Uetersenin tehdas oli osa Paper-divisioonaa.

Liite 5. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

Laadintaperiaatteet

Tutkimus ja kehitys

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi toteutumishetkellä, ja ne sisältyvät konsernin tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin kuluihin. Kehitysmenot kirjataan myös kuluksi toteutumishetkellä, ellei voida varmistua siitä, että niistä saadaan taloudellista hyötyä tulevaisuudessa, jolloin ne aktivoidaan aineettomina hyödykkeinä ja poistetaan niihin liittyvän tuottokauden aikana.

Saadut valtionavustukset

Aineellisten hyödykkeiden ostoon liittyvät valtionavustukset vähennetään hyödykkeen hankintahinnasta ja nettohankintameno aktivoidaan taseeseen. Muut valtionavustukset kirjataan systemaattisesti tulona jaksoille, joilla niitä vastaava kustannus syntyy.

Päästöoikeudet ja päästökauppa

Konserni on osallisena Euroopan unionin päästökaupassa, jossa sille on allokoitu tietty määrä hiilidioksidipäästöoikeuksia tietyille ajanjaksolle. Päästöoikeudet lisäävät konsernin aineettomien hyödykkeiden ja valtionavustuksien määrää sekä velvoittavat konsernin luovuttamaan toteutusjaksolla toteutuneita päästöjä vastaavan päästöoikeusmäärän. Päästöoikeudet on kirjattu aineettomiin hyödykkeisiin konsernin saadessa ne haltuunsa, ja niiden arvostus perustuu tuon päivän käypään arvoon (tason 1). Jos päästöoikeuksien markkina-arvo laskee merkittävästi niiden kirjanpitoarvon alle ja lasku katsotaan pysyväksi, arvonalentuminen kirjataan oikeuksista, joita konserni ei aio käyttää sisäisesti. Varaus päästöoikeuksien palautusveloitteen täyttämiseksi perustuu toteutuneisiin päästöihin, ja palautusveloitteen täyttämiseen käytetään saatuja päästöoikeuksia kirjanpitoarvolla laskettuna.

Toteutuneiden päästöjen ylittäessä käytettävissä olevat päästöoikeudet kirjataan varaus raportointikauden päättymispäivän markkinahinnalla. Toteutuneet päästöt kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan materiaaleihin ja palveluihin allokaatiopäivän käyväällä arvolla. Markkinoilta ostetut päästöoikeudet kirjataan hankintahintaan. Vastaavasti liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan vastaavan kokoinen hyvitys, jonka johdosta allokoitujen päästöjen vaikutus eliminoituu. Täten tuloslaskelmaan ei synny ilmaisjaossa allokoitujen päästöoikeuksien osalta tulosvaikutusta, mikäli toteutuneet päästöt ovat ilmaisjaossa saatujen päästöoikeuksien suuruiset. Mahdollinen tulosvaikutus syntyy ainoastaan allokaation ylittävien päästöjen vuoksi tehdyistä lisäostoista, ylijäämäoikeuksien myynnistä, toteutuneiden päästöjen ollessa ilmaisjaossa saatuja päästöoikeuksia pienemmät tai sellaisten oikeuksien arvonalentumisesta, joita ei tarvita sisäiseen käyttöön.

Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Liiketoiminnan muut tuotot		
Päästöoikeudet	13	19
Vihreiden sertifikaattien myynti	36	42
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoitot	3	4
Noteeraamattomien osakkeiden osingot ja myyntivoitot	6	-
Rahtimyynti, vuokrat ja muut	54	54
Saadut valtionavustukset	11	9
Yhteensä	123	128
Liiketoiminnan muut kulut		
Maksetut vuokrat	102	105
Tutkimus ja kehitys	80	66
Luottotappiot	11	7
Kertyneiden muuntoerojen tuloutus	23	4
Materiaalit ja palvelut		
Päästöoikeuksien käyttö ja myyntitappiot	12	15

Konserni kirjasi liiketoiminnan muihin tuottoihin 13 (19) milj. euroa päästöoikeuksista. Materiaaleihin ja palveluihin kirjattiin 12 (15) milj. euron kulu, joka liittyy tuotannon hiilidioksidipäästöjen kustannukseen. Myydyistä päästöoikeuksista saadut tulot olivat yhteensä 5 (10) milj. euroa, ja konsernin hallussa tilikauden lopussa olleiden ylijäämäoikeuksien arvo oli 1 (6) milj. euroa.

Konserni saa lisäksi tuottoa Belgian ja Puolan uusiutuvasta energiantuotannosta. Energia tuotetaan

biomassalla, joka oikeuttaa vihreisiin sertifikaatteihin, jotka myydään eteenpäin sähkönjakelijoille, jotta ne täyttäisivät uusiutuvilla energianlähteillä tuotetulle energialle asetetut kiintiöt. Vihreiden sertifikaattien myynnistä saadut tulot olivat yhteensä 36 (42) milj. euroa.

Vuonna 2016 konserni kirjasi liiketoiminnan muihin kuluihin 23 milj. euron tappion kertyneistä muuntoeroista pääasiassa liittyen Brasiliassa sijaitsevan Arapotin tehtaan myyntiin.

Kuljetuskapasiteetin ylijäämän myynti vuonna 2016 oli 43 (40) milj. euroa.

Päävastuullisen tilintarkastajan palkkiot ja palvelut

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Tilintarkastuspalkkiot	4	4
Palkkiot oheispalveluista	-	-
Palkkiot veropalveluista	-	-
Muut palkkiot	1	1
Yhteensä	5	5

Konsernin tilintarkastus- ja neuvontapalkkiot olivat 5 (5) milj. euroa, joka maksettiin päävastuulliselle tilintarkastajalle Deloitteille. Tilintarkastuspalkkiot liittyvät tilinpäätöksen lakisääteiseen tilintarkastukseen tai siihen läheisesti liittyviin tavanomaisiin palveluihin. Palkkiot tilintarkastuksen oheispalveluista aiheutuvat sellaisista palveluista, jotka liittyvät tilintarkastukseen ja joilla pyritään varmentamaan tilinpäätöksen oikeellisuutta.

Liite 6. Henkilöstökulut

Henkilöstökulut

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Palkat ja palkkiot	1 006	987
Eläkkeet (ks. alla)	165	160
Osakeperusteiset maksut (liite 21)	6	8
Osakekannustinohjelmien suojausinstrumentit	-6	-4
Muut pakolliset henkilöstökulut	141	140
Muut vapaaehtoiset henkilöstökulut	22	22
Yhteensä	1 334	1 313

Eläkkeet

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Etuuspohjaiset järjestelyt	12	12
Maksupohjaiset järjestelyt	153	150
Muut työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	-	-2
Yhteensä	165	160

Henkilöstökulut olivat 1 334 (1 313) milj. euroa vuonna 2016. Keskimääräinen henkilöstömäärä vuonna 2016 oli 26 269 (26 783). Eläkekulut on eritelty tarkemmin liitteessä 20 (Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet).

Vuonna 2016 osakeperusteisista maksuista kirjattu kulu oli 6 milj. euroa (8 milj. euroa vuonna 2015). Osakeperusteisten maksujen kustannukset netotettuina suojauksilla (Total Return Swaps), olivat nolla vuonna 2016, verrattuna 4 milj. euron kuluun vuonna 2015. Tämä johtui Stora Enson R-osakkeen kurssin noususta 8,39 eurosta (31.12.2015) 10,21 euroon (31.12.2016). Konserni kirjasi suojausinstrumenteista 6 milj. euron tulon.

Konserni on suojanut osakekannustinohjelmansa suojausinstrumenteilla, jotka esitetään tuloslaskelmalla henkilöstökuluissa niiden osakekannustinkulujen rinnalla, joihin ne liittyvät. Siten itse riski ja suojaus näkyvät samassa tuloslaskelman osiossa. Suojausinstrumentteihin ei sovelleta suojauslaskentaa.

Osakeperusteiset maksut koostuvat osakekannustimista ja niihin liittyvistä suojausinstrumenteista, ja niitä on käsitelty tarkemmin liitteessä 21 (Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät).

Johtoryhmän ja hallituksen palkkiot on esitetty liitteessä 7 (Hallituksen ja johdon palkkiot).

Liite 7. Hallituksen ja johdon palkkiot

Hallituksen palkkiot sekä valiokunta- ja toimikuntajäsenyydet

Tuhatta euroa	31.12. päättyvä tilikausi				Jäsenyydet valiokunnissa
	2016		2015		
	Rahana maksetut	Osakkeina maksetut	Yhteensä	Yhteensä	
Hallituksen jäsenet 31.12.2016					
Gunnar Brock, puheenjohtaja	126	68	194	194	Palkitseminen, nimitys ^{2,3} , talous ja tarkastus
Jorma Eloranta, varapuheenjohtaja	66	40	106	-	Palkitseminen, nimitys ^{2,3} Vastuullisuus- ja yritysetiikka
Anne Brunila	52	28	80	80	Vastuullisuus- ja yritysetiikka
Elisabeth Fleuriot	48	28	76	76	Vastuullisuus- ja yritysetiikka
Hock Goh	42	28	70	70	
Mikael Mäkinen	56	28	84	84	Talous ja tarkastus Talous ja tarkastus, vastuullisuus- ja yritysetiikka
Richard Nilsson	68	28	96	90	
Hans Stråberg	48	28	76	76	Palkitseminen
Entiset hallituksen jäsenet					
Juha Rantanen (28.4.2016 asti)	-	-	-	126	
Hallituksen palkkiot yhteensä¹	506	276	782	796	

¹ 40 % hallituksen palkkioista vuonna 2016 maksettiin markkinoilta ostettuina Stora Enson R-osakkeina, jotka jakautuivat seuraavasti: puheenjohtaja 9 092 R-osaketta, varapuheenjohtaja 5 348 R-osaketta ja jäsenet 3 744 R-osaketta kukin. Konsernilla ei ole hallituksen jäsenten palkkioksi saamien osakkeiden hallussa pitämistä koskevaa virallista ohjeistusta.

² Osakkeenomistajat valitsevat Stora Enson nimitystoimikunnan varsinaisessa yhtiökokouksessa. Gunnar Brock ja Jorma Eloranta valittiin toimikuntaan hallituksen puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana. Hallituksen jäsentä ei voida nimittää nimitystoimikunnan puheenjohtajaksi.

³ Nimitystoimikunnan puheenjohtaja on Solidium Oyj:n nimittämä Kari Järvinen. Marcus Wallenberg on FAM AB:n nimittämä nimitystoimikunnan jäsen.

Osakkeenomistajat nimittävät yhtiökokouksessa nimitystoimikunnan valmistelemaan ehdotuksia hallituksen jäsenten lukumäärästä, hallituksen jäsenistä, hallituksen puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenten palkitsemisesta sekä hallituksen valiokuntien puheenjohtajien ja jäsenten palkitsemisesta yhtiökokouksen hyväksyntää varten.

Hallituksen osakeomistukset 31.12.2016

	Osakkeiden määrä ¹	
	A	R
Hallituksen jäsenet 31.12.2016		
Gunnar Brock, puheenjohtaja	-	78 000
Jorma Eloranta, varapuheenjohtaja	150	5 648
Anne Brunila	-	15 909
Elisabeth Fleuriot	-	15 909
Hock Goh	-	21 692
Mikael Mäkinen	-	28 585
Richard Nilsson	-	14 042
Hans Stråberg	-	31 470
Osakkeiden määrä yhteensä	150	211 255

¹ Hallituksen jäsenten lähipiireillä ei ole Stora Enson osakkeita.

Myös seuraava henkilö toimi hallituksen jäsenenä vuonna 2016

	Osakkeiden määrä	Hallituksen jäsenyyden päättyessä	Hallituksen jäsenyyden päättymispäivä
Juha Rantanen	9 918		28.4.2016

Johtoryhmän palkat, palkkiot ja omistukset

Seuraavassa taulukossa ovat mukana johtoryhmän jäsenille vuoden aikana maksetut palkat ja palkkiot sekä tilikaudella ansaitut osakekannustimet. Yhtiö suosittelee ja odottaa, että toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet omistavat Stora Enson osakkeita ainakin yhden perusvuosipalkan arvoa vastaavan määrän. Siksi on suositeltavaa, että palkkiona saatuja osakkeita ei myydä, ennen kuin tämä taso on saavutettu.

Johtoryhmän palkkiot vuonna 2016 olivat yhteensä 9,9 (11,0) milj. euroa. Johtoryhmän jäsenten kokonaismäärä oli 12 (13) vuoden 2016 lopussa. Malin Bendzistä tuli johtoryhmän jäsen 1.11.2016. Jari Latvanen jätti johtoryhmän 28.10.2016 ja Lars Häggström 31.10.2016.

Henkilökohtaisten eläkejärjestelyjensä mukaisesti johtoryhmän jäsenten on mahdollista jäädä eläkkeelle 65 vuoden iässä. Eläkkeet ovat jäsenten kotimaiden lainsäädännön mukaisia. Johtoryhmän jäsenillä on kuuden kuukauden irtisanomisaika. Irtisanomiskorvaus on vuoden palkka, jos irtisanojana on yhtiö.

Palkitsemisvaliokunta tarkasti ja vahvisti lyhyen ja pitkän aikavälin kannustinjärjestelmiin liittyvät vuoden 2015 taloudellisten tavoitteiden tulokset tavalliseen tapaan vuosipalkkojen perustarkistuksessa maaliskuussa.

Liitteessä 21 (Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät) on tarkempia tietoja Stora Enson johdon ja työntekijöiden osakekannustinohjelmista ja kannustinjärjestelmistä.

Johtoryhmän palkkiot

31.12. päättyvä tilikausi

Tuhatta euroa	2016			2015		
	Toimitusjohtaja	Muut ¹	Johtoryhmä yhteensä	Toimitusjohtaja	Muut	Johtoryhmä yhteensä
Palkitseminen						
Vuosipalkka ⁴	934	3 964	4 898	932	3 846	4 778
Asumiskulut (toteutuneet)	-	119	119	-	132	132
Muut etuudet	20	581	601	25	605	630
Irtisanomiskorvaus	-	-	-	-	475	475
Lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmät ³	499	924	1 423	232	650	882
Pitkän aikavälin kannustinjärjestelmät ³	151	424	575	371	1 493	1 864
	1 604	6 012	7 616	1 560	7 201	8 761
Eläkekulut						
Lakisääteiset eläkejärjestelyt	64	1 044	1 108	61	983	1 044
Vapaaehtoiset eläkejärjestelyt	550 ²	625	1 175	537	629	1 166
	614	1 669	2 283	598	1 612	2 210
Palkat ja palkkiot yhteensä	2 218	7 681	9 899	2 158	8 813	10 971

¹) Summat sisältävät Jari Latvaselle suoritettavat maksut 28.10. asti ja Lars Häggströmille suoritettavat maksut 31.10. asti. Uuteen johtoryhmän jäseneseen Malin Bendziin liittyvät maksut sisältyvät summiin 1.11. alkaen.

²) Toimitusjohtaja kuuluu ruotsalaiseen johtajien eläkejärjestelmään, jossa kaikkien osallistujien eläkekertymät ovat rahastoimattomia. Eläkevastuu on laskettu ja vakuutettu Ruotsin lainsäädännön mukaisesti. Kattamaton eläkevastuu on suuruudeltaan 1 579 000 euroa.

³) Ilmoitetut lyhyen ja pitkän aikavälin kannustinjärjestelmien suoritukset käsittävät johtoryhmän jäsenet, jotka kuuluivat johtoryhmään maksuhetkellä maaliskuussa 2016.

⁴) Vuosittainen peruspalkka sisältää suoritukset johtoryhmän jäsenille vain johtoryhmän jäsenyyden ajalta.

Johtoryhmän jäsenet (pl. toimitusjohtaja)

Johdon lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmät

Johtoryhmän jäsenillä on lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmiä, joiden suuruus on enintään 40 % tai 50 % heidän kiinteästä vuosipalkastaan. Kannustinpalkkiot maksetaan seuraavalla tilikaudella. Vuoden 2016 lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmän tuotosta 70 % perustui taloudellisiin tavoitteisiin ja 30 % henkilökohtaisiin tavoitteisiin.

Johdon pitkän aikavälin kannustinjärjestelmät

Vuodesta 2014 alkaen johdon pitkän aikavälin kannustinohjelmilla on kolmen vuoden tulostavoite, ja erät lunastetaan kerralla kolmen vuoden jälkeen ja ansaittavien osakkeiden määrä on enintään 100 % suurimmasta mahdollisesta osakekannustimien määrästä. Kolme neljäsosaa (75 %) vuoden 2016 ohjelmassa ansaittavista osakkeista on tulosperusteisia ja ansaitaan hallituksen palkitsemisvaliokunnan ehdottamien ja hallituksen hyväksymien tuloskriteerien perusteella. Yksi neljäsosa (25 %) vuoden 2016 ohjelmassa ansaittavista osakkeista on rajoitettuja osakkeita, joita ei ole sidottu tulostavoitteisiin ja henkilö on niihin oikeutettu, mikäli työsuhde jatkuu maksupäivänä.

Johtoryhmän jäsenet, jotka olivat johtoryhmässä vuoden lopussa, voivat saada vuoden 2016 tulosperusteisen osakeohjelman yhteydessä 248 888 osaketta olettaen, että kolmevuotisen ohjelman (2016–2018) enimmäismäärään oikeuttavat tavoitteet saavutetaan.

Työsuorituksen käypä arvo, joka on saatu osakeperusteisen korvauksen vastineena, kirjataan maksutavan mukaisesti joko käteisvaroina tai osakeperusteisesti maksettavana, kuten liitteessä 21 on kuvattu. Osakeperusteisesti maksettavan arvon osalta on mahdollista, että toteutuneet kassavaikutteiset kulut eivät vastaa kirjanpidollisia kuluja, koska osakkeen hintaa ei päivitetä osakkeiden lunastushetkellä. Johtoryhmän palkkiot -taulukossa olevat luvut koskevat henkilöitä, jotka ovat kuuluneet johtoryhmään kannustimien

maksupäivänä.

Vuoden aikana lunastettiin 30 % vuoden 2013 ohjelmasta, verrattuna vuoteen 2015 jolloin 30 % sekä vuoden 2012 että 2013 ohjelmista lunastettiin Johtoryhmän jäsenille (johtoryhmän jäsenet maksupäivänä) maksettiin osakkeina vuoden aikana aiempien rajoitettujen ja tulosperusteisten osakeohjelmien yhteydessä yhteensä 55 681 osaketta, joiden käteisarvo täsmäytyspäivänä 1.3.2016 oli 424 289 euroa täsmäytyspäivän osakekurssin perusteella. Vuoden 2017 maaliskuussa vuoden 2014 ohjelman erä lunastetaan kerralla kolmen vuoden jälkeen, riippuen Taloudellisesta lisäarvosta (EVA) Stora Enso Oyj:lle.

Toimitusjohtaja – Karl-Henrik Sundström

Toimitusjohtaja tuli Stora Enson palvelukseen 1.8.2012 ja aloitti työnsä toimitusjohtajana 1.8.2014. Toimitusjohtajalla on kuuden kuukauden irtisanomisaika. Irtisanomiskorvaus on vuoden palkka, jos irtisanojana on yhtiö, mutta sopimukseen ei sisälly yhtiön hallinnassa tapahtuvista muutoksista aiheutuvia maksuja. Etuuksiin kuuluu eläkejärjestely. Toimitusjohtajan eläkejärjestely koostuu Ruotsissa sovitusta työsopimusehtoisesta eläkejärjestelystä (ITP2) sekä maksupohjaisesta järjestelystä. Maksusuoritus maksupohjaiseen järjestelyyn on 23 %, kun ansiotulojen perusosa (Income Base Amount, IBA; vuonna 2016 yksi IBA oli 59 300 Ruotsin kruunua) on välillä 20–30. Kun IBA on yli 30, maksusuoritus on 35 % sen palkan osalta, jota toimitusjohtaja sai ennen toimitusjohtajaksi siirtymistään, ja 39 % siitä palkankorotuksen määrästä, jonka toimitusjohtaja saa siirtyessään toimitusjohtajaksi. Toimitusjohtajan eläkeikä on 65 vuotta.

Toimitusjohtajan lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmä

Toimitusjohtaja on oikeutettu hallituksen vuosittain vahvistamaan lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmään, joka on enintään 75 % kiinteästä vuosipalkasta. Vuoden 2016 kannustinjärjestelmästä 70 % perustui taloudellisiin tavoitteisiin ja 30 % henkilökohtaisiin tavoitteisiin.

Toimitusjohtajan pitkän aikavälin kannustinjärjestelmät

Toimitusjohtaja on osallisena vuosien 2014, 2015 ja 2016 pitkän aikavälin kannustinjärjestelmissä. Vuosien 2014–2016 ohjelmilla on kolmen vuoden tulostavoite, ja erät lunastetaan kerralla kolmen vuoden jälkeen. Kolme neljäsosaa (75 %) ansaittavista osakkeista on tulosperusteisia ja ansaitaan hallituksen palkitsemisvaliokunnan ehdottamien ja hallituksen hyväksymien tuloskriteerien perusteella. Yksi neljäsosa (25 %) ansaittavista osakkeista on rajoitettuja osakkeita, joita ei ole sidottu tulostavoitteisiin ja henkilö on niihin oikeutettu, mikäli työsuhde on voimassa oikeuden lunastuspäivänä.

Toimitusjohtaja voi saada vuoden 2016 pitkän aikavälin kannustinjärjestelmän yhteydessä 78 799 osaketta. Myöntämisarvo 600 448 euroa perustuu myöntämispäivän osakekurssiin ja siihen oletukseen, että kolmevuotisen ohjelman enimmäismäärään oikeuttavat tavoitteet saavutetaan. Toimitusjohtaja vastaanotti aiempien rajoitettujen ja tulosperusteisten osakeohjelmien perusteella yhteensä 19 751 osaketta, joiden käteisarvo täsmäytyspäivänä 1.3.2016 oli 150 503 euroa täsmäytyspäivän 7,62 euron kurssilla.

Johtoryhmän osakkeet

Johtoryhmän jäsenet tilikauden lopussa	R- osakkeet ¹	Mahdolliset tulosperusteiset osakekannustimet 2017-2019 ²	Mahdolliset rajoitetut osakekannustimet 2017-2019 ²
Juan Carlos Bueno	-	94 734	31 578
Johanna Hagelberg	1 626	43 672	14 557
Kati ter Horst	11 779	72 402	24 135
Malin Bendz	10 647	25 408	8 469
Ulrika Lilja	13 355	37 251	12 417
Per Lyrvall ³	37 954	63 580	21 193
Markus Mannström	20 951	35 651	11 884
Noel Morrin	11 940	38 534	24 453
Gilles van Nieuwenhuyzen	-	60 979	20 326
Seppo Parvi	7 253	65 329	21 776
Karl-Henrik Sundström ⁴	91 794	200 901	66 967
Jari Suominen	16 836	56 459	18 819
Yhteensä⁵	224 135	794 900	276 574

¹ Johtoryhmän jäsenillä ei ollut A-osakkeita.

² Johtoryhmälle tässä merkityt osakkeet on esitetty ilman veroja.

³ Osakkeista 1 257 lähipiirin kautta (puoliso).

⁴ Osakkeista 41 700 on lähipiirin (Alma Patria AB) omistamia.

⁵ Yhtiö suosittelee ja odottaa, että johtoryhmän jäsenet omistavat Stora Enson osakkeita ainakin yhden perusvuosipalkan arvoa vastaavan määrän. Siksi on suositeltavaa, että palkkiona saatuja osakkeita ei myydä, ennen kuin tämä taso on saavutettu.

Myös seuraavat johtajat toimivat johtoryhmässä vuonna 2016

	Osakkeiden määrä tehtävästä luovuttaessa	Mahdolliset tulosperusteiset osakekannustimet tehtävästä luovuttaessa ¹	Mahdolliset rajoitetut osakekannustimet tehtävästä luovuttaessa ¹	Toiminut johtoryhmän jäsenenä asti
Lars Häggström	23 095	66 227	22 075	31.10.2016
Jari Latvanen	-	58 991	19 664	28.10.2016

¹ Lunastamattomat tulosperusteiset ja rajoitetut osakekannustimet menetettiin työsuhteen päättyessä.

Liite 8. Rahoituserät

Laadintaperiaatteet

Nettorahoituserät muodostuvat nettokorkokuluista, kurssieroista sekä muista rahoitustuotoista ja -kuluista jotka aiheutuvat lähinnä korollisista varoista ja veloista.

Rahoitustuotot ja -kulut

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Rahoituserät tuloslaskelmassa		
Rahoitustuotot	44	25
Rahoituskulut	-286	-270
Yhteensä	-242	-245
Jaottelu		
Korkokulut		
Korolliset lainat	-163	-189
Korkojohdannaisten nettokorot	1	-7
Rahoitusleasingsopimukset	-1	-2
Aktivoitujen korot	12	12
Korkotuotot lainoista ja saamisista	10	18
Nettokorko etuusperusteisten järjestelyiden vastuista	-7	-9
Kurssierot		
Valuuttajohdannaiset	30	1
Korolliset lainat ja talletukset	-73	-44
Muut rahoitustuotot	3	5
Muut rahoituskulut		
Käyvän arvon suojaukset	-	-1
Muut käyvän arvon muutokset	-4	1
Muut	-50	-30
Yhteensä	-242	-245

Johdannaisinstrumenttien tuotot ja kulut esitetään liitteessä 27 (Johdannaiset).

Vuonna 2016 korollisten lainojen nettokorkokulut laskivat alhaisemman ja yhä parantuneen velkarakenteen ansiosta. Vuoden aikana aktivoitujen vieraan pääoman kustannusten määrä oli 12 (12) milj. euroa. Vuonna 2016 nämä liittyivät pääasiassa Beihain tehdasprojektiin Kiinan Guangxissa, jossa tuotanto käynnistyi vuoden 2016 toisella neljänneksellä. Aktivoinnissa käytetty keskimääräinen korko oli 4,5 % (4,9 %). Taseeseen osana pitkäaikaista velkaa aktivoitavat pitkäaikaisten velkakirjojen liikkeeseenlaskukustannukset olivat 25 (32) milj. euroa. Vuoden aikana efektiivisen koron menetelmällä tuloslaskelmaan tehtävät poistot olivat 8 (7) milj. euroa.

Edellisessä taulukossa valuuttajohdannaisista esitetyt kurssivoitot ja -tappiot liittyvät pääasiassa instrumentteihin, jotka arvostetaan tuloslaskelman kautta käypään arvoon, sillä ne eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen ehtoja, sekä suojauslaskennan piiriin kuuluvien optioiden aika-arvoon.

Muut käyvän arvon muutokset, jotka esitetään muiden rahoituskulujen alla, liittyvät pääasiassa suojauslaskentaan kuulumattomien korkojohdannaisten käyvän arvon muutoksiin. Vuoden 2016 lopussa konsernilla ei ollut liikkeelle laskettuja, suojauslaskennan piiriin kuulumattomia korkojohdannaissopimuksia.

Vuonna 2016 konserni kirjasi 34 (20) milj. euron nettorahoituskulun joukkovelkakirjalainojen takaisinostoista, joiden vaikutus on esitetty edellä olevassa taulukossa muissa rahoituskuluissa. Kauppoja on eritelty tarkemmin liitteessä 26 (Velat). Vuonna 2015 konserni päätti suurimman osan suojauslaskentaan kuulumattomista koronvaihtosopimuksistaan sekä kaikki suojauslaskentaan kuulumattomat korko-optionsa ja

korokotkensa. Päätösten nettovaikutus tuloslaskelmaan oli nolla. Nettomääräinen käteisvaikutus 38 milj. euroa, pois lukien kertyneet korot, esitetään tilikaudelle 2015 muiden rahoituserien alla rahavirtalaskelmassa.

Vuoden 2015 aikana Pohjolan Voima Oy:hyn (PVO) liittyvät osakaslainat Olkiluoto 4 (OL4) -projektin rahoittamiseksi alaskirjattiin kuluksi TVO:n ylimääräisen yhtiökokouksen päätettyä, ettei yhtiö hae rakennuslupaa Olkiluoto 4 -ydinvoimalaitokselle. Alaskirjauksella oli 5 milj. euron negatiivinen vaikutus muihin rahoituskuluihin.

Jäljelle jäävä, muihin rahoituskuluihin kirjattu nettokulu liittyy pääasiassa käyttämättömiin luottolimiitteihin ja takauksiin sekä luottoluokituslaitoksiin liittyviin maksuihin.

Tuloslaskelmaan sisältyvät valuuttakurssivoitot ja -tappiot ilman suojauksia

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Myynti	4	64
Kulut	-7	-13
Korolliset lainat ja talletukset	-73	-44
Yhteensä	-76	7

Liite 9. Tuloverot

Laadintaperiaatteet

Konsernin verot sisältävät konserniyritysten verot, jotka perustuvat tilikauden verotettavaan tulokseen, sekä aikaisempien tilikausien verot ja laskennallisten verojen muutokset.

Laskennalliset verot lasketaan taselähtöisen velkamenetelmän mukaan, jolloin kaikista omaisuuserien ja velkojen kirjanpito- ja verotusarvojen väliaikaisista eroista lasketaan nettovaikutus kulloinkin voimassa olevia tai voimaan tulevia verokantoja käyttäen. Laskennallisia veroja ei kirjata liiketoimintojen yhdistämisestä syntyvästä alkuperäisestä liikearvosta eikä omaisuuserän tai velkojen alkuperäisestä kirjaamisesta, kun kyseessä ei ole liiketoimintojen yhdistäminen eikä liiketapahtuma toteutumisaikanaan vaikuta kirjanpidon tulokseen tai verotettavaan tulokseen. Laskennalliset verosaamiset pienentävät verotettavasta tulosta maksettavia tuloveroja tulevina vuosina. Laskennallisia verosaamia kirjataan vain siinä määrin kuin on todennäköistä, että niitä voidaan hyödyntää tulevien tilikausien verotettavaa tulosta vastaan, riippumatta siitä, muodostuvatko verosaamiset jaksotuseroista vai verotappioista.

Verokulu

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Välittömät verot	-131	-84
Laskennalliset verot	-3	53
Verot yhteensä	-134	-31

Tuloverojen täsmäytys paikallisiin verokantoihin

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Tulos ennen veroja	541	814
Verot kunkin maan verokannan mukaan ¹	-131	-149
Vähennyskelvottomat kulut ja verovapaat tulot ²	-16	-
Laskennallisten verosaamisten arvostus	-4	12
Verot aiemmilta tilikausilta	2	-5
Muutokset verokannoissa ja verolaeissa	-2	-
Liikearvon arvonalentuminen	-2	-
Osakkuus- ja yhteisyritysten tulos	30	114
Muut	-11	-3
Verot yhteensä	-134	-31
Efekttiivinen verokanta	24,8 %	3,8 %
Lakisääteinen verokanta (yhdistetty)	24,1 %	18,3 %

¹ Sisältää -25 milj. euron vaikutuksen maista, joissa on määräaikainen verovapaus, sekä veroeduista vuonna 2016, ja 6 milj. euron määräaikaisen verovapauden ja muiden veroetujen vaikutuksen vuonna 2015.

² 45 milj. euron vähennyskelvottomien kulujen veroarvo on netotettu 29 milj. euron verovapaata tuloa vastaan vuonna 2016, ja 25 milj. euron vähennyskelvottomien kulujen veroarvo on netotettu 25 milj. euron verovapaata tuloa vastaan vuonna 2015.

Lakisääteinen verokanta edustaa Stora Enson toimintamaiden lakisääteisten verokantojen painotettua keskiarvoa.

Muutos laskennallisissa veroissa vuonna 2016

Milj. euroa	Arvo 1.1.2016	Tuloslaskelma	Muut laajan tuloksen erät	Yritysosotot/ myynnit	Muuntoerot	Arvo 31.12.2016
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	-168	-16	-	2	6	-176
Rahoitusinstrumentit	-2	-	-3	-	-	-5
Verottamattomat varaukset	-42	9	-	-	3	-30
Eläke- ja muut varaukset	17	19	15	-6	1	46
Vahvistetut verotappiot ja verohyvitykset	207	-15	-	-	1	193
Muut laskennalliset verot	-18	2	-	4	-5	-17
Yhteensä	-6	-1	12	-	6	11
Oman pääoman suojaus (kertyneet muuntoerot)	-	-2	2			
Laskennallisten verojen muutos	-6	-3	14	-	6	11
Verosaamiset ¹	246					214
Verovelat ¹	-252					-203

¹ Laskennalliset verosaamiset ja -velat on tasattu IAS 12 -standardin mukaisesti.
Muut laajan tuloksen erät
Kertyneet muuntoerot

Muutos laskennallisissa veroissa vuonna 2015

Milj. euroa	Arvo 1.1.2015	Tuloslaskelma	Muut laajan tuloksen erät	Yritysosotot/ myynnit	Muuntoerot	Arvo 31.12.2015
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	-208	53	-	-9	-4	-168
Rahoitusinstrumentit	14	-	-15	-	-1	-2
Verottamattomat varaukset	-40	-	-	-	-2	-42
Eläke- ja muut varaukset	54	2	-36	-2	-1	17
Vahvistetut verotappiot ja verohyvitykset	188	19	-	-	-	207
Muut laskennalliset verot	-13	-21	-	11	5	-18
Yhteensä	-5	53	-51	-	-3	-6
Oman pääoman suojaus (kertyneet muuntoerot)	-	-7	7			
Laskennallisten verojen muutos	-5	46	-44	-	-3	-6
Verosaamiset ¹	259					246
Verovelat ¹	-264					-252

¹ Laskennalliset verosaamiset ja -velat on tasattu IAS 12 -standardin mukaisesti.

Laskennallisia verosaamisia kirjataan vain siinä määrin kuin konsernin arvioiden mukaan on todennäköistä, että niitä voidaan hyödyntää tulevien tilikausien verotettavaa tuloa vastaan.

Verotappiot

Milj. euroa	31.12.					
	Vahvistetut verotappiot		Kirjatut veroarvot		Kirjaamattomat veroarvot	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Vanhenee viiden vuoden kuluessa	431	524	70	84	40	25
Vanhenee viiden vuoden jälkeen	580	592	102	118	24	14
Ei vanhene	1 185	1 037	20	5	249	260
Yhteensä	2 196	2 153	192	207	313	299

Verotappioista 801 (887) milj. euroa kohdistuu Suomeen.

Kirjaamattomat laskennalliset verosaamiset vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista olivat 59 (98) milj. euroa. Näille eroille ei ole erääntymispäivää. Veronalaiset väliaikaiset erot, jotka liittyvät sijoituksiin tytäryhtiöissä, sivuliikkeissä ja osakkuusyrietyksissä sekä osuuksiin yhteisyrietyksissä ja joiden laskennallisia verovelkoja ei ole kirjattu, olivat yhteensä 237 (248) milj. euroa.

Liite 10. Poistot ja arvonalentumiset

Laadintaperiaatteet

Poistot ja arvonalentumiset

Poistot aloitetaan kun omaisuuserä tarkoituksensa mukaisessa paikassa ja toimintavalmiudessa. Poistot lopetetaan, kun omaisuuserästä luovutaan tai kun se luokitellaan myytävänä olevaksi IFRS 5:n mukaisesti. Poistoja ei lopeteta, mikäli omaisuuserälle ei väliaikaisesti ole käyttöä. Aineellisten ja aineettomien omaisuuserien hankintameno kirjataan kuluksi tasapoistoin taloudellisena käyttöaikanaan. Omaisuuserien taloudelliset käyttöajat tarkistetaan periodeittain. Mikäli omaisuuserästä luovutaan, kirjanpitoarvon ylittävä kauppahinnan osa kirjataan poistotiliä vähentäen alkuperäiseen hankintamenuun saakka. Ainoastaan alkuperäisen hankintamenuon ylittävä kauppahinnan osa kirjataan liiketoiminnan muihin tuottoihin (Liite 5). Luovuttaessa omaisuuserästä alle kirjanpitoarvon, myyntitappio kirjataan arvonalennuksena kuluksi sille kaudelle, jolla sitova myyntisopimus allekirjoitetaan.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisen arvonalentumisen tunnistamiseksi. Liikearvoa testataan vuosittain. Jos arvonalentumiseen viittaavia tekijöitä ilmenee, arvioidaan omaisuuserän kerrytettävissä olevaksi rahamääräksi käypä arvo vähennettynä myyntihinnalla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Arvonalentuminen kirjataan, jos kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän.

Aikaisemmin tehty arvonalentumiskirjaus aineellisista hyödykkeistä perutaan, jos kerrytettävissä olevan rahamäärän määrittämiseen käytetyissä arvioissa on tapahtunut muutos. Arvonalentumiskirjauksen peruuttaminen ei kuitenkaan saa johtaa korkeampaan kirjanpitoarvoon kuin taseessa olisi ollut, jos arvonalentumista ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu. Liikearvosta tehtyä arvonalentumista ei kuitenkaan peruta.

Aineettomille ja aineellisille hyödykkeille tehdään arvonalentumistestejä rahavirtaa tuottavan yksikön tasolla, kun taas liikearvon yhteydessä arvonalentumistestit tehdään rahavirtaa tuottavissa yksiköissä tai yksiköiden ryhmässä matalimmalla tasolla, jolla ryhmän liikearvoa seurataan konsernin sisäisessä johtamisessa.

Poistot ja arvonalentumiset

Milj. euroa	31.12. päättynyt tilikausi	
	2016	2015
Poistot		
Aineettomat hyödykkeet	18	17
Rakennukset ja rakennelmat	85	89
Koneet ja kalusto	389	404
Muut aineelliset hyödykkeet	12	12
Yhteensä	504	522
Arvonalentumiset ja myyntivoitot/-tappiot		
Liikearvo	11	-
Aineettomat hyödykkeet	-	-
Maa-alueet	-	3
Rakennukset ja rakennelmat	25	32
Koneet ja kalusto	60	204
Muut aineelliset hyödykkeet	7	7
Tuotot aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myynnistä	-159	-
Yhteensä	-56	246
Arvonalentumisen peruutus		
Rakennukset ja rakennelmat	-9	-3
Koneet ja kalusto	-41	-2
Yhteensä	-50	-5
Poistot ja arvonalentumiset	398	763

Poistot

Kirjatut poistot olivat 504 milj. euroa eli 18 milj. euroa pienemmät kuin vuonna 2015. Poistot ja arvonalentumiset on eritelty divisioonittain liitteessä 3 (Tiedot segmenteittäin).

Myyntivoitot ja -tappiot

6. kesäkuuta 2016 Stora Enso ilmoitti myyvänsä Suzhoun tehtaan merkittävimmät tuotantolaitteet, mukaan lukien maankäyttösopimukset sekä rakennukset, paikallishallintoa edustavalle Suzhou National New & Hi-

tech Industrial Development Area:lle (SND). Käteiskauppahinta oli 240 milj. euroa. Stora Enson kirjanpitoperiaatteiden mukaan se myyntihinnan osa, joka ylittää omaisuuserän kirjanpitoarvon mutta ei alkuperäistä hankintamenoa, kirjataan vähentämään suunnitelman mukaisia poistoja kyseisellä kaudella. Vuonna 2016 poistoja vastaan kirjattiin 159 milj. euron myyntivoitto ja 41 milj. euron arvonalennuksen palautus. Suzhoun tehdas oli osa Paper-divisioonaa.

Arvonalentumistestaus

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden arvostus perustuu käyttöarvon laskentaan, jossa käytetään hallituksen ja ylempään johdon hyväksymissä budjeteissa olevia rahavirtaennusteita. Veroja edeltävien diskonttokorkojen laskennassa kutakin rahavirtayksikköä varten otetaan huomioon sen maan verotus ja riskiprofiili, missä rahavirta syntyy. Liikearvon arvonalentumistestausta koskevassa taulukossa on eritelty liikearvon arvonalentumistestauksessa käytettävät verot edeltävät diskonttokorot. Samanlaisia diskonttokorkoja käytetään muiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden arvonalentumistestauksessa.

Arvonalentumistesti tehtiin kaikille rahavirtaa tuottaville yksiköille käyttämällä käyttöarvoon (value-in-use) perustuvaa menetelmää seuraavilla pääolettamuksilla:

- Arviot myyntihinnoista perustuvat sisäisten ja ulkoisten asiantuntijoiden analyyseihin.
- Arvio vuosittaisesta inflaatiosta on noin 2 %
- Nykyinen kulurakenne pysyy muuttumattomana
- Liikearvon testauksessa käytettiin neljän vuoden ajanjaksoa, jonka jälkeinen ikuisuusarvo perustuu nolllakasvuun. Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden testauksessa ajanjakso oli hyödykkeen jäljellä oleva taloudellinen vaikutusaika.

Muiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden arvonalentumiset

Muiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden arvonalentumisia kirjattiin vuonna 2016 yhteensä 92 (248) milj. euroa, joka aiheutui arvonalentumistestauksesta ja uudelleenjärjestelyistä. Kirjatut arvonalentumiset liittyvät pääosin seuraaviin:

- 78 (216) milj. euroa kohdistui arvonalentumistestauksen seurauksena Paper-divisioonan rahavirtaa tuottavaan yksikköön Newsprint Europe. Tämä käsitellään tarkemmin jäljempänä.
- 6 milj. euroa liittyy vaille käyttöä jääneisiin koneisiin, mikä on seurausta aaltopahvin tuotannon keskittämisestä Suomessa.

Paper-divisioonan rahavirtaa tuottava yksikkö Newsprint Europe testattiin vuonna 2016 arvonalentumisen osalta Euroopan paperimarkkinoiden heikentymisestä johtuvien edelleen alentuneiden pitkän aikavälin tuotto-odotusten vuoksi. Kerrytettävissä oleva rahamäärä perustui käyttöarvoon ja oli 233 milj. euroa. Testauksessa käytetty diskonttokorko ennen veroja oli 6,8 % (7,3 %). Konserni kirjasi Newsprint Europe -yksikköön 78 (120) milj. euron arvonalentumisen vuonna 2016.

Paper-divisioonan rahavirtaa tuottavaa yksikköä Uncoated Magazine Paper Europea ei testattu arvonalentumisen osalta vuonna 2016. Vuonna 2015 Uncoated Magazine Paper -yksikön testauksessa päädyttiin 301 milj. euron käyttöarvoon 7,3 %:n diskonttokorolla. Konserni kirjasi 93 milj. euron arvonalentumisen Uncoated Magazine Paper Europe -yksikössä vuonna 2015.

Liikearvon arvonalentumistestaus

Vuonna 2016 kirjattiin yhteensä 11 milj. euron liikearvon arvonalentuminen, joka liittyi kokonaisuudessaan Packaging Solutions -divisioonan Corrugated China -yksikköön. Stora Enso kirjaa liikearvon suhteessa omaan osuuteensa hankitusta netto-omaisuudesta (osittaisen liikearvon metodi). Liikearvon arvonalentuminen kohdistetaan tämän vuoksi täysimääräisesti emoyhtiön omistajille. Arvonalentumisen jälkeen rahavirtaa tuottavaan yksikköön Corrugated China ei jäänyt liikearvoa.

Vuonna 2015 ei kirjattu liikearvon arvonalentumisia.

Liikearvoa sisältävät rahavirtaa tuottavat yksiköt ryhmittäin

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	2016					2015				
	Liikearvo vuoden lopussa	Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet vuoden lopussa	Kerrytettävissä oleva rahamäärä vuoden lopussa	Arvon alentuminen	Veroja edeltävä diskontto-korko	Liikearvo vuoden lopussa	Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet vuoden lopussa	Kerrytettävissä oleva rahamäärä vuoden lopussa	Arvon alentuminen	Veroja edeltävä diskontto-korko
Packaging Solutions - Europe	19	671	1 529	-	10,0%	19	686	1 461	-	10,6%
Packaging Solutions - Corrugated China	-	56	56	11	8,0%	11	66	145	-	8,6%
Biomaterials - Innovation and Nordic Operations	32	343	769	-	7,5%	31	321	930	-	8,0%
Wood Products - Central Europe	104	160	713	-	6,8%	104	163	672	-	7,3%
Paper - Newsprint and Book Paper	43	261	542	-	6,8%	43	359	679	-	7,3%
Paper - Uncoated Magazine Paper	40	290	774	-	6,8%	40	314	529	-	7,3%
Liikearvo	238	1 781	4 383	11		248	1 909	4 416	-	

Arvon alentuminen segmenteittäin vähennettynä arvonalentumisten peruutuksilla

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	2016	2015
Consumer Board	-	2
Packaging Solutions	18	-1
Biomaterials	-	1
Wood Products	-1	-4
Paper	32	243
Muut	4	-
Yhteensä (arvon alentuminen + / arvonalentumisen peruutus -)	53	241

Käyttöarvon (value-in-use) laskelma on herkkä diskonttokoron, myyntihintojen ja kustannusten muutoksille. Herkkyysanalyysitaulukossa on yhteenveto siitä, mikä vaikutus 1 %:n muutoksella diskonttokorossa, 1 %:n laskulla myyntihinnoissa ja 1 %:n nousulla kustannuksissa olisi ollut liikearvoon niissä konsernin rahavirtaa tuottavissa yksiköissä, jotka sisältävät olennaisimmat liikearvot.

Liikearvon alentumistestauksen herkkyysanalyysi, vaikutus kerrytettävissä olevaan rahamäärään

Milj. euroa	Wood Products - Central Europe	Paper - Newsprint and Book Paper	Paper - Uncoated Magazine Paper
1 %:n kasvu diskonttokorossa	-113	-78	-123
1 %:n vuotuinen lasku myyntihinnoissa	-117	-89	-71
1 %:n vuotuinen nousu kustannuksissa	-106	-81	-62

Liite 11. Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet

Laadintaperiaatteet

Tietokoneohjelmistojen kehitysmenot

Jos uuden ohjelmiston hankinta- ja kehitysmeno liittyy selvästi määriteltävissä olevaan ja ainutlaatuiseseen tuotteeseen, johon konsernilla on määräysvalta ja josta todennäköisesti saatava hyöty yli vuoden ajalta on suurempi kuin kustannukset, se kirjataan taseeseen aineettomaksi hyödykkeeksi ja poistetaan arvioituna taloudellisena vaikutusaikana. Internet-sivujen kustannukset kirjataan kuluksi syntymishetkellä.

Liikearvo

Liikearvo sisältää tulevia taloudellisia hyötyjä omaisuuseristä, joita konserni ei yritysoston yhteydessä voi määrittää ja kirjata erikseen. Liikearvo lasketaan yritysostojen hankintamenon ja hankitun yrityksen netto-omaisuuden käyvän arvon erotuksena hankintahetkellä. Liikearvo kohdistetaan arvonalentumistestausta varten niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joiden odotetaan hyötyvän yritysostosta. IFRS 3:n mukaisesti yritysoston hankintameno vastaa luovutettua kauppasummaa, ostetussa yrityksessä olevan määräysvallattomien omistajien osuuden arvoa ja ostetusta yrityksestä aiemmin omistetun osuuden käypää arvoa. Euroalueen ulkopuolella sijaitsevien yritysten hankinnasta aiheutuva liikearvo käsitellään konsernitilinpäätöksessä kyseisen yrityksen varallisuutena, ja se muutetaan euroiksi tilinpäätöspäivän valuuttakursilla.

Liikearvosta ei tehdä poistoja, mutta sille tehdään arvonalentumistesti vuosittain tai useammin, jos arvonalentumisesta on viitteitä. Konserniyksikön myynnistä aiheutuvat voitot ja tappiot sisältävät myytyyn yksikköön liittyvän liikearvon määrän.

Osakkuus- ja yhteisyrityksen tai yhteisjärjestelyn ostosta syntyvä liikearvo sisältyy sijoituksen kirjanpitoarvoon, ja sen arvonalentumista arvioidaan kyseisen sijoituksen osana. Yritysoston hankintamenoa ylittävä osuus hankitun yrityksen netto-omaisuuden käyvästä arvosta kirjataan uudelleenarvioinnin jälkeen välittömästi tuloslaskelmaan.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet on kirjattu taseessa alkuperäiseen hankintamenoon, ja ne poistetaan tasapoistoin taloudellisena vaikutusaikana. Taloudelliset vaikutusajat vaihtelevat kolmesta kymmeneen vuoteen ja patenttien osalta kahteenkymmeneen vuoteen. Arvonalentumiset on vähennetty tasearvosta. Yhteenliittymiä hankitut aineettomat hyödykkeet kirjataan taseessa erilleen liikearvosta, mikäli ne täyttävät hyödykkeen määritelmän, ovat joko eriteltävissä tai syntyvät sopimuksista tai laillisista oikeuksista ja niiden käypä arvo voidaan määritellä luotettavasti.

Muut yrityskaupan yhteydessä kirjatut aineettomat hyödykkeet kuin liikearvo koostuvat markkinointiin ja asiakkaisiin liittyvistä tai sopimus- ja teknologiapohjaisista aineettomista hyödykkeistä. Tyypillisiä markkinointiin ja asiakkaisiin liittyviä aineettomia hyödykkeitä ovat tuotemerkit, tuote- ja palvelunimet, yhteisömerkit, laadunvarmennusmerkit, asiakaslistat, tilaukset tai tilauskanta, asiakassopimukset sekä niihin liittyvät asiakassuhteet. Sopimus- ja teknologiapohjaiset aineettomat hyödykkeet ovat tyypillisesti lisenssi- ja rojaltsopimuksia tai patentoitua teknologiaa tai alaan liittyviä salaisuuksia, kuten luottamuksellisia kaavoja, prosesseja tai reseptejä. Asiakassopimusten ja niihin liittyvien asiakassuhteiden käypä arvo määritellään oletettujen asiakkuuksien pysyvyyden ja asiakkuuksien arvioidun kestoajan rahavirtojen mukaan. Tuotemerkkien arvo määritellään diskontatun rahavirran analyysillä käyttämällä rojaltimeetodia.

Aineelliset hyödykkeet

Konserniyritysten aineelliset hyödykkeet on arvostettu taseessa alkuperäiseen hankintamenoa lisättyä tarvittaessa hyödykkeen käytöstä poistamisesta tulevaisuudessa toteutuvilla kuluilla. Uuden tytäryhtiön oston yhteydessä vastaanotettavat aineelliset hyödykkeet arvostetaan käypään arvoonsa ostopäivänä. Poistot lasketaan tasapoistomenetelmällä ja oikaistaan mahdollisilla arvonalentumisilla tai myyntikuluilla. Tasearvo edustaa hankintamenoa vähennettynä saaduilla tuilla ja avustuksilla sekä kertyneillä poistoilla ja arvonalentumisilla. Rakennusaikaiset korot pitkäaikaista rakennusainekaa edellyttävistä hankkeista aktivoidaan aineellisiin hyödykkeisiin osaksi hankintamenoa rakennusajalta, kun vaatimukset on täytetty.

Maa-alueista ei tehdä poistoja, koska maa-alueilla ei katsota olevan taloudellista pitoaikaa. Muiden aineellisten hyödykkeiden ryhmien poistot perustuvat seuraaviin odotettuihin taloudellisiin vaikutusajankohdiin:

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden ryhmät	Poisto aika vuosina
Teollisuusrakennukset	10–50
Toimisto- ja asuinrakennukset	20–50
Puuhioketehtaat	15–20
Vesivoimalaitokset	40
Paperi-, kartonki- ja sellutehtaat, pääkoneet	20
Raskas koneisto	10–20
Pakkaus- ja hylsytehtaat	10–15
Sahat	10–15
Tietokoneet	3–5
Ajoneuvot	5
Toimistokalusto	3–5
Rautatiet, satamat	20–25
Metsäautotiet	10–35
Tiet, kentät, sillat	15–20

Normaalit kunnossapito- ja korjauskustannukset kirjataan kuluksi syntymishetkellä. Merkittävät uudistus- ja parannusinvestoinnit aktivoidaan taseeseen ja poistetaan niihin liittyvän päähyödykkeen jäljellä olevana taloudellisena vaikutusajankohdina. Aineellisten hyödykkeiden luovutus, myynti tai käytöstä poistaminen kirjataan poistamalla hankintameno ja kertyneet poistot kirjanpidosta, ja mahdollinen luovutushetken arvon ja poistamattoman hankintamennon erotus kirjataan tuloslaskelmassa arvonalentumisiin. Myyntivoitot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Varaosat on merkitty aineellisiin hyödykkeisiin, jos niiden arvo on merkittävä ja jos niitä käytetään useammalla kuin yhdellä tilikaudella tai niitä käytetään vain tietyn aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen yhteydessä. Kaikissa muissa tapauksissa varaosat on merkitty vaihto-omaisuuteen ja kirjattu tuloslaskelmaan sitä mukaa kuin niitä käytetään.

Milj. euroa	Tietokoneohjelmistot	Muut aineettomat hyödykkeet	Liikearvo	Yhteensä
Hankintameno				
1.1.2015	231	241	1 184	1 656
Muuntoerot	-1	26	12	37
Uudelleenryhmittely	4	28	-	32
Lisäykset	4	2	-	6
Luovutukset ²	-13	-	-	-13
31.12.2015	225	297	1 196	1 718
Muuntoerot	-	-2	-3	-5
Uudelleenryhmittely	3	8	-	11
Lisäykset	9	3	-	12
Luovutukset ²	-9	-131	-	-140
31.12.2016	228	175	1 193	1 596
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset				
1.1.2015	203	112	942	1257
Muuntoerot	-	18	6	24
Luovutukset ²	-13	-	-	-13
Poistot	9	8	-	17
31.12.2015	199	138	948	1 285
Muuntoerot	1	2	-4	-1
Luovutukset ²	-9	-126	-	-135
Poistot	9	9	-	18
Arvonalentumiset	-	-	11	11
31.12.2016	200	23	955	1 178
Tasearvo 31.12.2016	28	152	238	418
Tasearvo 31.12.2015	26	159 ¹	248	433 ¹

¹ Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden esittämistapaa on tarkennettu vertailutietojen osalta emoyhtiön tilinpäätöksessä. Muutoksen johdosta, konsernin aineettomat hyödykkeet kasvoivat 29 milj. euroa ja konsernin aineelliset hyödykkeet laskivat vastaavasti.

² Yritysmyyntit on sisällytetty riviin Luovutukset. Yritysmyynteistä kerrotaan yksityiskohtaisemmin liitetiedossa 4 Yritysosotot ja – myynnit.

Aineelliset hyödykkeet

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	Maa- ja vesialueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno						
1.1.2015	432	3 402	14 780	448	431	19 493
Muuntoerot	-5	16	83	-6	11	99
Uudelleenryhmittely	-	62	126	6	-225	-31
Uudelleenluokittelu biologiseksi hyödykkeeksi	-	-	-2	-	-	-2
Lisäykset	22	34	256	7	587	906
Luovutukset ²	-39	-110	-1 166	-5	-10	-1 330
31.12.2015	410	3 404	14 077	450	794	19 135
Muuntoerot	23	31	-83	5	-17	-41
Uudelleenryhmittely	-	21	410	9	-451	-11
Uudelleenluokittelu biologiseksi hyödykkeeksi	-	-	-2	-	-	-2
Lisäykset	1	281	339	5	-	626
Luovutukset ²	-39	-195	-905	-27	-12	-1 178
31.12.2016	395	3 542	13 836	442	314	18 529
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset						
1.1.2015	62	2 159	11 474	365	14	14 074
Muuntoerot	-	-12	32	-5	-1	14
Luovutukset ²	-26	-101	-1 156	-5	-9	-1 297
Poistot	-	89	404	12	-	505
Arvonalentumiset	3	29	202	3	4	241
31.12.2015	39	2 164	10 956	370	8	13 537
Muuntoerot	-	6	-109	5	1	-97
Luovutukset ²	-33	-175	-810	-27	-5	-1 050
Poistot	-	85	389	12	-	486
Arvonalentumiset ja peruutukset	-	16	19	6	1	42
31.12.2016	6	2 096	10 445	366	5	12 918
Tasearvo 31.12.2016	389	1 446	3 391	76	309	5 611
Tasearvo 31.12.2015	371	1 240	3 121 ¹	80	786	5 598 ¹

¹ Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden esittämistapaa on tarkennettu vertailutietojen osalta emoyhtiön tilinpäätöksessä. Muutoksen johdosta, konsernin aineettomat hyödykkeet kasvoivat 29 milj. euroa ja konsernin aineelliset hyödykkeet laskivat vastaavasti.

² Yritysmyyntit on sisällytetty riviin Luovutukset. Yritysmyynteistä kerrotaan yksityiskohtaisemmin liitetiedossa 4 Yritysosotot ja – myynnit.

Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden lisäykset

Tilikauden investoinnit Stora Enso Oyj:ssä ja sen tytäryhtiöissä olivat yhteensä 638 (912) milj. euroa. Käynnissä olevia projekteja ja tulevaisuuden suunnitelmia on käsitelty tarkemmin Stora Enson hallituksen toimintakertomuksessa.

Liite 12. Biologiset hyödykkeet

Laadintaperiaatteet

Stora Enson biologiset hyödykkeet ovat kasvavia puita, joita käytetään raaka-aineena sellulle ja puutuotteille sekä biopoltoaineena.

IAS 41 *Maatalous* -standardi edellyttää, että biologiset hyödykkeet kirjataan konsernin taseeseen käypään arvoonsa. Konsernin metsät on kirjattu tason 3 käypään arvoon vähennettynä myyntihetken arvioituilla, puunkorjuuseen liittyvillä menoilla, mikä perustuu oletukseen, että näiden hyödykkeiden käypä arvo on luotettavasti määritettävissä.

Konsernin metsäomaisuuden arvostus perustuu diskontattujen rahavirtojen malleihin, jolloin biologisten hyödykkeiden käypä arvo lasketaan jatkuvien toimintojen rahavirtojen pohjalta eli kestävän metsänhoidon perusteella ja kasvupotentiaali huomioon ottaen. Ennustettuun puun kasvuun perustuvat vuosittaiset korjuut kerrotaan puun hinnoilla ja saadusta arvosta vähennetään lannoitteiden kustannukset sekä korjuukustannukset. Biologisten hyödykkeiden käypä arvo mitataan tuottavan metsäalueen yhden kasvukauden korjuuden nykyarvona ottaen huomioon ympäristörajoitukset ja muut rajoitukset. Nuori puusto - alle kahden vuoden ikäiset puut (alle kolmen vuoden ikäiset Montes del Platassa) - katsotaan kehittymättömiksi hyödykkeiksi ja arvostetaan kirjanpidossa hankintahintaan. Korjuuhetkellä biologiset hyödykkeet siirretään varastoon.

Käyvän arvon katsotaan olevan kustannusten tasolla, kun biologinen muuttuminen on ollut vähäistä tai muuttumisen ei odoteta vaikuttavan merkittävästi hintaan. Tämä vaihtelee hyödykkeiden sijainnin ja lajin mukaan.

Stora Enso myös varmistaa, että konsernin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten sekä yhteisten toimintojen metsäomistuksen arvosta on yhdenmukainen konsernin laskentaperiaatteiden kanssa.

Konsernilla on biologisia hyödykkeitä omissa tytäryhtiöissään Kiinassa, Brasiliassa ja Laosissa, yhteisissä toiminnoissa Brasiliassa ja Uruguayssa sekä osakkuus- ja yhteisyrityksissä Suomessa, Ruotsissa ja Brasiliassa.

Konsernin taseeseen suoraan kirjattu osuus tytäryhtiöistä ja yhteisistä toiminnoista on 489 (640) milj. euroa, kuten alla olevasta taulukosta käy ilmi. Konsernin epäsuora osuus osakkuus- ja yhteisyrityksille kuuluvista biologisista hyödykkeistä on 2 897 (2 841) milj. euroa.

Biologiset hyödykkeet

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Tytäryhtiöt ja yhteiset toiminnot		
Käypä arvo 1.1.	640	643
Muuntoero	17	7
Käyvän arvon muutos	-120	-13
Lisäykset (kustannusperusteiset)	91	77
Puunkorjuu	-62	-51
Muut operatiiviset muutokset	-79	-5
Muut muutokset	-	-20
Uudelleenluokittelu Aineellisista hyödykkeistä	2	2
Biologisten hyödykkeiden käypä arvo 31.12.	489	640
Osakkuus- ja yhteisyritykset		
Bergvik Skog Ab (49 %)	2 360	2 397
Tornator Oyj (41 %)	515	428
Arauco Florestal Arapoti S.A. (20 %)	22	16
Osakkuusyritysten biologisten hyödykkeiden käypä arvo 31.12.	2 897	2 841

Tytäryhtiöt ja yhteiset toiminnot:

Kiinan Guangxissa omistettujen biologisten hyödykkeiden käypä arvo vuoden 2016 lopussa oli 174 (356) milj. euroa, josta nuoren puuston osuus oli 36 (25) milj. euroa. Vähennys on pääasiassa seurasta alentuneesta kasvatettavan puuston määrästä, mikä johtuu yli-ikäisen puuston hyvin suuresta osuudesta ja kertyneestä hävikistä. Diskontattujen rahavirtojen laskennassa käytetty 9,2 %:n (9,6 %) diskonttokorko määritetään keskimääräisen painotetun pääomakustannuksen perusteella. Maa-alueita on 84 (86) tuhatta hehtaaria.

Kuten 19. tammikuuta tiedotettiin, Stora Enso harkitsee uudelleen suunnitelmaansa rakentaa kemiallista sellua valmistava tehdas Kiinan Beihaihin. Jos Stora Enso luopuu suunnitellusta investoinnista, se luopuu samalla osasta vuokraamistaan metsämaista Guangxin alueella. Kuituvarantojen karsimisen laajuus ja aikataulu päätetään myöhemmin. Tämän prosessin yhteydessä kaikki sopimukset arvioidaan ja Stora Enso pyrkii vuokraamaan ainoastaan maa-alueita, joissa ei ole sopimuksellisia puutteita.

Veracel Celulose S.A. (Veracel) on brasilialainen yhteinen toiminto, josta konsernilla on 50 %:n osuus ja jonka biologisten hyödykkeiden käypä arvo oli 202 (172) milj. euroa. Stora Enson osuus näistä biologisista hyödykkeistä oli 101 (86) milj. euroa. Biologisiin hyödykkeisiin sisältyvän nuoren puuston arvo on 22 (0) milj. euroa. Diskontattujen rahavirtojen laskennassa käytetty 7,87 %:n (7,6 %) diskonttokorko määritetään keskimääräisen painotetun pääomakustannuksen perusteella. Stora Enson osuus (50 %) maa-alueista on 114 (114) tuhatta hehtaaria.

Montes del Plata (MdP) on Uruguayssa sijaitseva yhteinen toiminto, josta konsernilla on 50 %:n omistusosuus ja jonka biologisten hyödykkeiden käypä arvo oli 380 (356) milj. euroa. Stora Enson osuus näistä hyödykkeistä oli 190 (178) milj. euroa. Biologisiin hyödykkeisiin sisältyvän nuoren puuston arvo on 41 (39) milj. euroa. Diskontattujen rahavirtojen laskennassa käytetty 8,0 %:n (8,0 %) diskonttokorko määritetään keskimääräisen painotetun pääomakustannuksen perusteella. Stora Enson osuus (50 %) maa-alueista on 123 (117) tuhatta hehtaaria.

Merkittävien oletusten herkkyydet +/-10 %

	Puun markkinahinnat	Kasvumäärä
Guangxi	+/-36	+/-17
Veracel	+/-11	+/-11
Montes del Plata	+18/-17	+/- 6

Konsernin biologisten hyödykkeiden tasearvosta 31.12.2016 oli Kiinassa 36 % (56 %), Brasiliassa 22 % (14 %), Uruguayssa 39 % (28 %) ja muissa maissa 3 % (2 %). Maa-alueita on 366 (365) tuhatta hehtaaria, ja 30 % (31 %) maasta on vuokrattu ja 5 %:iin (2 %) kohdistuu rajoituksia. Puuston korjuumäärä oli 4 (4) milj. m³. MdP:n ja Veracelin luvut on huomioitu omistusosuuden mukaisina ja hehtaareissa.

Osakkuus- ja yhteisyritykset:

Konsernissa on kolme osakkuus- ja yhteisyritystä, jotka omistavat biologisia hyödykkeitä:

- Bergvik Skog Ab (Bergvik Skog): 49 %:n omistusosuus ruotsalaisesta osakkuusyrityksestä. Sen biologisten hyödykkeiden käypä arvo oli 4 816 (4 892) milj. euroa, josta Stora Enson osuus oli 2 360 (2 397) milj. euroa. Bergvik Skogin osalta käyvän arvon muutos johtuu diskonttokoron laskusta, hintakäyrän tarkistuksesta sekä korjauksesta malliin viime vuoteen verrattuna.
- Tornator Oyj (Tornator): 41 %:n omistusosuus suomalaisesta osakkuusyrityksestä. Sen biologisten hyödykkeiden käypä arvo oli 1 257 (1 045) milj. euroa, josta Stora Enson osuus oli 515 (428) milj. euroa. Tornatorin osalta käyvän arvon muutos johtuu hakkuusuunnitelman nostamisesta sekä diskonttokoron laskusta.
- Arauco Florestal Arapoti S.A: 20 %:n omistusosuus eteläbrasilialaisesta osakkuusyrityksestä. Sen biologisten hyödykkeiden käypä arvo oli 109 (79) milj. euroa, josta Stora Enson osuus oli 22 (16) milj. euroa.

Tietoa Stora Enson tehtaille toimitetuista puumääristä ja viljelmiltä peräisin olevan puun osuudesta löytyy Stora Enson englanninkielisen vastuullisuusraportin (Sustainability Report 2016) osiosta Forests, plantations ja land use. Stora Enson vuoden 2016 vastuullisuusraportti (Sustainability Report 2016) on saatavilla osoitteessa storaenso.com/annualreport.

Liite 13. Osakkuus- ja yhteisyritykset

Laadintaperiaatteet

Konsolidointiperiaatteet

Osakkuus- ja yhteisyritykset, joissa Stora Ensolla on huomattava vaikutusvalta, on yhdistetty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Tällöin konsernitulokseen sisällytetään konsernin omistusosuutta vastaava osuus osakkuusyrityksen tuloksesta. Osakkuus- ja yhteisyrityksen kirjanpitoarvo konsernin taseessa kuvastaa konsernin osuutta osakkuusyrityksen nettovarallisuudesta.

Konsernin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta esitetään liiketuloksessa, mikä heijastaa näiden yritysten operatiivista luonnetta. Tämä pätee erityisesti puunhankintaan liittyviin yrityksiin. Osakkuus- ja yhteisyritysten taseissa ei ole olennaista liikearvoa.

Merkittävimmät osakkuus- ja yhteisyritykset

				31.12.			
				Hallussa oleva omistusosuus/äänivalta %		Milj. euroa	
Yhtiö	Raportoitava segmentti	Kotipaikka ja pääasiallinen toimipaikka	2016	2015	2016	2015	
Bergvik Skog AB: metsä	Muu	Ruotsi	49,00/36,70 ¹	49,00/36,70 ¹	1 265	1 300	
Tornator Oyj: metsä	Muu	Suomi	41,00	41,00	246	186	
Bulleh Shah Packaging (Private) Limited: pakkaus-tarvikkeet	Kuluttaja-pakkauskartonki	Pakistan	35,00	35,00	34	33	
Arauco Florestal Arapoti S.A.: puuviljelmät	Paperi	Brasilia	20,00	20,00	26	19	
					1 571	1 538	
Muut					23	32	
Tasearvo 31.12.					1 594	1 570	

¹ Konserni omistaa 49 % Bergvik Skog AB:stä, mutta äänivalta rajoittuu 36,7 %:iin.

Konsernin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloslaskelmista

31.12.päättyvä tilikausi		
Milj. euroa	2016	2015
Myynti	297	345
Liiketoiminnan kulut	-200	-229
IAS 41 -arvostus	136	575
Liiketulos	233	691
Nettorahoituserät	-53	-34
Nettotulos ennen veroja	180	657
Tuloverot	-24	-138
Tilikauden tulos	156	519

Kaikki edellä mainitut yhtiöt on yhdistelty tähän konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä.

Huhtikuussa 2016 Stora Enso myi 33,33 %:n osakeomistuksensa ruotsalaisesta kierrätysmateriaaliyhtiöstä

IL Recycling AB:stä. Kauppahinta oli 239 milj. Ruotsin kruunua (26 milj. euroa). Stora Enso kirjasi liiketoimesta 16 milj. euron myyntivoiton Paper-segmentin vuoden 2016 toisen neljänneksen tulokseen.

Henkilöstön määrä osakkuus- ja yhteisyrityksissä vuonna 2016 oli keskimäärin 2 797 (3 460 vuonna 2015).

Yhteenveto konsernin olennaisiin osakkuusyrityksiin, Bergvik Skog AB:hen ja Tornator Oyj:öön, liittyvästä taloudellisesta informaatiosta esitetään alla. Konsernin osuus näistä osakkuusyhtiöistä raportoidaan osana Muut-segmenttiä ja kattaa suurimman osan konsernin osuudesta kaikkien osakkuusyhtiöiden tuloksista. Alla esitetty taloudellinen informaatio kuvaa osakkuusyritysten IFRS:n mukaisesti laadituissa tilinpäätöksissä esitettyjä lukuja.

Bergvik Skog AB

Milj. euroa	2016	2015
Lyhytaikaiset varat	43	53
Pitkäaikaiset varat	5 074	5 149
Lyhytaikaiset velat	362	299
Pitkäaikaiset velat	1 111	1 160
Verovelat	1 072	1 102
Myynti	234	214
Tilikauden tulos	127	1 015
Muut laajan tuloksen erät	-6	6
Laaja tulos yhteensä	121	1 021
Osakkuusyrityksestä tilikauden aikana saadut osingot	44	22
Osakkuusyrityksen nettovarot	2 572	2 641
Konsernin omistusosuus Bergvik Skog AB:ssä	49,00 %	49,00 %
Liikearvo	5	6
Konsernin omistusosuuden tasearvo Bergvik Skog AB:ssä	1 265	1 300

Vuonna 2004 Stora Enson Ruotsin metsäomaisuutta hallinnoivasta Bergvik Skogista 56,7 % myytiin institutionaalisille sijoittajille. Stora Enso jäi yritykseen määräysvallattomaksi omistajaksi 43,26 %:n omistuksella. Toukokuussa 2014 konserni kasvatti omistusosuutensa Bergvik Skogissa 49 %:iin. Osakkeiden hankintahinta oli 891 milj. kruunua (97 milj. euroa). Hankinnan yhteydessä Stora Enso kirjasi 5 milj. euroa liikearvoa.

Stora Enson Bergvik Skogin omistuksen tasearvo 31.12.2016 oli 1 265 (1 300) milj. euroa. Vuonna 2016 Stora Enson osuus Bergvik Skogin tuloksesta oli 62 (498) milj. euroa. Osuus sisältää metsäomaisuuden 52 milj. euron arvostusvoiton (581 milj. euron arvostusvoitto). Bergvik Skogin metsäomaisuuden käyvän arvon muutos johtui pääasiassa diskontattuihin rahavirtoihin pohjautuvassa biologisten hyödykkeiden arvostusmallissa käytetyn diskonttokoron laskusta, hintakäyrän tarkistuksesta sekä korjauksesta arvostusmalliin viime vuoteen verrattuna. Vuonna 2015 Bergvik Skogin metsäomaisuuden käyvän arvon muutos johtui pääasiassa diskontattuihin rahavirtoihin pohjautuvassa biologisten hyödykkeiden arvostusmallissa käytetyn diskonttokoron laskusta. Käyvän arvon muutos vuonna 2015 kasvatti tuloveroa noin 128 milj. eurolla.

Vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä Bergvik Skog teki maa-alueisiin liittyviä myyntejä. Järjestelyn seurauksena Bergvik Skog kirjasi tuloslaskelmaansa voiton, josta Stora Enson osuus oli noin 33 milj. euroa.

Tornator Oyj		
Milj. euroa	2016	2015
Lyhytaikaiset varat	26	37
Pitkäaikaiset varat	1 355	1 143
Lyhytaikaiset velat	69	78
Pitkäaikaiset velat	579	553
Verovelat	132	96
Myynti	97	114
Tilikauden tulos	173	39
Muut laajan tuloksen erät	5	4
Laaja tulos yhteensä	178	43
Osakkuusyriytestä tilikauden aikana saadut osingot	12	9
Osakkuusyriyksen nettovarot	601	453
Konsernin omistusosuus Tornator Oyj:ssä	41,00 %	41,00 %
Konsernin omistusosuuden tasearvo Tornator Oyj:ssä	246	186

Stora Enson metsäomistukset Suomessa myytiin osakkuusyriyts Tornatorille vuonna 2002. Konsernin jäljelle jääneen 41 %:n omistusosuuden tasearvo vuoden 2016 lopussa oli 246 (186) milj. euroa. Vuonna 2016 Stora Enson osuus Tornatorin tuloksesta oli 71 (16) milj. euroa. Osuus sisältää metsäomaisuuden 83 milj. euron arvostusvoitto (7 milj. euron arvostustappio).

Vuoden 2015 viimeisellä neljänneksellä Tornator teki maa-alueisiin liittyviä myyntejä. Järjestelyn seurauksena Tornator kirjasi tuloslaskelmaansa voiton, josta Stora Enson osuus oli noin 3 milj. euroa.

Osakkuus- ja yhteisyritysten yhteenlasketut tiedot, jotka eivät ole erikseen olennaisia

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Aineelliset ¹ ja aineettomat hyödykkeet ja liikearvo	74	92
Biologiset hyödykkeet	22	16
Korottomat saamiset:		
Pitkäaikaiset	-	1
Lyhytaikaiset	24	26
Vaihto-omaisuus	17	22
Rahavarat	9	10
Varat yhteensä	146	167
Koroton vieras pääoma:		
Pitkäaikaiset	5	8
Lyhytaikaiset	22	36
Velat:		
Pitkäaikaiset	18	25
Lyhytaikaiset	10	8
Verovelat	8	6
Velat yhteensä	63	83
Oma pääoma konsernin taseessa, netto	83	84
Jaottelu		
Oma pääoma ja rahastot	83	84
Muut laajan tuloksen erät	-	-
Pääomaosuusarvo	83	84
Bergvik Skog AB:n pääomaosuusarvo	1 265	1 300
Tornator Oyj:n pääomaosuusarvo	246	186
Pääomaosuusarvo yhteensä	1 594	1 570

¹ Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Osakkuus- ja yhteisyrityssaamiset ja -velat

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Saamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä		
Pitkäaikaiset lainasaamiset	5	5
Myyntisaamiset	3	6
Lyhytaikaiset lainasaamiset	-	3
Velat osakkuus- ja yhteisyrityksille		
Ostovelat	40	32

Liiketapahtumat osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Myynti osakkuus- ja yhteisyrityksille	53	49
Ostot osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	202	182

Konserni harjoittaa osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa liiketoimintaa muun muassa puuta myymällä ja ostamalla. Kaikki sopimukset neuvotellaan markkinaehtoisesti ja liiketoimet suoritetaan tavalla, jonka konserni uskoo olevan toimialalla tavanomaista eikä epäedullisempää kuin toimittaessa konserniin kuulumattomien yritysten kanssa.

Lainasaamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä korkosaamiset mukaan lukien olivat vuoden 2016 lopussa yhteensä 5 (8) milj. euroa.

Liite 14. Myytävissä olevat sijoitukset

Laadintaperiaatteet

Konserni ryhmittelee sijoituksensa kolmeen ryhmään: kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviin rahoitusvaroihin, eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin ja myytävissä oleviin sijoituksiin. Tilinpäätöshetkellä konsernilla oli ainoastaan myytävissä olevia sijoituksia. Kaikki myytävissä olevat sijoitukset on luokiteltu pitkäaikaisiksi varoiksi, ellei niitä aiota myydä seuraavan 12 kuukauden kuluessa.

Myytävissä olevat sijoitukset kirjataan alun perin käypään arvoon ja niistä aiheutuvat voitot ja tappiot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman käyvän arvon rahastossa. Kun ne myydään, kertyneet käyvän arvon muutokset sisällytetään tuloslaskelmaan. Myytävissä olevien sijoitusten mahdolliseen arvonalentumiseen viittaavia tekijöitä arvioidaan kunkin raportointikauden lopussa. Arvopaperin arvon merkittävä tai pitkäaikainen lasku alle ostohinnan katsotaan puolueettomaksi näytöksi arvonalentumisesta. Arvonalentumisesta johtuva osa käyvän arvon rahastosta (muut laajan tuloksen erät) siirretään konsernin tuloslaskelmaan.

Yhteenveto myytävissä olevista rahoitusvaroista

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Hankintameno 1.1.		
Noteeratut arvopaperit	4	4
Osuudet muissa yrityksissä	123	111
Myytävissä olevat sijoitukset	127	115
Muut laajan tuloksen erät avaavassa taseessa	32	359
Myytävissä olevat sijoitukset 1.1.	159	474
Muuntoerot	-1	1
Lisäykset	2	14
Muihin laajan tuloksen eriin kirjattavien käypien arvojen muutokset	140	-328
Myynnit	-10	-
Voitot ja tappiot tuloslaskelmassa	5	-2
Tasearvo 31.12.	295	159

Arvopapereiden realisoitumattomat voitot ja tappiot

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Realisoitumattomat nettovoitot (muut laajan tuloksen erät)	170	32
Hankintameno	125	127
Käypä arvo	295	159
Realisoitumattomat nettovoitot (muut laajan tuloksen erät)	170	32
Laskennalliset verovelat	-8	-5
Realisoitumattomat nettovoitot (muut laajan tuloksen erät)	162	27
Muutos realisoitumattomissa nettovoitoissa (suoraan omaan pääomaan kirjatut tulot)	135	-326

PVO:n osakkeet

Stora Ensolla on 15,5 %:n (15,2 %) osuus Pohjolan Voima Oy:n osakkeista. Pohjolan Voima Oy on yksityisessä omistuksessa oleva energia-alan yhtiöiden ryhmä, joka tuottaa sähköä ja lämpöä osakkeenomistajilleen Suomessa. PVO-konsernin kullakin tytäryhtiöllä on oma osakelajinsa, ja osakkeet oikeuttavat omistusta vastaavaan määrään tuotetusta energiasta. Osakkeenomistajat maksavat sähköstä tuotantokustannusten perusteella hinnat, jotka ovat yleensä markkinahintoja alhaisemmat. Omistusosuus arvostetaan käypään arvoon neljännesvuosittain kahden eri arvostusmallin tulosten keskiarvon perusteella. Arvostuksessa käytetään diskontatun rahavirran menetelmää ja osakehinnoittelukertoimia. Arvostus on luokiteltu tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa.

Malliin sisältyvät sähkön hinnat perustuvat Nordpoolin hintoihin. Mallissa käytetään likvidien johdannaisten tulevia hintoja käytettävissä oleville vuosille ja sen jälkeen huomioon otetaan inflaatiokerroin.

Energiayksiköiden kustannusrakenne määritetään aiempien tilinpäätösten perusteella, ja mallissa olevia tulevia vuosia korjataan inflaatiokertoimella. Diskontattujen rahavirtojen laskennassa käytetty 3,29 %:n diskonttokorko määritetään keskimääräisen painotetun pääomakustannuksen perusteella.

Kaupankäyntikertoimet saadaan eurooppalaisista yhtiöistä, joilla on samanlainen tuotantorakenne kuin PVO:lla. Diskontattujen rahavirtojen laskennassa +/-5 %:n muutos sähkön hinnassa merkitsisi 42 milj. euron tai -42 milj. euron muutosta arvostuksessa, kun taas +/- 1 %:n absoluuttinen muutos diskonttokorossa merkitsisi -28 milj. euron tai 37 milj. euron muutosta arvostuksessa.

Muut PVO:n Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosprojektin arvonmääritystä koskevat epävarmuudet liittyvät keskenkäiseen välimiesmenettelyyn, jonka osapuolina ovat laitoksen toimittaja, AREVA-Siemens-yhteenliittymä, sekä laitoksen omistaja, Teollisuuden Voima Oyj (TVO). Stora Enson epäsuora osuus Olkiluoto 3:n kapasiteetista PVO B2 -osakkeiden kautta on noin 8,9 %. Välimiesmenettelyn mahdollista lopputulosta ei ole huomioitu arvonmäärittämisessä.

PVO:n osakkeet 31.12.2016

Milj. euroa	Osakesarja	Omistus %	Omaisuuslaji	Käypä arvo 2016	Käypä arvo 2015
PVO-Vesivoima Oy	A	20,6	vesivoima	121	74
Teollisuuden Voima Oy	B	15,7	ydinvoima	114	39
Teollisuuden Voima Oy	B2	14,8	rakenteilla oleva ydinvoima	0	0
Muu	C,C2,V,M	useita	useita	7	10
Yhteensä				242	123

Vuoden 2016 lopussa käypä arvo oli 242 (123) milj. euroa, kun omistuksen hankintameno oli 110 (115) milj. euroa, ja tästä 132 (8) milj. euron käyvän arvon muutos kirjattiin muihin laajan tuloksen eriin. Muutos Pohjolan Voiman käyvässä arvossa johtuu pääasiassa sähkön markkinahinnan noususta. Käyvän arvon muutoksesta ei kirjata laskennallisia veroja, koska Suomen verolainsäädännön mukaan yli 10 %:n omistukset on vapautettu myyntivoiton verotuksesta.

Vuoden 2015 aikana tuloslaskelmaan kirjattiin 2 milj. euron arvonalentuminen PVO:n C-sarjan osakkeiden osalta. Se liittyi päätökseen lopettaa sähköntuotanto PVO-Lämpövoima Oy:n hiili- ja öljyvoimalaitoksissa.

Tietoa tuotetun, ostetun ja myydyn energian määristä on Stora Enson englanninkielisen yritysraportin (Stora Enso Sustainability Report 2016) osiossa Environment and Efficiency (Energy).

Merkittävimmät myytävissä olevat sijoitukset

Milj. euroa	31.12.2016			
	Omistus %	Osakkeet kpl	Hankintameno	Käypä arvo
Packages Ltd, Pakistan – julkisesti noteerattu arvopaperi		5 396 650	4	42
Noteeratut arvopaperit yhteensä			4	42
Pohjolan Voima Oy – noteeraamaton arvopaperi	15,5	4 943 707	110	242
Muut – noteeraamattomat arvopaperit			11	11
Operatiiviset arvopaperit yhteensä			121	253
Myytävissä olevat sijoitukset yhteensä 31.12.2016			125	295
Myytävissä olevat sijoitukset yhteensä 31.12.2015			127	159

170 (32) milj. euron ero myytävissä olevien rahoitusvarojen alkuperäisen hankintameno ja tilinpäätöspäivän markkina-arvon välillä edustaa muihin laajan tuloksen eriin kirjattua nettotulosta, joka on esitetty laskelmassa konsernin oman pääoman muutoksista. Euromääräisten omistusten osuus myytävissä olevista sijoituksista on 85,9 % (82,7 %).

Liite 15. Muut pitkäaikaiset varat

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Ennakkomaksut ja siirtosaamiset	24	20
Verohyvitykset	13	13
Barcelonan tehtaan myyntiin liittyvä saaminen	2	3
Muut pitkäaikaiset varat	18	27
Yhteensä	57	63

Liite 16. Vaihto-omaisuus

Laadintaperiaatteet

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Hankintameno määritellään FIFO-menetelmällä tai vaihtoehtoisesti painotetun keskihinnan menetelmällä, mikä johtaa likimain samaan lopputulokseen kuin FIFO-menetelmä. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden hankintameno käsittää raaka-aineet, välittömät palkat, poistot ja muut välittömät kustannukset sekä tuotteisiin kohdistuvan osuuden tuotannon välillisistä kustannuksista ilman korkokuluja. Nettorealisointiarvo on arvioitu myyntihinta tavanomaisessa liiketoiminnassa vähennettynä tuotteiden valmiiksi saattamisesta ja myynnistä aiheutuvilla menoilla.

Mikäli tuotteen hankintameno ylittää sen nettorealisointiarvon, kirjataan tasearvoon vähennys. Vanhojen, hidaskiertoisten ja vanhentuneiden tuotteiden ja varaosien tasearvoon kirjataan epäkuranttiusvähennys. Konsernitaseessa tällaiset epäkuranttiusvähennykset vähennetään vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvosta.

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Aineet ja tarvikkeet	332	343
Keskeneräiset tuotteet	77	81
Valmiit tuotteet	651	664
Varaosat ja tarvikkeet	282	283
Muu vaihto-omaisuus	15	13
Ennakkomaksut ja hakkuuoikeudet	102	108
Epäkuranttiusvähennys: varaosat ja tarvikkeet	-98	-106
Epäkuranttiusvähennys: valmiit tuotteet	-9	-9
Nettorealisointiarvoista johtuva vähennys	-6	-4
Yhteensä	1 346	1 373

Vaihto-omaisuuteen kirjatuilla vähennyksillä oli tuloslaskelmaan 14 (10) milj. euron kuluvaikutus. Aiemmin kuluksi kirjattujen vähennysten palautuksilla on 7 (6) milj. euron positiivinen tulosvaikutus.

Liite 17. Saamiset

Laadintaperiaatteet

Myyntisaamiset

Myyntisaamiset arvostetaan alun perin käypään arvoon ja jälkeensä odotettuun realisoitumisarvoon. Epävarmat saamiset arvioidaan saamisten riippumattoman ja kattavan tarkastelun perusteella vuoden lopussa. Epävarmoista saamisista johtuvat tappiot kirjataan tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin kuluihin. Myyntisaamiset esitetään lyhytaikaisissa varoissa lyhytaikaisina korottomina saamisina.

Stora Enso on solminut myyntisaamisten faktorointisopimuksia nopeuttaakseen myyntisaamisten muuntamista käteisvaroiksi. Myydyt saamiset kirjataan pois myyntisaamisista, kun omistusoikeuteen liittyvät merkittävät riskit ja hyödyt ovat siirtyneet.

Lainasaamiset

Lainasaamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määriteltävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Ne kirjataan alun perin käypään arvoon ja jälkeensä jaksotettuun hankintamenoon, jota arvioidaan säännöllisesti ja systemaattisesti perintäkelpoisuuden suhteen. Mikäli jonkin lainasaamisen arvon arvioidaan alentuneen, kirjanpitoarvon ja odotettavissa olevien rahavirtojen nykyarvon alijäämän kattamiseksi tehdään varaus. Korkotuotto lainasaamisista sisältyy rahoituseriin. Alle 12 kuukauden kuluessa erääntyvät lainasaamiset esitetään lyhytaikaisissa varoissa korollisina saamisina ja 12 kuukauden jälkeen erääntyvät lainasaamiset pitkäaikaisina lainasaamisina.

Lyhytaikaiset korottomat saamiset

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Myyntisaamiset	922	1 040
Vähennys epävarmoista saamisista	-51	-53
Ennakkomaksut ja siirtosaamiset	121	127
Suojausinstrumentit (TRS)	3	-
Muut saamiset	278	210
Yhteensä	1 273	1 324

Erääntyneitä myyntisaamisista, joista ei ole kirjattu epävarmojen saamisten vähennystä, oli 116 (104) milj. euroa 31.12.2016. Nämä saamiset liittyvät useisiin eri maihin ja asiakkaisiin, joilla ei ole viimeaikaisia laiminlyöntejä. Seuraavassa taulukossa myyntisaamiset (mukaan lukien saamisten vähennyserät) on ryhmitelty ikäjakauman mukaan:

Myyntisaamisten ikäjakauma epävarmojen saamisten vähennyserät huomioon ottaen

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Alle 30 päivää sitten erääntyneet	44	57
31–60 päivää sitten erääntyneet	10	10
61–90 päivää sitten erääntyneet	48	24
91–180 päivää sitten erääntyneet	3	-
Yli 180 päivää sitten erääntyneet	11	13
Yhteensä: erääntyneet	116	104
Erääntymättömät myyntisaamiset	755	883
Yhteensä	871	987

Luottotappiot olivat 11 (7) milj. euroa. Epävarmojen saamisten vähennyserät laskivat 2 milj. euroa (laskivat 7 milj. euroa). Lisätietoja asiakkaiden luottoriskien hallinnasta on liitteessä 24 (Rahoitusriskien hallinta). Kaikki vähennykset kirjataan asiakaskohtaisesti. Niitä tarkistetaan säännöllisesti ottaen huomioon asiakkaiden taloudellisessa tilanteessa tapahtuvat muutokset. Jos konsernilla on syytä epäillä asiakkaan taloudellista tilannetta, vaaditaan ennakkomaksu tai pankin antama peruuttamaton remburssi. Vuoden lopussa erääntymistä odottavien remburssien yhteissumma oli 37 (36) milj. euroa.

Erääntyneisiin myyntisaamisiin kirjatut vähennykset olivat yhteensä 51 (53) milj. euroa 31.12.2016. Epävarmojen saamisten ryhmittely ikäjakauman mukaan on esitetty alla olevassa taulukossa.

Epävarmojen myyntisaamisten ikäjakauma

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Alle 90 päivää	2	-
91–180 päivää	3	1
Yli 180 päivää	46	52
Yhteensä	51	53

Stora Enso on solminut myyntisaamisten faktorointisopimuksia nopeuttaakseen myyntisaamisten muuntamista käteisvaroiksi. Tällaiset sopimukset johtivat nimellisarvoltaan 368 (287) milj. euron saamisten kirjaamiseen pois taseesta vuoden loppuun mennessä. Stora Enson osallisuuden myytyihin saamiin arvioidaan olevan jatkossa vähäinen.

Korolliset saamiset

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Johdannaiset (liite 27)	41	41
Lainat osakkuus- ja yhteisyrityksille	5	8
Muut lainasaamiset	7	72
Yhteensä	53	121
Lyhytaikaiset varat: erääntyvät 12 kk:n kuluessa	46	53
Pitkäaikaiset varat: erääntyvät 12 kk:n jälkeen	7	68
Yhteensä	53	121

Taseessa 31.12.2016 olevien lainasaamisten vuosikorko vaihteli ja oli 0 %–8 % (0 %–8 %). Korollisiin saamiin ei vuoden 2016 lopussa sisällynyt jaksotettua korkoa. 31.12.2015 jaksotettua korkoa oli 5 milj. euroa, josta 3 milj. euroa liittyi korkojohdannaisiin.

Papyrus Holding AB:n liikkeelle laskema vendor-laina, jonka nimellisarvo on 54 milj. euroa, luokiteltiin taseeseen pitkäaikaiseksi lainasaamiseksi 1.10.2013. Lainan käyväksi arvoksi vastaanottopäivänä arvostettiin 47 milj. euroa, ja siitä kertyi korkoa, joka lisättiin lainapääomaan takautuvasti. Laina oli maksunsaantijärjestyksessä toissijainen korkeammassa takaisinsaantijärjestyksessä olevaan velkaan nähden, mutta etusijalla osakkeenomistajiin nähden. Se olisi erääntynyt 7.5.2017, ellei sitä olisi maksettu vapaaehtoisesti etukäteen. Lainan käypä arvo 31.12.2015 oli 62 milj. euroa ja tasearvo 59 milj. euroa. Marraskuussa 2016 Papyrus Holding AB maksoi vapaaehtoisesti jäljellä olleen lainamäärän ja siihen liittyvät korot etukäteen.

Vuosina 2012 ja 2013 Stora Enso osallistui Pohjolan Voima Oy:n omistusosuutensa kautta Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) Olkiluoto 4 (OL4) -ydinvoimalaitoksen tarjous- ja suunnitteluvaiheen rahoitukseen myöntämällä 5 milj. euron osakaslainan. TVO:n yhtiökokous päätti kesäkuussa 2015, ettei TVO hae rakennuslupaa OL4:lle eduskunnan periaatepäätöksen voimassaolon aikana. Periaatepäätöksen voimassaolo päättyi 30.6.2015. Tämän takia 5 milj. euron osakaslainasaaminen kirjattiin vuoden 2015 toisen neljänneksen aikana kuluksi.

Liite 18. Oma pääoma

Laadintaperiaatteet

Osingonjako ja pääoman palautus

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottamaa osinkoa tai pääoman palautusta ei vähennetä jakokelpoisesta omasta pääomasta ennen yhtiökokouksen hyväksyntää.

Oma pääoma 31.12.2016 oli 5 806 (5 388) milj. euroa ja markkina-arvo Nasdaq Helsingissä 8 085 (6 618) milj. euroa. A-osakkeiden markkina-arvo oli 10,40 (8,40) euroa ja R-osakkeiden 10,21 (8,39) euroa per osake.

Vaikka osakkeilla on sama kirjanpidollinen vasta-arvo, A-sarjan osakkeet tuottavat omistajalleen yhden äänen kutakin osaketta kohti ja R-sarjan osakkeet tuottavat yhden äänen kutakin kymmentä osaketta kohti. Jokaisella osakkeenomistajalla on kuitenkin vähintään yksi ääni. A-sarjan osakkeita voidaan vaihtaa R-sarjan osakkeiksi koska tahansa osakkeenomistajan vaatimuksesta. Yhtiön kaupparekisteriin merkitty ja täysin maksettu osakepääoma 31.12.2016 oli 1 342 (1 342) milj. euroa. Osakkeiden tämänhetkinen kirjanpidollinen vasta-arvo on 1,70 (1,70) euroa osakkeelta.

Vuoden 2016 lopussa hallituksen ja johtoryhmän jäsenet omistivat 150 (nolla) A-sarjan osaketta ja 435 390 (391 870) R-sarjan osaketta. Osakkeiden osuus yhtiön kokonaisäänimäärästä oli 0,02 %. Hallituksen ja johtoryhmän jäsenten omistukset esitetään yksityiskohtaisesti liitteessä 7 (Hallituksen ja johdon palkkiot). Konsernin osakepalkkio-ohjelmat esitetään yksityiskohtaisesti liitteessä 21 (Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät). Millään näistä ohjelmista ei ole kuitenkaan vaikutusta osakepääomaan.

Osakepääoman ja osakemäärien muutokset

	A-osakkeet	R-osakkeet	Yhteensä
1.1.2015	177 056 204	611 563 783	788 619 987
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.1.	-25 300	25 300	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 16.2.	-25 000	25 000	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.5.	-1 090	1 090	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.6.	-400 000	400 000	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.7.	-7 000	7 000	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.9.	-390	390	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 16.11.	-25 000	25 000	-
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.12.	-40 334	40 334	-
31.12.2015	176 532 090	612 087 897	788 619 987
A-osakkeiden muunto R-osakkeiksi 15.1.	-25 000	25 000	-
31.12.2016	176 507 090	612 112 897	788 619 987
Äänimäärä 31.12.2016	176 507 090	61 211 290¹	237 718 380
Osakepääoma 31.12.2016, milj. euroa	300	1 042	1 342
Osakepääoma 31.12.2015, milj. euroa	300	1 042	1 342

¹ R-osakkeiden äänet on laskettu jakamalla R-osakkeiden määrä kymmenellä.

13.4.2017 mennessä merkityt osakkeet edustavat kokonaismäärältään osakkeita, jotka oikeuttavat äänestämään tulevassa varsinaisessa yhtiökokouksessa.

Liite 19. Määräysvallattomien omistajien osuudet

Laadintaperiaatteet

Määräysvallattomien omistajien osuudet esitetään konsernin taseen omassa pääomassa. Määräysvallattomien omistajien ja emoyhtiön omistajien suhteellinen osuus voitosta tai tappiosta esitetään tuloslaskelmassa tilikauden voiton jälkeen. Määräysvallattomien omistajien ja emoyhtiön omistajien väliset transaktiot kirjataan suoraan omaan pääomaan ja siten ne esitetään oman pääoman muutoksissa. Määräysvallattomien omistajien osuuksien arvostamisperiaatteesta päätetään kunkin yritystason kohdalla erikseen.

Määräysvallattomien omistajien osuudet

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
1.1.	125	167
Hankinnat	-	-46
Luovutukset	-4	-
Tappio määräysvallattomien omistajien osuuden ostosta	-	16
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset	-	7
Osuus tilikauden tuloksesta	-56	-24
Muut laajan tuloksen erät	-3	7
Osingot	-	-2
31.12.	62	125

Merkittävimmät määräysvallattomien omistajien osuudet

Yhtiö	Pääasiallinen toimintamaa	Määräysvallattomien omistajien suhteellinen omistusosuus, %	31.12.	
			2016	2015
Stora Enso Pulp and Paper Asia AB Group ¹	Ruotsi ja Kiina	Ks. erillinen taulukko	54	114
Stora Enso Inpac Packaging Group	Kiina ja Intia	10,00	7	11
Stora Enso Arapoti Industria de Papel SA	Brasilia	Myytiin vuonna 2016	-	5
Stora Enso Huatai Paper Co Ltd	Kiina	40,00	-7	-9
Muut	-		8	4
			62	125

¹Sisältää määräysvallattomien omistajien osuuden Guangxin integroidusta projektista

Määräysvallattomien omistajien osuudet Stora Enso Pulp and Paper Asia AB -konsernissa

Yhtiö	Pääasiallinen toimintamaa	31.12.2016			31.12.2015		
		Määräysvallattomien omistajien suora omistusosuus, %	Määräysvallattomien omistajien epäsuora omistusosuus, %	Määräysvallattomien omistajien kokonaisomistusosuus, %	Määräysvallattomien omistajien suora omistusosuus, %	Määräysvallattomien omistajien epäsuora omistusosuus, %	Määräysvallattomien omistajien kokonaisomistusosuus, %
Stora Enso Pulp and Paper Asia AB	Ruotsi ja Kiina	5,79	-	5,79	5,79	-	5,79
Guangxi Stora Enso Forestry Co Ltd	Kiina	5,00	5,50	10,50	5,00	5,50	10,50
Stora Enso (Guangxi) Packaging Company Ltd	Kiina	15,00	4,92	19,92	15,00	4,92	19,92
Stora Enso (Guangxi) Forestry Company Ltd	Kiina	15,00	4,92	19,92	15,00	4,92	19,92

31.3.2016 Stora Enso sai päätökseen Brasilian Paranassa sijaitsevan Arapotin paperitehtaan 80 %:n omistusosuutensa myynnin chileläiselle paperintuottajalle, Papeles Bio Bionne. Lopullinen kauppahinta oli 15 milj. euroa. Kauppa pienensi määräysvallattomien omistajien osuutta konsernissa 4 milj. eurolla.

Vuonna 2015 Stora Enso Inpac Packaging Co. Ltd:n määräysvallaton omistaja Inpac Group käytti optiotaan myydä 39 %:n osuus yhtiöstä Stora Ensolle 46 milj. euron (329 milj. Kiinan renminbin) hintaan. Transaktio määräysvallattomien omistajien kanssa johti EUR 16 miljoonan tappioon, joka kirjattiin emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvan oman pääoman vähennykseksi. Kauppa kasvatti konsernin omistusosuuden Stora Enso Inpac Packaging Co. Ltd:stä 90 %:iin.

Vuonna 2015 Stora Enso osti 26 %:n suoran määräysvallattoman osuuden Inpac Indiasta 1 euron hintaan.

Alla on esitetty yhteenveto taloudellisista tiedoista konsernin niiden tytäryhtiöiden osalta, joilla on olennaisia määräysvallattomia omistajia.

Stora Enso Pulp and Paper Asia AB Group

Milj. euroa	2016	2015
Pitkäaikaiset varat	1 007	1 020
Lyhytaikaiset varat	180	269
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	202	510
Määräysvallattomien omistajien osuus ¹	54	114
Oma pääoma yhteensä	256	624
Pitkäaikaiset velat	553	461
Lyhytaikaiset velat	378	204
Myynti	114	68
Tilikauden tappio	-347	-87
Tuloksen jakautuminen		
Emoyhtiön omistajille	-291	-70
Määräysvallattomille omistajille	-56	-17
Tilikauden tappio	-347	-87
Muut laajan tuloksen erät	-21	46
Laajan tuloksen jakaantuminen:		
Emoyhtiön omistajille	-308	-33
Määräysvallattomille omistajille	-60	-8
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-368	-41
Liiketoiminnan nettorahavirta	-110	-12
Investointien nettorahavirta	-324	-373
Rahoituksen nettorahavirta	279	291
Nettorahavirta	-155	-94

¹ Määräysvallattomille omistajille ei maksettu osinkoa vuoden 2016 tai 2015 aikana.

Liite 20. Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet

Laadintaperiaatteet

Työsuhte-etuudet

Konsernilla on eri puolilla maailmaa useita maksupohjaisia ja etuuspohjaisia eläkejärjestelmiä, joihin kuuluvaa omaisuutta hallinnoivat yleensä erilliset säätiöt ja rahastot. Eläkejärjestelyt ja työsuhteen jälkeiset järjestelyt rahoitetaan yleensä työntekijöiltä ja asianomaisilta konserniyrityksiltä perittävin maksuin, jotka perustuvat riippumattomien vakuutusmatemaatikkojen suosituksiin. Työnantajasuoritukset maksupohjaisiin järjestelyihin kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan sinä kautena, johon maksusuoritus liittyy.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä taloudelliset kustannukset määritetään ennakoituun etuusoikeusyksikköön (projected unit credit method) perustuvalla menetelmällä. Menetelmän mukaan eläkejärjestelyjen kustannukset kirjataan tuloslaskelmaan jaksottamalla säännönmukaiset kustannukset työntekijän työvuosille hyväksytyjen vakuutusmatemaatikkojen vuosittain laatimien vakuutusmatemaattisten laskelmien mukaisesti kaikissa merkittävimmissä eläkemaissa. Eläkevastuuna esitetään tulevien arvioitujen eläkemaksujen nykyarvo, joka lasketaan käyttämällä korkona valuutaltaan tai juoksuajaltaan vastaavien korkeasti luokiteltujen yrityslainojen (highly rated corporate bonds) tai valtion velkasitoumusten korkoja tilanteesta riippuen.

Konserni kirjaa kaikki tietyistä etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä aiheutuvat vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot välittömästi omaan pääomaan, kuten konsernin laajassa tuloslaskelmassa on esitetty. Takautuvaan työsuoritukseen perustuvat kustannukset tunnistetaan järjestelyistä muuttamalla, ja ne kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan karttumista koskevista vaatimuksista huolimatta. Konsernitaseeseen kirjataan täysi varaus kaikista järjestelyjen kattamattomista vastuista.

Konsernilla on eri liiketoiminnoissa ja eri maissa useita eläkejärjestelyjä ja muita etusjärjestelyjä, joiden kustannukset vuonna 2016 olivat 165 (160) milj. euroa, kuten liitteestä 6 (Henkilöstökulut) käy ilmi. Valtaosa järjestelyistä on maksupohjaisia. Järjestelyistä kirjatut kulut olivat yhteensä 153 (150) milj. euroa.

Johtoryhmän jäsenten eläkeikä on 65 vuotta. Konserniyritysten johtajien eläkeikä on paikallisten lakien mukainen, mutta joillakin konserniyritysten johtoryhmien jäsenillä eläkeikä on sopimuksen mukaan 60–65 vuotta. Muun henkilöstön eläkeikä määräytyy kansallisten käytäntöjen tai paikallisten työehtosopimusten mukaan. Jälkimmäisessä tapauksessa konserniin voi kohdistua tiettyjä eläkeikää edeltäviä vastuita, joilla katetaan varhaiseläkkeelle jääneiden eläketulo varhaiseläkkeelle siirtymisen ja kansallisen eläkeiän välisenä aikana.

Stora Enson etuuspohjaiset velvoitteet nykyisille ja entisille työntekijöille ovat yhteensä 1 223 (1 203) milj. euroa. Eri eläkejärjestelyihin on kuitenkin varattu 787 (825) milj. euron varat näiden vastuiden kattamiseksi. Etuuspohjaisten järjestelyjen nettovelka on esitetty taseessa täysimääräisenä. Nettovelka oli 436 milj. euroa vuonna 2016, eli 58 milj. euroa suurempi verrattuna edellisvuoden 378 milj. euroon. Kasvun aiheuttivat lähinnä vakuutusmatemaattiset tappiot, jotka ovat seurausta etuuspohjaisten velvoitteiden nykyarvon laskennassa käytettyjen taloudellisten oletusten muutoksista. Korkokulut on kirjattu rahoituskuluihin. Vuonna 2016 etuuspohjaisista järjestelyistä kirjattiin tuloslaskelmaan yhteensä 20 milj. euron kulu ja muihin laajan tuloksen eriin 62 milj. euron vakuutusmatemaattinen tappio. Vuonna 2015 etuuspohjaisista järjestelyistä kirjattiin tuloslaskelmaan yhteensä 19 milj. euron kulu ja muihin laajan tuloksen eriin 77 milj. euron vakuutusmatemaattinen voitto.

Suoraan omaan pääomaan kirjatut vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot

	31.12. päättyvä tilikausi	
	Koko liiketoiminta	
Milj. euroa	2016	2015
Vakuutusmatemaattiset tappiot/voitot	-62	77
Laskennalliset verot	15	-36
Yhteensä	-47	41

Konsernin toimintaperiaate alijäämien osalta on rahastoida sellaiset määrät, jotka täyttävät paikallisten viranomaisten vaatimukset verovähennykselpoisille maksuille. Vakuutusmatemaattisten eläkevastuulaskelmien diskonttauskertoimet määräytyvät markkinakorkokannan mukaan. Konsernin tavoitteena on kuitenkin tarjota maksupohjaisia järjestelyjä työsuhteen päättymisen jälkeisiä etuuksia varten. Kaikkia etuuspohjaisten järjestelyjen vastuita ja kirjanpitoa koskevia seikkoja arvioidaan konsernitaseella. Konsernitaseen nettovelka heijastaa etuuspohjaisten järjestelyjen todellista alijäämää. Tiedot eläkejärjestelyistä, eläkevaroista ja sijoituspolitiikoista konsernin tärkeimmissä toimintamaissa on esitetty alla.

Suomi

Suomessa eläketurva rahoitetaan pääasiassa maksupohjaisina järjestelyinä, joista aiheutuva kulu tuloslaskelmassa on 72 (68) milj. euroa. Etuuspohjaisten järjestelyjen kattamista vastuista aiheutui puolestaan 1 (1) milj. euron kulu ilman rahoituskulujen osuutta. Eläketurva on vuodesta 2001 lähtien järjestetty kokonaan paikallisten eläkevakuutusyhtiöiden kautta. Etuuspohjaiset velvoitteet ovat yhteensä 342 (348) milj. euroa ja eläkevarat 323 (329) milj. euroa. Nettovelaksi jää siten 19 (19) milj. euroa. Suomessa valtio maksaa suhteellisesti suurimman osan eläkkeistä, joten konsernin vastuut ovat Suomessa suhteessa paljon pienemmät kuin vertailumaissa.

Järjestelyihin kuuluvia varoja hoitavat Suomessa vakuutusyhtiöt. Järjestelyjen piiriin kuuluvat työnantajat eivät saa yksityiskohtaisia tietoja varojen rakenteesta ja niiden sijoitusstrategiasta, koska varat kuuluvat vakuutusyhtiöille. Varoja hoidetaan EU-lainsäädännön ja paikallisten säännösten mukaisesti, ja eläkettä on aina maksettava taattu summa markkinatilanteesta huolimatta.

Saksa

Saksassa eläkekulut olivat yhteensä 9 (13) milj. euroa, joista 8 (11) milj. euroa liittyi maksupohjaisiin ja 1 (2) milj. euroa etuuspohjaisiin järjestelyihin ilman rahoituskulujen osuutta. Etuuspohjaiset velvoitteet ovat yhteensä 284 (280) milj. euroa, joka on lähes kokonaan rahastoimatonta, koska eläkevarat ovat vain 7 (7) milj. euroa. Nettovelka kasvoi 273 milj. eurosta 277 milj. euroon. Kasvu johtuu diskonttokoron laskusta sekä muutoksista taloudellisissa oletuksissa ja ennusteissa. Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt on kirjattu taseeseen velaksi. Joissakin pienissä järjestelyissä käytetään vakuutusyhtiöitä tai riippumattomia asiamiehiä. Eläke-etuudet perustuvat eläkettä kartuttavan työsuhteen aikana tehtyihin työvuosiin ja ansaittuihin palkkoihin. Eläkemaksujen alkamisaika määräytyy kansallisen eläkejärjestelmän mukaisen eläkeiän perusteella. Yhtiöt maksavat itse eläkkeet suoraan entisille työntekijöilleen, mistä aiheutuu 1 (18) milj. euron käteiskulut. Eläkkeensaanti on turvattu laissa olevalla vaatimuksella, jonka mukaan taseeseen kirjattu velka vakuutetaan tiettyyn rajaan asti.

Ruotsi

Ruotsissa useimmat työntekijät kuuluvat maksupohjaisiin eläkejärjestelyihin, joista aiheutuva kulu tuloslaskelmassa oli 54 (51) milj. euroa. Etuuspohjaisiin järjestelyihin kuuluvat pääasiassa toimihenkilöt.

Etuuspohjaiset velvoitteet olivat yhteensä 378 (360) milj. euroa ja eläkevarat 295 (319) milj. euroa. Nettovelaksi jäi siten vuoden 2016 lopussa 83 (41) milj. euroa. Tämä nettovelan kasvu johtuu diskonttokoron laskusta sekä muutoksista taloudellisissa oletuksissa ja ennusteissa. Stora Enso maksaa rahastolle lisäeläkkeenä kaikkia paikallisia lakisääteisiä eläkevastuita enemmän, joten jäljelle jäävä vastuu liittyy pääasiassa muihin pienempiin järjestelyihin.

Rahaston sijoitusten pitkäaikainen tuottotavoite on 3 %:n reaali tuotto verojen jälkeen. Sijoituskäytäntö määrittää pitkäaikaiset strategiset allokoitintavoitteet seuraavasti: kiinteistöt enintään 15 %, osakkeet enintään 30 %, vaihtoehtoiset sijoitukset enintään 20 % ja loput korkoinstrumenteissa. Stora Enson ruotsalainen eläkerahasto toteuttaa vuosittain selvityksen varoista/veloista optimoidakseen riskiparametrisa.

Muut maat

Muissa maissa etuuspohjaiset velvoitteet olivat yhteensä 219 (215) milj. euroa ja eläkevarat olivat 162 (170) milj. euroa. Nettovelka oli 57 (45) milj. euroa. Merkittäviä vastuita ja eläkevaroja oli vain Isossa-Britanniassa, 150 (154) milj. euroa ja 127 (139) milj. euroa. Nettovelaksi jäi siten 23 (15) milj. euroa vuoden 2016 lopussa. Tämä nettovelan kasvu johtuu diskonttokoron laskusta sekä muutoksista vakuutusmatemaattisissa oletuksissa.

Konserni

Etuuspohjaiset velvoitteet, nettovastuiden täsmäytys

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Etuuspohjaisten velvoitteiden nykyarvo		
Etuuspohjaiset velvoitteet 1.1.	1 203	1 319
Muuntoerot	-35	17
Korkokulut	28	36
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat kulut	12	13
Aikaisempaan työsuoritukseen perustuvat kulut	-	-3
Demograafisten oletusten muutoksista johtuvat etuuspohjaisten velvoitteiden vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	-	-21
Taloudellisten oletusten muutoksista johtuvat etuuspohjaisten velvoitteiden vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	118	-39
Kokemukseen perustuvista oikaisuksista johtuvat etuuspohjaisten velvoitteiden vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	-19	-28
Maksetut etuudet	-64	-77
Yritysmyynnit ja -ostot, netto	-20	-29
Muut	-	15
Etuuspohjaiset velvoitteet 31.12.	1 223	1 203
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo		
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 1.1.	-825	-836
Muuntoerot	33	-15
Varojen odotettu tuotto	-20	-26
Järjestelyyn kuuluvien varojen vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	-37	11
Työnantajamaksut	14	-22
Maksetut etuudet	47	77
Muut	-	-14
Yritysmyynnit ja -ostot, netto	1	-
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 31.12.	-787	-825
Etuuspohjaiset nettovelvoitteet	436	378

Yhteenveto etuuspohjaisten järjestelyjen nettovelosta taseessa

31.12.

Milj. euroa	Etuuspohjaiset järjestelyt yhteensä		Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt		Muut työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	909	893	908	893	1	-
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	314	310	289	286	25	24
Etuuspohjaiset velvoitteet	1 223	1 203	1 197	1 179	26	24
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	787	825	786	825	1	-
Etuuspohjaisten järjestelyjen nettovelat	436	378	411	354	25	24

Etuuspohjaisten järjestelyiden kulut tuloslaskelmassa

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	Etuuspohjaiset järjestelyt yhteensä		Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt		Muut työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Liiketoimintakulut						
Tilikauden työsuoritukseen perustuvat kulut	12	13	12	12	-	1
Aikaisempaan työsuoritukseen perustuvat kulut	-	-3	-	-	-	-3
Rahoituskulut						
Etuuspohjaisten järjestelyiden nettovelan nettokorko	8	9	7	8	1	1
Kulut	20	19	19	20	1	-1

Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot

31.12. päättyvä tilikausi

Milj. euroa	2016	2015
Eläkevarojen voitto/tappio	37	-11
Eläkeohjelmien velvoitteista syntyvä tappio/voitto	-99	88
Tappio/voitto yhteensä	-62	77

Etuuspohjaiset järjestelyt: velvoitteiden laskemisessa käytetyt maakohtaiset oletukset

31.12. päättyvä tilikausi

	Suomi		Saksa		Ruotsi	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Diskonttokorko %	1,2	2,0	1,2	2,0	2,2	2,75
Palkkatason nousu %	1,2	1,4	2,5	2,5	2,5	2,5
Eläketason nousu %	1,5	1,6	1,8	1,8	1,6	1,6
Nykyinen eläkeikä keskimäärin	63,9	63,8	63,0	63,0	65,0	65,0
Painotettu keskimääräinen elinajanodote	89,0	88,8	85,0	85,0	89,3	89,3

Etuuspohjaisten eläkevelvoitteiden herkkyyys

Vaikutus etuuspohjaisiin eläkevelvoitteisiin

	Oletusten muutos	Oletusten nousu	Oletusten lasku
Diskonttokorko	0,50 %	Lasku 6,8 %	Nousu 7,6 %
Palkkojen nousuvauhti	0,50 %	Nousu 1,5 %	Lasku 1,3 %
Eläkkeiden nousuvauhti	0,50 %	Nousu 5,9 %	Lasku 5,4 %

Oletuksen nousu 1 vuodella Oletuksen lasku 1 vuodella

Elinajanodote	Nousu 3,4 %	Lasku 3,3 %
---------------	-------------	-------------

Korkoriski: Velvoitteet arvioidaan käyttämällä korkean luottoluokituksen yrityslainojen tai valtion joukkolainojen markkinakorkoja velvoitteiden diskonttaamiseksi. Näin ollen ne ovat alttiita muutoksille. Tulosvaikutteisesti kirjatut nettokorkotuotot ja -kulut lasketaan myös markkinakorkoja käyttäen.

Elinikään liittyvä riski: Jos jäsenet elävät oletettua vanhemmiksi, vastuut saatetaan alun perin arvioida liian pieniksi. Alijäämää saattaa esiintyä, jos rahastointi ei ole riittävässä määrin huomioinut kohonnutta elinajanodotetta.

Eläkejärjestelyjen kesto

Vuodet	Suomi	Ruotsi	Saksa	Yhdistynyt kuningaskunta
31.12.2015	10,0	15,2	13,5	17,8
31.12.2016	10,0	15,8	13,5	18,5

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt maittain 31.12.2016

Milj. euroa	31.12.2016				
	Suomi	Saksa	Ruotsi	Muut	Yhteensä
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	342	19	356	192	909
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	-	265	22	27	314
Etuuspohjaiset velvoitteet	342	284	378	219	1 223
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	323	7	295	162	787
Nettovelat etuuspohjaisissa järjestelyissä	19	277	83	57	436
Eläkevelat taseessa	19	277	83	57	436
Jaottelu					
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	19	277	83	32	411
Muut työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	-	-	-	25	25
Eläkevelat taseessa	19	277	83	57	436

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt maittain 31.12.2015

Milj. euroa	31.12.2015				Yhteensä
	Suomi	Saksa	Ruotsi	Muut	
Rahastoitujen veloitteiden nykyarvo	348	17	338	190	893
Rahastoimattomien veloitteiden nykyarvo	-	263	22	25	310
Etuuspohjaiset veloitteet	348	280	360	215	1 203
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	329	7	319	170	825
Nettovelat etuuspohjaisissa järjestelyissä	19	273	41	45	378
Eläkevelat taseessa	19	273	41	45	378
Jaottelu					
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	19	273	41	22	355
Muut työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	-	-	-	23	23
Eläkevelat taseessa	19	273	41	45	378

Järjestelyyn kuuluvat varat

Milj. euroa	31.12.			
	2016		2015	
	Arvo	%	Arvo	%
Oma pääoma	268	34,0	301	36,4
Valtion joukkolaina	82	10,4	79	9,6
Yrityslaina	258	32,8	273	33,1
Velat	340	43,2	352	42,7
Kiinteistöt	68	8,7	60	7,3
Rahavarat	53	6,8	47	5,7
Muut	58	7,3	65	7,9
Eläkerahastojen varat yhteensä	787	100,0	825	100,0

Järjestelyihin kuuluvat varat eivät sisällä konsernin kiinteistöomaisuutta tai muuta omaisuutta tai yhtiön omia rahoitusinstrumentteja. Suomen 323 (329) milj. euron eläkevarojen jakaumaa ei raportoida erikseen, sillä varojen todellinen allokointi voidaan vain arvioida vakuutusyhtiöiden julkaisemien tavoitearvojen perusteella.

Kaksi tärkeintä konsernin eläkevastuisiin vaikuttavaa taloudellista tekijää ovat korkojen vaihtelu ja inflaatio-odotukset. Eläkevarojen sijoitusten allokoinnin tavoitteena on neutralisoida näiden tekijöiden vaikutukset ja maksimoida sijoitusten tuotto.

Vuonna 2017 maksuja odotetaan olevan yhteensä 22 milj. euroa.

Vuonna 2016 eläkemaksujen palautuksia oli yhteensä 14 (maksuja 22) milj. euroa.

Liite 21. Henkilöstön palkitsemisjärjestelmät

Laadintaperiaatteet

Osakekannustimet

Kaikki henkilöstöön liittyvät osakeperusteiset maksut kirjataan tuloslaskelmaan henkilöstökuluiksi oikeuden syntymisajanjaksolla. Osakeohjelmat on suojattu suojausinstrumenteilla (Total Return Swap), jotka maksetaan käteissuorituksin. Konsernilla on täten mahdollisuus saada käteissuorituksia, jotka osittain kompensoivat muutokset osakkeen kurssissa sen myöntämispäivän ja maksupäivän välillä.

Osakekannustimien vastikkeena saadun työsuorituksen käypä arvo kirjataan suoritusmenetelmää vastaavalla tavalla. Konserni pidättää työntekijän palkkiosta summan, joka vastaa työntekijälle tapahtumasta syntyneitä verovelvollisuutta, vähentämällä työntekijälle annettujen osakkeiden lukumäärää. Veroihin liittyvä määrä kirjataan käteisvaroin suoritetuksi osakeperusteiseksi palkkioksi. Työntekijöiden lunastamien osakkeiden määrä kirjataan omana pääomana maksettavana tapahtumana.

Lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmät

Johdon palkat sovitaan tapauskohtaisesti. Stora Enson palkitsemisjärjestelmissä otetaan huomioon sekä tulosityksikön että yksilön suorituskyky, kehitys ja tulos. Tämä suorituspohjainen palkitsemisjärjestelmä perustuu yhtiön tulokseen ja liiketoiminnan avaintavoitteiden saavuttamiseen.

Konsernin johdon sekä divisioonien ja tulosityksiköiden johdon lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmissä palkkiot ovat enimmillään 7–75 % perusvuosipalkasta. Henkilöstön kannustinjärjestelmässä palkkiot ovat enimmillään 7 % perusvuosipalkasta. Kaikki kannustinpalkkiot ovat harkinnanvaraisia. Konsernin tulokseen perustuvat palkitsemisjärjestelmät koskevat paikallisen käytännön ja lainsäädännön salliessa suurinta osaa kaikista työntekijöistä. Vuonna 2016 kannustinpalkkioiden laskentaperusteina käytettiin sekä taloudellisia tavoitteita että henkilökohtaisesti määritettyjä tavoitteita. Lyhyen aikavälin kannustinohjelmissa taloudellista menestystä mitataan seuraavilla mittareilla: Operatiivinen EBITDA ja operatiivisen käyttö pääoman suhde liikevaihtoon.

Pitkän aikavälin kannustinjärjestelmät

Vuonna 2004 hallitus hyväksyi kahden osakeperusteisen ohjelman (rajoitetun ja tulosperusteisen) käyttöönoton. Vuosina 2005–2016 uusia osakeperusteisia ohjelmia käynnistettiin joka vuosi. Vuodesta 2009 lähtien johdon uudet pitkän aikavälin kannustinohjelmat ovat olleet pääsääntöisesti tulosperusteisia. Vuosien 2009–2013 tulosperusteisten osakeohjelmien erien lunastusaika jakautuu kolmen vuoden ajalle, ja palkitsemisvaliokunta määrittelee ohjelmien tulostavoitteet vuosittain. Vuosien 2014–2016 ohjelmilla on kolmen vuoden tulostavoite, ja erät lunastetaan kerralla kolmen vuoden jälkeen. Vuosina 2009–2011 käynnistetyistä ohjelmista ansaittavien osakkeiden määrä oli enintään 150 % suurimmasta mahdollisesta osakekannustimien määrästä, mikäli saavutetut tulokset ylittävät tavoitteen. Vuodesta 2012 lähtien käynnistetyissä ohjelmissa ansaittavien osakkeiden määrä on enintään 100 % suurimmasta mahdollisesta osakekannustimien määrästä.

Kolme neljäsosaa (75 %) vuosien 2014–2016 ohjelmissa ansaittavista osakkeista on tulosperusteisia ja ansaitaan hallituksen palkitsemisvaliokunnan ehdottamien ja hallituksen hyväksymien tuloskriteerien perusteella. Taloudellisen menestyksen mittari vuoden 2016 tulosperusteisessa osakeperusteisessa ohjelmassa on konsernin kolmen vuoden Taloudellinen lisäarvo (EVA). Yksi neljäsosa (25 %) vuosien 2014–2016 ohjelmissa ansaittavista osakkeista on rajoitettuja, joita ei ole sidottu tulostavoitteisiin, ja henkilö on niihin oikeutettu, mikäli työsuhde on voimassa oikeuden lunastuspäivänä.

Osakekannustimien vastikkeena saadun työsuorituksen käypä arvo kirjataan suoritusmenetelmää vastaavalla tavalla. Konserni pidättää työntekijän palkkiosta summan, joka vastaa työntekijälle tapahtumasta syntyneitä verovelvollisuutta, vähentämällä työntekijälle annettujen osakkeiden lukumäärää. Veroihin liittyvä määrä kirjataan käteisvaroin suoritetuksi osakeperusteiseksi palkkioksi. Työntekijöille osakkeina jaettu määrä kirjataan omana pääomana maksetuksi.

Myös odotettuun maksettavaan veroon liittyvä käteisvaroina maksettava velka arvostetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä uudelleen käypään arvoonsa käyttämällä arvioita niiden osakekannustimien määrästä, joiden odotetaan tulevan lunastettaviksi. Viimeisimmät käyvät arvot lasketaan käyttämällä Stora Enson R-osakkeen vuoden päätöskurssia 10,21 (8,39) euroa, jossa on otettu huomioon odotettujen osinkojen nykyarvo, jolloin kaikki muutokset kirjataan tuloslaskelmaan. Omana pääomana maksettavien osakekannustimien nettosumma verojen jälkeen arvostetaan osakkeiden myöntämispäivän perusteella

käypään arvoon, jossa on otettu huomioon odotettujen osinkojen nykyarvo. Oma pääomana maksettavien osakekannustimien myöntämispäivänä määritetty käypä arvo kirjataan kuluksi tasasuuruksina erinä syntymisajanjaksolla perustuen arvioon lopulta suoritettavien osakkeiden määrästä, jolloin oma pääoma kasvaa vastaavasti.

Rajoitettuihin ja tulosperusteisiin osakeohjelmiin sisältyvien osakkeiden arvioitu lukumäärä vuoden lopussa on esitetty seuraavassa taulukossa.

Rajoitetut ja tulosperusteiset osakeohjelmat 31.12.2016

Rajoitettuihin ja tulosperusteisiin osakeohjelmiin sisältyvien osakkeiden arvioitu lukumäärä vuoden lopussa

Osakkeita	2017	2018	2019	Yhteensä
Vuoden 2014 ohjelma	1 015 271	-	-	1 015 271
Vuoden 2015 ohjelma	11 608	1 391 479	-	1 403 087
Vuoden 2016 ohjelma	-	-	1 164 989	1 164 989
Yhteensä	1 026 879	1 391 479	1 164 989	3 583 347

Stora Enson osakeperusteisten ohjelmien kulut kirjataan niiden syntymisajanjaksolle, joka on niiden myöntämisestä oikeuteen saada kannustimia. Osakepohjaisten ohjelmien kokonaisvaikutuksista kirjattiin 6 (8) milj. euron kulu tuloslaskelmaan. Kirjattu kulu liittyy kokonaan rajoitettuihin ja tulosperusteisiin osakeohjelmiin, joista 2 (4) milj. euroa liittyy omana pääomana maksettaviin kannustinjärjestelmiin. Vuoden lopun 8 (5) milj. euron velka on esitetty pitkäaikaisessa korottomassa vieraassa pääomassa, ja se liittyy kokonaan rajoitettuihin ja tulosperusteisiin osakeohjelmiin.

Osakeohjelmat on suojattu suojausinstrumenteilla (Total Return Swap), jotka maksetaan käteissuorituksin. Konsernilla on täten mahdollisuus saada käteissuorituksia, jotka osittain kompensoivat muutokset osakkeen kurssissa sen myöntämispäivän ja maksupäivän välillä. Konsernin suojausinstrumentit (TRS) eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä. Siten kausiluonteiset muutokset niiden käyvässä arvossa kirjataan tuloslaskelmaan liiketoiminnan kuluihin niiden osakeperusteisten ohjelmien kustannusten kanssa, joihin ne liittyvät.

TRS-suojausinstrumentteja oli vuoden lopussa käytössä 2 700 000 (2 900 000) Stora Enso Oyj:n R-osaketta vastaava määrä. Suojausinstrumenttien käypä arvo oli 3 milj. euroa positiivinen (3 milj. euroa negatiivinen). Muutos 3 milj. euron nettovelasta 3 milj. euron netto-omaisuuteen johtui suojausinstrumenttien käyvän arvon 6 milj. euron muutoksesta osakekurssin noustua 8,39 eurosta (31.12.2015) 10,21 euroon (31.12.2016).

Liite 22. Muut varaukset

Laadintaperiaatteet

Varaukset

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja kun on todennäköistä, että veloitteen täyttäminen edellyttää taloudellista suoritusta tai aiheuttaa taloudellisen menetyksen ja että veloitteen määrä on arvioitavissa luotettavasti. Ympäristön ennalleen palauttamiseen liittyvät ympäristövaraukset tehdään projektin alkaessa ja varauksena aktivoidut kustannukset poistetaan omaisuuserän taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Varaukset diskontataan netto nykyarvoonsa, jos rahan aika-arvon vaikutukset ovat olennaisia.

Ympäristöveloitteet

Aikaisemman liiketoiminnan vaikutusten korjaamisesta syntyneet kustannukset, jotka eivät lisää nykyisiä tai tulevia tuottoja, kirjataan kuluksi. Ympäristölakien ja -säästöjen nykytulokinnan perusteella ympäristövastuut kirjataan, mikäli on todennäköistä, että on syntynyt vastuu ja sen määrä voidaan luotettavasti arvioida.

Uudelleenjärjestelyveloitteet

Uudelleenjärjestelyvaraus kirjataan jaksolla, jona konserni sitoutuu suunnitelmaan juridisesti tai tosiasiallisesti. Varaukseen kirjataan ne kustannukset, jotka sisältyvät lopettamissuunnitelmaan tai aiheutuvat suoraan siitä, jotka ovat tulosta jatkuvasta sopimusveloitteesta, joista ei ole jatkuvaa taloudellista hyötyä tai jotka liittyvät veloitteen purkamisesta aiheutuvaan sanktioon.

Muut veloitteet

Muut oikeudellisiin tai tosiasiallisiin veloitteisiin liittyvät pakolliset varaukset kirjataan takuina asiakkaille, kanteina, vaateina tai vastaavina.

Muut varaukset

Milj. euroa	Ympäristö- varaukset	Uudelleen- järjestelyvaraukset	Muut pakolliset varaukset	Varaukset yhteensä
Tasearvo 1.1.2016	91	55	14	160
Muuntoerot	-2	-	4	2
Yritysmyyntit	-7	-6	-7	-20
Kirjattu tuloslaskelmaan				
Uudet varaukset	11	13	1	25
Varausten lisäys	17	1	3	21
Varausten peruutus	-1	-3	-3	-7
Maksut	-9	-36	-2	-47
Tasearvo 31.12.2016	100	24	10	134
Jako lyhytaikaisiin ja pitkäaikaisiin				
Lyhytaikaiset velat: erääntyvät 12 kk:n kuluessa	3	16	1	20
Pitkäaikaiset velat: erääntyvät 12 kk:n jälkeen	97	8	9	114
Yhteensä 31.12.2016	100	24	10	134

Ympäristöveloitteet

Ympäristövaraukset olivat 100 milj. euroa 31.12.2016 eli 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2015 lopussa. Tämä johtui pääasiassa Kopperbergin kaivokseen liittyvän varauksen 13 milj. euron kasvusta. Muu kasvu varauksissa liittyy suljettuihin toimintoihin ja vanhoihin kaatopaikka-alueisiin. Varaukset pienenevät 4 milj. euroa Kabelin tehtaan myynnin seurauksena ja 3 milj. euroa Arapotin tehtaan myynnin seurauksena.

Keskeisimmät varaukset olivat seuraavat:

- Stora Enson ja Falunin kaupungin tekemän sopimuksen mukaisesti konsernilla on velvoite puhdistaa vesi Kopperbergin kaivoksen aiheuttamista saasteista ennen vesien päästämistä ympäristöön.

- Tilikauden lopussa varaus oli 47 (41) milj. euroa.
- Skoghallin tehtaan alueella on saastunutta maa-ainesta, joka on poistettava. Tilikauden lopussa varaus oli 16 (17) milj. euroa.
- Ympäristövaraukset Suomessa olivat yhteensä 11 (8) milj. euroa eli 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2015 lopussa. Kasvu johtuu 5 milj. euron purkamiseen liittyvästä varauksesta, joka liittyy lopetettuun toimintaan Oulun tehtaalla. Varauksista suurin liittyy Kemijärven sellutehtaan vesialtaan puhdistamiseen ja on arvoltaan 6 (6) milj. euroa. Muista ympäristövarauksista 1 (1) milj. euroa koskee entistä Summan tehtaan aluetta.
- Stora Enso Pulp AB on poistanut elohopeaa Skutskärin satamasta jo usean vuoden ajan yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa. Lisäksi yhtiöllä on velvollisuus puhdistaa tehtaan aiemmin käyttämä vanha kaatopaikka tarkistettujen ympäristösäädösten mukaiseksi. Stora Enso Pulp AB:n ympäristövaraukset olivat tilikauden lopussa 6 (7) milj. euroa.
- Merkittävin jäljellä oleva varaus liittyy Saksassa sijaitsevan Baienfurtin tehtaan kaatopaikkoihin, joita ei myyty kiinteistön mukana vuonna 2010. Varauksen suuruus on 6 (6) milj. euroa.
- Hylten tehtaalla on Hylten kunnan kanssa sopimus Hyltebrukin kaatopaikan kunnostuksesta ja vesivuotojen käsittelystä. Tämän johdosta kirjattiin uusi varaus, suuruudeltaan 5 milj. euroa.

Uudelleenjärjestelyvaraukset

Stora Ensossa on tehty viime vuosina merkittäviä uudelleenjärjestelyjä yritysten myynneistä tehtaiden sulkemisiin ja hallinnollisten kustannusten säästöohjelmiin liittyen. Divisioonien uudet uudelleenjärjestelyvaraukset ovat suuruudeltaan: Paper 6 milj. euroa, Packaging Solutions 3 milj. euroa, Consumer Board 2 milj. euroa, Wood Products 1 milj. euroa ja Biomaterials ja segmentti Muut yhdessä 1 milj. euroa.

Uudelleenjärjestelyvarauksista taseeseen kirjatut velvoitteet olivat vuoden 2016 lopussa 24 (55) milj. euroa. Ne kattoivat sekä toimintojen lopettamisesta ja purkamis- ja raivaustöistä aiheutuvat kustannukset että irtisanomiskustannukset.

Uudelleenjärjestelyvaraukset vähenivät 31 milj. euroa edellisvuoden loppuun verrattuna. Nettomuutos sisältää 6 milj. euroa aiemmin tehtyjä varauksia, jotka liittyvät Kabelin tehtaan myyntiin.

Kirjattuihin uudelleenjärjestelyvarauksiin liittyvät maksut vuoden aikana olivat yhteensä 36 (53) milj. euroa.

Kesäkuussa 2016 Stora Enso ilmoitti myyvänsä Kabelin päällystettyä aikakauslehtipaperia tuottavan tehtaan Saksassa paikalliselle sijoittajaryhmälle. Uusi varaus oli 2 milj. euroa.

Syyskuussa 2016 Packaging Solutions -divisioona ilmoitti suunnittelevansa aaltopahvin tuotantonsa keskittämistä Suomessa. Tavoitteena on parantaa kannattavuutta ja kilpailukykyä sekä sulkea Heinolan aaltopahvitehdas pysyvästi. Tämän johdosta kirjattiin 3 milj. euron varaus.

Vuonna 2015 konserni ilmoitti seuraavista uudelleenjärjestelyvarauksista: Packaging Solutions 5 milj. euroa, Wood Products 1 milj. euroa ja Paper 1 milj. euroa. Kesäkuussa 2015 Stora Enso ilmoitti aikovansa sulkea pysyvästi aaltopahvipakkauksia valmistavan yksikkönsä Intian Chennaissa. Sulkemisen syynä olivat tehtaan taloudellinen kannattamattomuus ja merkittävä paikallisen kysynnän vähentyminen. Varaus oli 4 milj. euroa.

Tiedot uudelleenjärjestelyihin liittyvistä aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisista on esitetty liitteessä 10 (Poistot ja arvonalentumiset).

Muut pakolliset varaukset

Muut pakolliset varaukset olivat 10 milj. euroa 31.12.2016 eli 4 milj. euroa vähemmän kuin vuotta aiemmin. Varausten nettovähennyksestä 7 milj. euroa liittyy Arapotin tehtaan myyntiin ja 2 milj. euroa koostuu aiempien varausten peruutuksesta. Peruutetut varaukset liittyivät aaltopahvipakkauksia valmistavan yksikön sulkemiseen Intian Chennaissa.

Liite 23. Korottomat velat

Pitkäaikaiset korottomat velat

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Varaukset työsuhteen päättymisen jälkeisistä etuuksista (liite 20)	436	378
Muut varaukset (liite 22)	114	112
Osakeperusteiset maksut (liite 21)	8	5
Muut velat	53	44
Yhteensä	611	539

Lyhytaikaiset korottomat velat

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Ostovelat	1 239	1 203
Palkka- ja henkilöstökulujen jaksotukset	227	217
Siirtovelat	180	182
Varausten lyhytaikainen osuus (liite 22)	20	48
Saadut ennakot	14	14
Suojausinstrumentit (TRS)	-	3
Muut velat	114	146
Yhteensä	1 794	1 813

Liite 24. Rahoitusriskien hallinta

Riskienhallinnan periaatteet ja prosessi

Stora Enso altistuu erilaisille rahoitusmarkkinariskeille, joita konsernin tulee hallita hallituksen hyväksymien toimintatapojen mukaisesti. Tavoitteena on kustannustehokas konserniyritysten varainhankinta ja tuloksen heilahteluiden pienentäminen rahoitusinstrumenttien avulla. Pääasialliset rahoitusriskit ovat korkoriski, valuuttariski, varainhankintariski ja hyödykkeiden, etenkin kuidun ja energian, hintariski.

Stora Enson rahoitusriskipolitiikkaa sovelletaan kaikkiin Stora Ensossa tapahtuviin rahoitustransaktioihin. Kyseinen politiikka ja siihen tulevaisuudessa mahdollisesti tehtävät muutokset astuvat voimaan, kun yhtiön hallitus on ne hyväksynyt. Kaikkien rahoitusinstrumenttien käyttöä koskevien toimintaohjeiden on oltava yhdenmukaisia kyseisen rahoitusriskipolitiikan kanssa. Stora Enson konsernirahoituksen sisäinen riskienhallintaohje sisältää lisäksi rahoitusriskipolitiikkaa yksityiskohtaisempia ohjeita. Tärkeimmät rahoitusmarkkinariskit on selostettu seuraavassa. Konsernin yhteisiin toimintoihin kuuluvat yhtiöt toimivat omien rahoitusriskipolitiikoiden mukaisesti. Kyseiset toimintaohjeet eivät välttämättä ole täysin yhteneväisiä konsernin toimintaohjeen kanssa.

Korkoriski

Korkotason vaihtelut vaikuttavat konsernin korkokuluihin. Konsernin tavoitteena on pitää korkokulut vakaina. Konsernin yhteenlasketun duraation ei pitäisi ylittää lainojen keskimääräistä maturiteettia. Tavoitteena on pidempi duraatio. Yhtiön hallitus hyväksyy keskimääräistä maturiteettia pidemmän duraation.

31.12.2016 tilanteen mukaisesti yhden prosenttiyksikön paralleeli muutos korkotasossa aiheuttaisi 5 (11) milj. euron vaikutuksen vuotuisissa nettokorkokuluissa olettaen, että lainojen duraatio ja konsernin rahoituksen rakenne pysyvät ennallaan vuoden aikana. Kyseinen simulaatio laskee yhden prosenttiyksikön muutoksen vaikutuksen kaikkien vaihtuvakorkoisten instrumenttien seuraavasta uudelleenasettamispäivästä lukien vuoden loppuun asti. Lisäksi kaikkien vuoden kuluessa erääntyvien lyhytaikaisten lainojen eräpäivää oletetaan pidennettävän vuoden loppuun asti soveltaen uutta korkeampaa korkoa.

Konsernin vaihtuvakorkoinen nettovelkapositio, pois lukien rahavarat ja mukaan lukien koronvaihtosopimusten vaihtuva osa, oli yhteensä noin 0,7 (1,4) mrd. euroa. Konsernin korollisten nettovelkojen, mukaan lukien kaikki korkojohdannaiset mutta pois lukien rahavarat, koron keskimääräinen uudelleenmääräytymiskausi oli noin 3,4 (2,9) vuotta. Yhden prosenttiyksikön paralleeli muutos korkotasossa aiheuttaisi myös 15 (16) milj. euron voiton tai tappion ennen veroja rahavirran suojauksen alla olevista koronvaihtosopimuksista, joiden arvonmuutos kirjataan laajan tuloksen erien kautta rahavirran suojausrahastoon. Liitteessä 27 (Johdannaiset) on yhteenveto liikkeeseen laskettujen korkojohdannaissopimusten nimellisarvosta ja käyvästä arvosta.

Valuutan transaktioriski

Konserni altistuu valuuttariskille, joka aiheutuu sen raportointivaluuttaa euroa vastaan tapahtuvista valuuttakurssimuutoksista. Valuutan transaktioriski tarkoittaa valuuttakurssivaihteluiden vaikutusta konsernin tuloslaskelmaan eli valuuttakurssien vaikutusta odotettuihin tuleviin rahavirtoihin. Konsernin toimintaohjeena on suojata 50 % tärkeimpien valuuttojen valuuttamääräisistä ennustetuista rahavirroista 12 kuukaudeksi eteenpäin.

Valuuttariskit johtuvat Stora Ensolla erityisesti tuotantolaitosten maantieteellisestä sijainnista sekä euroalueen ulkopuolelle suuntautuvista raaka-ainehankinnoista ja myynnistä. Tärkeimmät valuutat näissä tapauksissa ovat Ruotsin kruunu, Yhdysvaltain dollari ja Ison-Britannian punta.

Seuraavassa taulukossa esitetään arvioitu nettomääräinen operatiivinen ulkomaanvaluuttariski pääasiallisille valuutoille seuraavalle 12 kuukaudelle sekä niihin liittyvät suojaukset 31.12. vuoden lopun valuuttakursseja käyttäen. Vuoden lopun tilanteen myyntisaamisiin ja ostovelkoihin (netto) sisältyy valuuttariskiä, joka on IFRS 7 -standardin vaatimusten mukaisesti seurausta ulkoisista sekä konserniyritysten sisäisistä transaktioista, vaikkakin käytännössä pääosin vain ulkoisiin transaktioihin liittyvät riskit on suojattu valuuttasuojauksin. Taulukossa esiintyvä positiivinen riskimäärä kuvaa arvioitua valuuttamääräistä saamista.

Operatiiviset valuuttariskit

Milj. euroa	31.12.2016					31.12.2015				
	SEK	USD	GBP	BRL	CZK	SEK	USD	GBP	BRL	CZK
Arvioitu vuosittainen liiketoiminnan nettorahavirta	-870	1 290	320	-	-180	-920	1 150	410	-	-180
Rahavirran suojaukset seuraavalle 12 kuukaudelle	450	-660	-170	-	80	440	-550	-220	-	70
Arvioitu vuosittainen liiketoiminnan nettorahavirta suojausten jälkeen	-420	630	150	-	-100	-480	600	190	-	-110
Suojausprosentti 31.12. seuraaville 12 kuukaudelle	52 %	51 %	53 %	-	44 %	48 %	48 %	54 %	-	39%
Muuntoriski tuloslaskelmassa¹	-300	90	10	-150	-170	-460	120	-	-130	-170
Myyntisaamiset ja ostovelat, nettoriski	35	112	19	-8	-26	36	134	29	-91	-23
Valuuttasuojaukset	64	-146	-24	-	-	149	-119	-39	11	-
Taseriski, suojausten jälkeen	99	-34	-5	-8	-26	185	15	-10	-80	-23
Arvioitu vuosittainen operatiivinen riski, suojausten jälkeen	-621	686	155	-158	-296	-755	735	180	-210	-303

¹ Sisältää suojaamattomat myynnit, kulut ja kotimaan valuutassa laskutetut tai kuluksi kirjatut poistot euroalueen ulkopuolella sijaitsevien yritysten osalta vuoden lopun päätöskursseja käyttäen.

Alla olevassa taulukossa esitetään arvio siitä, mikä vaikutus euron 5 %:n vahvistumisella suhteessa Ruotsin kruunuun, Yhdysvaltain dollariin, Ison-Britannian puntaan ja Tšekin korunaan sekä 10 %:n vahvistumisella suhteessa Brasilian realiin olisi vuotuiseseen liiketulokseen vuoden päätöskursseilla laskettuna. Vastaavalla heikentymisellä olisi likimäärin samansuuruinen vastakkainen vaikutus. Taulukossa esiintyvä negatiivinen määrä kuvastaa potentiaalista tuloslaskelmaan tai omaan pääomaan kirjattavaa nettotappiota. Vastaavasti positiivinen määrä kuvastaa mahdollista nettovoittoa. Toteutunut valuuttatulos voi käytännössä erota alla esitetystä herkkyysoanalyysistä, sillä niiden tytäryhtiöiden tuloslaskelmat, joiden toimintavaluutta ei ole euro, muunnetaan konsernin tilinpäätösvaluuttaan tilikauden keskikurssia käyttäen, kun taas näiden yritysten taseet, mukaan lukien valuuttasuojaukset sekä myyntisaamiset ja ostovelat, muunnetaan raportointivaluuttaan tilinpäätöspäivän kurssia käyttäen.

Herkkyysoanalyysissä on otettu huomioon valuuttojen nettomääräiset suojaukset ja siinä oletetaan, että yksittäisen valuuttakurssin muutoksen lisäksi ei tapahdu muita muutoksia. Valuuttakurssivaikutukset perustuvat arvioituihin operatiivisiin ulkomaanvaluuttavirtoihin seuraavalle 12 kuukaudelle sekä kunkin vuoden lopun suojaustasoihin olettaen, että valuuttamääräisten rahavirtojen suojaustasot, tuloslaskelmassa esitetty muuntoriski ja kaikki muut muuttujat pysyvät vakaina seuraavan 12 kuukauden aikana. Suojausinstrumentteina käytetään valuuttatermiinisopimuksia ja valuuttaoptioita. Laskelmassa ei ole otettu huomioon epäsuoria valuuttakurssivaikutuksia hintoihin ja tuotevirtoihin, kuten tuotteen muuttumista halvemmaksi valmistaa muualla.

Euron vahvistumisen arvioitut vaikutukset

Milj. euroa	31.12.2016					31.12.2015				
	SEK	USD	GBP	BRL	CZK	SEK	USD	GBP	BRL	CZK
Valuuttakurssin muutos suhteessa euroon	-5 %	-5 %	-5 %	-10 %	-5 %	-5 %	-5 %	-5 %	-10 %	-5 %
Arvioitu vaikutus vuotuisen liiketoiminnan nettorahavirtaan ja muuntoriskiin	59	-69	-17	15	18	69	-64	-21	13	18
Vaikutus suojausrahastoon ennen veroja tilinpäätöspäivänä ¹	-23	33	9	-	-4	-22	28	11	-	-4
Vaikutus liike tulokseen tilinpäätöspäivänä ²	-5	2	-	1	1	-9	-1	1	8	1
Arvioitu vaikutus vuotuisen liike tulokseen³	31	-34	-8	16	15	38	-37	-9	21	15

¹ Vaikutus suojausrahastoon (Muut laajan tuloksen erät) ennen veroja tilinpäätöspäivänä liittyy käyvän arvon muutokseen johdannaissopimuksissa, joiden katsotaan soveltuvan erittäin todennäköisten ennustettujen rahavirtojen suojausiksi.

² Vaikutus vuotuisen liike tulokseen tilinpäätöspäivänä esittää arvioitua ostovelkoihin ja myyntisaamiin liittyvää valuuttavaikutusta suojausten jälkeen.

³ Arvioitu vaikutus vuotuisen liike tulokseen sisältää taseriskeihin, ennakoituihin rahavirtoihin ja niiden suojauksiin sekä tuloslaskelmassa esitettyihin muuntoriskeihin liittyvät vaikutukset.

Seuraavassa taulukossa esitetään rahoitusvaluuttariski pääasiallisille valuutoille sekä niihin liittyvät suojaukset 31.12. Nettovelka sisältää lainat ja niihin liittyvät korkojohdannaiset netotettuna lainasaamisilla ja rahavarjoilla. Valuuttajohdannaiset suojaavat pääosin rahoitusriskejä taseessa ja joskus ennakoituja rahavirtoja, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä. Nämä ennakoitua rahavirrat eivät ole mukana seuraavassa taulukossa.

Taulukossa esiintyvä negatiivinen riskimäärä kuvaa arvioitua valuuttamääräistä nettovelkaa.

Lisäksi taulukossa esitetään arvio siitä, mikä vaikutus euron 5 %:n vahvistumisella suhteessa Ruotsin kruunuun, Yhdysvaltain dollariin, Kiinan renminbiin ja Puolan zlotyyn sekä 10 %:n vahvistumisella suhteessa Brasilian realiin olisi tuloslaskelmaan vuoden päätöskursseilla laskettuna. Vastaavalla heikentymisellä olisi likimäärin samansuuruinen vastakkainen vaikutus. Taulukossa esiintyvä negatiivinen määrä kuvastaa potentiaalista tuloslaskelmaan kirjattavaa nettotappiota. Vastaavasti positiivinen määrä kuvastaa mahdollista nettovoittoa. Toteutunut valuuttatulos voi käytännössä erota alla esitetystä herkkyysoanalyysistä, sillä riskimäärät voivat muuttua vuoden aikana.

Rahoitusvaluuttariski ja arvioitu valuuttavaikutus tuloslaskelmaan

Milj. euroa	31.12.2016					31.12.2015				
	SEK	USD	CNY	PLN	BRL	SEK	USD	CNY	PLN	BRL
Nettovelka ilman suojauksia	655	-470	538	199	61	879	-603	520	218	60
Valuuttasuojaukset	-754	-54	-96	-	-	-926	29	-55	-	-
Nettorahoitusriski	-99	-524	442	199	61	-47	-574	465	218	60
Valuuttakurssin muutos suhteessa euroon	-5 %	-5 %	-5 %	-5 %	-10 %	-5 %	-5 %	-5 %	-5 %	-10 %
Vaikutus tuloslaskelmaan	5	26	-22	-10	-6	2	29	-23	-11	-6

Muuntoriski

Muuntoriski aiheutuu valuuttakurssien vaihtelun vaikutuksesta Stora Enson valuuttamääräisten varojen ja velkojen nettoarvoon. Konserni pyrkii vähentämään muuntoriskiä rahoittamalla investoinnit paikallisella valuutalla silloin, kun se on taloudellisesti mahdollista.

Ulkomaisten tytä-, osakkuus- ja yhteisyritysten taseet sekä muut kuin euromääräiset myytävissä olevat sijoitukset muunnetaan euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Konsernin pääomaan voi siis kohdistua valuuttakurssivaihteluiden aiheuttamia riskejä. Tästä tuloksena olevat muuntoerot sekä muut muutokset, kuten tuloslaskelman muuntamisesta aiheutuva muuntoero, kirjataan suoraan omaan pääomaan. Nämä

kertyneet muuntoerot kirjataan tuloslaskelmaan, kun ulkomainen tytäryritys myydään kokonaan tai osittain. Seuraavassa taulukossa on esitetty oman pääoman muuntoriskialttius ennen suojauksia ja suojausten jälkeen.

Muuntoriski ja suojaukset: 2016

31.12.

Milj. euroa	Euroalue	USD-alue ²	Ruotsi	Kiina	Puola	Brasilia	Muut	Yhteensä
Muuntoriskille altis oma pääoma	2 104	1 326	879	480	267	462	288	5 806
EUR/USD-suojaus ¹	332	-332	-	-	-	-	-	-
Muuntoriskialttius suojausten jälkeen	2 436	994	879	480	267	462	288	5 806

¹ USD-määräiset ulkomaisten tytäryhtiöiden nettosijoitusten suojausiksi luokitellut joukkovelkakirjat.

² Sisältää Uruguayssa sijaitsevan yhteisen toiminnon Montes del Platan, jonka toimintavaluutta on Yhdysvaltain dollari.

Muuntoriski ja suojaukset: 2015

31.12.

Milj. euroa	Euroalue	USD-alue ²	Ruotsi	Kiina	Puola	Brasilia	Muut	Yhteensä
Muuntoriskille altis oma pääoma	1 699	1 187	854	730	275	406	237	5 388
EUR/USD-suojaus ¹	321	-321	-	-	-	-	-	-
Muuntoriskialttius suojausten jälkeen	2 020	866	854	730	275	406	237	5 388

¹ USD-määräiset ulkomaisten tytäryhtiöiden nettosijoitusten suojausiksi luokitellut joukkovelkakirjat.

² Sisältää Uruguayssa sijaitsevan yhteisen toiminnon Montes del Platan, jonka toimintavaluutta on Yhdysvaltain dollari.

Seuraavassa taulukossa esitetään, miten euron vahvistuminen suhteessa Yhdysvaltain dollariin, Ruotsin kruunuun, Kiinan renminbiin, Puolan zlotyyn ja Brasilian realiin vaikuttaa konsernin pääomaan vuoden lopussa. Vastaavalla heikentymisellä olisi likimäärin samansuuruinen vastakkainen vaikutus. Laskelma sisältää valuuttasuojauksen vaikutukset nettosijoituksiin ulkomaisissa yksiköissä, ja siinä oletetaan, että tilikauden loppuun mennessä ei tapahdu muita muutoksia kuin yksittäinen valuuttakurssimuutos. Laskelmassa otetaan huomioon ulkomaan valuuttamääräinen oma pääoma ja suojaustasot vuoden lopussa. Suojausinstrumentteina voidaan käyttää valuuttatermiinisopimuksia, valuuttaoptioita ja valuuttalainoja. Yksityiskohtaiset tiedot kertyneiden muuntoerojen muutoksista ja suojausvaikutuksista on esitetty liitteessä 28 (Kertyneet muuntoerot ja oman pääoman suojaus).

Konsernin oma pääoma: euron vahvistumisen valuuttakurssivaikutukset ennen veroja

31.12.2016

31.12.2015

Milj. euroa	31.12.2016			31.12.2015		
	Ennen suojausta	Suojaus	Nettovaikutus	Ennen suojausta	Suojaus	Nettovaikutus
5 %:lla suhteessa SEK:iin	-44	-	-44	-43	-	-43
5 %:lla suhteessa USD:hen	-66	17	-49	-59	16	-43
5 %:lla suhteessa CNY:hyn	-24	-	-24	-37	-	-37
5 %:lla suhteessa PLN:ään	-13	-	-13	-14	-	-14
10 %:lla suhteessa BRL:ään	-46	-	-46	-41	-	-41
Kokonaisvaikutus	-193	17	-176	-194	16	-178

Maksuvalmius- ja uudelleenrahoitusriski

Varainhankintariskillä tarkoitetaan rahoituksen saatavuuteen liittyvää riskiä tietyllä hetkellä. Stora Enson rahoitustoiminnan käytäntöihin kuuluu, että nostettujen lyhytaikaisten lainojen ja lyhytaikaisia lainoja kattavien käyttämättömien luottolimiittien keskimääräisen maturiteetin tulee olla vähintään 4 vuotta. Lisäksi konsernilla tulee olla nostamattomia luottolimiittejä kattamaan suunnitellut rahoitustarpeet, pitkäaikaisten lainojen vuoden sisällä erääntyvät lyhennyserät, yritystodistusslainat ja muut lyhytaikaiset luotot.

Uudelleenrahoitusriskiä, joka tarkoittaa mahdollisuutta, että erääntyvälle velalle ei saada uutta rahoitusta markkinoilta, torjutaan pitämällä jäljellä olevien velkojen maturiteettiprofiili tasaisena.

Seuraavassa taulukossa on esitetty konsernin sopimuksiin perustuvat nettomääräisesti suoritettavat diskonttaamattomat rahoitusvelat. Ne on ryhmitelty pääotsikoiden alle sen mukaan, mikä on niiden jäljellä oleva erääntymisaika tilinpäätöspäivänä. Sopimuksiin perustuvia rahoituskuluja arvioitaessa on käytetty termiinikorjoja.

Korolliset lainat erääntymisajoittain, nettomääräiset suoritukset: 2016

Milj. euroa	2017	2018	2019	2020	2021	2022+	Yhteensä
Joukkovelkakirjalainat	265	237	475	-	-	728	1 705
Lainat rahoituslaitoksilta	254	227	173	314	143	323	1 434
Rahoitusleasingsopimukset	28	27	-	-	-	1	56
Muut pitkäaikaiset lainat	5	7	-	-	-	-	12
Pitkäaikainen velka mukaan lukien lyhytaikainen osuus	552	498	648	314	143	1 052	3 207
Vähennys käyvän arvon oikaisusta kirjanpitoarvoon	-	5	4	4	3	11	27
Arvioidut rahoituskulut	125	109	93	59	50	352	788
Pitkäaikaisten lainojen sopimuksiin perustuvat suoritukset	677	612	745	377	196	1 415	4 022
Lyhytaikaiset lainat, kirjanpitoarvo	452	-	-	-	-	-	452
Rahoituskulut	12	-	-	-	-	-	12
Käytössä olevat luottolimiitit	4	-	-	-	-	-	4
Suoritukset yhteensä, 31.12.2016	1 145	612	745	377	196	1 415	4 490

Korolliset lainat erääntymisajoittain, nettomääräiset suoritukset: 2015

Milj. euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021+	Yhteensä
Joukkovelkakirjalainat	-	295	573	545	-	421	1 834
Lainat rahoituslaitoksilta	200	359	172	163	302	441	1 637
Rahoitusleasingsopimukset	7	27	27	-	-	-	61
Muut pitkäaikaiset lainat	21	10	2	-	-	5	38
Pitkäaikainen velka mukaan lukien lyhytaikainen osuus	228	691	774	708	302	867	3 570
Vähennys käyvän arvon oikaisusta kirjanpitoarvoon	-	4	7	5	5	13	34
Arvioidut rahoituskulut	144	138	119	90	52	375	918
Pitkäaikaisten lainojen sopimuksiin perustuvat suoritukset	372	833	900	803	359	1 255	4 522
Lyhytaikaiset lainat, kirjanpitoarvo	492	-	-	-	-	-	492
Rahoituskulut	11	-	-	-	-	-	11
Käytössä olevat luottolimiitit	1	-	-	-	-	-	1
Suoritukset yhteensä, 31.12.2015	876	833	900	803	359	1 255	5 026

Vastapuoliriski

Vastapuoliriski tarkoittaa, että Stora Enson tekemiin rahoitussopimuksiin kohdistuu vastapuolen taloudellisen tilanteen heikentymisestä aiheutuva riski.

Tätä riskiä minimoidaan

- solmimalla sopimuksia vain johtavien rahoituslaitosten sekä sellaisten yritysten kanssa, joilla on korkea luottoluokitus

- tekemällä sijoituksia vain sellaisten rahoituslaitosten tai yritysten likvideihin käteisrahastoihin joilla on vähintään luokitus BBB- , vähintään 50 % käteissijoituksista tehdään rahastoihin joiden luokitus on vähintään A- käyttämällä Standard & Poor's luottoluokitusysoleja.
- vaatimalla emoyhtiöltä vakuudet, kun toimitaan luottoluokituksen saaneen yhtiön tytäryritysten kanssa.

Konsernin taloudellisten riskien politiikka määrittää rajat hyväksytyille vastapuoliriskille perustuen taloudellisen sopimuksen kestoon ja vastapuolen luottoluokitukseen.

Vuoden 2016 lopussa johdannaissopimusten vastapuoliin ei liittynyt merkittävää riskikeskittymää. Korkein vastapuoliriski oli 5 milj. (7) euroa ja luottoluokitus A (BBB+) käyttämällä Standard & Poor's luottoluokitusysoleja.

Raaka-aineen ja energian hintariski

Konsernin tuotot ovat alttiita hyödykkeiden ja energian hintavaihteluille. Energian hinnan finanssisuojaukset ovat osa konsernin yleisen energiahintariskin hallintaa, kun taas hyödykkeiden hintariskejä mitataan ja suojataan, jos se on taloudellisesti mahdollista. Energian ja raaka-aineiden 10 %:n hinnannousu tai -lasku aiheuttaisi 34 (24) milj. euron muutoksen energian ja raaka-aineiden suojaussopimusten käypään arvoon. Suurin osa näistä käyvän arvon muutoksista verojen jälkeen kirjataan suoraan omaan pääoman suojausrahastoon, kunnes sopimukset erääntyvät ja tulos kirjataan tuloslaskelmaan. Nämä arviot koskevat vain rahoitusinstrumenttien herkkyyttä markkinariskeille, eivät konserniin kohdistuvia raaka-aineiden ja energian hintariskejä kokonaisuudessaan, koska varsinaiset hankinnat eivät ole rahoitusinstrumentteja, joita koskevat IFRS 7 -standardin mukaiset liitetietovaatimukset. Vuoden 2016 lopussa energia- ja hyödykesopimusten erääntymisaika on 1 kuukaudesta 6 vuoteen. Vuonna 2015 erääntymisaika on 1 kuukaudesta 7 vuoteen.

Konserniin kohdistuvaa energian hinnannousuriskiä hallitaan tekemällä pitkäaikaisia kiinteähintaisia fyysisiä ostosopimuksia. Stora Ensolla on myös 15,5 %:n osuus, arvoltaan 242 (123) milj. euroa, Pohjolan Voima Oy:n osakkeista. Näiden osakkeiden arvo on riippuvainen energian markkinahinnoista, ja siitä on yksityiskohtaisempia tietoja liitteessä 14 (Myytävisissä olevat sijoitukset).

Muiden raaka-aineriskien torjumiseksi Stora Enso on merkittävä osakkeenomistaja suurissa metsäyhtiöissä Suomessa ja Ruotsissa. Jos puukuidun hinta nousee näissä maissa, samalla nousee myös näiden omistusten tuotto.

Osakkeiden hintariski

Stora Ensolla on jonkin verran sijoituksia pörssinoteeratuissa arvopapereissa, kuten liitteessä 14 (Myytävisissä olevat sijoitukset) todetaan. Näiden sijoitusten markkina-arvo vuoden lopussa oli 42 (28) milj. euroa. Näiden sijoitusten markkina-arvon muutokset kirjataan verojen jälkeen suoraan omaan pääomaan myytävissä olevien sijoitusten rahastoon.

Asiakkaiden luottoriski

Asiakkaiden luottoriski tarkoittaa, että Stora Enson tekemiin sopimuksiin kohdistuu asiakkaiden taloudellisen tilanteen heikentymisestä aiheutuva riski. Konserni hyödyntää useita tapoja luottoriskin pienentämiseen käyttämällä muun muassa remboursseja, ennakkomaksuja ja pankkitakuuta. Lisäksi käytetään vientitakuuta, jotka kattavat sekä poliittisen että kaupallisen riskin. Vientitakuut koskevat yksittäisiä OECD-maiden ulkopuolisia asiakkaita. Konsernin johto katsoo, ettei Stora Ensolla ole yksittäiseen asiakkaaseen, yksittäiseen vastapuoleen tai maantieteelliseen alueeseen liittyviä merkittäviä riskikeskittymiä. Myyntisaamisten ryhmittely ikäjakauman mukaan on esitetty liitteessä 17 (Saamiset).

Pääomariskien hallinta

Stora Enson velkarakenne keskittyy pääomamarkkinoihin ja pankkien kanssa tehdään pääasiassa valmiusluottosopimuksia. Stora Enson tavoitteena pääoman hallinnassa on turvata jatkuva liiketoiminta ja siten aikaansaada tuottoa osakkeenomistajille ja hyötyjä muille sidosryhmille sekä ylläpitää optimaalista pääomarakennetta pääomakustannuksen pienentämiseksi. Tarvittaessa osakkeenomistajien hyväksynnällä konserni voi pääomarakenteen ylläpitämiseksi tai mukauttamiseksi muuttaa osakkeenomistajille maksettavaa osinkoa, ostaa omia osakkeitaan markkinoilta, palauttaa pääomaa osakkeenomistajille, laskea liikkeeseen uusia osakkeita tai myydä omaisuuttaan velkojen lyhentämiseksi.

Stora Enson tavoitteena on pitää velkaantumisasteena enintään 0,80, mikä on osoitus vahvasta taseesta ja yhtiön taloudellisesta joustokyvystä. Velkaantumisaste on esitetty alla:

Pääomarakenne

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Korolliset velat	3 774	4 197
Korolliset saamiset	1 048	957
Korollinen nettovelka	2 726	3 240
Emoyhtiön osakkeenomistajille kohdistuva oma pääoma	5 806	5 388
Velkaantumisaste	0,47	0,60

Montes del Platan yhteisessä toiminnossa ja Stora Enso (Guangxi) Packaging Company Ltd. -tytäryhtiössä on velkojen ja varallisuuden suhteeseen liittyvä kovenantti, jota yhtiöt ovat raportoitujen kausien aikana noudattaneet.

Liite 25. Käyvät arvot

Laadintaperiaatteet

Sijoitukset

Konserni luokittelee markkinakelpoisiin velka- ja arvopapereihin sekä noteeraamattomiin arvopapereihin tehdyt sijoitukset kolmeen ryhmään, jotka ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät rahoitusvarat, eräpäivään asti pidettävät sijoitukset sekä myytävissä olevat sijoitukset. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusvarojen tarkoituksena on tuottaa voittoa lyhyellä aikavälillä, ja ne arvostetaan tuloslaskelman kautta käypään arvoon ja esitetään taseessa osana lyhytaikaisia varoja. Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset on tarkoitettu pidettäväksi erääntymiseensä saakka, ja ne raportoidaan osana pitkäaikaisia varoja. Sijoitukset noteerattuihin ja noteeraamattomiin osakkeisiin luokitellaan myytävissä oleviksi. Johto tekee sijoitusten luokitteluun liittyvät päätökset ostopöytäkirjoilla ja arvioi luokitusta säännöllisesti.

Rahoitusinstrumenttien käypä arvo

Julkisen kaupankäynnin kohteena olevien johdannaisten käyvät arvot, mukaan lukien kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien ja myytävissä olevien rahoitusvarojen (tai rahoitusinstrumenttien) käyvät arvot, perustuvat tilinpäätöspäivänä noteerattuun markkinahintaan. Koronvaihtosopimusten käyvät arvot lasketaan tulevien rahavirtojen nykyarvona. Valuuttatermiinisopimukset arvostetaan tilinpäätöspäivänä tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseihin. Johdannaisinstrumenttien arvostusperiaatteista on tarkempaa tietoa liitteessä 27 (Johdannaiset).

Arvostettaessa johdannaisia ja muita rahoitusinstrumentteja, jotka eivät ole julkisen kaupankäynnin kohteina, konserni käyttää useita menetelmiä ja tekee oletuksia tilinpäätöspäivän markkinatilanteen perusteella. Pitkäaikaisiin velkoihin käytetään noteerattuja markkinahintoja tai jälleenmyyntihintoja identtisille tai vastaavanlaisille instrumenteille. Muita tekniikkoja, kuten optioiden hinnoittelumalleja ja tulevien rahavirtojen arvioituja diskonttoarvoja, käytetään muiden rahoitusinstrumenttien käyvän arvon määrittämiseen. Vuoden sisällä erääntyvien rahoitussaamisten ja -velkojen nimellisarvon, mukaan lukien arvioidut vähennykset, oletetaan vastaavan käypä arvo. Liitetiedoissa esitetyt rahoitusvelkojen käyvät arvot arvioidaan diskonttaamalla tulevat rahavirrat sellaisella markkinakorolla, jonka konserni joutuisi maksamaan vastaavista rahoitusinstrumenteista tilinpäätöshetkellä.

Rahoitusinstrumenttien ostot ja myynnit kirjataan kauppapäivänä eli päivänä, jona konserni sitoutuu ostamaan tai myymään rahoitusinstrumentin. Rahoitusinstrumentit kirjataan pois taseesta, kun oikeudet saada tai maksaa rahavirtoja rahoitusinstrumenteista ovat menneet umpeen tai ne on siirretty tai kun konserni on siirtänyt rahoitusinstrumenttien omistukseen liittyvät merkittävimmät riskit, edut ja sitoumukset.

Käyvän arvon hierarkia

Stora Enso määrittää ja esittää rahoitusinstrumenttien käyvän arvon arvostustekniikoittain seuraavan hierarkian mukaisesti:

- Taso 1: identtisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla
- Taso 2: muut tekniikat, joissa kaikki kirjattuun käypään arvoon merkittävästi vaikuttavat tekijät ovat todettavissa suoraan tai epäsuorasti
- Taso 3: tekniikat, joissa käytettävillä tekijöillä on merkittävä vaikutus kirjattuun käypään arvoon, mutta tekijät eivät perustu todettavissa oleviin markkinatietoihin.

Myytävissä olevien sijoitusten käyvän arvon määrittämisestä (Taso 3) on lisätietoja liitteessä 14 (Myytävissä olevat sijoitukset).

Rahoitusvarojen ja -velkojen ryhmät ja niiden kirjanpitoarvot: 2016

Milj. euroa	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoituserät	Suojaavat johdannaiset	Myytävissä olevat sijoitukset	Kirjanpitoarvot	Käypä arvo	Liite
Rahoitusvarat							
Myytävissä olevat sijoitukset	-	-	-	295	295	295	14
Pitkäaikaiset lainasaamiset	7	-	-	-	7	7	17
Myyntisaamiset ja muut korottomat saamiset	870	3	-	-	873	873	17
Korolliset saamiset	5	12	29	-	46	46	17
Rahavarat	953	-	-	-	953	953	
Yhteensä	1 835	15	29	295	2 174	2 174	

Milj. euroa	Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoituserät	Suojaavat johdannaiset	Rahoitusvarat jaksotettuun hankintamenoon	Kirjanpitoarvot	Käypä arvo	Liite
Rahoitusvelat						
Korollinen pitkäaikainen velka	-	-	2 655	2 655	2 684	26
Korollisten velkojen lyhennyserät	-	-	552	552	552	26
Korolliset velat	7	50	506	563	563	26
Ostovelat ja muut korottomat velat	23	-	1 468	1 491	1 491	23
Käytössä olevat luottolimitit	-	-	4	4	4	
Yhteensä	30	50	5 185	5 265	5 294	

Rahoitusvarojen ja -velkojen ryhmät ja niiden kirjanpitoarvot: 2015

Milj. euroa	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoituserät	Suojaavat johdannaiset	Myytäviksi olevat sijoitukset	Kirjanpitoarvot	Käypä arvo	Liite
Rahoitusvarat							
Myytäviksi olevat Pitkäaikaiset lainasaamiset	-	-	-	159	159	159	14
Myyntisaamiset ja muut korottomat saamiset	68	-	-	-	68	70	17
Korolliset saamiset	987	-	-	-	987	987	17
Rahavarat	12	12	29	-	53	53	17
Yhteensä	808	-	-	-	808	808	
Yhteensä	1875	12	29	159	2075	2077	

Milj. euroa	Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoituserät	Suojaavat johdannaiset	Rahoitusvarat jaksotettuun hankintameno	Kirjanpitoarvot	Käypä arvo	Liite
Rahoitusvelat						
Korollinen pitkäaikainen velka	-	-	3 342	3 342	3 445	26
Korollisten velkojen lyhennyserät	-	-	228	228	228	26
Korolliset velat	22	48	556	626	626	26
Ostovelat ja muut korottomat velat	24	-	1 421	1 445	1 445	23
Käytössä olevat luottolimiitit	-	-	1	1	1	
Yhteensä	46	48	5548	5642	5745	

Edellisissä taulukoissa lyhytaikaisten rahoitusvarojen ja -velkojen (kuten myyntisaamisten ja ostovelkojen) käyvät arvot on arvioitu yhtä suuriksi kuin kirjanpitoarvot johtuen lyhyestä erääntymisajasta ja rajallisesta luottoriskistä. Pitkäaikaisten velkojen käypä arvo, joka on luokiteltu tasolle 2 käyvän arvon hierarkiassa, perustuu diskontattuun rahavirta-analyysiin, jossa määrääjain tapahtuviin noteerauksiin pohjautuvia tuottokäyriä käytetään mallissa diskonttotekijänä. Vuonna 2015 pitkäaikaisten lainasaamisten käypä arvo sisälsi Papyruksen lainan käyvän arvon arvostuksen ja käypä arvo, joka oli luokiteltu tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa, arvioitiin diskontatun rahavirran analyysillä, jossa käytetyllä diskonttokorolla oli suurin yksittäinen vaikutus arvostuksen suuruuteen. Marraskuussa 2016 Papyrus Holding AB maksoi ennenaikaisesti takaisin jäljellä olleen lainamäärän ja siihen liittyvät korot.

Stora Enso osti vuonna 2014 yhdysvaltalaisen yhtiön Virdian koko osakekannan (100 %). Hankintaan sisältyi tiettyjen teknisten ja kaupallisten välitavoitteiden saavuttamiseen perustuvia ehdollisia lisämaksuja. Arvioitujen maksujen nykyarvo, joka on luokiteltu tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa, perustuu tiettyihin todennäköisyyskriteereihin ja diskontattuun rahavirta-analyysiin. Vuoden lopussa käypä arvo oli 23 (21) milj. euroa, ja se on esitetty edellä olevassa taulukossa ostovelkojen ja muiden korottomien velkojen ryhmässä.

Taseeseen käypään arvoon kirjatut erät: 2016

Milj. euroa	31.12.			Yhteensä
	Taso 1	Taso 2	Taso 3	
Johdannaisvarat				
Suojaavat johdannaiset	-	29	-	29
Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat johdannaiset	-	12	-	12
Myytävissä olevat sijoitukset				
Noteeratut arvopaperit	42	-	-	42
Noteeraamattomat osakkeet	-	-	253	253
Ostovelat ja muut operatiiviset varat				
Tuloslaskelman kautta kirjattavat operatiiviset saamiset	-	3	-	3
Yhteensä	42	44	253	339
Johdannaisvelat				
Suojaavat johdannaiset	-	50	-	50
Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat johdannaiset	-	7	-	7
Ostovelat ja muut korottomat velat				
Tuloslaskelman kautta kirjattavat korottomat velat	-	-	23	23
Yhteensä	-	57	23	80

Taseeseen käypään arvoon kirjatut erät: 2015

Milj. euroa	31.12.			Yhteensä
	Taso 1	Taso 2	Taso 3	
Johdannaisvarat				
Suojaavat johdannaiset	-	29	-	29
Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat johdannaiset	-	12	-	12
Myytävissä olevat sijoitukset				
Noteeratut arvopaperit	28	-	-	28
Noteeraamattomat osakkeet	-	-	131	131
Yhteensä	28	41	131	200
Johdannaisvelat				
Suojaavat johdannaiset	-	48	-	48
Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat johdannaiset	-	22	-	22
Ostovelat ja muut korottomat velat				
Tuloslaskelman kautta kirjattavat korottomat velat	-	3	21	24
Yhteensä	-	73	21	94

Tason 3 käypään arvoon kirjattujen rahoitusvarojen täsmäytys

Milj. euroa	2016	2015
Avaava tase 1.1.	131	444
Tuloslaskelman kautta kirjattavat tappiot	5	-2
Myytävissä olevien sijoitusten käyvän arvon rahastoon kirjattavat voitot/tappiot	125	-325
Lisäykset	2	14
Myynnit	-10	-
Tasearvo 31.12.	253	131

Liite 26. Velat

Laadintaperiaatteet

Velat

Rahoitusvelat merkitään alun perin käypään arvoon vähennettynä transaktiomenoilla. Seuraavina tilikausina velat esitetään jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä. Mahdollinen ero transaktiomenoilla vähennetyn saadun vastikkeen ja lunastushinnan välillä kirjataan tuloslaskelmaan velan juoksuajalle jaksotettuna. Korkokulut kirjataan tuloslaskelmaan suoriteperusteisesti.

12 kuukauden jälkeen erääntyvät velat on luokiteltu taseessa pitkäaikaisiksi, mutta alle 12 kuukauden kuluessa erääntyvät lyhennykset on esitetty lyhytaikaisissa veloissa korollisten velkojen lyhennyserinä. Lyhytaikaiset yritystodistuslainat, pankkilainat ja muut korolliset lainat, jotka erääntyvät alle 12 kuukauden kuluessa, on esitetty lyhytaikaisten velkojen kohdassa "Korolliset velat".

Rahoitusleasingsopimukset

Aineellisten hyödykkeiden vuokrasopimukset, joissa konsernille siirtyy olennainen osa omistamisen eduista ja riskeistä, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimukset aktivoidaan taseeseen sopimuksen alkaessa määrään, joka on yhtä suuri kuin hyödykkeen käypä arvo sopimuksen alkamisajankohtana, tai sitä alempana vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen. Rahoitusmenot kohdistetaan vuokra-ajan tilikausille siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti. Vastaavat leasingvuokravastuut rahoituskustannuksella vähennettynä sisältyvät korollisiin velkoihin. Rahoituksen korko-osuus kirjataan tuloslaskelmaan leasingsopimuksen aikana. Rahoitusleasingillä vuokratut omaisuuserät poistetaan joko suunnitelman mukaan taloudellisena pitoaikana tai sitä lyhyemmän leasingsopimuksen keston mukaan.

Seuraavassa taulukossa esitetään konsernin korollisten velkojen jakauma sekä niiden määrään liittyvät muutokset.

Korolliset velat

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Joukkovelkakirjalainat	1 705	1 834
Lainat rahoituslaitoksilta	1 434	1 637
Rahoitusleasingvastuut	56	61
Muut pitkäaikaiset lainat	12	38
Pitkäaikainen velka mukaan lukien lyhytaikainen osuus	3 207	3 570
Lyhytaikaiset lainat	452	492
Korkovelat	54	64
Johdannaisvelat (ks. liite 25)	57	70
Käytössä olevat luottolimiitit	4	1
Korolliset velat yhteensä	3 774	4197

Milj. euroa	2016	2015
Arvo 1.1.	4 197	4 894
Pitkäaikaisten lainojen nostot	368	435
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	-781	-1 181
Lyhytaikaisten lainojen ja korkovelan muutos	-50	-15
Johdannaisvelkojen muutos	-13	-110
Muuntoero ja muut	53	174
Korolliset velat yhteensä	3 774	4197

Korollisten lainojen maturiteetti vaihtelee, kuten liitteestä 24 (Rahoitusriskien hallinta) käy yksityiskohtaisemmin ilmi. Pisin laina erääntyy vuonna 2036, ja korot ovat joko kiinteitä tai vaihtuvia välillä 0,6–8,6 % (0,3–8,6 %). Konsernin lainat ovat pääasiassa euroissa, Yhdysvaltain dollareissa ja Ruotsin kruunuissa. Konsernin käyttämättömät luottolimiitit olivat 31. joulukuuta 2016 yhteensä 700 milj. euroa eli yhtä suuret kuin edellisvuonna. Stora Enson 13 pankin kanssa tekemä 700 milj. euron valmiusluottosopimus erääntyy tammikuussa 2019. Luottosopimus on likviditeettireservinä toimiva luottolimiitti yhtiön yleisiin tarkoituksiin. Stora Ensolla on lisäksi käytettävissään erilaisia muita pitkäaikaisia rahoituslähteitä 1 000 (850) milj. euroon asti, pääasiassa suomalaisilta eläkevakuutusyhtiöiltä.

Stora Enso on vuonna 2016 laskenut onnistuneesti liikkeeseen uuden joukkovelkakirjalainan osana EMTN (Euro Medium Term Note) -lainaohjelmaansa. Seitsenvuotisen 300 milj. euron lainan kuponkikorko on 2,125 %, ja laina erääntyy kesäkuussa 2023.

Kesäkuussa 2016 Stora Enso osti osittain takaisin vuonna 2018 erääntyvää kiinteäkorkoista lainaa 285:tä miljoonaa euroa vastaavan nimellismäärän ja vuonna 2019 erääntyvää lainaa 67:ää miljoonaa euroa vastaavan nimellismäärän. Nämä yhteensä 500 milj. euron lainat oli laskettu liikkeeseen vuonna 2012. Edellä mainitut takaisinostot mukaan luettuna, Stora Enson vuonna 2016 takaisin maksamien euro-, kruunu- ja Yhdysvaltain dollarimääräisten joukkovelkakirjalainojen nimellisarvot, olivat yhteensä 427 (964) milj. euroa.

Vuonna 2016 korolliset nettovelat vähenivät 514 milj. euroa 2 726 milj. euroon. Korolliset nettovelat vastaavat korollisia velkoja vähennettynä korollisilla saamisilla. Rahavarat ilman luottolimiittejä nousivat 142 milj. euroa 949 milj. euroon (31.12.2016).

Pitkäaikaiset joukkovelkakirjalainat

Liikkeeseen

lasku / erääntyminen	Joukkovelkakirja- lainan kuvaus	Korko- %	Laina valuutta	Alkuperäinen lainamäärä	Erääntymätön osuus 31.12.		Kirjanpitoarvo 31.12.	
					2016	2015	2016	2015
Kaikki lainat kuuluvat emoyhtiölle					Valuutta, miljoonaa		Milj. euroa	
Kiinteäkorkoiset								
1993–2019	Series C Senior Notes 2019 Global 7.250%	8,600	USD	50	50	50	47	47
2006–2036	Notes 2036 Euro Medium Term	7,250	USD	300	300	300	281	272
2012–2017	Note Euro Medium Term	5,750	SEK	500	480	500	50	54
2012–2018	Note Euro Medium Term	5,000	EUR	500	212	500	212	498
2012–2019	Note Euro Medium Term	5,500	EUR	500	428	500	427	498
2016-2023	Note	2,125	EUR	300	300	-	298	-
Kiinteäkorkoiset joukkovelkakirjalainat yhteensä							1 315	1 369
Vaihtuvakorkoiset								
2006–2018	Euro Medium Term Note	Euribor +0,96	EUR	25	25	25	25	25
2006–2018	Euro Medium Term Note	Euribor +0,72	EUR	50	-	50	-	50
2012–2017	Euro Medium Term Note	Stibor +3,90	SEK	2 200	2 060	2 200	215	240
2015–2025	Euro Medium Term Note	Euribor +2,25	EUR	125	125	125	125	125
2015–2027	Euro Medium Term Note	Euribor +2,35	EUR	25	25	25	25	25
Vaihtuvakorkoiset joukkovelkakirjalainat yhteensä							390	465
Joukkovelkakirjalainat yhteensä							1 705	1 834

Rahoitusleasingvastuut

Stora Ensolla oli 31.12.2016 muutamia koneisiin ja kalustoon liittyviä rahoitusleasingsopimuksia, joiden aktivoituneet kustannukset 21 (27) milj. euroa on kirjattu taseen erään Aineelliset hyödykkeet. Näistä kirjattiin poistoja ja arvonalentumisia 8 (9) milj. euroa. Yhteenlasketut leasingmaksut vuonna 2016 olivat 8 (10) milj. euroa, johon sisältyvä korkoelementti oli 1 (2) milj. euroa. Vuonna 2016 solmittiin yksi uusi rahoitusleasingsopimus arvoltaan 2 milj. euroa.

Rahoitusleasingvastuut

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Vähimmäismaksut eräntymisluokittain		
Alle 1 vuosi	29	9
1–2 vuotta	28	28
2–3 vuotta	-	27
3–4 vuotta	-	-
4–5 vuotta	-	-
Yli 5 vuotta	1	-
	58	64
Rahoitusleasingsopimusten tulevaisuudessa maksettaviksi tulevat korkokulut	-2	-3
Rahoitusleasingvastuiden nykyarvo	56	61
Rahoitusleasingvastuiden nykyarvo		
Alle 1 vuosi	28	7
1–2 vuotta	27	27
2–3 vuotta	-	27
3–4 vuotta	-	-
4–5 vuotta	-	-
Yli 5 vuotta	1	-
	56	61

Liite 27. Johdannaiset

Laadintaperiaatteet

Johdannaiset ja suojaukset

Johdannaiset kirjataan hankittaessa taseeseen käypään arvoon ja arvostetaan käypään arvoon jokaisena tilinpäätöspäivänä. Syntyvien voittojen ja tappioiden kirjaamisen menetelmä riippuu suojauskohteen luonteesta. Kun johdannaissopimukset solmitaan, konserni määrittää ne saamisten tai velkojen käyvän arvon muutosten suojaukseksi (käyvän arvon suojaus), ennakoidun liiketoimen tai kiinteän sitoumuksen suojaukseksi (rahavirran suojaus), ulkomaiseen yksikköön tehdyn sijoituksen suojaukseksi tai johdannaissopimuksiksi, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä IAS 39:n mukaisesti.

Konserni dokumentoi suojausinstrumentin ja suojattavan kohteen välisen suojaussuhteen alusta lähtien, kuten myös riskienhallinnan tavoitteen ja sen taustalla vaikuttavan suojausstrategian. Tämä prosessi sisältää kaikkien suojaaviksi määritettyjen rahoitusinstrumenttien yhdistämisen tiettyihin varoihin, velkoihin, kiinteisiin sitoumuksiin tai tuleviin tapahtumiin. Konserni dokumentoi myös sekä suojauksen alkuhetkellä että jatkuvalla periaatteella arviolaskelman siitä, kumoavatko suojaukseen käytettävät johdannaiset erittäin tehokkaasti muutoksia suojattavan kohteen käyvässä arvossa tai siihen liittyvissä rahavirroissa.

Käyvän arvon suojaukset

Käyvän arvon suojauksissa konserni käyttää joko johdannaista tai lainoja suojaustarkoitukseen. Suojaavista instrumenteista aiheutuvat voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan suojattavien varojen tai velkojen käyvän arvon muutosta vastaan sellaisista instrumenteista, jotka on määritetty käyvän arvon suojaukseksi ja jotka täyttävät suojauslaskennan soveltamisedellytykset ja ovat erittäin tehokkaita.

Rahavirran suojaukset

Käyvän arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään omassa pääomassa rahavirran suojausrahastossa sellaisista johdannaisista, jotka on määritetty rahavirran suojaukseksi, täyttävät suojauslaskennan soveltamisedellytykset ja ovat tehokkaita suoja. Oman pääoman muutokset käsitellään konsernin laajassa tuloslaskelmassa. Omaan pääomaan kirjatuun johdannaisen kertyneet voitot tai tappiot kirjataan tuloslaskelmaan sen tilikauden tuotoksi tai kuluksi, jonka aikana suojauksen kohde vaikuttaa tuloslaskelmaan. Rahoitusvaroihin kuulumattomien omaisuuserien kirjaamisen johtavat tulevien liiketoimien valuuttariskisuojausten voitot ja tappiot, jotka esitetään oman pääoman rahavirran suojausrahastossa muissa laajan tuloksen erissä, siirretään rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän alkuperäiseen hankintamenoon kirjaamishetkellä. Siirretyt määrät kirjataan lopulta tuloslaskelmaan poistoina kyseisten rahoitusvaroihin kuulumattomien omaisuuserien taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Valuuttavaihtojen aika-arvon muutokset kirjataan rahoitustuotoiksi ja -kuluiksi, eikä niitä sisällytetä suojaussuhteeseen.

Kun suojausinstrumentti erääntyy, myydään, lopetetaan, käytetään tai kumotaan, tai se ei enää täytä IAS 39:n mukaisia suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä, oman pääoman kertyneet voitot tai tappiot jäävät omaan pääomaan ja ne käsitellään kirjanpidossa tuottoina tai kuluina, kun sitoumus tai ennakoitu liiketoimi lopulta kirjataan tuloslaskelmaan. Jos ennakoidun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, kirjataan omassa pääomassa raportoidut kertyneet voitot tai tappiot kuitenkin välittömästi tilikauden tuloslaskelmaan.

Ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaukset

Ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojaus käsitellään kirjanpidossa kuten rahavirran suojaus, ja konserni käyttää joko johdannaista tai lainaa tähän tarkoitukseen. Jos suojausinstrumentti on johdannainen, suojauksen tehokkaan osan voitto tai tappio esitetään oman pääoman muuntoeroissa, kuten konsernin laajassa tuloslaskelmassa on esitetty. Tehottoman osan voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Muuntoerot, jotka liittyvät ulkomaiseen yksikköön tehtyyn nettosijoitusta suojaaviin velkoihin, kirjataan myös omaan pääomaan muuntoeroihin, ja tehoton osa kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset

Vaikka tietyt johdannaissopimukset täyttävätkin konsernin riskienhallinnan asettamat tehokkaan suojauksen vaatimukset, ne eivät täytä IAS 39:n kaikkia suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä. Tällaisten suojausinstrumenttien käyvän arvon muutokset, mukaan lukien suojauslaskennan alaisten suojausten tehoton osa, kirjataan tuloslaskelman kautta käypään arvoon. Myyntiin, ostoihin sekä henkilöstön palkitsemisohjelmiin liittyvien johdannaisten käyvän arvon muutokset esitetään osana liikevoittoa ja on selostettu tarkemmin liitteessä 27 (Johdannaiset) ja liitteessä 6 (Henkilöstökulut). Kaikkien muiden johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin.

Johdannaisten arvostus

Johdannaissopimukset arvostetaan taseessa käypään arvoon. Se määritellään arvoksi, jolla instrumentti voitaisiin vaihtaa markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa transaktiossa. Näiden instrumenttien käyvät arvot määritetään seuraavasti:

- Valuutta- ja osakeoptioiden arvo lasketaan yleisillä optiohinnoittelumalleilla käyttämällä tilinpäätöspäivän markkinakursseja.
- Valuuttatermiinien tasearvot lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseja.
- Koronvaihtosopimusten käyvät arvot lasketaan diskontatun rahavirran menetelmällä.
- Koronvaihtosopimusten optioiden (swaption-sopimusten) käypä arvo lasketaan yleisillä optioiden hinnoittelumalleilla käyttämällä tilinpäätöspäivän korkoja.
- Hyödykejohdannaisten käypä arvo lasketaan kauppapaikkojen markkinanoteerausten perusteella.
- Hyödykeoptioiden käypä arvo lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivän markkina-arvoja yhdessä yleisten optioiden hinnoittelumallien kanssa.
- Optio-ohjelmiin liittyvien suojausinstrumenttien (synteettiset osakevaihtosopimukset) käypä arvo lasketaan tilinpäätöspäivän osakekurssilla ja koroilla.

Oma pääoma – muut laajan tuloksen erät

Tietyt johdannaiset on määritelty rahavirtaa suojaaviksi johdannaisiksi, ja niiden käyvän arvon muutokset kirjataan muiden laajan tuloksen erien kautta suojausrahastoon. Muihin laajan tuloksen eriin kirjattujen käyvän arvon muutosten toinen komponentti on myytävissä olevien sijoitusten rahasto, jossa esitetään tilinpäätöspäivän käyvän arvon ja alkuperäisen hankintahetken käyvän arvon erotus. Tästä on lisätietoja liitteessä 14 (Myytävissä olevat sijoitukset).

Kassavirran suojaukset

Konsernin rahavirran suojauksiin liittyvien realisoitumattomien tappioiden arvioitu nettosumma verojen jälkeen oli 11 (tappiota 24) milj. euroa, josta 23 (9) milj. euron tappio liittyi valuuttoihin ja 12 (tappiota 15) milj. euron voitto hyödykkeisiin. Vähemmistön osuus realisoitumattomien voittojen nettosummasta verojen jälkeen oli 0 (1) milj. euroa. Nämä realisoitumattomat voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan arviolta 1–3 vuoden kuluessa. Pisin suojaussopimus erääntyy vuonna 2027 (2027). Suurimman osan odotetaan kuitenkin erääntyvän vuoden 2017 aikana. Suojausten tehoton osuus kirjataan oikaisuna liikevaihtoon tai materiaaleihin ja palveluihin sen mukaan, mitä niillä suojataan. Vuonna 2016 kirjattiin tehottomuutta tappiona 2 (0) milj. euroa hyödykesopimusten suojauksista ja 0 (0) milj. euroa valuuttasuojauksista. Valuuttojen rahavirtasuojauksissa käytetyt johdannaiset ovat pääasiassa termiinisopimuksia ja optioita. Hyödykesuojauksissa ja korkojen rahavirtasuojauksissa käytetään pääasiassa swapeja.

Guangxin tehdashankkeessa Kiinassa konserni on suojannut rahoitusvaroihin kuulumattomien omaisuuserien hankintaan johtavien tulevien transaktioiden ulkomaan valuuttariskin. Oman pääoman suojausrahastossa muissa laajan tuloksen erissä esitetyt voitot ja tappiot siirretään rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän alkuperäiseen hankintamenuun taseeseen kirjaamishetkellä. Vuoden aikana suojausrahastosta rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän hankintamenuun siirretty johdannaistulos oli yhteensä 4 (9) milj. euroa tappiollinen.

Vuonna 2015 konserni solmi uusia koronvaihtosopimuksia yhteensä 150 milj. euron nimellisarvon edestä. Sopimukset on määritetty uusien, vuosina 2025 ja 2027 erääntyvien euromääräisten joukkovelkakirjalainojen rahavirtaa suojaaviksi instrumenteiksi. Suojauksen tulos kirjataan rahavirran suojausrahastoon muihin laajan tuloksen eriin. Vuonna 2015 konserni päätti suurimman osan suojauslaskentaan kuulumattomista koronvaihtosopimuksistaan sekä kaikki suojauslaskentaan kuulumattomat korko-optiot ja korkoputken.

Osakkuus- ja yhteisyritykset

Osakkuusyrietykset kirjaavat suojauksiin ja eläkkeisiin liittyvät erät suoraan omaan pääomaan ja konserni raportoi oman osuutensa näistä eristä oman pääoman rahastossa ”Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteisyrityksissä”.

Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteisyrityksissä

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Bergvik Skog AB	-19	-17
Tornator Oyj	-	-2
Yhteensä	-19	-19

Johdannaisten käyvät arvot

Suojausten voitot ja tappiot rahoituserissä

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Nettotappiot käyvän arvon suojauksista	-	-2
Suojauskohteiden käyvän arvon muutokset	-	1
Käyvän arvon suojausten nettotappiot rahoituserissä	-	-1
Suojaukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä		
Nettotappiot/-voitot korkojohdannaisista	-4	1
Nettovoitot valuuttajohdannaisista	30	1
Nettovoitot rahoituserissä	26	2

Käyvän arvon suojauksissa käytetyt johdannaiset ovat pääasiassa koronvaihtosopimuksia.

Suojausten voitot ja tappiot operatiivisessa liikeytuloksessa

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Käyvän arvon suojaukset		
Nettotappiot käyvän arvon suojauksista	-	-16
Suojauskohteiden käyvän arvon muutokset	-	16
Nettovoitot käyvän arvon suojauksista	-	-
Rahavirran suojaukset		
Valuuttasuojaukset	8	-120
Hyödykesuojaukset	3	-39
Yhteensä	11	-159
Oikaisut liikevaihtoon	16	-128
Oikaisut materiaaleihin ja palveluihin	-5	-31
Muista laajan tuloksen eristä realisoituneet tuloslaskelmaan kirjattavat erät	11	-159
Tehottomat hyödykesuojaukset	-2	-
Nettovoitot/-tappiot rahavirran suojauksesta	9	-159
Suojaukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä		
Valuuttasuojaukset	-9	-14
Hyödykesuojaukset	-	-5
Nettotappiot suojauksista, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä	-9	-19
Nettotappiot suojauksista liikeytuloksessa	-	-178

Vuonna 2016 konserni keskeytti suojauslaskennan yhden tytäryhtiön rahavirran suojauksien osalta, sillä ennakoitujen tulevien transaktioiden ei enää odotettu toteutuvan. Tästä kirjattiin 2 milj. euron tappio operatiiviseen liikeytulokseen. Tappio on esitetty edellä olevassa taulukossa tehottomana rahavirran suojauksena.

Johdannaisten käyvät arvot

Milj. euroa	31.12.			
	Positiiviset käyvät arvot	Negatiiviset käyvät arvot	Käyvät arvot, netto	Käyvät arvot, netto
	2016			2015
Rahavirran suojaukset				
Valuuttatermiinisopimukset	8	-17	-9	-2
Valuuttaoptiot	4	-23	-19	3
Hyödykesopimukset	16	-1	15	-17
Koronvaihtosopimukset	1	-8	-7	-2
Suojaukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä				
Koronvaihtosopimukset	-	-	-	7
Valuuttatermiinisopimukset	12	-7	5	-16
Hyödykesopimukset	-	-	-	-1
Synteettiset osakevaihtosopimukset (TRS)	3	-	3	-3
Yhteensä	44	-56	-12	-31

Johdannaisten positiiviset ja negatiiviset käyvät arvot esitetään lyhytaikaisissa korollisissa saamisissa, lyhytaikaisissa korollisissa veloissa ja korollisissa pitkäaikaisissa veloissa, lukuun ottamatta optioiden suojausinstrumentteja, jotka esitetään operatiivisissa saamisissa ja veloissa.

Edellä esitetyt käyvät arvot sisältävät kertyneet korot ja optiopremiot.

Johdannaisten nimellisarvot

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Korkojohdannaiset		
Koronvaihtosopimukset		
Erääntyy alle 1 vuodessa	-	301
Erääntyy 2–5 vuodessa	-	-
Erääntyy 6–10 vuodessa	181	187
Erääntyy yli 10 vuodessa	25	-
Yhteensä	206	488
Valuuttajohdannaiset		
Termiinisopimukset	1 783	1 706
Valuuttaoptiot	1 525	2 044
Yhteensä	3 308	3 750
Hyödykejohdannaiset		
Hyödykesopimukset	319	250
Yhteensä	319	250
Optio-ohjelmiin liittyvät suojausinstrumentit		
Synteettiset osakevaihtosopimukset (TRS)	25	27
Yhteensä	25	27

Seuraavassa taulukossa on esitetty konsernin bruttomääräisesti suoritettavat johdannaisinstrumentit. Ne on ryhmitelty sen mukaan, mikä on niiden jäljellä oleva erääntymisaika tilinpäätöspäivänä. Stora Ensossa nämä johdannaiset erääntyvät seuraavan tilikauden aikana.

Johdannaisten erääntyminen: bruttomääräinen suoritus

Milj. euroa	31.12.2016		31.12.2015	
	2017	2018+	2016	2017+
Valuuttatermiinit ja optiot: rahavirran suojaukset				
Ulos maksettava	1 214	-	1 087	-
Sisään tuleva	1 190	-	1 080	-
Valuuttatermiinit ja optiot: käypä arvo tuloslaskelmassa				
Ulos maksettava	1 053	92	1 365	-
Sisään tuleva	1 054	81	1 350	-

Erääntyvät suoritukset nettosuoritettavista johdannaisveloista jakaantuivat erääntymisajoiltaan seuraaviin ryhmiin: vuoden sisällä 23 (37) milj. euroa ja 2–5 vuoden sisällä 10 (22) milj. euroa.

Konsernin kunkin vastapuolen kanssa solmimiin johdannaissopimuksiin sovelletaan yleisiä nettoutussopimuksia. Epätodennäköisen luottotapahtuman, kuten maksun laiminlyönnin. sattuessa, kaikki sopimukseen perustuvat voimassa olevat transaktiot puretaan ja ainoastaan yksi nettomääräinen summa erääntyy maksettavaksi kaikkien transaktioiden osalta kullekin vastapuolelle. Sopimuksiin perustuvat johdannaiset eivät täytä kriteerejä erien toisistaan vähentämiseksi taseessa, koska netotus on mahdollista ainoastaan tiettyjen edellä kuvattujen tapahtumien toteutuessa tulevaisuudessa.

Toimeenpantaviin yleisiin nettoutussopimuksiin sidottujen instrumenttien nettoutuksen taloudellinen vaikutus vuonna 2016

Eriä ei ole netotettu taseessa

Milj. euroa	Taseeseen merkittyjen rahoitusinstrumenttien kokonaismäärä	Yleisten nettoutussopimusten alaisiin määriin liittyvät velat (-) ja varat (+)	Saadut (-) ja annetut (+) vakuudet	Nettoriski
Johdannaisvarat	40	-40	-	-
Johdannaisvelat	-56	40	-	-16

Toimeenpantaviin yleisiin nettoutussopimuksiin sidottujen instrumenttien nettoutuksen taloudellinen vaikutus vuonna 2015

Eriä ei ole netotettu taseessa

Milj. euroa	Taseeseen merkittyjen rahoitusinstrumenttien kokonaismäärä	Yleisten nettoutussopimusten alaisiin määriin liittyvät velat (-) ja varat (+)	Saadut (-) ja annetut (+) vakuudet	Nettoriski
Johdannaisvarat	33	-33	-	-
Johdannaisvelat	-71	33	-	-38

Liite 28. Kertyneet muuntoerot ja nettosijoitusten suojaukset

Kertyneet muuntoerot

Milj. euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
1.1.		
Kertyneet muuntoerot euroalueen ulkopuolisissa yksiköissä	-155	-183
Suojaukset	12	45
Valuuttakurssitappiot omassa pääomassa, netto	-143	-138
Verot suojauksista	-4	-11
	-147	-149
Kertyneiden muuntoerojen muutokset, muut laajan tuloksen erät		
Euroalueen ulkopuolisen avaavan taseen oman pääoman uudelleenkurssaus	95	10
Tuloslaskelman ja taseen välinen muuntoero	1	13
Sisäiset oman pääoman ehtoiset sijoitukset ja osingot	5	9
Muut	-	-8
Tuloslaskelman kautta puretut muuntoerot	23	4
	124	28
Nettosijoitusten suojaukset, muut laajan tuloksen erät		
Suojaustulos	-11	-33
Verot	2	7
	-9	-26
31.12.		
Kertyneet muuntoerot euroalueen ulkopuolisissa yksiköissä	-31	-155
Suojaukset (ks. alla)	1	12
Kertyneet valuuttakurssitappiot omassa pääomassa, netto	-30	-143
Verot suojauksista	-2	-4
Kertyneet muuntoerot omassa pääomassa, netto	-32	-147
Ulkomaisten yksiköiden nettosijoitusten suojaukset		
Suojaukset	1	12
Verot suojauksista	-2	-4
Suojaustulokset omassa pääomassa, netto	-1	8
Realisoituneet voitot	45	45
Realisoitumattomat voitot /tappiot	-46	-37
Yhteensä	-1	8

Konserni suojaa tällä hetkellä oman pääoman ehtoiset sijoituksensa vain Yhdysvaltain dollarin kurssivaihteluilta. Vuoden 2016 merkittävimmät muuntoeromuutokset koskivat Brasilian realia, jonka aiheuttama voitto oli 125 milj. euroa (145 milj. euron tappio), Yhdysvaltain dollaria, jonka aiheuttama voitto oli 45 (107) milj. euroa, Ruotsin kruunua, jonka aiheuttama tappio oli 33 milj. euroa (16 milj. euron voitto), Kiinan renminbiä, jonka aiheuttama tappio oli 27 milj. euroa (45 milj. euron voitto), ja Venäjän ruplaa jonka aiheuttama voitto oli 24 milj. euroa (10 milj. euron tappio). Merkittävimmät kumulatiiviset muuntoerot koskivat Yhdysvaltain dollarin aluetta, jonka voitto oli 241 (196) milj. euroa, Ruotsia, jonka tappio oli 196 (163) milj. euroa, Brasiliaa, jonka tappio oli 128 (253) milj. euroa sekä ja Kiinaa, jonka voitto oli 97 (124) milj. euroa.

Kertyneiden muuntoerojen tuloutuksista kirjattiin tappiota 23 (4) milj. euroa vuoden 2016 tuloslaskelmaan. Tästä suurin osa liittyi Arapotin tehtaan myyntiin Brasiliassa.

Kertyneet muuntoerot ja nettosijoitusten suojaukset taseessa

Milj. euroa	31.12.					
	Kertyneet muuntoerot		Nettosijoitusten suojaukset		Kertyneet muuntoerot taseessa, netto	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Brasilia	-128	-253	-	-	-128	-253
Kiina	97	124	-	-	97	124
Tšekki	26	26	-9	-9	17	17
Puola	-34	-24	17	17	-17	-7
Venäjä	-45	-69	-	-	-45	-69
Ruotsi	-196	-163	50	50	-146	-113
Uruguay	227	188	-57	-46	170	142
Yhdysvallat	14	8	-	-	14	8
Muut	9	8	-	-	9	8
Kertyneet muuntoerot ennen veroja	-31	-155	1	12	-30	-143
Verot	-	-	-2	-4	-2	-4
Kertyneet muuntoerot omassa pääomassa, netto	-31	-155	-1	8	-32	-147

Laajaan tuloslaskelmaan kirjatut kertyneet muuntoerot ja nettosijoitusten suojaukset

Milj. euroa	31.12.					
	Kertyneet muuntoerot		Nettosijoitusten suojaukset		Kertyneet muuntoerot taseessa, netto	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Brasilia	125	-145	-	-	125	-145
Kiina	-27	45	-	-	-27	45
Tšekki	-	3	-	-	-	3
Puola	-10	4	-	-	-10	4
Venäjä	24	-10	-	-	24	-10
Ruotsi	-33	16	-	-	-33	16
Uruguay	39	103	-11	-33	28	70
Yhdysvallat	6	4	-	-	6	4
Muut	1	8	-	-	1	8
Kertyneet muuntoerot ennen veroja	124	28	-11	-33	113	-5
Verot	-	-	2	7	2	7
Kirjaukset laajaan tuloslaskelmaan, netto	124	28	-9	-26	115	2

Ulkomaisten yksiköiden nettosijoitusten suojaukset

Konserni pyrkii minimoimaan muuntoriskin rahoittamalla investoinnit paikallisella valuutalla, mikäli se on mahdollista ja taloudellisesti kannattavaa. Jos varojen ja velkojen sovittaminen yhteen samassa valuutassa ei ole mahdollista, jäljelle jäävältä muuntoriskiltä voidaan suojautua. Kaikkien suojauksessa käytettävien rahoitusvelkojen ja suojausinstrumenttien voitot ja tappiot verojen jälkeen esitetään kertyneissä muuntoeroissa vastaavien nettoinvestointien muuntamisesta tilinpäätöspäivän kurssiin johtuvia kurssieroja vastaan. Kertyneisiin muuntoeroihin sisältyvät nettotappiot olivat tilikaudella edellisessä taulukossa esitetyn mukaisesti 9 (tappio 26) milj. euroa.

Suojausinstrumentit ja realisoitumattomat suojaustappiot

31.12.

Milj. euroa	Nimellisarvo (valuutta)		Nimellisarvo (euroa)		Realisoitumattomat tappiot (euroa)	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Korolliset lainat						
USD-alue	350	350	332	321	-46	-37
Suojaukset yhteensä			332	321	-46	-37

Liite 29. Vastuusitoumukset ja ehdolliset velat

Laadintaperiaatteet

Takaukset

Takaukset velvoittavat konsernin maksamaan velallisen mahdollisen laiminlyönnin. Takaukset sisältävät taseen ulkopuolisen luottoriskin, joka vastaa määrältään sitä tappiota, joka tulisi kirjattavaksi raportointipäivänä, mikäli osapuolet eivät täyttäisi sopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Luottoriski vastaa sopimusmääriä olettaen, ettei niitä ole täysin maksettu ja ettei niitä saada perittyä muilta osapuolilta.

Vuokrasopimukset

Vuokrasopimusten vuokrat kirjataan kuluksi tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa. Jos vuokrasopimus puretaan ennen vuokra-ajan umpeutumista, kaikki sopimuksen purkamisesta vuokranottajalle aiheutuvat kustannukset kirjataan kuluksi purkamisjaksolta. Leasingopimusten lakkauttamisen yhteydessä saadut edut kirjataan diskontattuina.

Vastuusitoumukset

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Kiinnitykset	9	4
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annetut vakuudet		
Takaukset	4	17
Muiden puolesta annetut vakuudet		
Takaukset	34	30
Muut omat vastuut		
Leasingvastuut seuraavien 12 kk:n aikana	86	83
Leasingvastuut seuraavien 12 kk:n jälkeen	747	804
Eläkevastuut	1	0
Muut vastuut	9	11
Yhteensä	890	949
Kiinnitykset	9	4
Takaukset	38	47
Vuokrasopimukset	833	887
Eläkevastuut	1	0
Muut vastuut	9	11
Yhteensä	890	949

Vuonna 2016 konsernin vastuut olivat yhteensä 890 (949) milj. euroa. Lisäksi emoyhtiö Stora Enso Oyj on toiminut takaajana useissa tytäryhtiöidensä ja yhteisten toimintojen vastuissa. Nämä vastuut olivat arvoltaan enintään 2 123 (2 352) milj. euroa 31.12.2016.

Stora Enso Logistics AB:n aluksiin MV Schieborg ja MV Slingeborg liittyvät aikarahtausjärjestelyt uudelleenorganisoitiin vuonna 2015, ja Stora Enso Logistics AB sopi aikarahtauksesta alusten uusien omistajien eli Koninklijke Wagenborg B.V:n tytäryhtiöiden kanssa. Samassa yhteydessä Stora Enso Oyj antoi ulkopuoliselle velkojalle takauksen vakuudeksi tietyistä omistajien vastuista, joista on sovittu omistajien, Koninklijke Wagenborg B.V:n ja luotonantajan välisessä luottosopimuksessa. Konsernin enimmäisriski takauksesta vuoden lopussa on 21 (25) milj. euroa sekä sen lisäksi tulevat korot ja kulut.

Konserni on tehnyt toimisto- ja varastotiloista sekä ajoneuvoista, koneista ja laitteista useita vuokrasopimuksia, joita ei voi purkaa. Joissakin sopimuksissa on mahdollisuus uusimiseen. Vuoden 2016 ja 2015 lopussa ei ollut tappiollisiksi katsottuja vuokrasopimuksia. Seuraavassa on esitetty yli vuoden pituisiin sopimuksiin liittyvät tulevaisuuden maksut sekä sellaiset vuokrasopimukset, joita ei voi purkaa:

Vuokravastuiden erääntymisaikataulu

Milj. euroa	31.12.	
	2016	2015
Alle 1 vuosi	86	83
1–2 vuotta	73	73
2–3 vuotta	66	64
3–4 vuotta	59	59
4–5 vuotta	53	55
Yli 5 vuotta	496	553
Yhteensä	833	887

Konsernilla on Kiinassa enintään 50 vuoden vuokrasitoumuksia, jotka voidaan irtisanoa 20 vuoden kuluttua ja jotka koskevat tällä hetkellä noin 84 000 (86 000) hehtaarin maa-alueita. Lisäksi konserni on velvollinen maksamaan vuokraamallaan maa-alueella kasvavasta puustosta. Puuviljelmiä koskevien maa-alueiden tulevien vuokrien arvioidaan olevan arvoltaan 562 (599) milj. euroa.

Stora Enso Oyj on myös allekirjoittanut Rederi AB Trans-Atlanticin kanssa 15 vuoden sopimuksen, joka liittyy Suomen ja Ruotsin väliseen laivaliikenteeseen. Konsernin sitoumus viidestä jäljellä olevasta vuodesta on 81 (81) milj. euroa vuoden 2016 lopussa.

Tilinpäätökseen kirjaamattomat investointisitoumukset olivat tilinpäätöspäivänä yhteensä 171 (196) milj. euroa. Nämä sisältävät konsernin osuuden yhteisten toimintojen suorista investointisopimuksista. Investointeihin liittyvät sitoumukset koskevat pääasiassa meneillään olevia hankkeita Guangxissa Kiinassa ja Imatran tehtailla Suomessa.

Ehdolliset velat

Stora Enso on tehnyt merkittäviä uudelleenjärjestelyjä viime vuosina. Toimenpiteisiin on kuulunut liiketoimintojen ja tuotantoyksiköiden myyntejä sekä tehtaiden sulkemisia. Tapahtumiin liittyy riski mahdollisista ympäristö- tai muista velvoitteista, joiden olemassaolo vahvistuisi vasta, jos yksi tai useampi epävarma tapahtuma, joka ei ole täysin konsernin hallittavissa, toteutuu tai ei toteudu.

Stora Enso on osallisena tietyissä oikeudenkäyntimenettelyissä, jotka ovat syntyneet tavanomaisessa liiketoiminnassa ja jotka sisältävät lähinnä kauppaoikeudellisia vaateita. Yrityksen johto ei usko, että sellaisilla prosesseilla kokonaisuutena ennen mahdollisia vakuutuskorvauksia olisi merkittäviä vaikutuksia yrityksen taloudelliseen asemaan tai liiketoiminnan tulokseen.

Oikeustapaukset Latinalaisessa Amerikassa

Veracel

Fibria ja Stora Enso omistavat kumpikin 50 % Veracelistan siten, että yhteisomistusten ehdot on määritelty osakassopimuksessa. Toukokuussa 2014 Fibria aloitti välimiesmenettelyn Stora Ensoa vastaan väittäen, että Stora Enso oli rikkonut osakassopimuksen tiettyjä määräyksiä. Fibria on arvioinut, että riitatapauksessa maksettavaksi tuleva intressi olisi noin 54 milj. Yhdysvaltain dollaria (51 milj. euroa). Stora Enso kiistää rikkoneensa sopimusta eikä hyväksy menetelmää, jolla oikeustapauksessa kyseessä olevat intressit lasketaan. Stora Enso ei ole tehnyt kirjanpidollisia varauksia tapauksen vuoksi.

Stora Enso ilmoitti 11.7.2008 liittovaltion tuomarin Brasiliassa antamasta päätöksestä, jonka mukaan Bahian osavaltion Veracelin toiminnalle myöntämät luvat eivät olleet päteviä. Lisäksi tuomari määräsi Veracelin ryhtymään tiettyihin toimenpiteisiin, kuten luonnonmetsän istuttamiseen osaan Veracelin puuviljelmistä. Yhtiölle määrättiin lisäksi mahdollinen 20 milj. Brasilian realin (6 milj. euron) sakko. Veracel kyseenalaistaa päätöksen ja on tehnyt siitä valituksen. Veracel toimii täysin kaikkien Brasilian lakien mukaisesti ja on saanut asiaan kuuluvilta viranomaisilta kaikki tarvittavat ympäristö- ja liiketoimintaluvat teollisuustoiminnoille ja puuviljelmille. Marraskuussa 2008 tuomioistuin lykkäsi päätöksen täytäntöönpanoa. Veracel ja Stora Enso eivät ole tehneet kirjanpidollisia varauksia metsänistutusten tai mahdollisen sakon vuoksi.

Oikeudenkäyntimenettelyt Suomessa

Markkinaoikeus määräsi joulukuussa 2009 Stora Ensolle seuraamusmaksun kilpailulain rikkomisesta Suomen raakapuumarkkinoilla 1997–2004. Stora Enso ei valittanut päätöksestä. Metsähallitus käynnisti maaliskuussa 2011 oikeudenkäynnin Stora Ensoa, UPM:ää ja Metsäliittoa vastaan vaatien korvauksia vahingoista, joiden väitetään syntyneen kilpailulain rikkomisesta. Kokonaiskorvausvaatimus kaikkia vastaajia vastaan oli noin 160 milj. euroa ja toissijainen vaade Stora Ensoa vastaan noin 87 milj. euroa. Kesäkuussa 2016 antamassaan päätöksessä Helsingin käräjäoikeus hylkäsi Metsähallituksen Stora Ensolle, Metsäliitolle ja UPM:lle esittämän vahingonkorvausvaatimuksen. Metsähallitus on valittanut päätöksestä. Lisäksi jotkin suomalaiset kunnat ja yksityiset metsänomistajat ovat käynnistäneet vastaavanlaisia oikeusmenettelyitä. Kokonaiskorvausvaatimus kaikilta vastaajilta on noin 25 milj. euroa sekä toissijaiset vaateet yksin Stora Ensoa vastaan noin 6 milj. euroa. Stora Enso kiistää asianosaisten kärsineen minkäänlaisia vahinkoja ja puolustaa määrätietoisesti itseään. Stora Enso ei ole tehnyt kirjanpidollisia varauksia kyseisten kanteiden vuoksi.

Oikeudenkäyntimenettelyt Ruotsissa

Vakuutuskanne

Stora Enso sai heinäkuussa tiedon, että kuusi ruotsalaista vakuutusyhtiötä nostaa kanteen Stora Ensoa vastaan. Noin 300 milj. Ruotsin kruunun (31 milj. euron) suuruinen korvausvaatimus liittyy vakuutuskorvauksiin, joita maksettiin vuoden 2014 metsäpalon takia vahinkoa kärsineille osapuolille Västmanlandin maakunnassa Ruotsissa. Stora Enso kiistää olevansa korvausvelvollinen ja vastaa kanteeseen oikeudenkäynnin puitteissa.

Norrsundetin sellutehtaan ympäristöä koskeva oikeudenkäyntimenettely

Tuotanto Norrsundetin sellutehtaalla Ruotsissa lopetettiin pysyvästi joulukuussa 2008. Varauksia on kirjattu tehdasalueen ja meren sedimentin pilaantuneisuuden puhdistamisesta. Vuonna 2011 kemikaaliainesta löydettiin meren sedimentistä tehdasalueen ulkopuolelta. Paikallisten viranomaisten kanssa käydään neuvotteluja vastuusta ja mahdollisista toimenpiteistä, mutta niiden osalta ei ole tehty päätöksiä tilinpäätöspäivään mennessä. Stora Enso on kuitenkin aloittanut mahdollisen vahingon laajuuden selvittämisen.

Veracelin mahdollinen PIS/COFINS-verovastuu

Joulukuussa 2011 Veracel Celulose SA (Veracel) sai verotarkastusraportin, jossa veroviranomaiset väittävät, ettei Veracel olisi oikeutettu verovähennyksiin osasta raaka-aineiden ja palveluiden hankintojen yhteydessä maksetuista PIS (Social Integration Program)- ja COFINS (Contribution for the Financing of Social Security) -ohjelmien maksuista. Stora Enson ja Veracelin mielestä väite on perusteeton, eikä asiaan liittyen ole tehty kirjanpidollisia varauksia. Kiista on yhä ratkaisematta.

Liite 30. Konserniyhtiöt 31.12.2016

Tytäryhtiöt

Maa	Yhtiön nimi	Konsernin omistus- osuus %	
Suomi	Efora Oy	100,00	
	Enso Alueverkko Oy	100,00	
	Formeca Oy	100,00	
	Herman Andersson Oy	100,00	
	Kiinteistö Oy Sunilan Kesäniemi	100,00	
	Mena Wood Oy Ltd	100,00	
	Merivienti Oy	100,00	
	Puumerkki Oy	100,00	
	Stora Enso Ingerois Oy	100,00	
	Stora Enso International Oy	100,00	
	Stora Enso Packagent Oy	100,00	
	Stora Enso Packaging Oy	100,00	
	Stora Enso Publication Papers Oy Ltd	100,00	
	Stora Enso Wood Products Oy Ltd	100,00	
	Sunilan Puhdistamo Oy	100,00	
	Alankomaat	Stora Enso Amsterdam B.V.	100,00
Stora Enso Timber DIY Products B.V.		100,00	
Arabiemiirikunnat	Stora Enso Middle East DMCC	100,00	
Argentiina	Stora Enso Argentina S.A.	100,00	
Australia	Stora Enso Australia Pty Ltd	100,00	
Belgia	Lumipaper NV	100,00	
	Stora Enso Belgium NV	100,00	
	Stora Enso Langerbrugge NV	100,00	
	VLAR Papier NV	65,00	
Brasilia	Stora Enso Brasil Ltda	100,00	
	Stora Enso Florestal RS Ltda	100,00	
Chile	Stora Enso Chile S.A.	100,00	
Espanja	Stora Enso Espana S.A.U	100,00	
Etelä-Afrikka	Stora Enso (Southern Africa) (Pty) Ltd	100,00	
Hongkong	Stora Enso (HK) Ltd	100,00	
Intia	Stora Enso Inpac Delta India PVT Ltd	92,61	
Iso Britannia	Lumipaper Ltd	100,00	
	Stora Enso Holdings UK Ltd	100,00	
	Stora Enso Pension Trust Ltd.	100,00	
	Stora Enso Timber UK Ltd	100,00	
	Stora Enso UK Ltd	100,00	
	Virdia Ltd	100,00	
Italia	Stora Enso Italia Srl	100,00	
	Stora Enso Austria GmbH	100,00	
Itävalta	Stora Enso Wood Products GmbH	100,00	
	Stora Enso WP Bad St. Leonhard GmbH	100,00	
	Stora Enso Building and Living Japan K.K.	100,00	
	Stora Enso Japan K.K.	100,00	
Japani	Dongguan Stora Enso Inpac Packaging Co. Ltd	90,00	
	E-Creative Industrial (Dongguan) Co. Ltd	45,90	
	Guangxi Stora Enso Forestry Co Ltd	89,50	
	Jiashan Stora Enso Inpac Packaging Co. Ltd	90,00	
	Stora Enso (Guangxi) Forestry Company Ltd.	80,08	
	Stora Enso (Guangxi) Packaging Company Ltd.	80,08	
	Stora Enso China Co., Ltd	100,00	
	Stora Enso Huatai (Shandong) Paper Co Ltd	60,00	
	Stora Enso Inpac Corrugated Packaging (Hebei) Company Limited	90,00	
	Stora Enso Inpac Hebei Protective Packaging Co., Ltd.	90,00	
	Stora Enso Inpac Packaging Co. Ltd	90,00	
	Stora Enso Suzhou Paper Co Ltd	97,89	
	Laos	Stora Enso Lao Co. Ltd	100,00
		AS Stora Enso Latvija	100,00
Latvia	Stora Enso Packaging SIA	100,00	
	Stora Enso Packaging UAB	100,00	
Liettua	Stora Enso Packaging UAB	100,00	

Maa	Yhtiön nimi	Konsernin omistus- osuus %
	UAB Stora Enso Lietuva	100,00
Luxemburg	Stora Luxemburg Sarl	100,00
Meksiko	Stora Enso Mexico S.A.	100,00
Norja	Stora Enso Skog AS	100,00
Portugali	Stora Enso Portugal Lda	100,00
Puola	Centrum Dystrybucji i Obróbki Drewna Sp. z o.o.	100,00
	HESPOL SP.z.o.o.	100,00
	Stora Enso Narew Sp.z.o.o.	100,00
	Stora Enso Poland S.A.	100,00
	Stora Enso Polska Sp.z.o.o.	100,00
	Stora Enso Recycling Sp.z.o.o.	99,98
	Stora Enso Wood Products Sp.z.o.o.	100,00
Ranska	Stora Enso Bois SAS	100,00
	Stora Enso Corbehem SAS	100,00
	Stora Enso France SAS	100,00
	Stora Enso Holding France SAS	100,00
Ruotsi	June Emballage AB	100,00
	Norrsundet Utvecklings AB	100,00
	Skogsutveckling Syd AB	66,67
	Stora Enso AB	100,00
	Stora Enso Bioenergi AB	100,00
	Stora Enso China Holdings AB	100,00
	Stora Enso Fors AB	100,00
	Stora Enso Försäkringsaktiebolag	100,00
	Stora Enso Laos Plantation AB	100,00
	Stora Enso Logistics AB	100,00
	Stora Enso NN Paper AB	100,00
	Stora Enso Packaging AB	100,00
	Stora Enso Paper AB	100,00
	Stora Enso Pulp AB	100,00
	Stora Enso Pulp and Paper Asia AB	94,21
	Stora Enso Re-board AB	100,00
	Stora Enso Skog AB	100,00
	Stora Enso Skoghall AB	100,00
	Stora Enso South Asia Holdings AB	100,00
	Stora Enso Timber AB	100,00
	Stora Enso Treasury Stockholm AB	100,00
	Stora Kopparbergs Bergslags AB	100,00
	Sydved AB	66,67
Saksa	FPB Holding GmbH & Co. KG	99,97
	Stora Enso Baienfurt GmbH	99,97
	Stora Enso Germany GmbH	100,00
	Stora Enso Hilfe GmbH	99,97
	Stora Enso Kabel GmbH & Co. KG	99,97
	Stora Enso Kabel Verwaltungs GmbH	99,97
	Stora Enso Maxau GmbH	100,00
	Stora Enso Paper GmbH	100,00
	Stora Enso Sachsen GmbH	100,00
	Stora Enso Timber Deutschland GmbH	100,00
	Stora Enso Verwaltungs GmbH	100,00
Singapore	Stora Enso South East Asia Pte Ltd	100,00
Slovakia	Euro - Timber, spol. s r.o.	100,00
Slovenia	Stora Enso Wood Products d.o.o. Koper	100,00
Sveitsi	Stora Enso (Schweiz) AG	100,00
Tanska	DanFiber A/S	51,00
	Stora Enso Danmark A/S	100,00
Thaimaa	Chai Narai Company Limited	49,00
Tsekki	Stora Enso Praha s.r.o.	100,00
	Stora Enso Wood Products Planá s.r.o.	100,00
	Stora Enso Wood Products Zdirec s.r.o.	100,00
	Stora Enso WP HV s.r.o.	100,00
Ukraina	Stora Enso LLC	100,00
Venäjä	A/O Ladenso	100,00
	OAO Olonetsles	96,68

Maa	Yhtiön nimi	Konsernin omistus- osuus %
	OOO Setles	100,00
	OOO Setnovo	100,00
	OOO Stora Enso Forest West	100,00
	OOO Stora Enso Packaging BB	100,00
	OOO Stora Transport	100,00
	OOO Terminal	100,00
	ZAO Stora Enso	100,00
Viro	Puumerkki AS	100,00
	Stora Enso Eesti AS	100,00
	Stora Enso Packaging AS	100,00
Yhdysvallat	Stora Enso North American Sales, Inc.	100,00
	Virdia B2X, LLC	100,00
	Virdia Inc.	100,00

Merkittävimmät osakkuusyhtiöt

Suomi	Honkalahden Teollisuuslaituri Oy	50,00
	Kemi Shipping Oy	50,00
	Metsäteho Oy	23,95
	NSE Biofuels Oy Ltd	50,00
	Oy Keskuslaboratorio - Centrallaboratorium Ab	32,24
	Paperinkeräys Oy	30,41
	Perkaus Oy	33,33
	Puhoksen Satama Oy	50,00
	Steveco Oy	34,39
	Suomen Keräyspaperi Tuottajayhteisö Oy	40,09
	Tornator Oyj	41,00
Brasilia	Arauco Florestal Arapoti S.A.	20,00
Itävalta	ZMP GMBH	30,00
Latvia	SELF Logistika SIA	50,00
Pakistan	Bulleh Shah Packaging (Private) Limited	35,00
Puola	Kemira Cell Sp.z.o.o.	45,00
Ruotsi	Bergvik Skog AB	49,00
	Cellutech AB	25,00
	Industrikraft i Sverige AB	20,00
	Pressretur AB	33,33
	Trätåg AB	50,00
	Österbergs Förpackningsmaskiner AB	50,00

Merkittävimmät muut yhtiöt

Suomi	Clic Innovation Ltd Oy	9,87
	Pohjolan Voima Oy	15,54
Pakistan	Packages Limited	6,40
Ranska	Union Developement Récup. Pap.	10,70
Ruotsi	BasEI i Sverige AB	4,35
	Combient AB	5,40
	Investment AB Forsbron	2,20
	Radioskog AB	10,00
	RK Returkartong AB	8,40
	SSG Standard Solutions Group AB	14,29
	SweTree Technologies AB	18,91
	Sölvesborgs Stuveri & Hamn AB	7,36
	Vindln AB	17,73
Yhdysvallat	Liaison Technologies LLC	3,33

Maa	Yhtiön nimi	Konsernin omistus- osuus %
Yhteiset toiminnot		
Brasilia	Veracel Celulose SA	50,00
Uruguay	Celulosa y Energia Punta Pereira S.A.	50,00
	El Esparragal Asociación Agraria de Responsabilidad Limitada	50,00
	Eufores S.A.	50,00
	Forestal Cono Sur S.A.	50,00
	Ongar S.A.	50,00
	Stora Enso Uruguay S/A	50,00
	Terminal Logística e Industrial M' Bopocúa S.A.	50,00
	Zona Franca Punta Pereira S.A.	50,00

Liite 31. Lähipiiriliiketoimet

Konsernin ja sen tytäryhtiöiden sekä yhteisten toimintojen väliset saldot ja liiketapahtumat on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä eikä niitä raportoida tässä liitteessä. Edellä mainitut ovat toistensa lähipiiriin kuuluvia osapuolia.

Konsernin johdon avainhenkilöitä ovat johtoryhmän ja hallituksen jäsenet. Johdon avainhenkilöiden palkkiot on esitetty liitteessä 7 (Hallituksen ja johdon palkkiot).

Liiketoimissaan osakkuus- ja yhteisyritysten ja muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa konserni toimii sellaisten kaupallisten ehtojen mukaisesti, jotka eivät ole suotuisampia kuin ne ehdot, joita tarjotaan muille kolmansille osapuolille, poikkeuksena Veracel ja Pohjolan Voima Oy (PVO). Stora Enso aikoo jatkaa liiketoimintaansa osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa edelleen vastaavasti. Lisätietoja on esitetty liitteessä 13 (Osakkuus- ja yhteisyritykset).

Konsernin tytäryhtiöt ja yhteiset toiminnot on esitetty liitteessä 30 (Konserniyhtiöt 31.12.2016).

Energia

Stora Ensolla on 15,5 %:n osuus Pohjolan Voima Oy:n osakkeista. Pohjolan Voima Oy on yksityisessä omistuksessa oleva energia-alan yhtiöiden ryhmä, joka tuottaa sähköä ja lämpöä osakkeenomistajilleen Suomessa. PVO-konsernin kullakin tytäryhtiöllä on oma osakelajinsa, ja osakkeet oikeuttavat omistusta vastaavaan määrään tuotetusta energiasta. Stora Enso on PVO:n toiseksi suurin omistaja, ja sillä on oikeus 468 MW:n osuuteen kapasiteetista. Seppo Parvi on ollut konsernin edustajana PVO:n hallituksen varapuheenjohtajana vuodesta 2015. PVO:lle sähköstä maksettava hinta perustuu tuotantokustannuksiin, jotka ovat yleensä markkinahintoja alhaisemmat. Vuonna 2016 Stora Enso maksoi sähköstä PVO:lle 37 (38) milj. euroa. Tietoa tuotetun, ostetun ja myydyin energian määrästä löytyy Stora Enson englanninkielisestä yritysraportista (Stora Enso Sustainability Report 2016), osiosta Materials, water & energy (Energy). Vuoden 2016 yritysraportti (Stora Enso Sustainability Report 2016) on osa Stora Enson vuosikertomusta ja saatavissa PDF-tiedostona osoitteessa storaenso.com/annualreport.

Rahoituskelliset järjestelyt

Konserni on ottanut lainaa tai sillä on rahoitusjärjestelyjä useamman eri rahoituslaitoksen kanssa. Eräät Stora Enson hallituksen tai johtoryhmän jäsenet toimivat myös näiden rahoituslaitosten hallituksen, hallintoneuvoston tai johtoryhmän jäseninä, ja he voivat kuulua joko yhteen tai useampaan edellisistä. Kaikki konsernin lainat ja rahoitusjärjestelyt on neuvoteltu markkinaehtoisesti. Monet sopimuksista ovat olleet olemassa useita vuosia ja neuvoteltu jo ennen mahdollisia hallituksen jäsenyyksiä.

Vuonna 2014 International Finance Corporation (IFC) sopi sijoittavansa Stora Enson Guangxin projektiin 356 milj. renminbiä (49 milj. euroa) 5 %:n omistusosuutta vastaan. Vuoden 2016 loppuun mennessä IFC on investoinut projektiin jo 245 milj. renminbiä (33 milj. euroa). Stora Enson erääntymätön osuus lainasta IFC:lle oli 436 (423) milj. euroa vuoden lopussa. Rahoituksen korkotason perusteena on 6 kuukauden USD LIBOR lisätyinä marginaalilla väliltä +2,30 % – +2,80 %.

Tutkimus ja kehitys

Stora Enso harjoittaa tutkimus- ja kehitystoimintaa pääasiassa omissa tutkimuskeskuksissaan sekä yhteistyössä laajan ulkopuolisen verkoston kanssa. Lisäksi yhtiöllä on omistusosuuksia seuraavista tutkimusyhteistyökumppaneistaan: Swetree Technologies AB, Cellutech AB ja Clic Innovation Ltd.

Keräyspaperi

Konserni omistaa määräysvallattoman osuuden useista paperinkeräisyryityksistä, joilta keräyspaperi hankitaan markkinahintaan.

Metsäomaisuus ja puunhankinta

Konserni omistaa 41 %:n osuuden Tornatorista, ja jäljelle jäävä 59 %:n osuus on suomalaisten institutionaalisten sijoittajien omistuksessa. Stora Ensolla on pitkäaikaisia hankintasopimuksia Tornator-konsernin kanssa, jolta se ostaa vuosittain noin 2 milj. kuutiometriä puuta markkinahintaan. Vuonna 2016 hankinnat olivat 2 (2) milj. kuutiometriä puuta, arvoltaan 65 (60) milj. euroa.

Vuonna 2016 konsernin omistuksessa on 49 %:n osuus Bergvik Skogista, ja jäljelle jäävä 51 %:n osuus on pääasiassa institutionaalisten sijoittajien omistuksessa. Konsernilla on Bergvik Skogin kanssa pitkäaikaisia hankintasopimuksia, jonka mukaisesti Bergvik Skog myy Stora Ensolle vuosittain noin 5 milj. kuutiometriä puuta markkinahintaan. Vuonna 2016 kokonaishankintamäärä oli 5 (5) milj. kuutiometriä, arvoltaan 103 (95) milj. euroa. Konsernin myynnit Bergvik Skogille koostuivat lähinnä metsänhoitopalvelujen myynnistä ja olivat 41 (35) milj. euroa.

Stora Ensolla on merkittävä maa-alueen vuokrasopimus määräysvallattoman omistuskumppanin Guangxi Forestry Group Co. Ltd:n kanssa Kiinassa. Vuonna 2016 maksettujen vuokrien määrä oli 16 (16) milj. euroa.

Huolinta

Konserni omistaa 34,4 %:n osuuden Steveco Oy:n osakkeista. Steveco Oy on suomalainen yritys, jonka toimialaan kuuluvat laivan lastaaminen ja lastin purkaminen. Stevecon muut osakkeenomistajat ovat UPM-Kymmene, Finnlines, Ahlström Capital ja Myllykoski. Steveco myy laivauspalveluja Stora Ensolle markkinahinnoilla. Vuonna 2016 ostettujen palvelujen arvo oli 25 (26) milj. euroa.

Liite 32. Osakekohtainen tulos ja osakekohtainen oma pääoma

Laadintaperiaatteet

Emoyhtiön omistajille kohdistuva osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla tilikauden tulos keskimääräisellä painotetulla osakemäärällä, jota laskettaessa on vähennetty konsernin hallussa kulloinkin olevat omat osakkeet. Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos lasketaan oikaisemalla keskimääräistä painotettua osakemäärää lisättynä laimentamattomien potentiaalisten kantaosakkeiden, kuten osakeperusteisten maksujen osakkeiden, laimennusvaikutuksella.

Osakekohtainen tulos

	31.12.päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos, milj. euroa	463	807
Emoyhtiön omistajille kuuluva laaja tulos, milj. euroa	679	573
Osakemäärä (painotettu keskiarvo, A- ja R-osakkeet)	788 619 987	788 619 987
Osakekannustimet (painotettu keskiarvo)	1 268 485	1 189 457
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakemäärä (painotettu keskiarvo)	789 888 472	789 809 444
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	0,59	1,02
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa	0,59	1,02
Laaja tulos osaketta kohti, euroa	0,86	0,73

Osakekohtainen oma pääoma

	31.12.	
	2016	2015
Oma pääoma, milj. euroa	5 806	5 388
Markkina-arvo, milj. euroa	8 085	6 618
A- ja R-osakkeiden lukumäärä	788 619 987	788 619 987
Osakekannustimet	1 338 213	1 198 756
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakemäärä	789 958 200	789 818 743
Osakekohtainen oma pääoma, euroa	7,36	6,83
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen oma pääoma, euroa	7,35	6,82
Osakekohtainen osinko, euroa	0,37	0,33
Osakkeiden markkina-arvo, euroa		
A-osakkeet	10,40	8,40
R-osakkeet	10,21	8,39

Emoyhtiön tilinpäätös

Emoyhtiön tuloslaskelma

Euroa	Liite	31.12. päättyvä tilikausi	
		2016	2015
Liikevaihto	2	3 453 124 842,36	3 440 255 838,46
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos + / -		-8 645 051,00	-69 601,51
Valmistus omaan käyttöön		667 584,36	364 197,03
Liiketoiminnan muut tuotot	3	174 310 491,70	198 839 833,47
Materiaalit ja palvelut	4	-2 166 859 866,69	-2 186 849 909,29
Henkilöstökulut	5	-317 777 201,89	-313 529 620,90
Poistot ja arvonalentumiset	6	-145 427 540,72	-125 769 638,30
Liiketoiminnan muut kulut	7	-740 829 796,33	-744 726 891,92
		<u>-3 204 561 380,57</u>	<u>-3 171 741 631,42</u>
Liikevoitto		248 563 461,79	268 514 207,04
Rahoitustuotot ja -kulut	9	-72 979 442,79	871 572,18
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja		175 584 019,00	269 385 779,22
Tilinpäätössiirrot	10	-43 398 162,94	-75 746 938,54
Tuloverot	11	-11 317,14	-801 015,23
Tilikauden voitto		132 174 538,92	192 837 825,45

Emoyhtiön tase

31.12.

Euroa	Liite	2016	2015
Vastaavaa			
Pysyvät vastaavat			
Aineettomat hyödykkeet	13	85 107 806,60	62 805 106,13
Aineelliset hyödykkeet	13	925 892 189,71	940 097 325,40
Sijoitukset	15	6 960 781 950,22	7 484 096 707,38
Pysyvät vastaavat yhteensä		7 971 781 946,53	8 486 999 138,91
Vaihtuvat vastaavat			
Vaihto-omaisuus	16	441 785 203,01	444 879 006,79
Pitkäaikaiset saamiset	17	910 124,07	411 894,37
Lyhytaikaiset saamiset	18	947 105 678,25	1 388 195 454,17
Rahoitusarvopaperit	19	1 807 351 186,59	838 617 495,95
Rahat ja pankkisaamiset		452 010 803,21	284 064 198,33
Vaihtuvat vastaavat yhteensä		3 649 162 995,13	2 956 168 049,61
Vastaavaa yhteensä		<u>11 620 944 941,66</u>	<u>11 443 167 188,52</u>
Vastattavaa			
Oma pääoma			
Osakepääoma	20		
Osakepääoma	21	1 342 215 448,30	1 342 215 448,30
Ylikurssirahasto		3 638 800 031,65	3 638 800 031,65
Käyvän arvon rahasto		-16 557 887,90	0,00
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		633 102 719,13	633 102 719,13
Edellisten tilikausien voitto		721 832 826,54	789 333 184,11
Tilikauden voitto		132 174 538,92	192 837 825,45
Oma pääoma yhteensä		6 451 567 676,64	6 596 289 208,64
Tilinpäättösiirtojen kertymä	22	179 615 075,26	136 216 912,32
Pakolliset varaukset	23	16 509 827,01	20 412 532,08
Vieras pääoma			
Pitkäaikainen vieras pääoma	25	1 752 103 707,37	2 347 039 519,21
Lyhytaikainen vieras pääoma	26	3 221 148 655,38	2 343 209 016,27
Vieras pääoma yhteensä		4 973 252 362,75	4 690 248 535,48
Vastattavaa yhteensä		<u>11 620 944 941,66</u>	<u>11 443 167 188,52</u>

Emoyhtiön rahoituslaskelma

Euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden voitto	132 174 538,92	192 837 825,45
Oikaisuerät:		
Välittömät verot	11 317,14	801 015,23
Tilinpäättösiirrot	43 398 162,94	75 746 938,54
Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalennukset	145 427 540,72	125 769 638,30
Realisoitumattomat kurssivoitot ja -tappiot	-29 407 050,99	69 930 038,00
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-6 572 149,89	-1 043 841,35
Rahoitustuotot ja -kulut	72 979 442,79	-871 572,18
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(-)/vähennys(+)	44 236 683,21	63 361 831,83
Vaihto-omaisuuden lisäys (-)/vähennys (+)	3 093 803,78	29 139 395,16
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys(-)	63 103 131,44	-29 294 168,56
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	468 445 420,06	526 377 100,42
Saadut korot liiketoiminnasta	61 030 249,96	70 765 249,35
Maksetut korot liiketoiminnasta	-122 085 035,78	-130 240 147,06
Saadut osingot liiketoiminnasta	132 744 144,41	245 520 583,43
Tulot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituseristä	-115 746 463,87	-105 991 103,64
Maksetut välittömät verot	-702 129,85	-801 015,23
Liiketoiminnan rahavirta	423 686 184,93	605 630 667,27
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-153 717 389,59	-237 252 258,23
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	2 683 991,60	5 239 543,92
Investoinnit muihin sijoituksiin	-4 723 888,48	-9 039 004,00
Ostetut tytäryhtiöosakkeet ja pääoman sijoitukset	-90 937 620,38	-12 000 000,00
Myydyt tytäryhtiöosakkeet ja pääoman palautukset	0,00	326 030 330,08
Luovutustulot muista sijoituksista	10 958 624,86	135 757,70
Pitkäaikaisten lainasaamisten muutos	963 583 231,13	51 357 264,09
Investointien rahavirta	727 846 949,14	124 471 633,56
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten lainojen muutos	-586 704 966,95	-461 176 686,11
Lyhytaikaisten lainojen muutos	827 168 917,93	-433 284 505,12
Maksetut osingot	-260 244 595,71	-236 585 996,10
Saadut konserniavustukset	223 429,39	40 239 614,58
Rahoituksen rahavirta	-19 557 215,34	-1 090 807 572,75
Rahavarojen muutos	1 131 975 918,73	-360 705 271,92
Muuntoerot	4 677 208,76	-10 241 504,17
Rahavarat tilikauden alussa	1 122 661 750,70	1 493 608 526,79
Rahavarat tilikauden lopussa	2 259 314 878,19	1 122 661 750,70

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot

Liite 1. Laadintaperiaatteet

Stora Enso Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain säännösten ja muiden Suomessa voimassa olevien tilinpäätöstä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti.

Johdannaissopimukset

Stora Enso altistuu erilaisille rahoitusmarkkinariskeille, joita konsernin tulee hallita hallituksen hyväksymien toimintatapojen mukaisesti. Tavoitteena on kustannustehokas konserniyritysten varainhankinta ja tuloksen heilahteluiden pienentäminen rahoitusinstrumenttien avulla. Pääasialliset rahoitusriskit ovat korkoriski, valuuttariski, varainhankintariski ja hyödykkeiden, etenkin kuitupuun ja energian hintariski. Emoyhtiö hallinnoi konsernissa keskitetysti edellä mainittuja riskejä. Konsernitiilinpäätöksen liitteessä 24. Rahoitusriskien hallinta on esitetty tarkemmin konsernin riskienhallinnan periaatteet.

Johdannaissopimukset arvostetaan taseessa käypään arvoon lukuun ottamatta johdannaista, joita ei ole tehty suojaustarkoituksessa. Tällaisten ei-suojaavien johdannaisten realisoitumattomat tappiot kirjataan välittömästi, mutta realisoitumattomat voitot kirjataan varovaisuuden periaatteen mukaisesti vain sopimuksen erääntyessä tai voiton muuten realisoituessa. Emoyhtiön tytäryhtiöiden puolesta konsernin ulkopuolisten vastapuolien kanssa tekemät suojaustarkoituksessa pidettävät johdannaiset käsitellään tuloslaskelman kautta käypään arvoon kirjattavina rahoitusvaroina ja -velkoina samoin kuin emoyhtiön muiden konserniyhtiöiden kanssa tekemät johdannaiset. Emoyhtiön tekemät johdannaissopimukset, jotka suojaavat emoyhtiön omaa kassavirtaa arvostetaan käypään arvoon ja käyvän arvon muutos (tehokas osuus) kirjataan suojauslaskennan periaatteiden mukaisesti taseen oman pääoman käyvän arvon rahastoon ja tehoton osuus emoyhtiön tuloslaskelmaan.

Korkoriskin hallintaan käytettyjen johdannaisten korkotuotot ja -kulut jaksotetaan sopimusajalle, ja niillä oikaistaan suojattavien lainojen korkokuluja. Terminiisopimusten kertyneet korot jaksotetaan tilikaudelle. Optiopreemiot käsitellään ennakkomaksuina, kunnes optiot erääntyvät.

Liitteessä 28 on esitetty lisätietoja johdannaisten arvostusperiaatteista, käyvistä arvoista sekä käyvän arvon muutoksista.

Eläkekulut

Lakisääteinen eläketurva on hoidettu konsernin ulkopuolisissa työeläkevakuutusyhtiöissä. Osalla henkilöistä on lakisääteisen eläketurvan lisäksi lisäeläketurvaa, joka on vakuutettu konsernin ulkopuolisissa henkivakuutusyhtiöissä. Eläkevakuutusmaksut on jaksotettu vastaamaan tilikauden suoriteperusteisia palkkoja.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet sekä poistot

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden tasearvo muodostuu välittömästä hankintamenosta vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja mahdollisilla arvonalennuksilla. Aineettomista ja aineellisista hyödykkeistä tehdään suunnitelman mukaiset poistot, jotka perustuvat hyödykkeiden odotettavissa olevaan taloudelliseen pitoaikaan.

Poistot perustuvat seuraaviin taloudellisiin pitoaikoihin:

Rakennukset ja rakennelmat	10 - 50 vuotta
Tuotantokoneet ja kalusto	10 - 20 vuotta
Kevyet koneet ja kalusto	3 - 5 vuotta
Aineettomat oikeudet	3 - 20 vuotta

Maa- ja vesialueista ei tehdä poistoja.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on arvostettu hankintamenoon tai sitä alhaisempaan nettorealisointiarvoon. Hankintameno määritetään FIFO-periaatteella tai vaihtoehtoisesti painotetun keskihinnan menetelmällä. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden hankintameno käsittää raaka-aineet, välittömät palkat, poistot ja muut välittömät kulut sekä tuotteisiin kohdistuvan osuuden tuotannon välillisistä kustannuksista. Nettorealisointiarvo on arvioitu myyntihinta vähennettynä tuotteiden valmiiksi saattamisesta ja myynnistä aiheutuvilla menoilla.

Leasing

Leasingmaksut on kirjattu liiketoiminnan muihin kuluihin. Leasingsopimusten jäljellä olevat vuokrat on esitetty liitteessä 27. Vakuudet ja vastuusitoumukset.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tutkimus- ja kehitysmenot on kirjattu tilikauden kuluksi.

Tuloverot

Tuloslaskelman välittömät verot sisältävät tilikauden verotettavaan tulokseen perustuvat tuloverot ja aikaisempien tilikausien verojen oikaisut. Emoyhtiö ei kirjaa laskennallisia verosaamisia ja -velkoja tilinpäätökseensä. Liitteessä 24 on esitetty taseeseen merkittävässä olevat laskennalliset verovelat ja -saamiset.

Pakolliset varaukset

Vastaiset menot ja menetykset, jotka eivät enää kerrytä vastaavaa tuloa ja joiden suorittamiseen yhtiö on velvoitettu tai sitoutunut ja joiden rahallinen arvo voidaan kohtuullisesti arvioida, kirjataan tuloslaskelmaan luonteensa mukaiseen kulueraan ja taseen pakollisiin varauksiin.

Esittämistavan muutos

Kirjanpitolain uudistus tuli voimaan 1.1.2016. Lakiuudistuksessa tuloslaskelmasta poistettiin satunnaisten tuottojen ja kulujen ryhmä. Tilikaudella 2015 satunnaisissa kuluissa esitetty fuusiotappio 18,1 miljoonaa euroa on siirretty vertailuvuoden liiketoiminnan muihin kuluihin. Tämän seurauksena vertailuvuoden liikevoitto pieneni vastaavalla määrällä. Tilikaudella 2015 satunnaisiin tuottoihin merkitty konserniavustus 0,2 miljoonaa euroa on siirretty vertailuvuoden tilinpäätössiirtoihin. Vastaavat muutokset on tehty myös rahoituslaskelmaan sekä liitetietoihin 7 ja 10.

Yhtiö on muuttanut tilikaudella johdannaisten kirjauskäytäntöä kirjanpitolautakunnan 13.12.2016 antaman lausunnon (1963/2016) johdosta siten, että suojaustarkoituksessa tehdyt emoyhtiön omaa kassavirtaa suojaavat johdannaisten arvostetaan taseessa IFRS-standardien mukaisesti käypään arvoon ja niiden johdannaisten, joihin sovelletaan rahavirran suojauslaskentaa, käyvän arvon muutoksien tehokas osuus kirjataan taseen oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Aikaisemmin näiden johdannaisten käyvät arvot on esitetty taseen ulkopuolisina erinä. Tilikauden lopussa käyvän arvon rahasto oli 16,6 miljoonaa euroa negatiivinen, kun se vertailuvuonna olisi ollut 10,6 miljoonaa euroa negatiivinen.

Yhtiö on myös muuttanut tiettyjen ei-suojaaviksi luokiteltujen johdannaisten esittämistapaa siten, että kyseisten johdannaisten realisoitumattomat tappiot kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan, mutta realisoitumattomat voitot kirjataan varovaisuuden periaatteen mukaisesti vain sopimuksen eräänntyessä tai voiton muuten realisoituessa.

Vuonna 2016 kyseisestä muutoksesta aiheutui 35,5 miljoonan euron negatiivinen vaikutus yhtiön tuloslaskelmaan. Vertailuvuoden vaikutus olisi ollut 13,9 miljoonaa euroa negatiivinen. Muutoksen seurauksena kokonaisvaikutus vuoden 2016 emoyhtiön omaan pääomaan oli 52,1 miljoonaa euroa negatiivinen, kun se vertailuvuonna olisi ollut 22,8 miljoonaa euroa negatiivinen. Vertailutietoja ei ole muutettu näiltä osin.

Taseen aineettomien ja aineellisten keskeneräisten hyödykkeiden esittämistapaa on tarkennettu. Tarkennuksen johdosta vertailuvuoden aineettomien hyödykkeiden määrä kasvoi 29,1 miljoonalla eurolla ja aineellisten hyödykkeiden määrä pieneni vastaavasti.

Päästöoikeudet

Yhtiö on saanut vuoden 2016 aikana Euroopan unionin päästökauppadirektiivissä määritellyjä päästöoikeuksia vastikkeetta yhteensä 1,0 miljoonaa tonnia. Kirjanpidossa päästöoikeudet käsitellään ns. nettomenettelyn mukaisesti eli toteutuneiden päästöjen ja saatujen päästöoikeuksien erotus on käsitelty tulosvaikutteisesti, jos toteutuneet päästötonnit ovat ylittäneet saadut oikeudet. Tilikauden aikana toteutuneet päästöt olivat 1,0 miljoonaa tonnia, mikä ei ylittänyt yhtiön hallussa 31.12.2016 olevia päästöoikeuksia. Tilikauden aikana ostetut päästöoikeudet on esitetty liiketoiminnan muissa kuluissa ja myydyt päästöoikeudet on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Tilikauden päättyessä päästöoikeuksien markkina-arvo oli 6,54 euroa tonnilta.

Euroa

2016

2015

Liite 2. Liikevaihto divisioonittain ja markkina-alueittain

Divisioonittainen jakauma		
Consumer Board	1 052 808 277,00	1 055 909 893,00
Packaging Solutions	288 985 761,00	150 516 916,00
Biomaterials	506 731 725,00	495 457 347,00
Paper	1 243 920 473,00	1 391 512 321,00
Other	360 678 606,36	346 859 361,46
Yhteensä	3 453 124 842,36	3 440 255 838,46

Maantieteellinen jakauma		
Suomi	741 320 891,08	698 936 424,00
Muu Eurooppa	2 029 117 014,31	2 022 888 445,81
Pohjois- ja Etelä-Amerikka	123 002 595,91	169 337 149,00
Aasia ja Oseania	406 891 857,22	391 892 950,61
Afrikka	87 550 389,00	54 430 794,00
Muut maat	65 242 094,84	102 770 075,04
Yhteensä	3 453 124 842,36	3 440 255 838,46

Liite 3. Liiketoiminnan muut tuotot

Vuokratuotot ja käyttökorvaukset	5 156 715,36	5 688 665,84
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	2 674 919,03	3 979 980,17
Vakuutuskorvaukset	305,65	227 371,81
Tuotanto- ja kunnossapitopalvelut	11 137 921,74	10 325 780,76
Avustukset, tuet ja korvaukset	2 541 637,29	2 359 237,04
Hallintopalvelut	125 674 094,01	121 963 046,61
Päästöoikeuksien myynnit	5 466 669,62	10 201 388,25
Muut liiketoiminnan tulot	21 658 229,00	44 094 362,99
Yhteensä	174 310 491,70	198 839 833,47

Liite 4. Materiaalit ja palvelut

Aineet ja tarvikkeet		
Ostot tilikauden aikana	1 618 158 361,01	1 621 704 972,27
Varaston muutos + / -	-9 554 043,92	23 329 756,80
Ulkopuoliset palvelut	558 255 549,60	541 815 180,22
Materiaalit ja palvelut yhteensä	2 166 859 866,69	2 186 849 909,29

31.12. päättyvä tilikausi

Euroa	2016	2015
Liite 5. Henkilöstökulut ja henkilöstön keskimääräinen lukumäärä		
Palkat ja palkkiot	252 598 728,18	253 777 670,05
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	48 845 436,78	45 515 078,01
Muut henkilösivukulut	16 333 036,93	14 236 872,84
Yhteensä	317 777 201,89	313 529 620,90

Hallituksen ja toimitusjohtajan palkat ja palkkiot

Hallituksen ja toimitusjohtajien palkat ja palkkiot on esitetty konsernitilinpäätöksen liitteessä 7.

Toimitusjohtajan eläkesitoumukset

Toimitusjohtajan eläkesitoumukset on esitetty konsernitilinpäätöksen liitteessä 7.

Saamiset yhtiön johdolta

Yhtiön johdolta ei ole lainasaamisia.

Henkilöstön määrä keskimäärin

Yhtiön palveluksessa oli tilikauden aikana

4 182

4 244

Liite 6. Poistot ja arvonalentumiset

Suunnitelman mukaiset poistot	141 490 107,00	125 769 638,30
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	3 937 433,72	0,00
Yhteensä	145 427 540,72	125 769 638,30

Tase-eräkohtainen poistoerittely sisältyy kohtaan aineettomat ja aineelliset hyödykkeet.

Liite 7. Liiketoiminnan muut kulut

Tuotteiden toimituskulut	335 679 214,99	340 065 680,44
Myyntipalkkiot	88 359 289,45	87 653 024,84
Vuokratulot	22 162 585,86	21 723 199,71
Hallinto- ja toimistopalvelut	234 542 018,18	209 651 046,53
Vakuutusmaksut	5 237 967,50	5 778 105,17
Muut henkilökunnan menot	28 758 695,44	29 651 484,02
Edustuskulut	695 502,08	782 893,29
Pr- ja suhdetoiminta	3 946 957,29	3 106 386,11
Muut liiketoiminnan menot	21 447 565,54	28 202 361,37
Fuusiotappio	0,00	18 112 710,44
Yhteensä	740 829 796,33	744 726 891,92

Euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Liite 8. Tilintarkastajan palkkiot		
Tilintarkastuspalkkiot	1 385 180,01	1 368 970,00
Muut tilintarkastukseen liittyvät palkkiot	210 278,49	252 550,41
Muut palkkiot	146 566,89	279 794,65
Yhteensä	1 742 025,39	1 901 315,06
Liite 9. Rahoitustuotot ja -kulut		
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	123 056 884,01	236 705 607,44
Omistusyhteisy yrityksiltä	12 300 000,00	8 610 000,00
Muilta	562 319,98	204 975,99
Yhteensä	135 919 203,99	245 520 583,43
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista		
Saman konsernin yrityksiltä	42 456 668,81	56 741 886,98
Omistusyhteisy yrityksiltä	31 450,00	105 320,00
Muilta	3 516 003,44	4 070 896,40
Yhteensä	46 004 122,25	60 918 103,38
Muut korko- ja rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksistä	2 436 412,76	2 489 436,27
Muilta	26 471 274,64	19 210 930,12
Yhteensä	28 907 687,40	21 700 366,39
Rahoitustuotot yhteensä	210 831 013,64	328 139 053,20
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	-207 684,76	-287 261,29
Muut rahoituskulut	-225 602 771,67	-243 426 385,16
Yhteensä	-225 810 456,43	-243 713 646,45
Sijoitusten arvonalentumiset		
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	-58 000 000,00	-83 554 134,57
Rahoituskulut yhteensä	-283 810 456,43	-327 267 781,02
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-72 979 442,79	871 272,18
Erään korko- ja rahoitustuotot/-kulut sisältyy kurssivoittoa/-tappiota (netto)	-64 649 916,38	-51 201 803,28

Euroa	31.12. päättyvä tilikausi	
	2016	2015
Liite 10. Tilinpäätössiirrot		
Suunnitelman mukaisten ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus	-43 398 162,94	-75 970 366,51
Saadut konserniavustukset	0,00	223 427,97
Tilinpäätössiirrot yhteensä	-43 398 162,94	-75 746 938,54

Liite 11. Tuloverot

Tuloverot varsinaisesta toiminnasta tilikaudella	-32 344,26	-792 750,08
Aikaisempia kausia koskevat tuloverot	21 027,12	-8 265,15
Tuloverot yhteensä	-11 317,14	-801 015,23

Liite 12. Ympäristökulut

Materiaalit ja palvelut	36 470 186,25	33 721 239,48
Henkilöstökulut	3 321 772,08	2 766 542,16
Poistot ja arvonalentumiset	11 653 107,10	10 095 745,12
Yhteensä	51 445 065,44	46 583 526,76
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	11 950 603,94	9 826 359,58
Jätevesien käsittely	27 068 274,28	27 133 870,86
Jätehuolto	8 957 678,20	6 685 776,11
Maaperän ja pohjavesien suojelu	454 944,54	400 793,41
Melun ja värinän torjunta	101 094,00	98 580,49
Biologisen monimuotoisuuden ja maiseman suojelu	310 072,81	334 470,98
Säteilyltä suojaaminen	3 101,00	4 507,00
Tutkimus ja kehitys	206 067,90	55 929,10
Muut ympäristönsuojelutoimenpiteet	2 393 228,77	2 043 239,22
Yhteensä	51 445 065,44	46 583 526,76

Liite 13. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävai- kutteiset menot	Liikearvo	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	171 792 887,34	35 023 335,90	107 896 546,70	29 083 654,48	343 796 424,42
Lisäykset	6 570 608,87	485 210,50	0,00	23 827 014,73	30 882 834,10
Vähennykset	-4 188 997,15	-785 239,68	-107 376 802,07	0,00	-112 351 038,90
Siirrot erien välillä	1 694 987,66	361 066,61	0,00	-2 070 962,26	-14 907,99
Hankintameno 31.12.	175 869 486,72	35 084 373,33	519 744,63	50 839 706,95	262 313 311,63
Kertyneet poistot ja arvonlennukset 1.1.	-154 398 236,67	-18 696 534,92	-107 896 546,70	0,00	-280 991 318,29
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	4 188 997,15	785 239,68	107 376 802,07	0,00	112 351 038,90
Tilikauden poisto	-5 631 752,53	-2 933 473,11	0,00	0,00	-8 565 225,64
Arvonlennukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kertyneet poistot 31.12.	-155 840 992,05	-20 844 768,35	-519 744,63	0,00	-177 205 505,03
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	20 028 494,67	14 239 604,98	0,00	50 839 706,95	85 107 806,60
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	17 394 650,67	16 326 800,98	0,00	29 083 654,48	62 805 106,13

Aineelliset hyödykkeet

	Maa ja vesialueet	Rakennukset ja Rakennelmat	Koneet ja Kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	28 095 777,87	792 733 300,71	3 852 257 801,82	214 453 602,60	46 315 466,62	4 933 855 949,62
Lisäykset	17 274,04	2 646 048,75	69 840 373,71	108 352,55	50 222 506,44	122 834 555,49
Vähennykset	-98 696,78	-3 657 690,78	-33 167 952,55	-598 559,99	0	-37 522 900,10
Siirrot erien välillä	0,00	1 155 113,89	35 680 339,70	7 926 084,44	-44 746 630,04	14 907,99
Hankintameno 31.12.	28 014 355,13	792 876 772,57	3 924 610 562,68	221 889 479,60	51 791 343,02	5 019 182 513,00
Kertyneet poistot ja arvonlennukset 1.1.	0,00	-603 513 381,63	-3 204 264 826,82	-189 775 609,59	0	-3 997 553 818,04
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	3 657 690,78	33 167 952,55	598 559,99	0	37 424 203,32
Tilikauden poistot	0,00	-14 485 724,68	-113 927 958,41	-4 511 198,27	0	-132 924 881,36
Arvonlennukset	0,00	0,00	0,00	-3 937 433,72	0	-3 937 433,72
Kertyneet poistot 31.12.	0,00	-614 341 415,53	-3 285 024 832,68	-197 625 681,59	0	-4 096 991 929,80
Arvonkorotukset 1.1.	3 795 193,82	0,00	0,00	0,00	0	3 795 193,82
Vähennykset	-93 587,31	0,00	0,00	0,00	0	-93 587,31
Arvonkorotukset 31.12.	3 701 606,51	0,00	0,00	0,00	0	3 701 606,51
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	31 715 961,64	178 535 357,04	639 585 730,00	24 263 798,01	51 791 343,02	925 892 189,71
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	31 890 971,69	189 219 919,08	647 992 975,00	24 677 993,01	46 315 466,62	940 097 325,40
Tuotannon koneet ja laitteet						
Kirjanpitoarvo 31.12.2016			618 666 628,00			
Kirjanpitoarvo 31.12.2015			609 712 095,00			

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

	Aineettomat hyödykkeet	Rakennukset ja Rakennelmat	Koneet ja Kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	29 083 654,48	1 342 105,67	37 532 430,39	7 440 930,56	75 399 121,10
Lisäykset	23 827 014,73	7 274 273,12	41 678 780,92	1 269 452,40	74 049 521,17
Siirrot erien välillä	-2 070 962,26	-1 290 445,02	-36 015 254,46	-7 440 930,56	-46 817 592,30
Hankintameno 31.12.	50 839 706,95	7 325 933,77	43 195 956,85	1 269 452,40	102 631 049,97

Euroa	31.12.	
	2016	2015
Aktivoidut ympäristömenot		
Hankintameno 1.1.	81 561 768,99	52 122 935,53
Lisäykset 1.1.-31.12.	17 349 656,79	21 065 879,80
Fuusiossa siirtyneet	0,00	18 468 698,78
Poistot ja arvonalentumiset 1.1.-31.12.	-11 653 107,10	-10 095 745,12
Hankintameno 31.12.	87 258 318,68	81 561 768,99
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	36 153 702,86	32 573 170,07
Jätevesien käsittely	40 821 608,46	40 768 172,33
Jätehuolto	5 954 726,28	4 052 210,55
Maaperän ja pohjaveden suojelu	2 939 200,08	2 768 536,04
Melun ja tärinän torjunta	1 389 081,00	1 399 680,00
Yhteensä	87 258 318,68	81 561 768,99

Vuosina 2016 ja 2015 ei ole maksettu ympäristöperusteisia sakkoja tai korvauksia, eikä ole saatu ympäristönsuojeluun liittyviä tukia tai avustuksia.

Liite 14. Aktivoidut korkomenot

Rakennukset ja rakennelmat		
Aktivoidut korot 1.1.	398 628,00	419 295,00
Poistot ja arvonalentumiset 1.1.-31.12.	-20 672,00	-20 667,00
 Aktivoidut korot 31.12.	377 956,00	398 628,00
Koneet ja kalusto		
Aktivoidut korot 1.1.	2 467 813,00	955 504,00
Lisäykset 1.1.-31.12.	76 476,00	1 526 338,64
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	0,00	185 261,06
Poistot ja arvonalentumiset 1.1.-31.12.	-246 746,00	-199 290,70
 Aktivoidut korot 31.12.	2 297 543,00	2 467 813,00
Muut aineelliset hyödykkeet		
Aktivoidut korot 1.1.	172 743,00	202 026,00
Poistot ja arvonalentumiset 1.1.-31.12.	-29 281,00	-29 283,00
 Aktivoidut korot 31.12.	143 462,00	172 743,00
Koneet ja kalusto, keskeneräinen		
Aktivoidut korot 1.1.	0,00	185 261,06
Siirrot erien välillä 1.1.-31.12.	0,00	-185 261,06
 Aktivoidut korot 31.12.	0,00	0,00
Yhteensä		
Aktivoidut korot 1.1.	3 039 184,00	1 762 086,06
Lisäykset 1.1.-31.12.	76 476,00	1 526 338,64
Poistot ja arvonalentumiset 1.1.-31.12.	-296 699,00	-249 240,70
 Aktivoidut korot 31.12.	2 818 961,00	3 039 184,00

31.12.

Euroa

2016

2015

Liite 15. Pitkäaikaisiin sijoituksiin kuuluvat osakkeet, osuudet ja lainasaamiset

Konserniyhtiöt		
Osakkeet	6 178 902 545,05	6 191 670 470,55
Lainasaamiset	564 531 781,33	1 010 005 989,59
Yhteensä	<u>6 743 434 326,38</u>	<u>7 201 676 460,14</u>
Omistusyhteisyritykset		
Osakkeet	37 670 709,87	37 885 164,57
Lainasaamiset	4 908 550,00	4 908 550,00
Yhteensä	<u>42 579 259,87</u>	<u>42 793 714,57</u>
Muut		
Osakkeet, kirjanpitoarvo	174 743 396,76	180 132 054,21
Muut saamiset	24 967,21	59 494 478,46
Yhteensä	<u>174 768 363,97</u>	<u>239 626 532,67</u>
Sijoitukset yhteensä	6 960 781 950,22	7 484 096 707,38

Vaihtuvat vastaavat**Liite 16. Vaihto-omaisuus**

Aineet ja tarvikkeet	176 546 255,01	166 992 211,09
Keskeneräiset tuotteet	23 798 524,08	22 297 470,54
Valmiit tuotteet	220 510 994,37	230 657 098,91
Muu vaihto-omaisuus	20 929 429,55	24 932 226,25
Yhteensä	<u>441 785 203,01</u>	<u>444 879 006,79</u>

Saamiset**Liite 17. Pitkäaikaiset saamiset**

Muut saamiset	910 124,07	411 894,37
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	910 124,07	411 894,37

31.12.

Euroa

2016

2015

Liite 18. Lyhytaikaiset saamiset**Lyhytaikaiset korolliset saamiset**

Saamiset samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä

Lainasaamiset	515 200 111,65	931 949 937,43
Korkosaamiset	24 775 980,89	28 170 095,80
Yhteensä	539 976 092,54	960 120 033,23

Saamiset omistusyhteisyrityksiltä

Korkosaamiset	3 007 218,52	0,00
Yhteensä	3 007 218,52	0,00

Saamiset muilta

Lainasaamiset	3 317 012,60	2 522 749,00
Korkosaamiset	12 025 522,02	6 409 148,24
Yhteensä	15 342 534,62	8 931 897,24

Lyhytaikaiset korolliset saamiset yhteensä**558 325 845,68****969 051 930,47****Lyhytaikaiset korottomat saamiset**

Saamiset samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä

Myyntisaamiset	47 813 443,01	70 612 059,73
Muut saamiset	0,00	313 429,39
Siirtosaamiset	542 469,90	2 433 238,61
Yhteensä	48 355 912,91	73 358 727,73

Saamiset omistusyhteisyrityksiltä

Myyntisaamiset	414 323,84	587 782,93
Muut saamiset	35 870,70	43 870,70
Yhteensä	450 194,54	631 653,63

Saamiset muilta

Myyntisaamiset	256 070 250,88	277 724 109,65
Muut saamiset	30 836 873,71	29 596 119,02
Siirtosaamiset	53 066 600,53	37 832 913,67
Yhteensä	339 973 725,12	345 153 142,34

Yhtiö voi ajoittain solmia myyntisaamisten faktorointisopimuksia nopeuttaakseen myyntisaamisten muuntamista käteisvaroiksi. Tällaiset sopimukset johtivat nimellisesti 174,1 miljoonan euron (130,2 miljoonaa euroa vuonna 2015) taseesta pois kirjaamiseen tilikauden loppuun mennessä. Stora Enson osallisuuden myytyihin saamiin arvioidaan olevan jatkossa vähäinen.

Lyhytaikaiset korottomat saamiset yhteensä**388 779 832,57****419 143 523,70****Lyhytaikaiset saamiset yhteensä****947 105 678,25****1 388 195 454,17****Siirtosaamisten olennaiset erät**

Hyödykejohdannais- ja muut siirtosaamiset konsernilta

Hyödykejohdannaissaamiset muilta	542 469,90	2 351 360,25
Veronluonteiset saamiset	15 198 518,53	1 704 278,84
Menoennakot	28 538 338,42	26 438 964,67
Muut siirtosaamiset	5 101 524,53	2 541 200,85
Yhteensä	4 228 219,05	7 230 347,67
	53 609 070,43	40 266 152,28

Liite 19. Rahoitusarvopaperit

Samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä

Muilta	1 507 093 690,59	711 061 695,45
Yhteensä	300 257 496,00	127 555 800,50
	1 807 351 186,59	838 617 495,95

Euroa	31.12.	
	2016	2015
Liite 20. Oma pääoma		
Sidottu oma pääoma		
Osakepääoma 1.1.	1 342 215 448,30	1 342 215 448,30
Osakepääoma 31.12.	1 342 215 448,30	1 342 215 448,30
Ylikurssirahasto 1.1.	3 638 800 031,65	3 638 800 031,65
Ylikurssirahasto 31.12.	3 638 800 031,65	3 638 800 031,65
Käyvän arvon rahasto 1.1.	0,00	0,00
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden muutokset: Kassavirtaa suojaavien johdannaisten arvostaminen käypään arvoon	-16 557 887,90	0,00
Käyvän arvon rahasto 31.12.	-16 557 887,90	0,00
Sidottu oma pääoma yhteensä	4 964 457 592,05	4 981 015 479,95
Vapaa oma pääoma		
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	633 102 719,13	633 102 719,13
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	633 102 719,13	633 102 719,13
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	982 171 009,56	1 026 187 952,74
Osingonjako	-260 244 595,71	-236 585 996,10
Maa-alueiden arvonorotuksen peruutukset	-93 587,31	-268 772,53
Edellisten tilikausien voitto 31.12.	721 832 826,54	789 333 184,11
Tilikauden voitto	132 174 538,92	192 837 825,45
Vapaa oma pääoma yhteensä	1 487 110 084,59	1 615 273 728,69
Oma pääoma yhteensä	6 451 567 676,64	6 596 289 208,64
Laskelma jakokelpoisesta omasta pääomasta 31.12.		
Käyvän arvon rahasto 31.12.	-16 557 887,90	0,00
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	633 102 719,13	633 102 719,13
Kertyneet voittovarajat 31.12.	721 832 826,54	789 333 184,11
Tilikauden voitto	132 174 538,92	192 837 825,45
Yhteensä	1 470 552 196,69	1 615 273 728,69

Liite 21. Osakepääoman jakautuminen osakelajeittain

	A-osakkeet	R-osakkeet	Yhteensä kpl
31.12.2014	177 056 204	611 563 783	788 619 987
Muunto A-osakkeista R-osakkeiksi 12/2014-11/2015	-524 114	524 114	0
31.12.2015	176 532 090	612 087 897	788 619 987
Muunto A-osakkeista R-osakkeiksi 12/2014-11/2015	-25 000	25 000	0
31.12.2016	176 507 090	612 112 897	788 619 987

Vasta-arvo EUR 1,70 per osake

	A-osake	R-osake	Yhteensä
Osakepääoma 31.12.2015	300 454 087	1 041 761 361	1 342 215 448
Osakepääoma 31.12.2016	300 411 538	1 041 803 911	1 342 215 448

31.12.

Euroa

2016

2015

Liite 22. Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero		
Aineettomat oikeudet	-2 760 236,36	-3 656 550,34
Muut pitkävaikutteiset menot	1 442 088,98	1 598 935,98
Rakennukset ja rakennelmat	26 149 251,82	26 686 184,86
Koneet ja kalusto	153 605 150,19	105 672 081,19
Muut aineelliset hyödykkeet	1 178 820,63	5 916 260,63
Yhteensä	179 615 075,26	136 216 912,32

Liite 23. Pakolliset varaukset

Uudelleenjärjestelyvaraukset	3 927 054,88	11 032 670,93
Ympäristövaraukset	11 918 336,97	8 611 194,07
Eläkevaraukset	664 435,16	420 791,86
Muut varaukset	0,00	347 875,22
Yhteensä	16 509 827,01	20 412 532,08

Liite 24. Laskennalliset verovelat ja -saamiset

Laskennallinen verovelka poistoerosta	21 496 644,00	13 450 172,00
Laskennallinen verosaaminen tappiosta	-144 166 447,00	-153 887 166,00
Laskennallinen verosaaminen varauksista	-2 621 603,00	-3 402 144,00
Laskennallinen verosaaminen yhteensä	-125 291 406,00	-143 839 138,00

Laskennallisia verosaamisia ja -velkoja ei ole merkitty taseeseen

31.12.

Euroa**2016****2015****Pitkäaikainen vieras pääoma****Liite 25. Pitkäaikainen vieras pääoma**

Joukkovelkakirjalainat	1 444 377 794,61	1 838 459 648,32
Lainat rahoituslaitoksilta	305 000 000,00	496 250 000,00
Eläkelainat	1 875 000,00	5 625 000,00
Muut pitkäaikaiset velat	850 912,76	6 704 870,89
Yhteensä	1 752 103 707,37	2 347 039 519,21

Velat, jotka eräännyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua

Joukkovelkakirjalainat	731 173 020,16	422 957 585,42
Lainat rahoituslaitoksilta	150 000 000,00	153 750 000,00
Muut pitkäaikaiset velat	0,00	4 663 294,88
Yhteensä	881 173 020,16	581 370 880,30

31.12.

Milj.euroa

2016

2015

Joukkovelkakirjalainat

	Korko	Valuutta	Alkuperäinen lainamäärä	Tasearvo	Tasearvo
Kiinteäkorkoiset					
1993-2019	8,600	USD	50,0	49,0	48,0
2006-2036	7,250	USD	300,0	282,0	273,0
2012-2017	5,750	SEK	500,0	50,2	54,3
2012-2018	5,000	EUR	500,0	211,9	499,0
2012-2019	5,500	EUR	500,0	427,2	499,6
2016-2023	2,125	EUR	300,0	299,2	0,0
Yhteensä				1 319,5	1 373,9
Takaisinmaksetut lainat 2016				362,3	
Vaihtuvakorkoiset					
2006-2018	Euribor + 0,96	EUR	25,0	25,0	25,0
2006-2018	Euribor + 0,72	EUR	50,0	0,0	50,0
2009-2016	Euribor + 4,21	EUR	390,0	0,0	0,5
2012-2017	Stibor + 3,90	SEK	2 200,0	215,8	239,6
2015-2025	Euribor + 2,25	EUR	125,0	125,0	125,0
2015-2027	Euribor + 2,35	EUR	25,0	25,0	25,0
Yhteensä				390,8	465,1
Takaisinmaksetut lainat 2016				64,9	
Joukkovelkakirjalainat yhteensä				1 710,3	1 839,0

31.12.

Euroa

2016

2015

Liite 26. Lyhytaikainen vieras pääoma**Lyhytaikaiset korolliset velat**

Velat samaan konserniin kuuluville yrityksille

Muut velat	1 890 963 486,35	1 428 504 278,50
Korkovelat	18 948 471,80	68 374,81
Yhteensä	1 909 911 958,15	1 428 572 653,31

Velat muille

Muut velat	281 684 197,81	272 481 670,72
Korkovelat	96 866 876,44	74 074 751,90
Joukkovelkakirjalainat	265 884 237,29	500 000,00
Lainat rahoituslaitoksilta	125 312 500,00	57 924 100,99
Eläkelainat	3 750 000,00	3 750 000,00
Yhteensä	773 497 811,54	408 730 523,61

Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä**2 683 409 769,69****1 837 303 176,92****Lyhytaikaiset korottomat velat**

Velat samaan konserniin kuuluville yrityksille

Saadut ennakot	6 272,39	6 272,39
Ostovelat	70 097 725,83	83 507 996,42
Muut velat	198 069,10	1 201 449,87
Siirtovelat	2 671 843,22	1 118 878,52
Yhteensä	72 973 910,54	85 834 597,20

Velat omistusyhteisyrityksille

Ostovelat	25 725 720,19	20 172 407,70
Muut velat	463 657,58	483 057,33
Yhteensä	26 189 377,77	20 655 465,03

Velat muille

Saadut ennakot	3 844 589,33	3 273 783,62
Ostovelat	290 809 478,13	241 701 427,68
Muut velat	26 023 652,42	29 376 917,30
Siirtovelat	117 897 877,50	125 063 648,52
Yhteensä	438 575 597,38	399 415 777,12

Lyhytaikaiset korottomat velat yhteensä**537 738 885,69****505 905 839,35****Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä****3 221 148 655,38****2 343 209 016,27****Siirtovelkojen olennaiset erät**

Siirtyvät palkka- ja lomapalkkavelat	64 902 112,38	64 150 906,53
Vuosialennukset	38 595 226,08	42 682 161,46
Muut siirtovelat	17 072 382,26	19 349 459,05
Yhteensä	120 569 720,72	126 182 527,04

31.12.

Euroa

2016

2015

Liite 27. Vakuudet ja vastuusitoumukset

Omasta velasta		
Kiinnitykset	168 187,00	168 187,00
Konserniyhtiöiden velasta		
Takaukset	1 649 824 684,00	1 826 767 609,00
Yhteisyritysten velasta		
Takaukset	473 524 104,00	524 832 011,00
Osakkuusyhtiöiden velasta		
Takaukset	4 387 546,00	16 970 036,00
Muiden puolesta		
Takaukset	26 242 916,00	23 673 416,00
Muut omat vastuut		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat leasing-vastuut	27 305 922,54	30 011 734,81
Myöhemmin maksettavat leasing-vastuut	116 752 279,48	140 181 325,40
Kiinnitykset	8 763 600,00	3 363 600,00
Muut vastuut	7 268 302,97	8 781 987,17
Yhteensä	2 314 237 541,99	2 574 749 906,38
Kiinnitykset	8 931 787,00	3 531 787,00
Takaukset	2 153 979 250,00	2 392 243 072,00
Leasing vastuut	144 058 202,02	170 193 060,21
Muut vastuut	7 268 302,97	8 781 987,17
Yhteensä	2 314 237 541,99	2 574 749 906,38

Ehdolliset velat

Stora Enso Oyj on tehnyt merkittäviä uudelleenjärjestelyjä viime vuosina. Toimenpiteisiin on kuulunut liiketoimintojen ja tuotantoyksiköiden myyntejä sekä tehtaiden sulkemisia. Tapahtumiin liittyy riski mahdollisista ympäristö- tai muista velvoitteista, joiden olemassaolo vahvistuisi vasta, jos yksi tai useampi epävarma tapahtuma, joka ei ole täysin yhtiön hallittavissa, toteutuu tai ei toteudu. Olemassa olevista velvoitteista, joiden määrä pystytään luotettavasti arvioimaan, on tehty kirjanpidollinen varaus.

Stora Enso Oyj on osallisena tietyissä oikeudenkäyntimenettelyissä, jotka ovat syntyneet tavanomaisessa liiketoiminnassa ja jotka sisältävät lähinnä kauppaoikeudellisia vaateita. Yrityksen johto ei usko, että sellaisilla prosesseilla kokonaisuutena ennen mahdollisia vakuutuskorvauksia olisi merkittäviä vaikutuksia yrityksen taloudelliseen asemaan tai liiketoiminnan tulokseen. Eräät merkittävimmät vireillä olevat oikeudenkäynnit on kuvattu konsernitilinpäätöksen liitteessä 29.

Liite 28. Rahoitusinstrumentit

Johdannaisten arvostus

Käypä arvo määritellään arvoksi, jolla johdannaisinstrumentti voitaisiin vaihtaa markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa transaktiossa. Näiden instrumenttien käyvät arvot määritetään seuraavasti:

- Valuutta- ja osakeoptioiden arvo lasketaan yleisillä optiohinnoittelumalleilla käyttämällä tilinpäätöspäivän markkinakursseja
- Valuuttatermiinien tasearvot lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseja.
- Koronvaihtosopimusten käyvät arvot lasketaan diskontatun rahavirran menetelmällä.
- Koronvaihtosopimusten optioiden (swaption-sopimusten) käypä arvo lasketaan yleisillä optioiden hinnoittelumalleilla käyttämällä tilinpäätöspäivän korkoja.
- Hyödykejohdannaisten käypä arvo lasketaan kauppapaikkojen markkinanoteerausten perusteella.
- Hyödykeoptioiden käypä arvo lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivän markkina-arvoja yhdessä yleisten optioiden hinnoittelumallien kanssa.
- Optio-ohjelmiin liittyvien suojausinstrumenttien (synteettiset osakevaihtosopimukset) käypä arvo lasketaan tilinpäätöspäivän osakekurssilla ja koroilla.

Käyvän arvon hierarkia

Stora Enso määrittää ja esittää rahoitusinstrumenttien käyvän arvon arvostustekniikoittain seuraavan hierarkian mukaisesti:

Taso 1: identtisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla

Taso 2: muut tekniikat, joissa kaikki kirjattuun käypään arvoon merkittävästi vaikuttavat tekijät ovat todettavissa suoraan tai epäsuorasti

Taso 3: tekniikat, joissa käytettävillä tekijöillä on merkittävä vaikutus kirjattuun käypään arvoon, mutta tekijät eivät perustu todettavissa oleviin markkinatietoihin.

Emoyhtiön johdannaiset on määritelty tasolle 2 käyvän arvon hierarkiassa.

Johdannaisten käyvät arvot

Milj. euroa	31.12.		Netto
	Positiiviset	Negatiiviset	
	2016		
Emoyhtiön ja tytäryhtiöiden puolesta otetut kassavirtajohdannaiset, joihin sovelletaan suojauslaskentaa kohdeyhtiöissä			
Valuuttatermiinisopimukset	16,2	-21,6	-5,4
Valuuttaoptiot	15,3	-25,7	-10,4
Hyödykesopimukset	14,5	-10,6	3,9
Koronvaihtosopimukset	-	-7,9	-7,9
Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä			
Valuuttatermiinisopimukset	-	-8,6	-8,6
Yhteensä	46,0	-74,4	-28,4
joista tytäryhtiöitä vastaan	18,8	-18,9	-0,1
joista ulkoista vastapuolta vastaan	27,2	-55,5	-28,3

Johdannaisten nimellisarvot

	31.12.
Milj. euroa	2016
Korkojohdannaiset	
Korkojohdannaiset	
Erääntyy alle vuodessa	-
Erääntyy 2-5 vuodessa	-
Erääntyy 6-10 vuodessa	125,0
Erääntyy yli 10 vuoden kuluttua	25,0
Yhteensä	150,0
Valuuttajohdannaiset	
Termiinisopimukset	3 959,2
Valuuttaoptiot	2 449,3
Yhteensä	6 408,5
Hyödykejohdannaiset	
Hyödykesopimukset	518,3
Yhteensä	518,3
Optio-ohjelmiin liittyvät suojausinstrumentit	
Synteettiset osakevaihtosopimukset (TRS)	25,0
Yhteensä	25,0

Oman pääoman käyvän arvon rahasto

Emoyhtiön omien tehtaiden rahavirran suojauksiin liittyvien realisoitumattomien tappioiden nettosumma käyvän arvon rahastossa oli 16,6 miljoonaa euroa, josta 21,3 miljoonan euron tappio liittyi valuutta- ja korkojohdannaisiin ja 4,7 miljoonan euron voitto hyödykejohdannaisiin. Nämä realisoitumattomat voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan suojauksen kohteena olevien sopimusten erääntyessä. Pisin suojauksen kohteena oleva sopimus erääntyy vuonna 2027. Suurimman osan odotetaan kuitenkin erääntyvän vuoden 2017 aikana. Suojausten tehoton osuus kirjataan oikaisuna liikevaihtoon tai materiaaleihin ja palveluihin sen mukaan, mitä niillä suojataan. Vuoden 2016 aikana tehottomia suojauksia ei ollut. Valuuttojen rahavirtasuojauksissa käytetyt johdannaiset ovat pääasiassa termiinisopimuksia ja optioita. Hyödykesuojauksissa ja korkojen rahavirtasuojauksissa käytetään pääasiassa vaihtosopimuksia (swap).

Johdannaisten voitot ja tappiot rahoitustuotoissa ja -kuluissa

	31.12.
Milj. euroa	2016
Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisen edellytyksiä	
Nettotappiot valuuttajohdannaisista	-71,3
Nettotappiot rahoituserissä	-71,3

Johdannaisten voitot ja tappiot liiketuloksessa

	31.12.
Milj. euroa	2016
Rahavirran suojaukset	
Valuuttasuojaukset	7,6
Hyödykesuojaukset	-0,3
Yhteensä	7,3
Oikaisut liikevaihtoon	10,4
Oikaisut materiaaleihin ja palveluihin	-3,1
Käyvän arvon rahastosta realisoituneet tuloslaskelmaan kirjattavat erät	7,3
Nettovoitot rahavirran suojauksesta	7,3

STORA ENSO OYJ

Hallituksen ehdotus taseen osoittaman voiton käyttämisestä ja osingonmaksusta päättämisestä

Emoyhtiön jakokelpoinen oma pääoma 31.12.2016 oli 1 470 552 196,69 euroa mukaan lukien tilikauden voitto 132 174 538,59 euroa. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että jakokelpoiset varat käytetään seuraavasti.

Jaetaan osinkoa jakokelpoisista varoista 0,37 euroa/osake
eli yhteensä 788 619 987 osakkeelta enintään 291 789 395,19 euroa

Jätetään jakokelpoisiin varoihin 1 178 762 801,50 euroa

Jakokelpoiset varat yhteensä 31.12.2016 1 470 552 196,69 euroa

Emoyhtiön taloudellisessa asemassa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia 31.12.2016 jälkeen. Emoyhtiön maksuvalmius on edelleen hyvä, ja esitetty osingonjako ei vaaranna yhtiön maksukykyä.

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen allekirjoitukset

Helsingissä helmikuun 3.päivänä 2017

Gunnar Brock
Puheenjohtaja

Jorma Eloranta
Varapuheenjohtaja

Anne Brunila

Elisabeth Fleuriot

Hock Goh

Mikael Mäkinen

Richard Nilsson

Hans Stråberg

Karl-Henrik Sundström
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä, 3. päivänä helmikuuta 2017

Deloitte & Touche Oy
Tilintarkastusyhteisö

Jukka Vattulainen
KHT

